



'Ο Ρήγας καὶ ὁ Κοραΐς ἀνασηκώνουν τὴ δούλη 'Ελλάδα.  
 Πίνακας τοῦ Θεόφιλου Χατζημιχαήλ (1911).  
 Συλλογὴ 'Αλεξάνδρου Ξύδη.

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

---

ΡΗΓΑ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗ  
ΑΙΛΑΝΘΙΣΜΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ  
ΠΑΣΧΑΛΗΣ Μ. ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗΣ



ΑΘΗΝΑ 1998

**ISBN 960 - 560 - 013 - 7**

## ΠΡΟΛΟΓΟΣ

*Η παρούσα έκδοση εντάσσεται στο πλαίσιο των εκδηλώσεων που οργάνωσε η Βουλή των Ελλήνων προκειμένου να τιμήσει τη διακοσιοστή επέτειο από τον μαρτυρικό θάνατο του Ρήγα Φεραίου - Βελεστινλή και τη γέννηση του εθνικού μας ποιητή Διονυσίου Σολωμού.*

*Στο βιβλίο αυτό, το οποίο επιμελήθηκε ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών κύριος Πασχάλης Κιτρομηλίδης και απευθύνεται πρωτίστως στην ελληνική νεολαία, ανθολογούνται τα χαρακτηριστικότερα κείμενα του Ρήγα, της ενδεικτικότερης ίσως περίπτωσης λογίου της τρίτης γενιάς του Νεοελληνικού Διαφωτισμού. Ο Ρήγας υπήρξε πρωτομάρτυρας της ελληνικής εθνεγερσίας, αλλά και πρωτοπόρος σπορέας των ιδεών του Διαφωτισμού, της εθνικής ανεξαρτησίας, της λαϊκής κυριαρχίας, του κοινωνικο-πολιτικού εξισωτισμού και της συνεργασίας των λαών στα Βαλκάνια. Υπήρξε ο άνθρωπος που με τον γενναίο του προβληματισμό και το ηρωικό του παράδειγμα όπλισε το επαναστατικό φρόνημα του υπόδουλου Ελληνισμού και ενίσχυσε τις εστίες αντίστασης εναντίον του οθωμανικού ζυγού σε όλη τη Βαλκανική χερσόνησο.*

*Η ανθολόγηση των κειμένων του Ρήγα καταδεικνύει την οργανική ενότητα του λογοτεχνικού, του επιστημονικού και του πολιτικού του έργου, ενότητα που θεμελιώθηκε στο ήθος τού ολόπλευρα καλλιεργημένου, αυτόνομου και υπεύθυνου πολίτη της εποχής του Διαφωτισμού και του αρχόμενου Ρομαντισμού, τον πολίτη που ήταν απαλλαγμένος από τα παραδοσιακά δεσμά της κοινωνικής, πολιτικής και θρησκευτικής αυθεντίας.*

*Οι οραματισμοί του Ρήγα παραμένουν επίκαιροι. Θα αποτελούν πάντοτε οικουμενικό προσκλητήριο για γνώση και στράτευση στους κοινωνικούς και πολιτικούς αγώνες. Θα εξακολουθήσουν να υπηρετούν την πίστη στη δύναμη της αγωγής, καθώς και τα πανανθρώπινα ιδεώδη της προόδου, της κοινωνικής δικαιοσύνης, της αλληλοκατανόησης και της συνεργασίας των εθνών, του αυτοπροσδιορισμού των λαών και των ατόμων.*

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΧΡ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ

*Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων*

*Σεπτέμβριος 1998*

## ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ

Πρόθεση τοῦ Ἐπανθίσματος κειμένων τοῦ Ρήγα Βελεστινλή εἶναι νὰ προσφέρει στοὺς νέους τῆς χώρας μας ἀλλὰ καὶ στὸ εὐρύτερο κοινὸ ποὺ προβληματίζεται γιὰ τὰ ζητήματα τῆς αὐτογνωσίας μας, ἕναν διαυλο ἄμεσης ἐπαφῆς καὶ συνδιάλεξης μὲ τίς ἰδέες τοῦ πρωτοπόρου ἔθνεγέρτη καὶ θεμελιωτῆ τῆς σύγχρονης δημοκρατικῆς παράδοσης στὰ Βαλκάνια. Οἱ ἐπιλογές εἶναι ἐνδεικτικὲς καὶ ἀποβλέπουν νὰ ἀποδώσουν τίς χαρακτηριστικότερες κορυφώσεις τῆς σκέψης καὶ τοῦ λόγου τοῦ Ρήγα. Γιὰ παραπέρα μελέτη καὶ ἐμβάθυνση ὁ ἐνδιαφερόμενος ἀναγνώστης ὀφείλει νὰ προσφύγει στὰ ἴδια τὰ κείμενα τοῦ Ρήγα. Τὸ ἀνθολόγιο ἐλπίζουμε νὰ λειτουργήσῃ ὡς κίνητρο γι' αὐτὴν τὴν οὐσιαστικότερη γνωριμία.

Οἱ ἐπιλογές ποὺ συνθέτουν τὸν παρόντα τόμο προέρχονται ἀπὸ δύο ἔγκυρες ἐκδόσεις ποὺ ἐπιμελήθηκαν εἰδικοί μελετητὲς τοῦ Ρήγα. Τὸ διήγημα ἀπὸ τὸ Σχολεῖον τῶν Ντελικάτων Ἐραστῶν προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐκδοση τοῦ Π. Σ. Πίστα (Ἀθήνα: Ἑρμῆς, 1971), ἐνῶ τὰ ὑπόλοιπα κείμενα προέρχονται ἀπὸ τὴ συναγωγή τοῦ ἔργου τοῦ Ρήγα ποὺ ὀφείλεται στὸν Λέανδρο Βρανούση (Ρήγας, Βασικὴ Βιβλιοθήκη, ἀρ. 10, Ἀθήνα 1953). Γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς νέας τους ἐμφάνισης στὴν παρούσα ἐκδοση τηρήθηκε σὲ γενικὲς γραμμὲς ἢ ὀρθογραφία τῶν κειμένων στὶς ἐκδόσεις ἀπ' ὅπου προέρχονται, μὲ μερικὲς διορθωτικὲς παρεμβάσεις γιὰ λόγους ὁμοιομορφίας.

Π. Μ. Κ.



ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΙΤΙΑΣ

[Βιέννη 1790]

## Πρὸς τοὺς ἀναγνώστας

Κάθε νουνεχῆς φιλόπατρις λυπεῖται βλέποντας τοὺς δυστυχεῖς ἀπογόνους τῶν εὐκλεεστάτων Ἀριστοτέλους καὶ Πλάτωνος ἢ πάντη γεγυμνωμένους ἀπὸ τὴν ιδέαν τῆς φιλοσοφίας ἢ, ἀφοῦ ἐγήρασαν ἐπικεκυφότες εἰς μόνα τὰ σπάνια τῆς ἑλληνικῆς διαλέκτου βιβλία, νὰ ἐκαρποφορήθησαν πολλὰ ὀλίγον ἢ παντελῶς.

Ὅντας φύσει φιλέλλην, δὲν εὐχαριστήθην μόνον ἀπλῶς νὰ θρηνησω τὴν κατάστασιν τοῦ Γένους μου, ἀλλὰ καὶ συνδρομὴν νὰ ἐπιφέρω ἐπάσχισα, ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοί, ἀπανθίζοντας ἀπὸ τε τῆς γερμανικῆς καὶ γαλλικῆς γλώσσης τὰ οὐσιωδέστερα τῆς Φυσικῆς Ἱστορίας, τὰ ὅποια, διὰ νὰ γένουν πλέον εὐληπτα, συνέπονται κατ' ἐρωταπόκρισιν διδασκάλου καὶ μαθητοῦ, ἕως εἰς ἓνα μέρος.

Ἡ αἰτία ὅπου μετεχειρίσθην ἀπλοῦν ὕφος, ἦτον διὰ νὰ μὴν προξενήσω μὲ τὴν γραφότητα τοῦ ἑλληνισμοῦ εἰς τοὺς ἄλλους, ἐκεῖνο ὅπου ὁ ἴδιος ἔπαθα σπουδάζοντας· νὰ ἀποφύγω καὶ τὸ τοῦ σοφοῦ:

«L'ecolier écoute en classe le verbiage de son maître, comme il écouloit au maillot le babil de sa nourrice. Il me semble que ce seroit l'instruire fort utilement, que de l'élever à n'y rien comprendre». — Ἦγουν «ὁ μαθητὴς ἀκούει τὴν ὁμιλίαν τοῦ διδασκάλου του εἰς τὴν παράδοσιν, καθὼς εἰς τὰ σπάργανα ἤκουε τὴν πολυλογίαν τῆς τροφοῦ του. Μὲ φαίνεται πὼς ἀναθρέφοντάς

τον χωρίς νὰ καταλαμβάνη τίποτες ἀπ' ὅσα τὸν λέγουν, ὠφελεῖται καθ' ὑπερβολήν».

Καὶ πάλιν ὁ αὐτός: «*Les pédagogues étalent en grand appareil les instructions qu'ils donnent à leurs disciples, et qu'elles sont des mots, encore des mots, et toujours des mots...*» — «Οἱ παιδαγωγοὶ ξαπλώνουν μὲ πολλήν ἔμφασιν τὰς διδασκαλίας ὅπου δίδουν εἰς τοὺς μαθητάς τους, αἱ ὁποῖαι εἶναι λέξεις, καὶ πάλιν λέξεις, καὶ αἰωνίως λέξεις...»

Ὅθεν, ἀφορώντας ὁ σκοπὸς μου εἰς τὸ νὰ ὠφελήσω τὸ Γένος μου, καὶ ὄχι πρὸς ἐπίδειξιν νὰ ἐπισωρεύσω λέξεις εἰς αὐτό μου τὸ ἀπάνθισμα, ἔπρεπε νὰ τὸ ἐκθέσω μὲ σαφήνειαν, ὅσον τὸ δυνατόν, ὅπου νὰ τὸ καταλάβουν ὅλοι, καὶ νὰ ἀποκτήσουν μίαν παραμικρὰν ἰδέαν τῆς ἀκαταλήπτου Φυσικῆς.

Ἐναγινώσκοντες λοιπόν, οἱ μὲν ἀγχίνοες ἄς ἐπικαρπῶνται τὰ ὠφελήματα, οἱ δὲ τρόφιμοι ἤδη καὶ θιασῶται τῆς Φυσικῆς ἄς μὴ μὲ κατηγορήσουν διὰ τὸ ὕφος· ἀλλ' ἄς καταβάλουν εὐμενῶς ἕκαστος ἔρανον ὅ,τι βούλεται, ὅπου, βοηθούμενον πανταχόθε, νὰ ἀναλάβῃ τὸ πεπτωκὸς Ἑλληνικὸν Γένος. Ἐρωσθε.

Ὁ Ρήγας



κόσια μίλια. Είναι και δεκατρείς φορές μεγαλύτερη από τὸ φεγγάρι. Ἀπέχει δὲ ἀπὸ τὸν Ἥλιον τριάντα πέντε μιλιοῦνια μίλια. Τὸ κατοικούμενόν της μέρος εἶναι δεκαεπτὰ μιλιοῦνια μίλια τετραγωνικά<sup>1</sup>.

Τὸν παλαιὸν καιρὸν ἐνόμιζον πὼς ὁ Ἥλιος καὶ οἱ πλανῆται νὰ ἐγύριζαν τριγύρω εἰς τὴν Γῆν. Αὐτὸ τὸ σύστημα ἦτον γνωστὸν πρὸ δύο χιλιάδων χρόνων καὶ συγγράφει, περὶ αὐτοῦ ἕνας Ἕλληνας, Πτολεμαῖος ὀνόματι. Ποῖος ἤξεύρει ὅμως πόσον καιρὸν πρωτύτερα τὸ ἐδόξαζον! Φαίνεται πὼς τὸ ἐδέχθησαν καὶ κάμποσα ἄλλα ἔθνη ὅθεν διαβάζομεν εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ: «Ἄς σταθῆ ὁ Ἥλιος πρὸς τὴν Γαβαὼν». Ὅλοι ἐκεῖνοι ὅπου θεωροῦν τὴν Παλαιὰν Γραφὴν ὡς βιβλίον νόμου, λέγουν πὼς ὁ Ἥλιος κινεῖται περὶ τὴν Γῆν. Πλὴν ἕνας Ἴταλός, Γαλιλαῖος ὀνόματι<sup>2</sup>, εἶδε τὰ ἄτοπα αὐτῆς τῆς διδασκαλίας καὶ εἶπε πὼς στέκεται μὲν ὁ Ἥλιος, τρέχουν δὲ οἱ πλανῆται τριγύρω του. Ἐπρεπεν ὅμως νὰ φύγη, διὰ νὰ μὴν καταντήσῃ εἰς τὴν ἁγίαν Ἰνκιζιτζιόνε, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν εἶναι ἐλπίς, ἀφοῦ πέσῃ, νὰ γλυτώσῃ τινάς, καθὼς μήτε καὶ ἀπὸ τὴν φωτίαν.

Ὑστερον ἀπ' αὐτὸν ἐσηκώθη Νικόλαος ὁ Κοπέρνικος, Προυσιάνος, εἰς ἕναν τόπον, ὅπου βασιλεύει ἡ ἐλευθερία καὶ ὅπου ἔχει κύρος τὸ γνωμικὸν τοῦ Χάλερ, ὅπου λέγει: «Ὅποιος ἐλεύθερα συλλογᾶται, συλλογᾶται καλά».

Αὐτὸς ὁ Κοπέρνικος, βλέποντας πὼς δὲν εἶχε νὰ φοβηθῆ τὴν ἁγίαν Ἰνκιζιτζιόνε ἢ τοὺς ἱεροὺς κεραυνοὺς τῶν ἀφορισμῶν τοῦ ἁγίου θρόνου τοῦ Πάπα, ἔφερεν εἰς ἔκβασιν τὴν ἰδέαν τοῦ σοφοῦ Ἴταλοῦ. Ἄφησε τὸν Ἥλιον νὰ ἡσυχάσῃ κοιμάτι, ὕστερον ἀπὸ ἕναν τόσον πολυχρόνιον κόπον, καὶ ἔκαμε τὴν Γῆν καὶ τοὺς πλανήτας νὰ τρέχουν τριγύρω του.

1. Τὸ τετραγωνικὸν μίλι πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ πλάτος ὅσον ἔχει μᾶκρος.

2. Πρὸ τοῦ Ἴταλοῦ, ἐπενόησε πρῶτος τὴν καθημερινὴν περίοδον τῆς Γῆς περὶ τὸν ἄξονά της Νικήτας ὁ Συρακούσιος. Δεύτερος ὁ Φιλόλαος ἐπενόησε τὴν ἐτήσιον. Μετ' αὐτὸν Ἀρίσταρχος ὁ Σάμιος ὕστερον ἀπὸ ἑκατὸν χρόνους, καθὼς τὸ λέγει ὁ Ἀρχιμήδης εἰς τὸ Ἀριθμὸς ἄμμου.

Καὶ βέβαια, εἶναι πολλὰ πιθανώτερον, ἓνα σῶμα, μικρότερον ἓνα μιλιοῦνι φορές, καθὼς εἶναι ἡ Γῆ συγκρινομένη μετὸν Ἡλίον, νὰ κινῆται τριγύρω του, παρά τὸ μέγα εἰς τὴν μικρὴν Γῆν.

.....

### Περὶ Ἡλίου

— Ἀφήσαμεν ἀκόμη ἓνα σῶμα τοῦ κόσμου μας, εἶπα πρὸς τὸν μαθητὴν μου, ὅπου πρέπει νὰ προτιμηθῇ ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα, διὰ τὸ ὄφελος ὅπου μᾶς προξενεῖ καὶ τὴν μεγαλοπρέπειάν του, ἐπειδὴ καὶ ἂν ἔλειπεν αὐτό, καθὼς προείπαμεν, δὲν ἦτον τρόπος νὰ κατοικηθῇ κανένα ἄλλο σῶμα τοῦ οὐρανοῦ μας. Καὶ τί ἐχρησίμευαν πλέον ἂν δὲν ἦτον κατοικημένα; Προσέτι εἶναι δίκαιον νὰ ἔχη τὴν προτίμησιν ὁ Ἡλιος ἀπὸ τὰ ἄλλα σώματα, ὡσάν ὅπου εἶναι τὸ μέγιστον αὐτῶν καὶ χτυπᾷ εἰς τὰ μάτια μας περισσότερον. Ἐνθυμᾶσαι πῶς εἶπα ὅτι ὁ Ζεὺς εἶναι χίλιες φορές μεγαλύτερος ἀπὸ τὴν Γῆν μας· ὁ Ἡλιος ὅμως εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν Δία χίλιες φορές, ἄρα ὁ Ἡλιος εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ τὴν Γῆν ἓνα μιλιοῦνι φορές. Ὅθεν ὁ Ἡλιος εἶναι τὸ μέγιστον σῶμα τοῦ κόσμου μας, ἀφοῦ εἶναι μεγαλύτερος καὶ ἀπὸ τὸν μεγαλύτερον πλανῆτην.

— Σᾶς ἄκουσα νὰ λέγετε, αὐθέντη μου, με διέκοψε τὸ παιδί, πῶς ἡ περιφέρεια τῆς Γῆς περιέχει ἑννέα χιλιάδες καὶ τετρακόσια μίλια. Ὅταν λοιπὸν τὰ πολλαπλασιάσω με ἓνα μιλιοῦνι, ἐβγαίνει ἡ περιφέρεια τοῦ Ἡλίου ἑννέα χιλιάδες καὶ τετρακόσια μιλιοῦνια μίλια, τὸ ὅποῖον εἶναι ἀληθινὰ μία μεγαλειότης ἀκατάληπτος.

— Δὲν ἦτον χρεῖα νὰ πολλαπλασιάσῃς, ἀπεκρίθην, ἐπειδὴ περιέχοντας ἑννέα χιλιάδες καὶ τετρακόσια μίλια ἡ περιφέρεια τῆς γηίνης σφαίρας καὶ ὄντας ὁ Ἡλιος ἓνα μιλιοῦνι μίλια μεγαλύτερος, ἤμποροῦσες νὰ εἰπῆς εὐκολώτερα πῶς εἶναι μεγαλυτέρα ἡ περιφέρειά του ἑννέα χιλιάδες καὶ τετρακόσια μιλιοῦνια μίλια ἀπὸ τὴν περιφέρειαν τῆς Γῆς.

— Συγχωρήσετέ με, ἀπεκρίθη τὸ παιδί· ἔτζι ἐστοχάσθηκα πρῶτον νὰ τὸ εἰπῶ. Ἐθαύμασα ὅμως εἰς τὸν τόσον ἀριθμὸν τῶν μι-

λίων, διὰ τοῦτο ἠθέλησα νὰ βεβαιωθῶ εἰς τὴν ἀρχὴν μὲ τὸν λογαριασμὸν τῆς θαυμασίας περιφερείας του. Πλὴν, δὲν θαυμάζω τόσον εἰς τὴν μεγαλειότητά του, ὅσον εἰς ἐκεῖνο ὅπου λέγουν πῶς εἶναι μία φωτιά, καὶ σχεδὸν κοντεύω νὰ τὸ πιστεύσω, μὲ τὸ νὰ βλέπω, ὅταν συμμαζώνῃ τινὰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ Ἡλίου μὲ ἓνα γυαλί εἰς ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ μέρος, ὅλα τὰ καυστικὰ σώματα ἤμποροῦν ν' ἀνάψουν<sup>1</sup>. Δὲν ἤμπορῶ νὰ καταλάβω, πῶς ἓνα σῶμα, ὅπου ἀδιακόπως καίει ἀπὸ ἕξι χιλιάδες χρόνους καὶ ἐδῶθε, νὰ μὴν κατακαύσῃ τὸ πᾶν, ἢ, τουλάχιστον, ἀπ' ὀλίγον ὀλίγον νὰ μὴν ἤμπορῇ νὰ λιγοστεύσῃ ἢ ζωηρότης του;

—Ἐχεις δίκαιον, εἶπα· ἂν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἠθέλαμεν συμπεράνει τοῦτο ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῆς φωτιᾶς μας, τότε δὲν εἶναι μόνον ἀκατάληπτον νὰ νοήσῃ κανεὶς μίαν τόσῃν ἄπειρον φωτιᾶν ὡσὰν τὸν Ἡλιον, ἀλλ' ἀπὸ ποῦ νὰ εὔρεθῶν τότε ξύλα, κάρβουνα γῆς, πίσσα, θειάφι, ἢ ἄλλα καυστικὰ σώματα διὰ νὰ τὸν θρέψουν· ἢ, καὶ ἂν εὔρισκοντο τοιαῦτα σώματα, πόσον καιρὸν ἤθελε βάλει εἰς τὸ νὰ τὰ κατακαύσῃ, ἢ τουλάχιστον, καθὼς εἶπες, πῶς νὰ μὴν χάσῃ κομμάτι ἀπὸ τὴν λάμψιν του; Ἴσως εἶναι, εἶπα γελώντας, παρόμοιος μὲ ἓναν σωρὸν ἀναλυμένου μετάλλου, καθὼς τὸ μάλαγμα ὅπου δὲν χάνεται ποτὲ ὁ ὄγκος καὶ ἡ βαρύτης του μὲ τὸ ἀνάλυμα τῆς φωτιᾶς. Πλὴν, ἀπ' αὐτὰ ὅλα δὲν ἤξεύρομεν τίποτες διὰ ἀληθινόν. Εἰς τὸν μέγαν Δημιουργὸν τὰ πάντα εἶναι εὐκόλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἁμαρτάνουν ἂν ἐρευνοῦν τὸ ἀποτέλεσμα καὶ τὸν λόγον του, ὁ ὅποιος εἶναι πολλὰ μακριὰ ἀπὸ τὴν περιωρισμένην διάνοιάν τους. Διὰ τοῦτο λοιπὸν οἱ εἰδωλολάτραι, ὅπου δὲν εἶχον καμίαν ἰδέαν θρησκείας, ἐπίστευαν τὸν Ἡλιον ὡς δημιουργόν. Βλέπομεν, τέλος πάντων, ὅτι δὲν ἤμποροῦμεν νὰ δώσωμεν κανένα εἶδος φωτιᾶς εἰς τὸν Ἡλιον, ὅπου νὰ μὴ κινδυνεύσῃ νὰ σβησθῇ. Ὅθεν, Ἐκεῖνος ὅπου τὸν ἐκτίσεν, ὅπου δὲν ἀφήνει τὸν Ἑρμῆν ν' ἀνάψῃ, μήτε τὸν Κρόνον νὰ μεταμορφωθῇ εἰς ἓναν σωρὸν κρύσταλλα, Ἐκεῖνος ἤξεύρει καὶ τὴν ἄσβεστον φλόγα τοῦ Ἡλίου ποίου εἶδους εἶναι. Ἄν δεχθῶμεν τὴν

1. Εἰς τὴν Εὐρώπῃν κατασκευάζουν γυαλιά, τὰ ὅποια εἰς ἓνα λεπτὸν ἤμποροῦν νὰ καύσουν ξύλον καὶ ἄλλα τοιαῦτα.



ὑπόθεσιν αὐτήν, ἤγουν πῶς ὁ Θεός δὲν ἔκτισε τίποτες τοῦ κακοῦ, οἱ πλανῆται πρέπει νὰ ἀφοροῦν εἰς ἓνα τέλος καὶ μίαν αἰτίαν. Ἀμὴ, πές με, διατί ἄλλο ἔκτίσθησαν; Κατὰ τὸ παρὸν ἡμεῖς δὲν ἠξεύρομεν νὰ ὠφεληθῶμεν τίποτες ἀπ' αὐτούς· ὅθεν πρέπει νὰ ἐρευνήσωμεν εἰς τοὺς ἰδίους τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν ἔκτίσθησαν. Καὶ δὲν βλέπομεν ἄλλην ὁποῦ νὰ μᾶς πληροφόρησῃ τόσον, παρὰ ἂν εἰποῦμεν πῶς εἶναι κατοικημένοι. Συμπεραίνομεν ἔτι, ὅτι, ἀφοῦ εἶναι κατοικημένοι, ἔκτίσθησαν δι' αὐτό, καὶ ὅτι ἔχουν οἱ κάτοικοί τους μίαν παρομοίαν φύσιν καὶ διάνοιαν μὲ ἡμᾶς, καὶ τελευταῖον, ὅτι, ἄνθρωποι μιᾶς παρομοίας φύσεως μὲ τὴν ἐδικὴν μας, ἤθελαν γενεῖ στάκτη καὶ κονιορτὸς εἰς ἓνα λεπτὸν κατοικοῦντες τὸν Ἑρμῆν, ἢ ἤθελαν ξεπαγιάσει εἰς τὸν Κρόνον. Τὸ συμπέρασμα εἰς ὅσα εἶπαμεν ἐπομένως εἶναι ὅτι ὁ Ἥλιος δὲν εἶναι τοιαύτη φωτιά, ὁποίας λογῆς εἶναι αὐτὴ ὁποῦ καίει εἰς τὴν Γῆν μας.

— Ὅλα αὐτὰ εἶναι εὐληπτα, ἀπεκρίθη ὁ νέος· ὅμως ἐγὼ ἐνοστιμεύομεν νὰ μάθω, ποίαν θέρμην ἤθελε δώσει ὁ Ἥλιος ἀντὶ φωτιᾶς, ἢ ὁποία νὰ μὴν ἔχη τὸ ἀποτελεσματὶ της διὰ νὰ μὴν μεταμορφωθοῦν εἰς στάκτην οἱ πτωχοὶ κάτοικοι τοῦ Ἑρμοῦ ζεσταινόμενοι καὶ οἱ τοῦ Κρόνου νὰ μὴν καταντήσουν νὰ γένουν κρύσταλλα ὑστερούμενοι;

— Τώρα θέλεις ἀκούσει, ἀπεκρίθη. Δὲν εἶδες μίαν μηχανήν, ἢ ὁποία μὲ τὸ ἥσυχον τρίψιμον μιᾶς γυαλίνης σφαίρας ἐβγάνει φωτιάν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν της καὶ τὴν διαμοιράζει καὶ εἰς τὰ ἄλλα σώματα ὁποῦ δὲν ἐτρίφθησαν;

— Ὅμιλεῖτε περὶ τῆς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς, αὐθέντη μου; εἶπε.

— Ναι, ἀπεκρίθη· δι' αὐτὴν λέγω, ἢ ὁποία μὲ ἓνα ἥσυχον τρίψιμον ἐβγάνει ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν της φῶς καὶ φωτιάν, χωρὶς νὰ ἀναφθῇ ἀπὸ ἄλλην φωτιάν. Αὐτὸ τὸ φῶς καὶ ἡ φωτιά προέρχεται ἀπὸ μίαν ὕλην, ὁποῦ ὀνομάζεται ἠλεκτρική, ἣτις ἐξαπλώνεται εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἀπὸ τὸν Ἥλιον ἕως εἰς τὸν Κρόνον, καὶ εὐρίσκεται μέσα εἰς ὅλα τὰ σώματα, καὶ μὲ τὴν κίνησιν ὁποῦ δέχεται ἀπὸ τὴν τρίψιν, ἀποτελεῖ φῶς καὶ φωτιά. Ἡμεῖς συμπεραίνομεν ὅτι καὶ ὁ Ἥλιος εἶναι μίαν ἠλεκτρικὴν σφαῖρα, ἢ ὁποία διὰ τῆς περὶ τὸν ἄξονα κινήσεώς της, ὡσάν εἰς ἠλεκτρικὸν σῶμα, τρίβεται καὶ ἀποτελεῖ φῶς καὶ ζέστην.

.....

Καὶ δὲν γίνεται νὰ συμπεράνωμεν ἀλλέως, παρὰ ἔτζι, ἤγουν, παρευθὺς ὅπου ἤμπορεῖ νὰ ἴγγιξῃ ὁ Ἡλιος τὴν ἠλεκτρικὴν ὕλην ἐνὸς πλανήτου κατ' εὐθείαν γραμμὴν, ἐν τῷ ἅμα αὐτῇ πρέπει νὰ βαλθῇ εἰς κίνησιν καὶ ἐνταυτῷ ἔχει τὸ μέρος ἐκεῖνο φῶς.

Διὰ μέσου τούτου γίνεται εὐληπτον εἰς ἡμᾶς τὸ πρόβλημα ὅπου λέγει: «Μὲ ποῖον τρόπον ἤμπορεῖ νὰ ἔρχεται τὸ φῶς τοῦ Ἡλίου εἰς ἕξι ἢ ἑπτὰ λεπτά ἐπάνω εἰς τὴν Γῆν, ὅπου μία σφαῖρα κανονιοῦ, ἂν ἐξεκουντεῖτο ἀπὸ τὸν Ἡλιον, δὲν ἤθελεν ἔλθει ἐδῶ, παρὰ εἰς εἰκοσιτέσσερες χρόνους; Καὶ πῶς φθάνει εἰς τὸν Κρόνον τὸ φῶς τοῦ Ἡλίου εἰς ἐνενηήντα ἕξι λεπτά, ὅπου ἡ σφαῖρα τοῦ κανονιοῦ δὲν ἤθελε φθάσει, παρὰ εἰς διακοσίους ὀγδοήντα χρόνους;»

—Ὅλα ὅσα εἶπετε ἕως τώρα, διὰ τὰ ἀποτελέσματα, τὴν φύσιν καὶ τὰς ιδιότητες τοῦ Ἡλίου τὰ ἐκατάλαβα, καλύτερα παρὰ ἂν ἐλάμβανα περὶ αὐτοῦ ἄλλην διδασκαλίαν. Δὲν φοβοῦμαι λοιπὸν εἰς τὸ ἐξῆς πλέον, καθὼς πρωτύτερα, νὰ σβῆσῃ ὁ Ἡλιος, τὸ ὅποιον ἦτον πιθανὸν νὰ γένη, ἂν ἦτον ὡσὰν ἐκείνην τὴν φωτιὰν ὅπου ἔχομεν εἰς τὸ μαγειρεῖον μας. Μία ἠλεκτρικὴ ὅμως σφαῖρα μένει πάντα ἠλεκτρικὴ, χωρὶς νὰ ἀποφανῇ πῶς ἔχασε τίποτε ἀπὸ τὴν δύναμίν της. Πλήν, παρακαλῶ νὰ μὲ εἰπῆτε ἀκόμη, ἂν τὸ μέγα σῶμα, ὁ Ἡλιος, ἤμποροῦσε νὰ κατοικηθῇ.

— Αὐτὸ τὸ σύστημα, ἀπεκρίθην, δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς σωστὰ νὰ τὸ δεχθῇ, μὲ ὅλον ὅπου εὐκολώτερα δύναται νὰ ὑποθέσῃ πῶς νὰ εἶναι κατοικημένος ὁ Ἡλιος, παρὰ νὰ εἰπῇ πῶς εἶναι φωτιά. Καὶ τί φοβερὴ φωτιά, ὅπου εἰς μερικὰ μέρη ἢ ζέστη τοῦ ἀπομακρυσμένου πλανήτου μας, καθὼς ὑπὸ τὸν ἰσημερινόν, εἶναι ἀνυπόφερτη. Ἐν τοσοῦτῳ, ἤμποροῦμεν νὰ δώσωμεν ἕναν ἀρκετὸν λόγον, ἂν μᾶς ἐρωτήσουν: διατί ἐκτίσθη ὁ Ἡλιος; Ἀποκρινόμεθα πῶς ἐκτίσθη διὰ νὰ φωτίσῃ καὶ νὰ ζεσταίνῃ τοὺς πλανήτας ὅπου γυρίζουν τριγύρω του. Τοῦτο ἀρκεῖ, βάλωμεν ἢ δὲν βάλωμεν εἰς αὐτὸν κατοίκους. Διὰ τὴν ἐκλειψίν του ὠμιλήσαμεν πρωτύτερα, ὅτι γίνεται μὲ τὸ νὰ εὐρίσκεται ἡ Σελήνη μεταξὺ Ἡλίου καὶ Γῆς. Φαίνεται καὶ ὁ Ἡλιος κόκκινος καὶ μεγάλος ὅταν ἀνατέλλῃ, καθὼς καὶ τὸ φεγγάρι, ἐξ αἰτίας τῆς πυκνότητος τῶν ἀναθυμιάσεων.

Τώρα δὲ μὲ ἐλευθερίαν ἤμποροῦμεν νὰ ἀφήσωμεν τὴν ἀστρονο-

μίαν, καὶ νὰ ἔμβωμεν εἰς ἄλλα. "Ὅθεν, ἂν καταλάβῃς καλὰ ὅσα σὲ ἐξήγησα, ἢμπορεῖς καὶ μόνος σου νὰ προχωρήσῃς κατόπιν εἰς τὰ Στοιχεῖα τῆς Ἀστρονομίας τοῦ συγγραφέως Φεργγουζών, ἕως ὅπου νὰ πλουτίσῃς ἀπ' ὀλίγον ὀλίγον μὲ μαθηματικὰς ἐπιστήμας, καὶ τότε νὰ ἢμπορῇς πλέον νὰ διαβάζῃς βαθύτερα βιβλία περὶ αὐτῆς τῆς ἐπιστήμης.

### Περὶ ὕδατος

Τὸ νερόν, εἶπον εἰς τὸν μαθητὴν μου, εἶναι ἓνα σῶμα βαρύτερον ἀπὸ τὸν ἀέρα καὶ ἐλαφρότερον ἀπὸ τὴν γῆν. Συνίσταται ἀπὸ σφαιρικὰ μόρια, ὅπου ἔχουν ἀναμεταξὺ εἰς τὴν ἔνωσίν τους πολλὰ εὐκαιρα διαστήματα, τὰ ὅποια γεμίζουν ἀπὸ ἀέρα, αἰθέρα καὶ ἠλεκτρικὴν ὕλην. Διὰ νὰ τὸ καταλάβῃς αὐτό, βάλε ἓνα σωρὸν πορτοκάλια, καὶ θέλεις ἰδεῖ ὀφθαλμοφανῶς τὰ ἀναμεταξὺ τους εὐκαιρα διαστήματα.

Οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ πηγαὶ λαμβάνουν τὴν ἀρχὴν τους ἀπὸ τὲς βροχές, ὅπου μαζώνονται εἰς τὰ βουνά, καὶ κατεβαίνουν ἀπ' ὀλίγον ὀλίγον ἀπὸ τὰ διαπεράσματα καὶ τὲς τρύπες των εἰς τοὺς πρόποδάς των, καὶ γίνονται πηγαί. "Ὅταν ἓνα τοιοῦτον ὕδωρ περιπατῇ πολὺν καιρὸν εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ βουνοῦ, ἐγγίζει τὰ μόρια κανενὸς σώματος, τὰ ὅποια ξεκολλοῦν μαζὶ μὲ τὸ νερόν καὶ τρέχουν ἀντάμα. Τότε καταστήνεται ἢ ἀλμυρὴ πηγή, ἢ μεταλλικὴ, ἢ λουτρόν.

— Αὐτὸ τὸ νοῶ καλῶτατα, διέκοψεν ὁ νέος ἐπιθυμοῦσα ἡμῶς νὰ μὲ κάμετε νὰ νοήσω καὶ τὴν ζέστην τῶν θερμῶν, ὅπου ὁ νοῦς μου δὲν καταλαμβάνει πῶς ζεσταίνονται.

— Ναί, ἀπεκρίθην αὐτὸ τὸ θαῦμα ἀποκατασταίνεται πολλὰ εὐληπτον, μὲ τὸ νὰ ἠξεύρωμεν πῶς μέσα εἰς τὴν γῆν εἶναι φωτιά καὶ ζέστη. Ἡ ἀρχὴ τῆς φωτιᾶς εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ θειάφι καὶ σίδηρον. "Ὅταν ἀνακατωθοῦν μαζὶ ρινίσματα σιδήρου καὶ θειάφι, καὶ βραχοῦν μὲ νερόν, θαφθοῦν ἔπειτα εἰς ἀγγεῖον



σκεπασμένον μέσα εἰς τὴν γῆν, τότε ἀπ' ὀλίγον ὀλίγον ἀνάπτουν καὶ ἐβγαίνει φλόγα. Αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία ὅπου πτύουν φωτιὰν μερικὰ βουνά. Διὰ τοῦτο εὐρίσκονται καὶ τριγύρω εἰς τὸν Βεζούβ<sup>1</sup> πολλὰ θερμά λουτρά.

Τὸ τζακίλι (μαύρη καὶ αὐγοειδῆς πέτρα), μὲ τὸ νὰ ἐμπεριέχῃ σιδηρώδη γῆν, ὅταν ἐνωθῆ καλὰ μὲ θειάφι, ἠμπορεῖ νὰ προξενήσῃ μίαν μεγάλην καὶ διεξοδικὴν ζέστην εἰς τὴν γῆν. Καὶ πάλιν τὸ θειάφι, ὅταν ἀνακατωθῆ μὲ τζακμακόπετραν ὅπου εἶναι ἀκόμη ἄγουρη (ἦγουν δὲν ἐψήθηκεν ἀρκετὰ διὰ νὰ ἐβγάνη φωτιὰν), ἢ μὲ γήϊνα κάρβουνα, ἢ μὲ πάχος γῆς ἀπ' ἐκεῖ ὅπου ἐβγαίνει νάφθη, προξενεῖ ζέστην ὁμοίως. Ὅταν ὁμως ἓνα τοιοῦτον μίγμα ζεσταθῆ καὶ δεχθῆ ἀπὸ πουθενὰ ἀέρα, ἢ ἀρκετὴν δύναμιν ἀπ' αὐτὸν διὰ νὰ ἀνοίξῃ μίαν ἐξοδὸν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, εὐθὺς καταντεῖ εἰς φλόγα καὶ κατατρώγει ὅλην τὴν ὕλην ἐνταυτῶ· πλήν, ὅταν εἶναι ἐμποδισμένη καὶ δὲν ἠμπορῆ νὰ εὕρῃ καμίαν ἐξοδὸν εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα, τότε ἠμπορεῖ νὰ βαστάξῃ τὴν ζέστην πολλὰς ἑκατοστὰς καὶ χιλιάδες χρόνους. Ἡμεῖς ἔχομεν τὸ παράδειγμα τούτου εἰς ἓνα ἀναμμένον κάρβουνον, τὸ ὅποιον ἠμπορεῖ νὰ βασταχθῆ σφαιρισμένον εἰς ἓνα ἀγγεῖον χωρὶς νὰ χωνεύσῃ.

Ἡ γῆ περιέχει εἰς τοὺς λαγόνους τῆς μέταλλα, ἡμιμέταλλα, ἡμιέφθα, ἄλατα, λογιῆς-λογιῶν καμένα καὶ χρωματισμένα χρώματα, ἄμους, πέτρας, τζακίλια, πετράδια, κόγχους, ὀστρακόδερμα διάφορα, ἀπολιθωμένα ψάρια, τετράποδα, δένδρα καὶ φυτὰ, κόκκαλα κἀθε εἶδους, κόκκαλα γιγάντων (τὰ ὅποια λέγουν οἱ ἀνατόμοι πὼς εἶναι ψαριῶν ἢ ζώων). Ἐξ αὐτῶν μερικὰ μὲν ψήνονται ἀπὸ τὴν ὑπόγειον φωτιὰν, μερικὰ δὲ ἐνεσφαλίσθησαν εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀπὸ τὰς μεταβολὰς ὅπου τασάκις διὰ τῶν σεισμῶν ἔλαβεν· οἱ ὅποιοι μὲ τὰς ὑπερμεγέθεις φλόγας καὶ νερὰ ὅπου ἐκούνηξαν εἰς τὴν ἐπιφάνειάν τῆς (ἐπειδὴ καὶ εἶναι γνωστὸν πὼς ἐξηράθησαν πηγὰὶ ποταμῶν καὶ ἐβγήκαν ἄλλοι ἄλλοῦ), ἔκαμεν τόσα βουνά, φάραγγας, λάκκους καὶ χάσματα, ἐξ ὧν τὰ μὲν σφαλοῦν εὐθὺς, τὰ δὲ μένουσιν ἀνοικτὰ (εἰς τὰ πολυθρύλητα Τέμπη, κατ' ἀνατολῶν τῆς

1. Βουνὸν ὅπου πτύει φλόγα εἰς τὴν Ἰταλίαν.

χώρας Ράψανης, εὐρίσκονται τοιαῦτα χάσματα)· ἐπειδὴ καί, ἀφοῦ ἀνάψουν αἱ ὑπόγειοι ὕλαι ὅπου εἶπαμεν, κατ' ἀρχὰς ἐβγαίνουν μερικαὶ δυσώδεις ἀναθυμιάσεις εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἢ φυσοῦν βικαιοτάτοι ἀνεμοὶ ἢ ἀκούεται βόμβος, καὶ τότε δὲν γίνεται σφοδρὸς σεισμός· εἶδὲ καὶ τύχη νὰ εὐρεθῇ νερὸν εἰς καιρὸν ὅπου ἀνάπτουν (ὡσὰν ὅπου εἶναι πολλὰ νερὰ ἰστάμενα καὶ ἀήρ εἰς τοὺς κόλπους τῆς γῆς, καθὼς εἶναι ἀποδεδειγμένον ἀπὸ τόσα μεταλλεῖα, ὅπου καταλιμπάνονται ἐξ αἰτίας τῶν ἀναβλυσάντων νερῶν, καὶ ἀπὸ τόσους ἀνθρώπους ὅπου ἐβγαναν πέτρες εἰς τὰ βάθη, ὅπουθεν ἐξῆλθεν ἀέρας μὲ βίαν καὶ ἔσβησε τὰ κερὰ τους), τότε ἀκολουθεῖ εἰς τὴν γῆν ἐκεῖνο ὅπου γίνεται εἰς ἓναν τέντζερε καλὰ χρисμένον καὶ βράζοντα (ἤγουν τινάζεται τὸ σκέπασμά του μὲ βίαν), ἢ εἰς ἀρκετὸν βραστὸν βούτυρον ἢ πάχος ἢ ἀναλυμένον μέταλλον, ὅταν χυθῇ ὀλίγον νερὸν· τότε, λέγω, τὸ μὲν βούτυρον καὶ πάχος ἢμποροῦν νὰ ἀνάψουν τὸ σπίτι, τὸ δὲ μέταλλον νὰ σκοτώσῃ τοὺς μαστόρους ὅπου τὸ παραστέκονται. Ὅθεν, μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, ἐξηγοῦνται φυσικῶς οἱ σεισμοί, οἵτινες κάμουν νὰ καταποντισθῇ ἓνα μέρος τῆς γῆς, καὶ νὰ ἐβγῇ ἄλλοῦ ἓνα νησί, ἢ νὰ τραβηχθῇ ἢ θάλασσα καὶ νὰ ἀφήσῃ χέρσον ἓναν τόπον ὅπου ἐσκέπαζε τόσους χρόνους.

Οἱ παλαιοὶ τῶν Αἰγυπτίων ἱερεῖς, 600 χρόνους πρὸ Χριστοῦ, ἐβεβαίωσαν, καθὼς διηγεῖται ὁ Πλάτων εἰς τὸν *Τιμαῖον*, πὼς ἦτον μίαν φορὰν ἓνα μέγαλον νησί, κοντὰ εἰς τοὺς στύλους τοῦ Ἡρακλέους (τὸ Ζιμπραλτάρ), μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν Ἀσίαν καὶ Λιβύαν ὁμοῦ, ὀνομαζόμενον Ἀτλαντίδα. Καὶ ὅτι αὐτὸ τὸ μέγαλον νησί κατεκλύσθη καὶ κατεβυθίσθη ὑποκάτω εἰς τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, ὕστερον ἀπὸ ἓναν μέγαν σεισμόν. Ἴσως αὕτη νὰ εἶναι ἡ Ἀμερικὴ. Οἱ φυσικοὶ λέγουν πὼς ἡ Σικελία ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, ἢ Ἰγγλιτέρα ἀπὸ τὴν Εὐρώπην καὶ τὰ νησιά τῆς Ἀσπρης Θαλάσσης ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

Οἱ ποταμοὶ, φέροντες ἄμμους πρὸς τὴν θάλασσαν, προξενοῦν μεγάλην μεταβολὴν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Εἰς τὸ Μισαίρι βρέχει σπανίως, οἱ κανονικοὶ ὅμως κατακλυσμοὶ τοῦ Νείλου προέρχονται ἀπὸ τοὺς χειμάρρους ὅπου πίπτουν ἀπὸ τὴν Αἰθιοπίαν, πέραν τῆς διακεκαυμένης ζώνης. Αὐτὸς κουβανεῖ μίαν μεγάλην ποσότητα

λάσπης εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἔρριψε πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης θεμέλια ἐνὸς νησιοῦ, ὅπου μὲ καιρὸν ἤμπορεῖ νὰ γένη νέος τόπος, ἐπειδὴ καὶ εὐρίσκεται μὲ τὸ σκαντάλι περισσότερον ἀπὸ εἴκοσι μίλια μακρὰν ἀπὸ τὸ περιγιάλι εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης ἢ λάσπη τοῦ Νείλου, ἣτις αὐξάνει κάθε χρόνον. Ἡ κάτω Αἴγυπτος, ὅπου εἶναι τῶρα τὸ Δέλτα, πρῶτα ἦτον ἕνας κόλπος θαλάσσης. Τὸ Δαμιάτι εἶναι τὴν σήμερον δέκα μίλια μακρὰν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, εἰς δὲ τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα, ἦτοι ἐν ἔτει ,ασμγ' [= 1243] ἦτον λιμὴν θαλάσσης.

.....

### Περὶ παλιρροϊῶν, ἣτοι ρευμάτων θαλάσσης

Ἡ βαρύτης, αὐτὴ ἢ τόσον ἐγνωσμένη ἀρχή, ἢ τόσον ἀποδεδειγμένη, ἢ τόσον ἐνδομυχοῦσα δύναμις εἰς ἕλα τὰ σώματα, ἐφαπλοῦται ἐδῶ μὲ ἕναν φανερώτατον τρόπον· αὐτὴ εἶναι ἢ ἀναντίρρητος αἰτία ὄλων τῶν πλημμύρων τῆς θαλάσσης, καὶ τοῦτο εἶναι εὐκόλον νὰ νοηθῇ.

Ἡ Γῆ περιστρέφεται καθ' ἑαυτὴν ὡσάν τροχός. Τὰ νερά, ὅπου τὴν περικυκλώνουν, γυρίζουν μαζί της. Ὁ μέγιστος κύκλος κάθε σφαιροειδοῦς σώματος (καθὼς εἶναι τὸ σιδερένιον μέγα στεφάνι ὅπου σφίγγει τὸν τροχόν) στρεφομένου περὶ τὸν ἄξονά του, εἶναι ἐκεῖνος ὅπου ἔχει τὴν περισσοτέραν κίνησιν (ἤγουν ἀπὸ τὰ μικρὰ στεφάνια ὅπου σφίγγουν τὴν καρδίαν τοῦ τροχοῦ), καὶ ἐκ τούτου ἢ κεντροφυγῆς δύναμις αὐξάνει τόσον, ὅσον ὁ κύκλος του εἶναι μέγας. Τὰ νερά λοιπὸν ὑψώνονται πρὸς τὸν ἰσημερινόν, ἐξ αἰτίας ταύτης μόνης τῆς δυνάμεως, καὶ ὄχι μόνον τὰ νερά, ἀλλὰ καὶ ἡ γῆ ὅπου εἶναι πρὸς τὸν ἰσημερινόν, ἀναγκαίως ἔτσι εἶναι ὑψωμένη.

.....

Ἴδου αἱ αἰτίαι τῶν παλιρροϊῶν τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης καὶ τῆς Εὐρίπου, τῶν περιστροφῶν τῆς Σικελίας, τῶν ἀκτῶν τῆς Λιβύας, καὶ ἄλλων ρευμάτων εἰς τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν, κλίνοντας τὰ



ὕδατα πρὸς τὸν ἰσημερινὸν καί, ἐπιπροσθούμενα ἀπὸ γῆν, τρέχουν ποτὲ μὲν οὕτω, ποτὲ δὲ οὕτω, καὶ δινούμενα.

Ἄναγιώσκοντας τὰ συγγράμματα τοῦ περιφήμου Βολταίρ, εἶδον εἰς σαράντα μέρη ἀποφασιστικῶς νὰ λέγῃ πῶς εἰς τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν δὲν εἶναι παλίρροιαί, καὶ ἀπόρησα πῶς ἔκαμε τοιοῦτον λάθος ἓνα τόσον μεγάλον πνεῦμα! Πλὴν συγχωρητέος, ἐπειδὴ πάντοτε ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι καὶ τῶν πλέον σοφῶν ἀνθρώπων.

### Περὶ κατεχνιάς καὶ συννέφων

Ἦκουσες ἕως τώρα, εἶπα πρὸς τὸν νέον, ὅτι αἱ ἀναθυμιάσεις δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ μία διάλυσις τοῦ νεροῦ μὲ τὸ μέσον τοῦ ἀέρος, εἰς τὴν ὁποίαν ἀκόμη καὶ ἄλλαι περιστάσεις πρέπει νὰ βοηθήσουν, ἕγουν ἡ κίνησις τῆς ἠλεκτρικῆς ὕλης καὶ ἡ ταχύτης τοῦ ἀέρος. Ἦκουσες ἔτι ὅτι ἡ διάλυσις τῆς ὑγρότητος ζητεῖ ζεστὸν ἀέρα, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἔχει πολλὰ μεγαλυτέρους πόρους ἀπὸ τὸν ψυχρὸν καὶ ἐπομένως ἠμπορεῖ νὰ κρύψῃ μέσα του περισσοτέραν ὑγρότητα.

— Βλέπω, εἶπεν ὁ μαθητῆς μου, ὅτι μᾶς περικυκλώνει συχνὰ τὴν αὐγὴν μία τόση κατεχνιά, ὅπου δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἰδοῦμεν πολλὴν ὥραν τὸν Ἥλιον ἐξ αἰτίας τῆς. Ἐπειτα περνᾷ καὶ γίνεται λαμπρότατος ὁ οὐρανός. Μερικὲς φορές ὅμως ἐκλείπει ἀληθινὰ ἡ κατεχνιά, ὁ οὐρανὸς δὲ μένει σκεπασμένος ἀπὸ σύννεφα καὶ πολλὰς φορές ἀκολουθεῖ βροχή· ἄλλοτε πάλιν στέκονται τὰ σύννεφα ὄρατά, χωρὶς νὰ διαλυθοῦν. Ἦμπορεῖ κανεὶς νὰ σαφηνίσῃ αὐτὸ τὸ φαινόμενον;

— Naί, ἀπεκρίθην· καί, ἀληθινὰ, πολλὰ πιθανῶς. Ὄταν ὁ Ἥλιος ξαναέρχεται εἰς τὸ ἡμισφαίριόν μας, ξαναζεσταίνει τὸν ἀέρα. Αὐτὸς ἐκτείνεται, ἀνοίγει τοὺς πόρους του καὶ ἡ κατεχνιά διαλύεται. Ὄταν δὲ ὁ ἀήρ ἔχῃ ἀπὸ πρωτύτερα πολλὴν ὑγρότητα καὶ δεχθῇ ἀκόμη καὶ ἄλλας ἀναθυμιάσεις, τότε πυκνοῦται καὶ γίνεται ὄρατός.

Καί τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο ὅπου ὀνομάζομεν ἡμεῖς σύννεφα, καί λέγομεν ὅτι «ἐσηκώθη ἡ κατεχνιά καί θε νά βρέξη». Ἡ κατεχνιά ὑψώνεται ὁμοίως τόσον καλύτερα, ὅσον ἡ γῆ εἶναι θερμότερα ἀπό λόγου τῆς. Ἐπειδὴ ἓνα ζεστόν σῶμα δέν ἔλκει τὰς ἀναθυμιάσεις (καί διὰ τοῦτο δέν πυκνοῦνται), ἀλλ' ἐπιφέρει μίαν μεγαλυτέραν κίνησιν εἰς αὐτές, μέ τήν ὁποίαν ἀκόμη περισσότερον ὑψοῦνται. Λέγομεν ἐτι πῶς «ἐπεσεν ἡ κατεχνιά καί θε νά εἶναι εὐμορφη ἡμέρα». Τοῦτο προέρχεται ὅταν ὁ ἥλιος φαίνεται τήν αὐγήν εἰς τόν οὐρανόν μας καί ζεσταίνουν αἱ πλάγια ἀκτῖνες του πρῶτον τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ ἀέρος, ὅστις ἐκτείνεται καί συνθλίβει τόν κάτω ἀέρα. Ἐκεῖνος πάλιν δέν ἡμπορεῖ νά περιλάβῃ εἰς τόν ἐαυτόν του τὰς ἀναθυμιάσεις. Ὁθεν, τές κουντᾶ κάτω καί ἐκεῖναι ξαναθλίβουν τήν γῆν, ἡ ὁποία, ἂν εἶναι ψυχροτέρα ἀπό τὰς ἀναθυμιάσεις τῆς κατεχνιάς, τές πυκνώνει τότε καί τές τραβᾶ καί τοῦτο εἶναι τὸ πέσιμον τῆς κατεχνιάς.

### Περὶ ἀνέμων

Ἐφθάσαμεν τώρα εἰς ἓνα φαινόμενον τῆς φύσεως, εἶπα πρὸς τὸν μαθητὴν μου, περὶ τοῦ ὁποίου δέν ἡμποροῦμεν νά εἰποῦμεν τίποτες μέ βεβαιότητα· θέλει ὀμιλήσομεν ὁμῶς μέ πιθανότητα περὶ πολλῶν εἰδῶν ἀνέμων.

Οἱ βίαιοι ἀνεμοὶ ὄχι μόνον σχηματίζουν λόφους καί ὑψώματα εἰς τὰ περιγιάλια καί εἰς τοὺς μεσογείους τόπους, ἀλλ' ἐμποδίζουν συχνά τὸ τρέξιμον τῶν ποταμῶν καί τοὺς κάμνουν νά γυρίσουν ὀπίσω, τοὺς κάμνουν νά ἀλλάξουν αὐλάκι, ὑψώνουν τήν γεωργημένην γῆν, ξερριζώνουν τὰ δένδρα, ἀναποδογυρίζουν τὰ σπίτια καί πνίγουν ἀπὸ ἄμμον, διὰ νά εἰπῶ ἔτζι, ὀλοκλήρους τόπους. Ἐχομεν ἓνα παράδειγμα τοιούτου ἀμμώδους κατακλυσμοῦ εἰς τὴν Φράντζαν, ὅπου ἔγινεν εἰς τὴν Βρετανίαν καί ἐσκέπασεν ἓναν τόπον εἰς τὸ κάστρον ὀνομαζόμενον Ἅγιος Παῦλος, ἔξι ὥρας τὸ πλάτος καί δε-

κατέσσαρας τὸ μᾶκρος, πλὴν εἰς μέρη εἶναι στενότερος. Ἡ Ἱστορία τῆς Ἀκαδημίας τοῦ ἀψκβ' [= 1722] ἔτους τὸν διηγεῖται.

Ἡ δύναμις τοῦ ἀνέμου ἀρκεῖ νὰ σηκώσῃ ὀλόκληρα βουνὰ ἄμμου καὶ ἐκ τούτου, ἀπὸ μίαν εὐφορωτάτην γῆν, νὰ καταστήσῃ μίαν τρομερὰν καὶ αὐχμηρὰν ἔρημον. Ἐχομεν παραδείγματα τὰς ἐρήμους τῆς Λιβύας καὶ Ἀραβίας. Εἰς τὸ καθηλίκι τῆς Βλαχίας Ρωμανάτζι, εὐρίσκεται ἓνα ὑψηλὸν μέρος γῆς σκεπασμένον ἀπὸ ἄμμον, καὶ διὰ νὰ ἐξηγηθῇ τὸ φαινόμενον ἧ πρέπει νὰ εἰποῦμεν πὼς ὁ γειτνιαζὼν Δούναβης εἶχε ποτὲ τὸ τρέξιμόν του, ἧ βίαιος ἄνεμος ἐσήκωσεν ἐκείνην τὴν ἄμμον ἀπὸ τὰς ὄχθας του καὶ τὴν ἐκούνησεν ἐκεῖ.

Ὁ σίφων εἶναι σύννεφον συντεθλιμμένον, τοῦ ὁποίου ἓνα μέρος, εὐρισκόμενον εἰς κίνησιν κυκλικήν, προξενουμένην ἀπὸ πολλοὺς ἀνέμους φυσῶντας ἐναντίως, ἧ δύο ἀντικρῦ, πίπτει κάτω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἀπὸ τὴν βαρύτητά του, καὶ λαμβάνει σχῆμα κολόνας ποτὲ μὲν κωνικῆς, ποτὲ δὲ κυλινδρικῆς, ἧ βᾶσις τῆς ὁποίας κρατεῖται ἄνωθεν, ἧ δὲ κορυφή τῆς κοιτάζει κάτω. Χύνει βροχὴν ραγδαίαν, ἐπειδὴ καὶ τὰ ὑγρά μόρια τοῦ συννέφου ὀρμοῦν πανταχόθεν πρὸς τὸν σίφωνα. Συμβαίνει εἰς ξηρὸν καὶ θερμὸν καιρὸν, εἶναι κοχλιοειδῆς ὡσὰν τὸν σίφωνα τοῦ Ἀρχιμήδους. Δὲν στέκεται εἰς ἓνα μέρος, ἀλλὰ τρέχει ὅπου ἧ βία τοῦ ὑπερνικῶντος ἀνέμου τὸν κουντήξῃ· εἶναι τριγύρω του πυκνὴ ὁμίχλη, μερικὲς φορές χύνει καὶ χάλαζαν. Φαίνεται συχνὰ εἰς τὰ ἀκρωτήρια τῆς Λαοδικείας, τοῦ Γραῖκο καὶ τοῦ Καρμήλου. Εἰς τὴν γῆν ξερριζώνει δένδρα καὶ σπῖτια, εἰς τὴν θάλασσαν καταποντίζει πλεοῦμενα. Οἱ ναῦται ὅμως τὸν κόπτουν, ρίχνοντες πολλὰς κανονιὰς μὲ μπάλες.

Ὁ τύφων εἶναι ἐναντίος τῷ σίφωνι. Οὗτος ἀνεβαίνει ἀπὸ τὴν θάλασσαν βιαίως εἰς τὰ νέφη, κάμνοντας νὰ βράζῃ τὸ νερὸν μὲ συριγμὸν καὶ νὰ ἀνασηκῶνεται δύο πιθαμὲς γύρω-τριγύρω του. Τὸ κουντώμενον ὅμως ἐν τῷ ἴσῳ μὲ τὸ χόνδρος τοῦ ἀνθρωπίνου ποδὸς τύφωνι νερὸν, ὑψοῦται ἕως εἰς τὴν κορυφήν του, ὅπου ἐγγίζει κανένα νέφος. Ἀνεβάζει πλῆθος θειωδῶν ἀναθυμιάσεων καὶ κιτρινίζει τὸν οὐρανὸν ὡσὰν πάφιλον. Γίνεται ἀπὸ τὰς ὑπογείους φλόγας ὅπου εἰς τὸν πάτον τῆς θαλάσσης ἀνάπτουν. Ὅθεν καὶ στέκεται



εἰς τὸν ἴδιον τόπον, ἢ πολλά ὀλίγον ξεμακραίνει ἀπὸ τὴν πρώτην βᾶσιν του. Πολλάκις φαίνονται ἐνταυτῷ δύο καὶ τρεῖς τύφωνες. Εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Κίνας καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου ἀκολουθοῦν συχνά.

### Περὶ τῶν πυρίνων φαινομένων ἐν τῷ ἀέρι

Τὰ πύρινα φαινόμενα τοῦ ἀέρος, ὅπου εἰς τοὺς ἀμαθεῖς καὶ δειλοὺς εἶναι τόσον τρομερά, ὅσον οἱ κομῆται, αἱ ἐκλείψεις καὶ τὰ παρόμοια, ἔχουν τὴν ἀρχὴν τους ἀπὸ φυσικὰς αἰτίας, καθὼς θέλομεν εἰπεῖ.

Ἡμεῖς εἶδαμεν εἰς τὴν διασάφησιν τῆς ἀστραπῆς, ὅτι ὁ ἀήρ νά εἶναι γεμάτος ἀπὸ ἐλαιώδεις καὶ εὐκολοανάπτους ἀτμίδας. Ἐφευρῆκαν εἰς τὰς ἡμέρας μας ἕναν πολλά εὐκολοάναπτον ἀέρα, τὸν ὅποιον ἠμπορεῖ νά τὸν ἀνάψῃ τινὰς εἰς φλόγα μὲ ἕνα κερι, καὶ εἶναι ἐκεῖνος ὅπου στέκεται εἰς τοὺς βαλτώδεις τόπους. Ἀνάπτει δὲ διὰ τὰς σήψεις, ὅπου ἀκολουθοῦν ἐκεῖ, καὶ τὰς ἐξατμιζομένας θειώδεις ἀναθυμιάσεις.

Διὰ μέσου τῆς σήψεως τῶν σωμάτων πηγαίνει εἰς τὸν ἀέρα, μαζί μὲ τὰ ὑδατώδη μόρια, καὶ μία εὐκολοάναπτος ὕλη, ἢ ὅποια εἶναι λεπτοτέρα, συγκρινομένη μὲ τὴν πρώτην στάσιν τῆς, ὅπου ἦτον δεμένη μὲ τὰ γήινα καὶ ὑδατώδη μέρη εἰς τὰ σώματα πρὸ τῆς σήψεως, ὅθεν καὶ ἀνάπτει. Καὶ τόσον εὐκολώτερα, ὅσον εἶναι γαλήνη, καὶ δώση εἰς τοῦτο αἰτίαν ἕνα εὐκολοάναπτον σῶμα. Αὐτὴν τὴν αἰτίαν τῆς ἀνάψεως τὴν δίδει ἢ ἠλεκτρικὴ ὕλη, ἣτις εἶναι βαλμένη εἰς μίαν τόσον δυνατὴν κίνησιν, ὅπου δίδει σπινθῆρας ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τῆς, ὅταν ἤθελεν ἐγγίξει ἕνα ἄλλο σῶμα στερεώτερόν τῆς. Καθὼς δύο διάφορα σύννεφα συναρπάζουν σπινθῆρας ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τους, ὅταν ἔλθουν ἕνα κοντὰ εἰς τὸ ἄλλο.

Διὰ μέσου ἐνὸς τοιούτου ἠλεκτρικοῦ σπινθῆρος ἀνάπτει ἢ εὐκολοάναπτος ὕλη καὶ γίνεται φλόγα, ἣτις, ὅσον περισσότερον καιρὸν διαρκεῖ, τόσην περισσότεραν τροφήν εὐρίσκει, καὶ καθὼς τε-

λειώση, σβήνει καὶ ἡ φωτιά. "Όταν μία τοιαύτη φλόξ εἶναι μεγάλη ἴσια μὲ μιᾶς κανδήλας καὶ εἶναι πλησίον τῆς γῆς, τότε ὀνομάζεται φλόγα παίζουσα<sup>1</sup>.

"Όταν δὲ εἶναι ὡσάν ἓνας στῦλος, ἢ πύρινος ἄνθρωπος κρεμασμένος ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, εἶναι μερικούς πόδας ὑψηλά, καί, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἓναν πόδα πυκνός.

— Ναί, διέκοψε λέγοντας ὁ νέος· αὐτὰ εἶναι τὰ στοιχεῖα καὶ οἱ βρωκολάκοι, τὰ ὅποια βάνουν εἰς φόβον καὶ τρόμον τοὺς πλέον ἀνδρείους ἀνθρώπους. "Αν ἤξευραν ὅμως τὴν αἰτίαν τῶν φαινομένων αὐτῶν, ἤθελεν αἰσθάνονται περισσοτέραν χαράν, παρὰ φόβον, ὅταν φανῆ ἐμπρός τους ἓνας τοιοῦτος πύρινος ἄνθρωπος.

— Καὶ βέβαια, ἀπεκρίθην· οἱ δειλοὶ δὲν ἤθελε τρομάζουν τόσο, ἂν ἤξευραν τὴν αἰτίαν τοῦ φαινομένου τούτου. Ἐνθυμοῦμαι νὰ ἀνέγνωσα, ὅτι εἰς ἓναν τόπον, ἐν καιρῷ γαλήνης (διατὶ τότε δὲν σκορπίζονται ἀπὸ τὸν ἀέρα αἱ ἀναβαίνουσαι ἀναθυμιάσεις), ἐφαίνετο τὴν νύκτα ἓνας τοιοῦτος πύρινος ἄνθρωπος. "Όθεν ἔσκαψαν ἐκεῖνον τὸν τόπον καὶ ἤυραν τρεῖς ἀνθρώπους θαμμένους, ἀπὸ τὰ σώματα τῶν ὁποίων ἐξατμίζοντο παχεῖαι ἀναθυμιάσεις, καί, μὲ τὸ νὰ ἀνάπτοντο ἀπὸ τὴν κίνησιν τῆς ἠλεκτρικῆς ὕλης, ἐπαράσταιναν ὡσάν ἓναν πύρινον ἄνδρα, καί, ὅταν ἐπλησίαζον κοντά του, ἐκινεῖτο ἀπὸ τὸν κυματισμὸν τοῦ ἀέρος<sup>2</sup>.

1. Πολλοὶ δυστυχεῖς ἐκοπίασαν ματαίως σκάπτοντες νὰ εὑρουν θησαυρὸν εἰς τὸν τόπον ὁποῦ εἶδον τὴν τοιαύτην φλόγα, μὲ τὸ νὰ ἀκουσαν, ὡς φαίνεται, τὸν μῦθον τῶν γραιῶν, ὁποῦ λέγουν πὼς τάχα καίει τὴν νύκτα φωτιά ἐκεῖ ὁποῦ εἶναι παραχωμένα ἄσπρα· τὸ ὁποῖον εἶναι πάντῃ ψευδές. Ἄλλοι ἐπρόδωσαν τοὺς ἀδελφούς των εἰς τὸ κριτήριον, πὼς ἐβγάλαν τὸν θησαυρὸν καὶ τὸν ἐπῆραν ἐκεῖνοι μόνοι, καὶ ἔχασαν δι' αὐτὸ ὅλοι ὁμοῦ, ἀδικηθέντες ἀπὸ τὸν κριτὴν, τὸν εἰς τὸ σεντούκι τους ἀληθινὸν θησαυρὸν. Καὶ ἄλλοι σκληρῶς ἐτυρανίσθησαν, ἐξ αἰτίας τῆς μωρίας καὶ πλεονεξίας τῶν κράτούντων (καὶ μάλιστα τοῦ ἐκτρώματος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ἀναξίου ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Νικολάου Μαυρογένους), διὰ νὰ μαρτυρήσουν ἐκεῖνο ὁποῦ ποτὲ δὲν ἦτον καὶ ὑποῦ ἡ ἀπλότης των ἐστάθη ἱκανὴ νὰ ὄνειρευθῆ.

2. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Δημητριάδος, πόλιν Βελεστίνον, φαίνονται συχνὰ τοιαῦται φλόγες ἐκεῖ ὁποῦ θάπτουν τοὺς νεκρούς. Ἡ ἀμάθεια βιάζει τοὺς κριτὰς νὰ διορίσουν ἀνθρώπους, νὰ ἐβγάλουν τὰ νεωστὶ θαμμένα σώματα καὶ

"Όταν ἡ εὐκολοάναπτος ὕλη κρεμάται ἀπὸ τὸ ὑψηλὸν μέρος τοῦ ἀέρος καὶ πίπτῃ πρὸς τὴν γῆν ὡσάν ἓνα ἄστρον μεγάλη, τότε τὴν ὀνομάζομεν δαλόν, αἶγα, ἢ πέσιμον ἄστρου, πλὴν, δὲν εἶναι ἄλλο, παρὰ ὕλη ἀναμμένη.

"Αν εἶναι τὰ φαινόμενα ταῦτα μεγαλύτερα καὶ διαφόρου μορφῆς, λαμβάνουν ὁμοίως καὶ διάφορα ὀνόματα, ἤγουν πύρινοι σφαῖραι, πύρινοι γίγαντες καὶ τὰ ἐξῆς. "Όταν ἀνάπτουν πολλαὶ τοιαῦται ἀναθυμιάσεις καὶ φαίνονται εἰς τὸν ἀέρα πρὸς τὸν ἀρκτικὸν πόλον καὶ βαστοῦνται ἀναμμένοι μερικὸν καιρὸν, τότε ὀνομάζομεν αὐτὸ τὸ φαινόμενον Βόρειον Σέλας. "Όταν ἀνάπτουν ὁμῶς πολλαὶ παρόμοιαι ἀναθυμιάσεις ἐνταυτῷ, τότε μᾶς παρασταίνουν ἓναν πύρινον οὐρανόν, ὅστις εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ βάλῃ ἔλους τοὺς χυδαίους εἰς φόβον καὶ τρόμον, καὶ ἄλλοι μὲν λέγουν πῶς θεὸς νὰ γένη πόλεμος, ἄλλοι θανατικόν, ἐκεῖνοι δὲ ὁποῦ ξεύρουν τὴν αἰτίαν αὐτοῦ τοῦ φαινομένου, γελοῦν καὶ δὲν πειράζονται τίποτες.

"Όθεν ἄς φωνάξωμεν ὅλοι ὁμοῦ: Κύριε, τὰ ἔργα σου εἶναι μεγάλη καὶ πολλά· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί.

.....

---

νὰ τὰ καύσουν, λέγοντες πῶς εἶναι βρωκολάκοι καὶ δὲν ἀφήνουν τὰ σύννεφα νὰ βρέξουν καὶ ἄλλες παρόμοιες μωρολογίες. Οἱ χριστιανοὶ ὁμῶς ἀπέφυγαν τὸ κάψιμον τῶν συγγενῶν τους, ἐφευρόντες μίαν μέθοδον εἰς τὸ νὰ ἀναλύουν εὐκόλα τοὺς νεκρούς των. Τοὺς πλύνουν πρὸ τῆς ταφῆς μὲ νερὸν ἀσβέστου ἀσβέστης, ἄλλοι δὲ τοὺς χύνουν εἰς τὸ στόμα, καὶ εἰς σαράντα ἡμέρας ἀναλύουν.

[Βιέννη 1790]

## Πρὸς τοὺς ἀναγνώστας

Ἡ ἄκρα ἔφεσις ὅπου ἔχω εἰς τὸ νὰ δώσω μίαν ἀμυδρὰν ἰδέαν τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην ἡδονικῶν ἀναγνώσεων, αἱ ὁποῖαι καὶ εὐφραίνουσι καὶ τὰ ἥθη τρόπον τινὰ ἐπανορθοῦν, μὲ παρεκίνησε νὰ ἀναλάβω τὴν μετάφρασιν τῶν ἱστοριῶν τούτων, ὅπου ἐνταυτῷ νὰ ἡδύνω καὶ νὰ ὠφελήσω τὸν ἀναγνώστην μου.

Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ δὲν παύουν πάντοτε οἱ φιλοκατήγοροι νὰ ἐφευρίσκουν αἰτίας, διὰ νὰ ἐξασκοῦν τὴν γλῶσσαν τους, νομίζω ὅτι θέλουν μεμφθῆ καὶ ἐμέ, πὼς ἐκλεξα ἐρωτικὴν ὕλην (πραῖγμα ὅπου συνηθίζεται ἀπὸ κάθε τάγμα ἀνθρώπου τῶρα εἰς τὸν αἰῶνα μας, καθὼς εἶναι γνωστόν), ἐρωτικὴν, λέγω, ὕλην διὰ γύμνασιν τῆς φιλοπονίας μου, καὶ ὄχι ἄλλην. Ἀποκρίνομαι λοιπὸν ὅτι οἱ ἐμπεριεχόμενοι τῷ παρόντι βιβλίῳ ἐρωτες εἰς ὑπανδρείαν καταντοῦν, ἢ ὁποῖα εἶναι μυστήριον, καὶ ἄς μὴν πολυλογοῦν.

Ἡ μετάφρασίς μου εἶναι ἐλευθέρα, ἤγουν μόνον κατὰ νόημα (ἐπρόσθεσα καὶ μερικά), ἐπειδὴ καί, ἂν ἀκολουθοῦσα κατὰ λέξιν τὸν συγγραφέα, μὲ φαίνεται πὼς δὲν ἐγίνετο κατάλληλος μὲ τὸ ὕφος τῆς γλώσσης μας, διατὶ ἔχει ἢ κάθε μία τὸν ἰδιωτισμὸν τῆς.

Τελευταῖον, λαμβάνω τὴν τόλμην νὰ προσφέρω αὐτὴν τὴν ἀπαρχὴν τῶν κόπων μου εἰς ὅλες τὰς αἰσθαντικὰς νέες καὶ νέους (ὡσὰν ὅπου ὅλον τὸ βιβλίον ἐνάγεται εἰς τὴν νεανικὴν ἡλικίαν), οἱ ὁποῖοι ἐλπίζω πὼς θέλουν τὴν δεχθῆ εὐμενῶς, διὰ νὰ μὲ παρακινήσουν μὲ τοῦτο νὰ ἐπιχειρισθῶ καὶ ἄλλο πόνημα. Ἐρρωσθε.

ἽΟ Ρήγας



## Τὸ τσιράκι τοῦ ἐργαστηρίου

Ἕνας πλούσιος πραγματευτής, περίφημος διὰ τὴν εἰλικρίνειαν τῆς ψυχῆς καὶ τὰ καθαρὰ του σπλάγχνα, ὄντας πατὴρ τριῶν ὠραιότατων θυγατέρων, ἀπὸ τὲς ὁποῖες εἰς τὴν κάθε μίαν ἔμελλε νὰ δώσῃ πενήντα χιλιάδες γρόσια προῖκα, εἶχε βάλει τὰ πράγματά του εἰς μίαν πολλὰ φρόνιμην καὶ καλὴν τάξιν. Τρόπον τινὰ ἐζούσε ὡσάν ἓνας φιλόσοφος, μὰ τοιοῦτος, καθὼς τὸν θέλει ὁ Μέγας Φρειδερίκος, βασιλεὺς τῆς Προυσίας· ἤγουν ὀγλήγορος, ἐπιμελής, καὶ τὸ καλύτερον, ὁποῦ ἐνόμιζε τὸν ἑαυτὸν του ἀφεύκτως ὑπόχρεον διὰ νὰ συνθέσῃ μίαν σφαῖραν τριγύρω του ἀπὸ φιλοπόνους καὶ εἰλικρινεῖς ἀνθρώπους ὡσάν καὶ λόγου του, καὶ τὸ ἐνόμιζε μέγαλον προτέρημα καὶ χαρὰν νὰ θρέφωνται, νὰ κερδαίνουν καὶ νὰ κυβερνῶνται πολλοὶ διὰ μέσου του. Τοιαύτας ἀρχὰς λοιπὸν ἔχοντας, ὅλες αἱ ὑποθέσεις του ἐπήγαιναν δεξιὰ καὶ καθ' ἑκάστην ἐπροχωροῦσαν ἀπὸ καλὸν εἰς καλύτερον, μὲ ὅλον ὁποῦ ἄρχισε τὴν πραγματείαν του σχεδὸν ἐκ δανείων. Ὁ Δεβουσὲ (ἔτσι ὠνομάζετο) ἦτον ἀπὸ τὰ περίχωρα τοῦ Παρισίου καὶ εἶχεν ἀναθραφῆ εἰς τὴν ἀπλότητα τῶν ἠθῶν ὁποῦ εὐρίσκει τινὰς μόνον εἰς τὰ ἔξω μέρη. Ἐσυνήθιζε νὰ λέγῃ συχνὰ ἓνα γνωμικὸν ὁποῦ εἶχεν ἀκούσει ἀπὸ τὸν πατέρα του, ὅτι, ὅταν κάθεταί ἀναπαυμένος κανένας καὶ ἀφήνῃ τὲς ἐλπίδες του εἰς ἐκεῖνα ὁποῦ ἀπόκτησε μίαν φοράν, χωρὶς νὰ τὰ πολλαπλασιάσῃ πάντοτε, τὰ σώνει ἀπὸ λίγα λίγα.

Αὐτὸς ὁ ἄοκνος ἄνθρωπος εἶχεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τσιράκια εἰς τὸ ἐργαστήρι τὰ παιδιὰ τῶν πλουσιωτέρων ὁμοτέχνων του, ὁποῦ ἡ καλὴ του ὑπόληψις τοὺς ἐπαρακινούσε νὰ τοῦ τὰ προσφέρουν, διὰ νὰ τὰ παιδεύῃ καὶ νὰ τὰ κάμῃ νὰ λάβουν ἔφεσιν τῆς φιλοπονίας. Τὰ ἐδέχετο λοιπὸν μὲ ἀγαθότητα καὶ ἐπασχεν ὅσον τὸ δυνατὸν νὰ τὰ ἐμπνέῃ φρονήματα εἰλικρινείας. Εἶχε περὶ τούτου δύο αἰτίες. Ἡ πρώτη ἦτον νὰ φανῇ εἰς τοὺς γονεῖς τῶν παιδιῶν τοιοῦτος, ὅ,τι λο-

γῆς τὸν ἐνόμιζαν ἐκεῖνοι. Ἡ δευτέρα ὅμως ἀπέβλεπεν εἰς τὸ ἴδιον καλὸν τῆς φαμελίας του· εἶχε σκοπὸν νὰ ἐκλέξῃ ἀπὸ αὐτὰ γαμβροὺς ὅπου νὰ ἤξεύρῃ κατὰ βάθος τὴν καθαρότητα τῆς καρδιάς τους καὶ νὰ εἶναι βέβαιος διὰ τὸν καλὸν χαρακτῆρα τους. Ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ καλὸς ἄνθρωπος, τὸ παράδειγμα τῶν ἐπιλοίπων πατέρων, ἐφρονοῦσεν ὅτι πρέπει νὰ ζῆ κανένας εἰς τὸν κόσμον μόνον διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν παιδιῶν του, ἀφοῦ τὰ ἔδωσε μίαν φοράν τὸ εἶναι καὶ τὴν ζωὴν, καὶ ὅτι, διὰ νὰ ἔχουν τὰ παιδιά σέβας εἰς τοὺς γονεῖς, φυσικὴν ὑποταγήν, καὶ νὰ λαμβάνουν ἔφεσιν διὰ τὴν φιλοπονίαν, ἐφθανε μόνον αὐτὴ ἡ χαροποιὰ ἰδέα, νὰ ξεύρουν πῶς ἐκεῖνοι πάσχουν διὰ τὴν βοήθειάν τους, νὰ τὰ δώσῃ ὅλες τὰς ἀρετὰς καὶ νὰ τὰ κάμῃ νὰ τοὺς θεωροῦν ὡς πρώτους εὐεργέτας. Ἐμένα μὲ φαίνεται πῶς εἰς αὐτὸ ἤμποροῦσε νὰ ἔχῃ δίκαιον ὁ Δεβουσέ.

Ἄπ' ὅλους τοὺς νέους τοῦ Παρισίου ὅπου εἶχεν εἰς τὸ σπίτι του, κανέναν δὲν εὐρῆκε νὰ τὸν ἀρέσῃ καθὼς ἤθελε, μὲ ὅλον ὅπου ἡ πρώτη κόρη του δὲν ἐστάθη τόσον δύσκολη ὡσὰν αὐτόν, διατὶ ἐκλεξεν ἓνα διὰ λόγου της. Ἡ δευτέρα ὅμως, ὅπου εἶχεν ἀπερίγραπτον μέριτον καὶ τὰ ἴδια φρονήματα τοῦ πατρὸς της, ἐδυσσαρεστεῖτο εἰς τὸν καθένα. Ὅθεν δι' αὐτὴν καὶ ἐκεῖνος ἐφύλαττεν ὅλες τὰς φροντίδες του. Τὸν ἤλθε τέλος πάντων ἓνα νέον παιδί ἀπὸ κάποιον γνώριμόν του, Λέανδρος ὀνόματι, τοῦ ὁποίου ἐν συντόμῳ θέλω περιγράψαι τὸ νόστιμον εἶδος καὶ τὸν ἀξιομίμητον χαρακτῆρα.

Ἄς λάβῃ κατὰ νοῦν τινὰς ἓναν νέον μετρίως ὑψηλόν, παχουλόν, μάτι καὶ φρύδι μαῦρα, μακριὰ μαλλιά, ὡσὰν νὰ εἶχε δύο βουῦκες εἰς τὰ κόκκινα μάγουλά του, μὲ χνούδι μόνον εἰς τὸ πιγούρι, ὠμούς φαρδεῖς, ἓνα σῶμα σύμμετρον καὶ ἀνάλογον, ἓνα περιπάτημα στερεόν, ὅπου ἤμποροῦσε μὲ τὸν καιρὸν νὰ γίνῃ εὐγενικόν καὶ εὐστροφον. Μετὰ τοῦτο, πνεῦμα ξυπνητόν, ἄκραν πραότητα, φιλοπονίαν, καὶ νὰ εἶναι ἄκακος εἰς τὰ ἥθη. Τοιοῦτος ἦταν ὁ Λέανδρος εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν δεκαεπτάμισι χρονῶν, ὅταν ἐμβῆκε πρώτην φοράν μαθητῆς εἰς τὸ σπίτι τοῦ Δεβουσέ. Ἐνα μόνον ἐλάττωμα εἶχεν ὁ πτωχός, ὅπου δὲν ἦτον γεννημένος ἀπὸ γονεῖς εὐγενεῖς.

Ὁ πραγματευτής, ὅλος γεμᾶτος ἀπὸ χαράν, ἐνόμισεν ὅτι ἤυρεν ἓναν πλουσιώτατον θησαυρόν καὶ ἐν τῷ ἅμα ἀπεφάσισε νὰ βάλῃ τὰ



δυνατά του, διὰ νὰ τὸν παιδεύσῃ καθὼς ἤξευρεν ἐκεῖνος καὶ καθὼς ἔπρεπεν. Ὁ τρόπος ὁποῦ ἕως τότε ἐφέρετο πρὸς τοὺς λεπτοὺς νέους Παρισιάνους, υἱοὺς τῶν συντεχνίτων του, ἦτον ὀλίγον πρᾶος: τοὺς ἐμεταχειρίζετο μὲ τσιριμόνιες, μὲ μίαν πολιτικά ὑποχρεωστικὴν καὶ φιλήσυχον· δὲν ἤθελε νὰ δοκιμάζῃ τὸν χαρακτῆρα τους μὲ τοὺς βαρεῖς ἐκείνους τρόπους, διὰ τῶν ὁποίων νιώθει κανεὶς σωστὰ τὴν δύναμίν τους καὶ τὸ τί ἀξίζει ὁ κάθε ἄνθρωπος· μήτε ἐξερευνοῦσε τὴν ὀγληγορότητα τῶν πράξεών τους ἢ τὴν εὐθύτητα τῆς καρδίας τους, ἢ ὁποία εἶναι προτέρημα πολλὰ σπάνιον τῶρα εἰς τὸν καιρὸν μας καὶ μόνον εἰς τὰ χεῖλη τοῦ καθενὸς ἤμπορεῖ νὰ εὐρεθῇ· τὸν παραμικρότερον ἤθελε τὸν κακοφανῆ, ἂν ἀμφιβάλῃ κανεὶς εἰς τὴν εἰλικρινειάν του. Δι' αὐτὰ λοιπὸν ὅλες οἱ δοκιμῆς ὁποῦ ἤθελε κάμει πρὸς ἐκείνους ἦτον μάταιες, ἐπειδὴ καί, ὅταν παραστήσῃ κανεὶς γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν, φαίνεται σκληρὸς καὶ ἀνυπόφερτος· εἶναι ὅμως τῶν ὄντι ἐπωφελῆς. Εἴμεθα εἰς ἕναν αἰῶνα ὁποῦ οἱ ἄνθρωποι ἄγγιζονται διὰ τὸν παραμικρότερον λόγον· θέλουν νὰ λέγωνται εἰλικρινεῖς, πλὴν δὲν εἶναι τῇ ἀληθείᾳ, ἐπειδὴ καὶ θυσιάζουν τοὺς φίλους τους διὰ τὸ παραμικρὸν ἰντερέσον τους. Ὅχι πῶς δὲν εἶχε ζῆλον ὁ φρόνιμος Δεβουσέ, ἀλλὰ ἦτον σχεδὸν ἀδύνατον νὰ κάμῃ ἐκεῖνο ὁποῦ ἐστοχάζετο ἀναγκαῖον διὰ τοὺς νέους Παρισιάνους.

Πρὸς τὸν Λέανδρον ὅμως δὲν ἐφέρετο ἔτσι, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἦτον ἀφιερωμένος ὅλος δι' ὅλου εἰς τὰ χεῖρα του. Ὅθεν, εὐθύς ὁποῦ τὸν ἐπῆρεν, ἢ πρώτη του φροντίδα ἐστάθη τὸ νὰ ἐβγάλῃ ὅλους τοὺς παλαιοὺς τοῦ ἐργαστηρίου, διατὶ μὲ ἕναν νέον ἔπρεπε καὶ νέος τρόπος· ἂν ἐβαστοῦσε κανέναν ἀπὸ τοὺς πρώτους μαζί του, ἤθελεν εἶσται ἐπικίνδυνος σύμβουλος εἰς τὸ νὰ παρασύρῃ τὴν ἀγαθότητά του καὶ νὰ μεταδώσῃ τὴν πρώτην κακὴν συνήθειαν, μὲ ὅλες τὰς κατὰ-χρησές της. Ὅταν ἔχη σκοπὸν νὰ ἀνακαινουργήσῃ τινὰς ἕνα πρᾶγμα, ἀνάγκη εἶναι νὰ ἀποβάλῃ ὅλην τὴν παλαιὰν ζύμην, διὰ νὰ τὸ κάμῃ παστρικόν· λόγου χάριν, ἂν θέλῃ νὰ ἀποκτήσῃ καλοὺς δούλους, φθάνει μόνον νὰ ἐβγάλῃ ὅλους τοὺς πρώτους κακοὺς, νὰ κοιτάξῃ τὰς δουλειῆς του ὅπως ἤμπορέσῃ ὀκτῶ ἡμέρας, ὁποῦ καὶ ὁ ἴδιος ἀέρας τοῦ σπιτιοῦ του νὰ παστρευθῇ, νὰ πάρῃ ὕστερον διαλεγμένα ὑποκείμενα, καὶ πρὸ πάντων νὰ μὴν ἐσυνομίλησαν μὲ τοὺς ἐξωθέντας, καὶ

ἔτσι ἠμπορεῖ νὰ εὖρη τὴν ἡσυχίαν του. Μετὰ τοῦτο ὁ Δεβουσέ ἠθέλησε νὰ δειχθῆ εἰς τὰ μάτια τοῦ νέου μαθητοῦ καθὼς καὶ τῷ ὄντι ἦτον, ἤγουν τιμημένος πραγματευτής, πρᾶος σύζυγος, φιλόστοργος πατήρ, εἰλικρινής φίλος καὶ φιλήσυχος συμπολίτης. Τοῦτο δὲν ἦτον δύσκολον εἰς τοῦ λόγου του, ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ ὅλους ἐκηρύττετο διὰ τοιοῦτος. Τελευταῖον, ἡ κυριωτέρα ἀπόφασις τοῦ φρονίμου πραγματευτοῦ ἦτον νὰ κρατῆ διὰ πάντα εἰς τὴν γνώμην τοῦ μαθητοῦ του μίαν καλὴν ἰδέαν ὅπου τὸ παιδί εἶχε φυσικὰ εἰς τὸν νοῦν του· ἡ ὁποία ἂν ἔλειπεν, αὐτὸς ἤθελε πασχίσει ἐπὶ πόνου νὰ τὴν ἐμπνεύσῃ· ἤγουν τὸ νὰ δουλεύῃ κανεὶς (εἰς ὁποίαν κατάστασιν καὶ ἂν εὕρεθῆ) εἶναι ἴδιον τιμημένου ἀνθρώπου καὶ μόνη ἡ ὀκνηρία ἀξιογέλαστη. Ἄπ' ὀλίγον ὀλίγον ἐπαίδευε τὸν Λέανδρον, κάμνοντάς τον νὰ λάβῃ μῖσος διὰ ἐκείνους τοὺς ἀνοήτους νέους, οἵτινες δὲν ἤξεύρουν ἄλλο, παρὰ νὰ στολίζωνται καὶ νὰ κάμνουν τρέλες, τρέχοντες ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Διὰ νὰ τὸν ἐνδυναμώσῃ λοιπὸν περισσότερον καὶ μὲ ἓνα ζωντανώτερον παράδειγμα, ἐφρόντιζε ὅπου καὶ οἱ ἴδιες κόρες του νὰ ἀναπληροῦν ὅλα τὰ καθήκοντα ἔργα τῶν γυναικῶν, ἔξω ἀπὸ τὰ πλέον ποταπά· τὲς ἔλεγε πρὸς τούτους ὅτι εἶναι τιμημένον πρᾶγμα νὰ ἐργάζωνται, καθὼς ἓναν καιρὸν ἔκαμναν καὶ οἱ θυγατέρες τῶν βασιλέων. Μὲ ὅλον τοῦτο, εἶχε καὶ ἀρκετοὺς δούλους εἰς τὸ σπίτι του, μίαν μαγέρισσαν, μίαν εὐμορφὴν παρακόρην καὶ ἓναν σείτην, ὅστις εἶχε τὴν φροντίδα τοῦ ἀλόγου, μὲ τὸ ὅποιον ἐπήγαινε τὰ φορτώματα τῆς πραγματείας εἰς τὸ ἐργαστήρι ἐπιθέτοντάς τα ἐπάνω εἰς ἓνα ἀμάξι, καὶ ἐβοηθοῦσεν ἐνίοτε τὸ τσιράκι τοῦ ἐργαστηρίου, ὅταν ἦτον πολλή δουλειά· αὐτὸ ὅμως ὅταν ἐτύχαινε, καὶ ὁ ἴδιος Δεβουσέ ξενδυμένος ἐτιμοῦσε τὴν ἐργασίαν, πιάνοντάς καὶ μονάχος του, χωρὶς νὰ τὸ ἐντραπῆ καθόλου.

Τοιοτοτρόπως λοιπὸν ὁ τιμημένος ἀνθρωπος ἐπαίδευεν ἓνα νέον ὅπου ἦτον ἄξιος διὰ νὰ τὸν ἀφήσῃ κανέναν καιρὸν εἰς τὸν τόπον του. Ὁ Λέανδρος ἔβανεν εἰς πρᾶξιν αὐτὲς τὲς πατρικὲς φροντίδες, μιμούμενος τὸ καλὸν παράδειγμα μιᾶς ὠραιοτάτης νέας, ἡ ὁποία ἦτον θυγατέρα τοῦ αὐθέντου του. Οἱ καλοῦτσικες, ὅταν θέλουν νὰ δεῖξουν τὴν ἀρετὴν ἀξιαγάπητην εἰς τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων, τὸ ἐπιτυχαίνουν χίλιες φορές καλύτερα, παρὰ τὸ νὰ διαστρέψουν καὶ νὰ

ξελαγιάσουν τὴν γνώμην τους. Ἐπειδὴ καὶ τὸ πρῶτον ἴδιον, εἶναι φυσικόν· τὸ νὰ κάμουν ὁμῶς τὰ ἐλαττώματα ἐπιθυμητά, εἶναι πράγμα βεβιασμένον καὶ κρύον καὶ εὐθύς προξενεῖ ἀντίφασιν καὶ κατηγορίαν εἰς τὴν ὑπόληψίν τους.

Ἄφου ὁ Δεβουσέ ἔδειξε τὸν ὀρθὸν δρόμον ὅπου ἐκ ψυχῆς ἀγαποῦσε νὰ ἀκολουθῇ ὁ ὑπήκοος μαθητῆς του, ἔπασχε νὰ καταλάβῃ κρυφίως τὸν καθαυτὸ χαρακτῆρα, τὰ ἥθη, τὰς φυσικὰς ὁρεξες, τὰ προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματά του (ἂν εἶχε), δοκιμάζοντάς τον μὲ διαφόρους τρόπους.

### Δοκιμὴ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Λεάνδρου

Ὁ πρῶτος λοιπὸν ἐστάθη τὸ νὰ ἰδῇ ἂν εἶναι ἐμπιστευμένος. Ὁ Δεβουσέ δὲν εἶχεν εἰς τόσῃν ὑπόληψιν αὐτὴν τὴν δοκιμὴν, μὲ τὸ νὰ τὴν ἐνόμιζε σχεδὸν περιττήν. Μὲ ὅλον τοῦτο, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη εἶναι ἀναγκαία εἰς ἕναν πραγματευτὴν καὶ συμβαίνει πολλές φορές νὰ τὴν πληγώνουν κατὰ διαφόρους τρόπους ἄνθρωποι ὅπου τοὺς νομίζει κανεὶς τιμημένους, ἄρχισεν ἀπὸ αὐτὸ τὸ προτέρημα. Μίαν ἡμέραν ἄφησε κάμποσα φλουριά διασκορπισμένα εἰς τὸ γαμπινέτο του, ὅπου ὁ Λεάνδρος εἶχε συνήθειαν νὰ ἐμβαίνει. Αὐτὸ δὲν ἦτο κίνημα τόσον εὐγενικόν, καὶ ἐπομένως νίκη πολλὰ εὐκολῆ, ἢ μπορεῖ νὰ μὲ εἴπῃ κανεὶς. Μὰ ἡ θέσις τοῦ πουγγίου, ὅπου ἔδειχνε πὼς ἀνοιξε μόνον του, βαλμένον κοντὰ εἰς ἕνα παράθυρον, ὑποκάτω τοῦ ὁποίου εὐρίσκετο ἕνα πηγάδι, μερικὰ φλουριά χυμένα, σχεδὸν ἕως εἰς τὸ περιστόμιόν του, καὶ ἄλλα χωμένα ἀναμεταξὺ εἰς τὰς πέτρας τῆς αὐλῆς, ἔδιδαν λαβὴν νὰ οἰκειοποιηθῇ τινὰς μερικὰ.

Ὁ Λεάνδρος ἐμβῆκεν εἰς τὸ γαμπινέτο, εἶδε τὸ χρυσίον καὶ πρῶτον του κίνημα ἐστάθη τὸ νὰ τὸ συνάξῃ. Ἐβαλεν εἰς τὸ πουγγί τὴν ἐκεῖ σκορπισμένην μονέδα, ἐσκάλισε τριγύρου μὲ προσοχὴν, ἤυρε φλουριά μεταξὺ τῶν χαραγμάτων τοῦ ἐδάφους, ἐκατέβη εἰς τὴν αὐλὴν, ἐρεύνησεν ὁμοίως καὶ ἐστάθη ὀλίγον περιεργαζόμενος τὸ πηγάδι. Ἄφου ἐμάζωξεν ὄλα (ἔτυχε μόνος του τότε εἰς τὸ σπίτι,



ἢ ἐφαίνετο πῶς εἶναι μόνος· μετὰ τὸ νὰ ἐπανηγουρίζετο μία ἑορτή, τὸ ἐργαστήρι ἦτον σφαλισμένον καὶ ὁ Δεβουσὲ μετὰ τὴν φαμελιάν του εἰς τὸ σεργιάνι) καὶ ἀφοῦ ἐπεριῆλθεν ὅλα τὰ μέρη ὅπου ἤμποροῦσε νὰ πέσῃ κανένα φλουρί, ἔδωσε τὸ πουγγί καὶ τὸ ἔβαλεν εἰς τὸν τόπον του, χωρὶς νὰ τὰ μετρήσῃ. Ἐπειτα ἐτελείωσε τὴν ὑπόθεσιν, περὶ τῆς ὁποίας εἶχεν ἔλθει εἰς τὸ γαμπινέτο, καὶ μετὰ τοῦτο ἄρχισε νὰ διαβάξῃ ἓνα βιβλίον ὅπου τὸν εἶχε δώσει ὁ αὐθέντης του. Εἰς αὐτὸ τὸ ἀναμεταξὺ ἦλθε καὶ ὁ Δεβουσέ. Ὁ νέος βλέποντάς τον ἄρχισε νὰ τὸν λέγῃ:

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Αὐθέντη μου, ἓνα πουγγί σας ἐλύθηκεν, ἐσκορπίσθησαν τὰ φλουριά ἕως εἰς τὴν αὐλήν, φοβοῦμαι νὰ μὴν ἔπεσαν καὶ μερικὰ εἰς τὸ πηγάδι.

ΔΕΒΟΥΣΕ — Ἄς ἰδοῦμεν, παιδί μου, ἄς τὰ μετρήσωμεν. . . Τὰ ἐμέτρησες;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅχι, αὐθέντη μου.

ΔΕΒΟΥΣΕ — Ἄς ἰδοῦμεν λοιπόν.

Ὁ πραγματευτῆς τὰ ἐμέτρησε, καὶ ἔλειψαν τρία ἀπὸ τὰ πεντακόσια.

ΔΕΒΟΥΣΕ — Λεῖπουν τρία, Λεάνδρε· ἄς ἰδοῦμεν νὰ μὴν ἔπεσαν ἐδῶ πουθενά. Ἐσκάλισες παντοῦ;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Παντοῦ, αὐθέντη μου.

Ἐρεύνησαν ἐκ δευτέρου, χωρὶς νὰ εὔρουν τίποτε. Ὁ Δεβουσέ, ὅπου δὲν ἤθελε νὰ δοκιμάσῃ τὸν μαθητὴν του μόνον διὰ τὴν ἐμπιστοσύνην του εἰς τὰ ἄσπρα, ἀλλὰ καὶ τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς του, τὸν ἐπαρτηροῦσεν, ἐν ὅσῳ ἐρευνοῦσαν καθόλου δὲν ἐσυγχύσθη τὸ πρόσωπον τοῦ νέου, μήτε ἀλλάξεν ἡ ὄψις του. Ἀφοῦ ἐγύρισαν ἐπάνω καὶ κάτω, εἶπεν ὁ Λεάνδρος:

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Αὐθέντη μου, ἐγὼ μόνον τὸ πηγάδι φοβοῦμαι, ἐκεῖ νὰ μὴν τύχῃ καὶ . . . Ἦτον δύο φλουριά ἐπάνω εἰς τὸ περιστόμιόν του. . .

ΔΕΒΟΥΣΕ — Ἄν εἶναι ἔτσι, ἄς ἰδοῦμεν λοιπόν ἀκόμη. . .

Ἐφάνη πῶς στέκεται ὀλίγον, θέλοντας νὰ περιεργασθῇ τὰ κινήματα τοῦ Λεάνδρου· εὐρίσκοντας ὁμῶς μίαν γαλήνην εἰς τὸ πρόσωπόν του, ἢ ὁποία ἔδειχνεν ὅτι ἦτον πάντῃ ἀνεύθυνος, καὶ ἀπεδίω-

χθεν ὡς καὶ τὴν παραμικρὰν ιδέαν κάθε δολιότητος, ἐφοβήθη νὰ ἐκτανθῆ περισσότερο ἀπ' ὅ,τι εἶχε κάμει, διὰ νὰ μὴν ἐγγίξῃ πολλὰ βαθιὰ ἐκείνην τὴν πολύτιμην ἀκακίαν. Ἡξευρε ποῦ εἶναι τὰ τρία φλουριά, τὰ ξαναῆυρε μόνος του παρόντος καὶ τοῦ Λεάνδρου, τοῦ ὁποίου τὴν χαρὰν ἐπαρατηροῦσεν ἐκείνην τὴν στιγμὴν, πλὴν δὲν ἦτον τόσον μεγάλη, παρά ὅσον ἀξίζει ἡ εὑρεσις τριῶν χαμένων φλουριῶν, καὶ ὅτι ἐλευθερώθησαν ἀπὸ τὸν κόπον καὶ τὰ ἔξοδα ὅπου ἤθελε προξενήσει ἡ ἔρευνα εἰς τὸ πηγάδι.

Ἵπερευχαριστημένος εἰς αὐτὴν τὴν πρώτην δοκιμὴν τῆς ἐμπιστοσύνης ὁ Δεβουσέ, ἔκαμεν ὕστερον καὶ ἄλλες πλέον λεπτότερες, καθὼς, λόγου χάριν, εἰς τὸ μέτρημα τῆς πήχης, εἰς τὴν τιμὴν τῆς στόφας καὶ εἰς ἄλλα παρόμοια. Ἡθέλησε πρὸς τούτοις νὰ ἰδῆ ἂν ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ μαθητοῦ του ἦτον θεμελιωμένη ἐπάνω εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς φυσικῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ἀμοιβαίου χρέους τῶν πολιτῶν, ὅπου πρέπει νὰ ἔχουν ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον. Ἐπειδὴ καὶ, καθὼς εἶναι γνωστόν, εὐρίσκονται μερικὰ τσιράκια τῶν ἐργαστηρίων, καλοὶ ἄνθρωποι, καὶ ἴσως δὲν ἀγαποῦν ἀφ' ἑαυτοῦ τους νὰ ἀπατοῦν τοὺς ἀγοραστὰς διὰ κέρδος ἰδιῶν τους, πλὴν στοχάζονται πὼς ἔχουν τὴν κάθε ἐλευθερίαν νὰ τοὺς γελάσουν ἀφορῶντες εἰς τὸ ὄφελος τοῦ αὐθέντου τους· ἔπειτα μεγαλαυχοῦν καὶ ὑπερηφανεύονται πὼς τάχα κάτι ἔκαμαν· ἐκεῖνοι πάλιν δὲν τὸ λέγουν πὼς τοὺς ἀρέσει, ἐπειδὴ καὶ τοὺς τύπτει ἡ συνείδησις τους, ἐπιδιπλώνοντες ὁμῶς τὴν ἀγάπην τους εἰς τὸν μαθητὴν ὅπου κινεῖται μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, τὸν ἐπαινοῦν εἰς κάθε μέρος καὶ ἐκθειάζουν τὸ ὄνομά του, πὼς δὲν εἶναι δευτέρος του. Πλὴν, ὅποιος ἀπατᾷ ἄλλον διὰ ξένον ὄφελος, θέλει τὸ κάμει εὐκολώτερα διὰ λόγου του. Ὁ Δεβουσέ ἐχάρη εὐρίσκοντας εἰς τὸν Λεάνδρον μίαν ἀληθινὴν δικαιοσύνην καὶ φυσικὴν εὐθύτητα. Ὅταν πάλιν ἔβλεπε πὼς ὁ αὐθέντης του ἔπρεπε νὰ χάσῃ εἰς καμίαν στόφαν, ἡ ὁποία δὲν ἐπουλεῖτο, ὁ φιλόπονος νέος εὐρῆκε τὸν τρόπον νὰ ἀποφύγῃ αὐτὴν τὴν ζημίαν: ἐπρόβαλεν εἰς τὸν Δεβουσέ νὰ ἀποκόψῃ τὸν ἐγλεντζέ ὅπου ἐλάμβανον κάθε ὀλίγον σφαλῶντας τὸ ἐργαστήρι (ἦγουν τὲς μικρὲς ἑορτές), νὰ μετριάσῃ τὰ ἔξοδα τοῦ σπιτιοῦ διὰ μερικὸν καιρὸν καὶ νὰ σηκώσῃ ἐκεῖνα τὰ περιττὰ ὅπου εἶχε συνήθειαν νὰ διασκορπίζει. Ὁ πραγματευτῆς

ὑπήκουεν ἀπαρασάλευτα τὴν συμβουλήν τοῦ νέου, τὸ πρᾶγμα ἐπου-  
λεῖτο μὲ ὀλίγον ξεπεσμόν, πλὴν δὲν ἐζημιώνετο κανένας.

Ἔμεινε μία ἄλλη δοκιμὴ νὰ γένη, πλεόν δελικᾶτη, ἀπὸ τὴν ὁ-  
ποῖαν δύσκολα ἤμπορεῖ νὰ φυλαχθῆ καθένας. Ὁ Λεάνδρος ἦτον  
νέος, εὐτραφής, ἰσχυρός, εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας του, καὶ οἱ αἰσθη-  
σές του ἐφαίνοντο πῶς νὰ ἔχουν ἄλλην τὴν ἀναγκαίαν ἐνέργειαν. Ἡ  
παρακόρη τοῦ σπιτιοῦ πάλιν, καλούτσικη, παστρική, σχεδὸν ζα-  
ρίφισσα, παχουλὴ, κοπέλα ἕως εἰκοσιδύο χρονῶν, τὰ μάτια καὶ φρύ-  
δια τῆς μαῦρα, τὸ πρόσωπον ροδοκόκκινον, τὰ κρέατά τῆς λευκό-  
τατα, ἐν ἐνὶ λόγῳ μία ὀρεκτικὴ βούκα, καὶ τὸ περισσότερον διὰ ἓνα  
νέον ἐξωμερίτην, ὅπου δὲν συνηθίζουν τὲς πολλὰ λιγνές. Ὁ Δεβου-  
σὲ ἐπρόσμενεν, ἐν ὅσῳ νὰ στερεωθῆ ἡ φιλία ἀναμεταξὺ εἰς τοὺς δύο  
νέους, καὶ ὅταν ἐστοχάσθη πῶς ἀπόκτησαν κάποιαν κλίσιν ὁ ἓνας  
πρὸς τὸν ἄλλον (τὸ ὅποιον εἶναι δυνατὸν εὐκόλα νὰ γένη εἰς ἀνθρώ-  
πους ὅπου ζοῦν ὁμοτράπεζοι εἰς ἓνα σπίτι), τοὺς ἄφησε μονάρχους  
(εἰς τὸ φαινόμενον) μίαν ἑορτήν. Ἡ Βριζίδ (τὸ ὄνομα τῆς εὐμορφῆς  
παρακόρης) ἦτον χαρούμενη, πολυλογοῦ κομμάτι, καὶ ἐπονοῦσε τὸν  
Λεάνδρον, ὅστις πάλιν ἐκ μέρους του εἶχε κάποιον σέβας εἰς τοῦ λό-  
γου τῆς, καθὼς πρέπει νὰ ἔχη κάθε τιμημένος διὰ τὲς δάμες.

### Συνομιλία ἐρωτικὴ τοῦ Λεάνδρου καὶ τῆς Βριζίδ

Περιεργεῖα φερομένη ἦλθε κοντά του (κατὰ τὴν συνήθειαν ὅπου  
ἔχουν οἱ καλούτσικες νὰ ἰντερεσάρωνται πάντοτε εἰς τὰ ἔργα τῶν  
νέων) καὶ ἄρχισε νὰ τὸν λέγη:

ΒΡΙΖΙΔ — Ὅλη μέρα διαβάζετε, ὅλη μέρα καταγίνεσθε, Λέ-  
ανδρε· καθόλου ἀνακωχὴν ἀπὸ τοὺς κόπους δὲν δίδετε εἰς τὸν ἑαυ-  
τόν σας; Δὲν ἀναπνέετε καὶ ὀλίγον;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Τί νὰ κάμω, Βριζίδ, πρέπει νὰ δουλεύω, ὅταν  
τὸ καλῆ ἢ χρεῖα, καὶ νὰ διαβάζω πάλιν διὰ νὰ φωτισθῆ ὁ νοῦς μου·  
ἐπειδὴ καὶ ἔχει ἀνάγκην νὰ λεπτυνθῆ, μὲ τὸ νὰ εἶναι κομμάτι. . .

ΒΡΙΖΙΔ — Εἰς τὴν ἡλικίαν ὅπου εἴστε, ὀλίγη συνομιλία ἄραγε  
μὲ τοὺς ζωντανούς δὲν ἀξίζει ἴσια μὲ ἓνα πεθαμένον βιβλίον, τὸ ὁ-



ποῖον δὲν ἤμπορεῖ νὰ σᾶς ἀποκριθῆ, μήτε νὰ γελάσῃ ἢ νὰ χωρατεύσῃ μαζί σας;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Βέβαια, ὅσον καλὸν καὶ ἂν εἶναι τὸ βιβλίον, δὲν ἤμπορεῖ νὰ συγκριθῆ μὲ μίαν νόστιμην συνομιλίαν. . ., καθὼς εἶναι, λόγου χάριν, ἡ ἐδική σας. Ἄξιζει ὁμως περισσότερον ἀπὸ τὰ ἀδιάκριτα λόγια ὅπου συντυχαίνουσι μερικά. . .

ΒΡΙΖΙΑ — Σᾶς εὐχαριστῶ ἄς εἰποῦμεν λοιπὸν τίποτες.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅρισμός σας, διατί ὄχι;

ΒΡΙΖΙΑ — Ὁ αὐθέντης μας πολλὰ σᾶς ἀγαπᾷ, Λέανδρε.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Καὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀνευχάριστος, τὸν τιμῶ σὺν πατέρα μου.

ΒΡΙΖΙΑ — Ἡ κερά μας, ὅταν ἀναφέρῃ τὸ ὄνομά σας, δείχνει κάποιαν ὑπόληψιν.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Καὶ ἐγὼ μὲ εὐλάβειαν τὴν στοχάζομαι, ὡσὰν ἀξίαν μητέρα μιᾶς τιμημένης φαμελίας.

ΒΡΙΖΙΑ — Οἱ κοκόνες θυγατέρες της, τῇ ἀληθείᾳ, λαμβάνουσι μιᾶς λογιῆς συστολήν, ὅταν σᾶς βλέπουν, καὶ σχεδόν. . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Δὲν ἤμπορῶ νὰ σᾶς περιγράψω καὶ ἐκ μέρους μου πόσον τὲς σέβομαι.

ΒΡΙΖΙΑ — Ἡμεῖς ὅλοι σᾶς ἀγαποῦμεν· ἐγὼ, παραδείγματος χάριν, σᾶς προτιμῶ ἀπὸ ὅλους τοὺς νέους ὅπου ἕως τώρα εἴχαμεν εἰς τὸ σπίτι.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Φέρεσθε μὲ πολλὴν ἀγαθότητα ὡς πρὸς ἐμέ καὶ εἰστε ὀλίγον ἄδικη εἰς τοὺς προκατόχους μου.

ΒΡΙΖΙΑ — Ὅχι, τῇ ἀληθείᾳ, ἀφήσετέ τους· τί ἀχρεῖοι, τί περιγελασταὶ ποὺ ἦτον. . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Περιγελασταί; Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν; Ποῖον θεὸν νὰ περιγελάσουν εἰς ἓνα παρόμοιον τιμημένον σπίτι, ὡσὰν τὸ ἐδικόν μας;

ΒΡΙΖΙΑ — Ποῖον; Ἐκείνους ὅπου δὲν εἶναι τόσοι πλούσιοι, σὺν καὶ τοῦ λόγου τους, καὶ μὲ ὅλον τοῦτο πάλιν δὲν ἐκαταδέχοντο νὰ ἀκούσουν τὰ μούτσουνά τους εἰς πράγματα κομμάτι ἄγχιτικὰ διά. . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅσον τὸ κατ' ἐμέ, σᾶς βεβαιῶνω πῶς δὲν ἀγαπῶ ποτέ μου νὰ περιπαίξω κανένα.

ΒΡΙΖΙΔ — Καλέ, τοῦ λόγου σας! τοῦ λόγου σας ἀξιζετε ἕναν κόσμον, χωρὶς νὰ ἔχετε ἕνα ἄσπρον, παρὰ ἐκεῖνοι μὲ εἴκοσι πουγγία.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἡ πρόληψις ὅπου ἔχετε διὰ λόγου μου, Βριζίδ, εἶναι πολλὰ ὑποχρεωστική, καὶ ἤθελα νὰ εἶμαι τόσον ἀξίος· πλὴν ὁ πατέρας μου, ὡς τιμημένος καὶ φρόνιμος γέροντας, συχνὰ μὲ ἐσυμβούλευε λέγοντας: «Παιδί μου, μὲ τοὺς κατωτέρους σου, ἂν ἔχῃς, νὰ στοχάζεσαι πῶς εἶναι παρόμοιοί σου· μὲ τοὺς μεγαλυτέρους σου πάλιν, πῶς εἶναι καλύτεροί σου· καὶ πάντοτε νὰ φέρεσαι μὲ ἀγάπην εἰς ὅλους, διατὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἰσότιμοι. Πρέπει ὁμως νὰ σώζεται μία προτίμησις εἰς τὴν συνέλευσίν τους, καθὼς, λόγου χάριν, τοῦ δούλου διὰ τὸν αὐθέντην του, τοῦ μαθητοῦ διὰ τὸν διδάσκαλον, τοῦ υἱοῦ διὰ τὸν πατέρα, τοῦ ὑπηκόου διὰ τὸν βασιλέα του, καὶ ὅλων τῶν νέων διὰ τοὺς γέροντας· καὶ πάλιν, οἱ μεγάλοι διὰ τοὺς μικροτέρους των πρέπει νὰ ἔχουν κάποιαν συμπάθειαν καὶ ἀγάπην, καὶ ὄχι νὰ τοὺς νομίζουν θνητόψυχα ζῶα». Αὐτὰ εἶναι, Βριζίδ, ὅπου βαστῶ ὡσάν ἕναν κανόνα τῆς ζωῆς μου· σέβομαι τοὺς μεγαλυτέρους μου, ἀγαπῶ τοὺς ὁμοίους μου καὶ δὲν στοχάζομαι νὰ ἔχω κανέναν κατώτερόν μου.

ΒΡΙΖΙΔ — Ἄχ, τί εὐμορφος συλλογισμός! Κατὰ τὸ λέγειν τοῦ πατρός σας, ἀγαπιέται κανεὶς ἀπ' ὅλον τὸν κόσμον. Στοχάζομαι πῶς θεὸς νὰ γένετε καλὸς νοικοκύρης, καὶ καλότυχη ἐκείνη ὅπου θεὸς νὰ σᾶς πάρῃ.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἄν δὲν μείνῃ εὐχαριστημένη, σᾶς βεβαιώνω ὅτι καὶ ἐγὼ θεὸς νὰ συμπάσχω μαζί της πλὴν θέλω βάλει τὰ δυνατά μου, διὰ νὰ μὴν τὴν ἀφήσω νὰ παραπονεθῇ.

ΒΡΙΖΙΔ — Ὅχ, τί χρυσὸς νέος!... Ἀποκτήσετε ἕως τώρα καμίαν ἀμορέζαν, Λέανδρε;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Τί λέτε, διὰ ὄνομα Θεοῦ! Πῶς εἶναι τρόπος εἰς τὴν ἡλικίαν ὅπου εὐρίσκομαι, χωρὶς καμίαν κατάστασιν, ἀμαθῆς εἰς τὰ τοῦ κόσμου, ἀρχάριος εἰς τὴν πραγματείαν, νὰ λάβω τόσῃν εὐτολμίαν νὰ προβάλω εἰς μίαν νέαν νὰ ἐνώσῃ τὴν τύχην της μὲ τὴν ἐδικήν μου; Ἐγὼ θέλω φροντίσει περὶ ὑπανδρείας, ὅταν γένω ἀξίος νὰ προξενήσω τὴν εὐτυχίαν τῆς συζύγου μου καὶ νὰ δώσω καλὴν ἀνατροφὴν εἰς τὰ παιδιά μου.

ΒΡΙΖΙΑ — "Οχι, μὰ ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ ἔχη (ἐν ὄσῳ νὰ ἔλθῃ ἐκείνη ἢ ὦρα) κάποιαν κλίσιν εἰς κανένα ὑποκείμενον· ἄνθρωποι εἴμεσθεν, δὲν εἴμεθα ἐξουσιασταὶ τῆς καρδιᾶς μας. Ἐνδέχεται ἐκείνη, λόγου χάριν, νὰ νοστιμεύεται μιᾶς νέας τὴν συνομιλίαν, τὸ εἶδος, τὸ κάλλος, τό . . . Νὰ τί ὀνομάζω νὰ ἔχη κανεὶς ἀμόρι.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — "Οχι, Βριζίδ, δὲν ἔχω καθόλου· αὐτὸ ὅμως δὲν προέρχεται, διατὶ δὲν εἶχα τάχα καὶ ἐγὼ τελείως καλούτσικες εἰς τὸν καιρὸν μου ὅπου νὰ με ὑπεράρεσαν. Πλήν, στοχαζόμενος πῶς δὲν ἤμπορῶ νὰ τὲς ἀποκτήσω καὶ γλιστρώντας αὐτὴ ἢ ἀπελπισία εἰς τὴν καρδιά μου, ἐμποδίζω τὸν ἑμαυτὸν μου ἀπὸ τοῦ νὰ τὲς ἐνθυμῆται καὶ νὰ συλλογίζεται τὰ κάλλη τους. Καὶ πρὸς τούτοις ἀγαποῦσα, ἂν εἶναι δυνατόν, νὰ προσφέρω εἰς τὴν σύζυγόν μου μίαν παστρικὴν καρδίαν.

ΒΡΙΖΙΑ — Τῇ ἀληθείᾳ, με κάμνετε νὰ ἀπορήσω, Λεάνδρε. Πολλὰ ὀλίγοι νέοι εὐρίσκονται ὅπου νὰ στοχαζωνται καθὼς τοῦ λόγου σας. . . Ἐγὼ ὅμως εἶμαι ὀλίγον περίεργη. . . Ἐχετε τίποτες ὑψηλὰς φαντασίες περὶ ὑπανδρείας; Ἦγουν ἐλπίζετε νὰ πάρετε καμίαν πολλὰ πλουσίαν, πολλὰ. . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — "Οχι, πῶς ἤμπορῶ νὰ ὑψώσω τόσον τὲς ἰδέες μου, εἰς καιρὸν ὅπου δὲν εἶμαι πλούσιος;

ΒΡΙΖΙΑ — Ἀγαποῦσα νὰ με κάμετε μίαν χάριν ἀκόμη: νὰ με εἰπῆτε ἂν σᾶς ἀρέσῃ καμία κατὰ τὸ παρὸν· ἢ εἴστε πάντῃ ἀδιάφορος;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Πιστεύσετέ με, δὲν ἔλαβα μέχρι τοῦδε κατὰ νοῦν αὐτὴν τὴν φροντίδα, ἐπειδὴ καὶ ἔχω καιρὸν νὰ . . .

ΒΡΙΖΙΑ — Λόγου χάριν (σᾶς τὸ λέγω καθ' ὑπόθεσιν, ἤγουν χωρὶς κανένα νόημα) πῶς σᾶς φαίνομαι, εἶμαι εὐμορφη;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ναί, τῇ ἀληθείᾳ, πολλὰ εὐμορφη καὶ χαριτωμένη, Βριζίδ.

ΒΡΙΖΙΑ — Μὲ τὰ σωστά σας τὸ λέτε;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Στὸ Θεό μου, δὲν σᾶς γελῶ.

ΒΡΙΖΙΑ — Ἀνίσως (καὶ αὐτὸ ὑποθέσετέ το), ἀνίσως καὶ σᾶς ἀγαποῦσα, ἠθέλετε με ἀγαπήσει καὶ τοῦ λόγου σας ὁμοίως;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἦμπορῶ νὰ σᾶς βεβαιώσω πῶς, ἂν ἐτύχαινε νὰ με ἀγαπήσῃ ἓνα τοιοῦτον ὑποκείμενον, ὅπου νὰ ἔχη τὸ μέριτον



καὶ τὴν ὠραιότητά σας ἤθελα νομίζει τὸν ἑμαυτὸν μου εὐτυχέστατον· ἐπειδὴ καὶ πιστεύω πῶς τὰ προτερήματά σας ἤμποροῦν νὰ προξενήσουν τὴν εὐτυχίαν ἑνὸς ἀνδρός.

ΒΡΙΖΙΑ — Ἄχ, ψυχὴ μου Λέανδρε, πόσον ταιριμονιόζος εἰστε!

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἐγὼ εἶμαι εὐκρινής καὶ συντυχαίνω τὴν ἀλήθειαν.

ΒΡΙΖΙΑ — Μὲ ἀγαπᾶτε λοιπὸν μὲ τὰ σωστά σας, ἢ ἔτσι μὲ κολακεύετε;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Μὲ φαίνεται πῶς δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ μὴν σᾶς δώσῃ τὴν καρδιά του, ἀφοῦ δώσετε τὴν ἐδικήν σας. Ὅποιος σᾶς πάρῃ, ἀληθινὰ θεὸς νὰ ἀπολαύσῃ μίαν χαριτωμένην συμβίαν.

ΒΡΙΖΙΑ — Ἄχ. . . διατί νὰ μὴν εἶμαι κομμάτι πλουσιώτερη;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Διατί πλουσιώτερη; Ἡ φιλοπονία καὶ ἡ οἰκονομία εἶναι τὰ πρῶτα καὶ στερεὰ πλοῦτη ὅπου ἤμπορεῖ νὰ ἔχῃ ἓνα ἀνδρόγονον.

ΒΡΙΖΙΑ — Ἐτσι εἶναι, Λέανδρε· πλὴν πρέπει κανεὶς νὰ ἔχῃ καὶ ὀλίγον σερμαγέ (καπιτάλε) διὰ νὰ κάμῃ πραγματείαν καὶ, ἀνίσως ἡ νύμφη δὲν φέρῃ ὀλίγην προῖκα εἰς τὸν ἄνδρα της, μὲ δυσκολίαν ἤμπορεῖ νὰ συγυρισθῇ ἓνα σπίτι.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἐχετε δίκαιον. Ἐγὼ ὁμῶς στοχάζομαι πῶς εἶναι καλύτερον νὰ μὴν ζητήσῃ κανεὶς πλουσίαν γυναῖκα, ἐπειδὴ καὶ ἓνας ἄνδρας ὅπου παίρνει μίαν ἰσότιμήν του ἔχει περισσοτέραν ἐξουσίαν ἐπάνω της, τὸν εὐλαβεῖται περισσότερον, καὶ τότε λέγεται καθαυτὸ ἄνδρας.

ΒΡΙΖΙΑ — Τῇ ἀληθείᾳ, τὰ ὅσα μὲ λέγετε προξενοῦν ἄκραν ἡδονὴν καὶ ἔκστασιν εἰς τὴν καρδιά μου. Δὲν εἶναι κανένας νέος εἰς τὸν κόσμον ὅπου νὰ ἔχῃ τοιαῦτα εὐγενικὰ φρονήματα. Μὲ ὅλον τοῦτο, σᾶς λέγω πῶς καὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι ὑστερημένη μὲ τὴν ὀλότῃ ἀπὸ προῖκα· εἶμαι κόρη ἑνὸς τιμημένου πραγματευτοῦ ἀπὸ τὴν Γετινὲ χώραν. Τὸ ἐτήσιον εἰσόδημά μου φθάνει ἕως δύο χιλιάδες γρόσια.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Καθὼς βλέπω, ἔχετε ἀρκετὰ πλοῦτη, Βριζίδ.

ΒΡΙΖΙΑ — Ἐγὼ ἔγινα παρακόρη ἐδῶ, μόνον διατί προκρίνω τὴν ζωὴν τοῦ Παρισίου ἀπὸ ἐκείνην ὅπου ἐζοῦσα ἔξω. Ἤμπορεῖ νὰ εἶναι κανεὶς πλούσιος, μὰ ὄχι εὐτυχής. Οἱ γονεῖς μου ἤθελαν νὰ μὲ



δώσουν ἕναν ὑπέρπλουτον υἱὸν πραγματευτοῦ, ὅμως χωριάτην, θηριόγνωμον, ὅπου μόνον διὰ τὰ σκυλιά, διὰ τὸ κυνήγι καὶ διὰ τὰ ἄλογα ἐτρελαίνονταν, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἴσως περισσότερο νοῦν ἀπὸ λόγου του. Δὲν τὸν ἠθέλησα, ὁ πατέρας μου ἐθύμωσεν, ἐφέρθη πολλὰ σκληρὰ ἐναντίον μου, ἐπειδὴ καὶ ἦτον πρὸς ὄφελός του νὰ συγγενευθῇ μὲ ἐκείνην τὴν φαμελίαν· ἡ μητέρα μου ὅμως, ὅπου ἦτον εἰς τὰ νερά μου, μὲ ἔστειλεν εἰς τὸ Παρίσι, διὰ νὰ ἀποφύγω τὸν θυμὸν του. . . Τώρα ἔπαυσεν ἡ ἀγανάκτησίς του καὶ χαίρομαι· διατὶ μὲ ἐκακοφαίνεται εἰς ἄκρον νὰ βλέπω ἕναν πατέρα ὅπου μᾶς ὑπεραγαπᾷ, ἐμένα καὶ τοὺς ἀδελφούς μου, νὰ εἶναι ψυχραμένος ἐπάνω μου.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Τῇ ἀληθείᾳ, ἡ καλὴ ὑπόληψις ὅπου ἔλαβα διὰ λόγου σας περισσότερο θεμελιώνεται, βλέποντας πῶς ἐδιορθωθήκατε μὲ τὸν πατέρα σας· διατὶ εἶναι ἄτοπον νὰ χολοσκάνη κανεὶς ἐκείνους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔλαβε τὴν ζωὴν.

ΒΡΙΖΙΔ — Ὑπερευχαριστῶ διὰ τὴν καλὴν ἐρμηνείαν ὅπου μὲ δίδετε, Λέανδρε. . . Τί στοχάζεσθε;. . . Ἦμπορούσαμεν ἄραγε νὰ ζήσωμεν εὐτυχισμένοι οἱ δύο μας;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Αὐτὴ ἡ ἐρώτησις, ἀδελφῆ, ὑποθέτει πολλὰ πράγματα. Καὶ ἐγὼ ὁμοίως ἔχω πατέρα καὶ μητέρα· ἐνδέχεται νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ εἰς ἐμὲ τὸ ὅμοιον, νὰ ἀποφύγω καμίαν ἀχαμνὴν συζυγίαν, ὅπου ἤθελε μὲ κάμει δυστυχῆ. Πλὴν μόνος μου πάλιν δὲν ἤθελεν ἀποφασίσω ποτὲ βέβαια διὰ τὸ συνοικέσιόν μου (σχεδὸν καὶ διὰ ἕνα ὑποκείμενον ὅπου νὰ εὕρω τόσον ἄξιον ἀγάπης, ὅσον εἶστε τοῦ λόγου σας) χωρὶς τὴν ἀδειάν τους. Ἴσως ἐκεῖνοι ἔχουν ἄλλους σκοπούς, ἐναντίον τῶν ὁποίων ἤμπορῶ νὰ φερθῶ χωρὶς νὰ ἤξεύρω. . . Συμπαθήσετέ με διατὶ συντυχαίνω ὀλίγον ἐλεύθερα. . .

ΒΡΙΖΙΔ — Σᾶς βεβαιώνω ὅτι σπανίως ἤμπορεῖ νὰ εὐρεθῇ νέος μὲ τόσην χρηστότητα ἠθῶν καὶ μὲ τόσα προτερήματα, ὅπου χαρακτηρίζουν ἕναν ἀγαθῆς ψυχῆς ἄνθρωπον. Τῇ ἀληθείᾳ, εὐρίσκω εἰς τὴν φυσιογνωμίαν σας ἕνα τι ὅπου λείπει ἀπὸ τὸν καθένα καὶ δὲν ἤθελα, σᾶς τὸ ὁμολογῶ, νὰ ὑστερηθῶ τὴν εὐτυχίαν μου ἐξ αἰτίας τῆς δειλίας ὅπου μὲ ἐβαστοῦσεν ἕως τώρα. . . καὶ . . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὡς φαίνεται, ἐγὼ ἐγεννήθηκα εἰς τὸν κόσμον διὰ λόγου σας, Βριζιδ. Λοιπὸν θέλω σᾶς ἀγαπήσει ἐκ ψυχῆς, νὰ

εἴστε βέβαιη. "Αν θέλετε ὅμως νὰ μὲ ἀκούσετε, δὲν πρέπει νὰ συναστρεφώμεθα καὶ νὰ συντυχαίνωμεν κρυφὰ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπιτιοῦ, διατὶ ἐμβαίνουν εἰς ὑποψίαν. "Ἄς προσμείνωμεν ἐν ὄσῳ νὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς δεξιά, ὅπου νὰ ἤμπορέσωμεν νὰ τὸ εἰποῦμεν εἰς τοὺς γονεῖς μας. "Ὅσον διὰ λόγου μου, βλέπετε πῶς τώρα ἄρχισα νὰ μανθάνω τὴν πραγματείαν. "Ἐνα μικρὸν πουλὶ πρέπει νὰ προσμείνῃ νὰ μεγαλώσουν τὰ πτερά του καὶ τότε ν' ἀρχίσῃ νὰ πετᾷ· ὅθεν ἄς βασταχθῶμεν εἰς τὴν κατάστασιν ὅπου εὐρισκόμεθα· ἐγὼ μὲ τὴν εὐλάβειαν καὶ τὸν ζῆλον μου νὰ σᾶς δείχνω τὴν ἔφεσιν ὅπου ἔχω νὰ σᾶς δουλεύσω· τοῦ λόγου σας πάλιν νὰ εἴστε προσηλωμένη εἰς τὰ χρέη σας καὶ ὑποτεταγμένη εἰς τοὺς συγγενεῖς σας. Μὲ λέτε πῶς ἀπεφύγετε τὸ μέρος ὅπου εἶπαν νὰ σᾶς δώσουν διὰ ἄνδρα· ἤμποροῦν καὶ ἐκεῖνοι νὰ παραβλέψουν ὁμοίως τὸ μέρος ὅπου τοὺς προβάλλετε. . . Ἐμένα ἡ γνώμη μου μὲ λέγει νὰ προσμείνωμεν. . .

ΒΡΙΖΙΔ — "Ἄχ, ἀσπλαγγνε Λέανδρε, ἄχ. . . ἀπὸ τὰ κρύα λόγια σας ἄρκετὰ νιώθω πῶς δὲν μὲ ἀγαπᾶτε. . . Ἡ ἡσυχία τῆς καρδιάς σας. . . ὁ ἀδιάφορος τρόπος ὅπου μὲ συμβουλευέτε. . . μὲ δείχνει φανερά τὴν γνώμην σας. . . Ἐγὼ. . . σᾶς. . . ἀγαπῶ. . . σᾶς πονῶ. . . δὲν ἤμπορῶ πλέον νὰ τὸ βαστάξω μυστικόν. . . Ἐκεῖνο ὅπου ἤθελα νὰ κρατῶ διὰ πάντα φυλαγμένον εἰς τὰ σπλάγχνα μου ἡ κακορίζικη, ἐβγῆκε πλέον ἀπὸ τὰ χεῖλη μου καί<sup>1</sup>. . .

Ὁ Λέανδρος, κατακόκκινος, αἰσθανόμενος μίαν σφοδροτάτην ὀρμὴν τοῦ αἵματός του καὶ ὄλος φλόγα ἀπὸ μίαν τοιαύτην ἐρωτικὴν συνομιλίαν, ὅπου ποτέ του ὁ δυστυχῆς δὲν ἀξιώθη, ἔσκυψε διὰ νὰ παρηγορήσῃ τὴν Βριζίδ καὶ νὰ σφουγγίσῃ τὰ δάκρυά της. Ἐκείνη ἐνόμισε πῶς ἤθελε νὰ τὴν φιλήσῃ καὶ ἀπλωσε τὰ χέρια της πρὸς τοῦ λόγου του. Ἐσταμάτησεν ὀλίγον ὁ νέος. Αὐτὴ, βλέποντας πῶς δὲν ἦτον τοιοῦτος ὁ σκοπὸς του, ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας του.

ΒΡΙΖΙΔ — "Ἄχ, ἀγαπήσετέ μου, καὶ. . . προσμένω, δὲν ἐβγαίνω ἀπὸ τὸν λόγον σας. . .

Ὁ Λέανδρος ἀνατρίχιασεν, ὄχι διὰ τὸν κίνδυνον ὅπου ἤθελε νὰ ἀκολουθήσῃ, διατὶ αὐτὸς δὲν τὸν ἐγνώριζεν ἀκόμη, δὲν εἶχε καθό-

1. Τρέχουν τὰ δάκρυά της

λου ιδέαν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀπαίσιον τοῦ πράγματος. Νὰ κάμη κρυφὰ ἀμορέζαν εἰς ἓνα τιμημένον σπίτι, εἰς ἀνθρώπους σεβασμίους, ἔμπροσθεν εἰς τοὺς ὁποίους ἤθελε νὰ εἶναι διὰ πάντα τὸ πρόσωπόν του παστρικόν, τὸν ἐφαίνετο ἄτοπον. Ὅθεν ἔβαλεν ἑλαφρὰ πάλιν τὴν Βριζιδ εἰς τὸ σκαμνὶ τῆς νὰ καθίσῃ.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἀξιαγάπητόν μου πλάσμα, πιστεύσατέ με ὅτι γνωρίζω τὸ πόσον ἀξίζει ἢ πρὸς ἐμέ εἰλικρινειὰ σας. Νὰ ἐπιχειρισθῶμεν ὁμῶς ἐδῶ ἔρωτα, μὲ φαίνεται πῶς δὲν ἀρμόζει, κερά μου.

ΒΡΙΖΙΔ — Καλά. . ., μὰ δότε με καμίαν βεβαίωσιν πῶς. . . Ἄχ, ἐγὼ εἶμαι ἔτοιμη νὰ σᾶς δώσω ὅσες καὶ ὅποιες θέλετε. . . Δὲν μὲ ἀποκρίνεσθε;. . . Ἄχ, ἄπονε Λέανδρε, ἀκόμη δὲν αἰσθάνεσθε τίποτες;. . . Τὸ βλέπω εἰς τὰ ἤσυχα βλέμματά σας. . . πλὴν δὲν ἤμπορῶ νὰ ἐμποδισθῶ πλέον ἀπὸ τοῦ νὰ σᾶς τὰ εἰπῶ ὅλα. . . Ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴν ἀποκτήσω τὴν καρδιά σας· ἀπελπίζομαι, χάνομαι, δὲν ἤμπορῶ νὰ ζήσω χωρὶς αὐτὸ τὸ ζωντανὸν σημεῖον τῆς πρὸς ἐμέ ἀγάπης σας. . . Ὁ καιρὸς ὅπου ἔχομεν σήμερον δὲν θέλει ξαναέλθει ἴσως, αὐτὴ ἡ μοναξιά δὲν ξαναγυρίζει πλέον, ἄς δώσωμεν παρόλαν, ἄς. . . Ἄχ. . . ἐγὼ βιάζομαι, θέλω νὰ ἤξεύρω σίγουρα. . . Ψυχὴ μου Λέανδρε, βάλετε τὸ χεράκι σας εἰς τὴν καρδιά μου, νὰ ἰδῆτε πῶς χτυπᾷ ἡ κακορίζικη καὶ σᾶς παραπονεῖται πῶς δὲν τὴν ἀγαπᾶτε, καί. . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ποῖος ἤμπορεῖ νὰ σᾶς ἰδῆ μόνον καὶ νὰ μὴν σᾶς ἀγαπήσῃ, ἀδελφή; Ὅμως. . .

ΒΡΙΖΙΔ — Ὅμως τί; Ἄν μὲ ἀγαπᾶτε, καθὼς μὲ λέτε, ἀπολαύσετε τὸν καρπὸν τῆς ἀγάπης σας. Ἄν μὲ μισῆτε πάλιν. . . ἄχ. . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Τὸ κάλλος σας εἶναι σπάνιον, οἱ χάρες σας ἀπερίγραπτες καὶ ἀδύνατον νὰ σᾶς μισήσῃ κανεὶς. Βεβαιωθῆτε ἀπὸ τὰ δάκρυά μου εἰς ποῖον φρικτὸν ἀγῶνα εὐρίσκεται ἡ ψυχὴ μου, εἰς ποίαν κατάνυξιν ἔφθασα. Δὲν ἤμπορῶ πλέον νὰ ὑποφέρω, καὶ πρέπει νὰ μισεύσω. . . Αἰσθάνομαι περισσότερον ἂπ' ὅ,τι στοχάζεσθε. Σᾶς ἀφήνω. . . Φοβοῦμαι νὰ μὴν σᾶς προξενήσω καμίαν ἀτιμίαν, καθήμενος ἐδῶ· ποῖος ἤξεύρει ἕως ποῦ ἤμπορεῖ νὰ μὲ καταφέρῃ ἡ φλόγα μου. . . Ἐγὼ εἶμαι νέος, τοῦ λόγου σας εὐμορφη. . . ἂν δὲν εἶναι κανένα ἐμπόδιον εἰς τὰς ἐπιθυμίας μας, ἤμποροῦν νὰ ἀκολου-



θήσουν πράγματα. . . Ἐγὼ ὁμως ἔχω χρέος νὰ μὴν ἀτιμάσω τοὺς γονεῖς μου, τὸν αὐθέντην μας καὶ ἐσᾶς τὴν ἰδίαν, Βριζίδ. Δὲν παραβαίνω, δὲν ἐβγαίνω ἀπὸ τὸ καθῆκον ὅπου πρέπει νὰ βαστάξω. . . Σᾶς ἀφήνω ὑγείαν, ἀδελφή. Πηγαίνω. Ἄν μείνω περισσότερο, ἤμπορεῖ νὰ μᾶς συνέβη κανένας κίνδυνος.

Ὁ Λέανδρος ἄφησε παρευθὺς τὴν νέαν μονάχην καὶ ἐτραβήχθη εἰς τὸν ὄνδρά του. Δὲν τὸ πιστεύω ὁ Δεβουσὲ νὰ τὴν εἶχε βάλει ἐπιταυτοῦ, διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὸν μαθητὴν του· ἐκείνη ἦτον ἀφ' ἑαυτῆς τόσο βιαστική. Ἀγαπώντας μὲ ὅλες τὰς αἰσθησὲς τῆς τὸν νέον, ἔλαβε καιρὸν εἰς ἐκείνην τὴν ἀνέλπιστην μοναξιάν (ὅπου σπανίως ἤμποροῦσε νὰ τὴν ξαναεὐρῆ) διὰ νὰ τὸν ἀνοίξῃ τὴν καρδιά τῆς καὶ νὰ τὸν συντύχῃ διὰ τὰ πλούτη τῆς. Περὶ δὲ τῶν ἄλλων, ὅσων εἶπε καὶ ὅσα ἄφησε νὰ ἐννοηθοῦν, δὲν πρέπει νὰ ἀπορήσῃ κανεὶς· ἐπειδὴ μία νέα εὐτραφὴς, γεννημένη εἰς τὴν ἐξοχήν, ἣ ὅποια ἔρχεται ὕστερον καὶ ἀπολαμβάνει τὴν γλυκεῖαν ζωὴν τῆς πολιτείας, μὲ καλὰ φαγοπότια, αὐξάνουν ὅλοι οἱ χυμοὶ τῆς· τότε πλέον τὰ πάθη νικοῦν τὴν φρονιμάδα· δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν τὸ κάθισμα εἰς τὰς πολιτείας εἶναι ἐπικίνδυνον διὰ τὰς χωριατοπούλες. Τοιαύτη ἦτον ἡ κατάστασις τῆς Βριζίδ. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, φυσικὰ σερπετὴ καὶ φιλήδονη, τὰ γέλια τῆς, οἱ φλόγες τῶν ὠραίων ματιῶν τῆς, ἤμποροῦσαν νὰ ἐλκύσουν τὸν καθένα. Ἐν τοσοῦτῳ, ὁ Λέανδρος ἐστάθη ἀρκετὰ ἰσχυρὸς καὶ δὲν ἐξέπεσεν. Ἄραγε τὸ ἔκαμεν ἀπὸ ἀρετῆς; Ἐμένα μὲ φαίνεται πὼς εἶναι ἔτσι. Ἀφοῦ ὁμως ἄρχισε νὰ αἰσθάνεται ἡ καρδιά του κάποιον πόνον καὶ ἀγάπην διὰ τὴν Χλωρὴν, δευτέραν θυγατέρα τοῦ Δεβουσέ, τότε δὲν ἤμποροῦσε πλέον ὁ πτωχὸς νὰ δείξῃ τόσην σταθερότητα. Πλὴν, ὅσον διὰ τὴν Βριζίδ, μὴν ὄντας ὑπουργὸς τὴν εἶπε σωστὰ τὸν σκοπὸν του. Ἀληθινά, κατὰ πρῶτον τὴν ἐστοχάσθη διὰ εὐμορφὴν καὶ σχεδὸν ἤθελε τὴν ἀγαπήσει, ἂν δὲν τὸν ἐμπόδιζε τὸ χρέος του. Μὰ ἡ καρδιά του ἔμελλε νὰ φυλαχθῇ διὰ ἓνα ἄλλο κάλλος ἀμίμητον, καὶ ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ βεβαιωθῇ εἰς τὰ ὅσα λέγω ἀπὸ τὰ ἐπόμενα τῆς διηγήσεως.

Ὁ Δεβουσὲ μὲ προσοχὴν ἐπαρατηροῦσε κρυφὰ νὰ ἰδῇ τὸ ἀποβησόμενον. Ἐμεινεν ἐκστατικὸς εἰς τὰ τιμημένα φρονήματα καὶ τὴν εὐγένειαν ὅπου ἔδειξεν ὁ Λέανδρος εἰς τὰς ἀπόκρισάς του. Ἐ-



πειδῆ καὶ αὐτὸς ὁ φρόνιμος πατὴρ ἔνωσε καλύτερα τὴν καρδιά τοῦ νέου ἀπ' ἐκεῖνον τὸν ἴδιον. Μὲ καιρὸν, ἐκατάλαβε καὶ τὴν κλίσιν ὅπου ἐσυνέλαβε διὰ τὴν Χλωρὴν. Ὡστόσον, ἀμφιβάλλοντας ἀκόμη, ἐπροσεῖχε πάντοτε εἰς τὰ παραμικρότερα βλέμματά του καὶ τὰ σχήματά του καὶ τὰ σχήματα ὅπου ἔκαμνε παρατηρώντας τὴν κάθε μίαν ἀπὸ τὰς κόρες του ξεχωριστά. Ἀμέσως μετὰ τὴν δοκιμὴν ὅπου ἔκαμνε εἰς τὸν Λέανδρον, ἄρχισε νὰ δοκιμάζῃ καὶ ἐκεῖνες. Τρεῖς θυγατέρες εἶχεν ὁ Δεβουσέ. Καλλίστη, ἡ μεγαλύτερη, ἦτον δεκαοκτὼ χρονῶν. Πηνελόπη, ἡ ὀλομικρότερη, δεκαέξ. Μόνον ἓνας χρόνος ἦτον ἡ διαφορὰ τῆς ἡλικίας μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν καὶ τῆς Χλωρῆς. Ἡ πρώτη τὸν ἐφάνη πῶς ἐνοστιμεύετο ἓνα νέον, υἷον τῶν ὁμοτέχνων του, ὅπου εἶχε μείνει εἰς τὸ σπίτι καὶ ἐφέρετο ἀρκετὰ καλά, πλὴν ἀγαποῦσε καθ' ὑπερβολὴν τὰ ροῦχα. Ἦτον ἓνα μέρος πολλὰ πλούσιον, καὶ μὲ ὅλον ὅπου δὲν τὸν ἄρεζε τόσον, ὁ Δεβουσέ δὲν ἠθέλησε πάλιν νὰ φανῆ ἐναντίος εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς θυγατρὸς του. Ὁ νέος, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἄρχισε νὰ φέρεται εὐμορφα καὶ ἐδιορθώνετο ἀπ' ὀλίγον ὀλίγον. Ὅσον διὰ τὴν Πηνελόπην, ἐκεῖνη εὐρίσκετο ἀκόμη εἰς τὴν εὐτυχισμένην ἡσυχίαν τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Ἡ Χλωρὴ ὁμως, διὰ μίαν συμπάθειαν ὅπου ἐσυνέλαβε πρὸς τὸν Λέανδρον, ἀπέφευγε τὰς συνομιλίας τῶν νέων Παρισιάνων, ἠσύχαζεν εἰς τὸν ὄνδα τῆς, ἐδιάβαζε συχνά, ἔγραφε μερικὲς φορές, καὶ ἔσχιζεν ἐκεῖνα ὅπου ἔγραφεν. Ἀπέφευγε καὶ τὸν ἴδιον Λέανδρον, καθὼς καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ ὅταν ἐσυντύχαινε τίποτες διὰ λόγου του, ἐκοκκίνιζεν ὀλίγον ἂν κατὰ τύχην ἤρχετο καὶ ἐκεῖνος, ὅταν αὐτὴ ἐγελοῦσε μαζί μὲ τὰς ἀδελφές τῆς, παρευθὺς ἐγίνετο κατηφής, πλὴν χωρὶς νὰ τὴν κακοφανῇ.

### Τί ἐσυνέβη τῷ Λεάνδρῳ

Ὁ Δεβουσέ ἀκολούθησε τὰς παρατήρησές του δύο σωστοὺς χρόνους. Εἰς αὐτὸ τὸ ἀναμεταξὺ ἡ καχορίζικη Βριζιδὸς δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἀπολαύσῃ μήτε μίαν στιγμὴν κρυφῆς συνομιλίας μὲ τὸν Λέανδρον. Ἡ Μαδὰμ Δεβουσέ, μητέρα τῆς Χλωρῆς, ἔχοντας εἶδησιν παρὰ τοῦ

άνδρός της διὰ τὰ ὅσα ἠκολούθησαν, εἶχε μάτια ἀνοιχτά ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, εἰς καιρὸν ὅπου ὁ ἄνδρας της ἐπροσεῖχεν ἀπὸ τὸ ἄλλο· πλὴν καὶ αὐτὸ τὸ ἐμπόδιον ἂν δὲν ἦτον, ὁ νέος ἀφ' ἑαυτοῦ του πάλιν ἀπέφυγε τὴν ὀκαζιόνη τοῦ νὰ εὔρεθῆ μονάχος μετὰ τὴν εὐμορφὴν παρακώρη, ἐπειδὴ ἄρχισε νὰ λαμβάνῃ ἀπ' ὀλίγον ὀλίγον μίαν ἐγκάρδιον κλίσειν διὰ τὴν ὠραιότητα τὴν Χλωρὴν.

Ἡ Βριζίδ, βλέποντας ὅπου δὲν εἶχε τὸν τρόπον νὰ συνομιλήσῃ καθόλου κρυφίως μετὰ τὸν νέον, καταταυραννομένη ἀπὸ ἕνα φλογερὸν ἔρωτα, σχεδὸν ἀπελπισμένη διὰ τὴν ἀδιαφορίαν του, ἀπεφάσισε νὰ τὸν γράψῃ τὰ ὅσα ἄπειρα δεινὰ αἰσθάνετο. Μίαν ἡμέραν λοιπὸν, ἐκεῖ ὅπου ἐβαστοῦσεν ὁ Λέανδρος ἕνα βιβλίον καὶ ἐδιάβαζε, παρούσης καὶ τῆς Μαδὰμ Δεβουσέ, ἡ παρακώρη ἐπροσποιήθη πῶς τάχα κινουμένη ἀπὸ περιέργειαν ἐζήτησε νὰ τὸ ἴδῃ, καὶ μετὰ μίαν ἄκραν ἐπιτηδειότητα ἔβαλε τὸ ραβάντι της εἰς τὸ σημάδι ὅπου ἀνεγίνωσκεν ὁ νέος, καὶ πάλιν τὸ ξαναέδωκεν. Ἐκεῖνος, ἀνοίγοντας νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν μελέτην του καὶ περιεργαζόμενος μετὰ μίαν ματιὰν τὸ ραβάντι, ἐσφάλισεν εὐθύς τὸ βιβλίον, ἐβγῆκεν ἔξω καὶ ἀνέβηκεν εἰς τὸν ἥλιον νὰ τὸ ἀναγνώσῃ. Ἴδου τὸ τί περιεῖχε:

Ραβάντι τῆς Βριζίδ πρὸς τὸν Λέανδρον

Ἄπονε Λέανδρε,

Δὲν ἠμπορῶ πλέον νὰ ζήσω. Ἐχασα τὴν ἡσυχίαν μου. Τὰ δάκρυά μου δὲν ἔπαυσαν ἀπὸ τὴν εὐτυχιστάτην ἐκείνην ὥραν τῆς κρυφῆς ἀνταμώσεώς μας. Στιγμὴν δὲν εὐρίσκω νὰ σέ εἰπῶ τὰ τί τραβῶ· μὰ ἄραγε καὶ νὰ ἤμουν ἄρκετὰ εὐτυχῆς διὰ νὰ σέ τὰ ξεστομίσω κατὰ μόνας, μετὰ ἔδιδες ἀκρόασις, ἀσπλαγχνε; Ἦθελες μετὰ συμπονέσει; Ἐσφουγγίζεις τὰ πύρινα δάκρυά μου; Μετὰ ἐπαρηγοροῦσαι; Μετὰ ἀξιώνας τὴν ἀγάπην σου; . . . Ἄχ, ἡ κακορίζικη, τί χρειάζονται . . . συμπεράσματα; Δὲν βλέπω τὸ πρᾶγμα ὀφθαλμοφανῶς; Ἡ μεγάλη σου ἀδιαφορία δὲν μετὰ πληροφορεῖ τὴν κρυότητα τῆς καρδιᾶς σου; Αὐτὴ ἡ προσοχὴ τοῦ νὰ μὴν μετὰ συναπαντήσῃς τὴν ἀθλίαν μονάχην, δὲν εἶναι ἕνα φανερώτατον σημεῖον τοῦ μίσους ὅπου θρέφεις διὰ λόγου μου; Σκληροκάρδιε Λέανδρε, τίγρης ἂν ἦσουν, ἔπρεπε νὰ λυπηθῆς

μίαν δυστυχισμένην, ὅπου φλογίζεται ἀπὸ τὸν ἔρωτά σου. Τὰ σπλάγχνα σου πέτρινα εἶναι; Δὲν ἐνθυμᾶσαι κὰν ἐκείνην τὴν ὑπόσχεσιν ὅπου μὲ ἔδωσες ὅτι μὲ ἀγαπᾶς; ὅτι θέλεις μὲ ἀγαπήσει, ὅτι νὰ ἔχω ὑπομονήν, καὶ θέλεις κάμει τὴν εὐτυχίαν μου; Ἀχάριστε, ἔτσι ἀνταποκρίνεσαι εἰς τὴν τρυφερωτάτην ἀγάπην μου; Ἀχ. . . δέξου με κὰν διὰ θυσίαν σου, καὶ ὕστερον ἀπέλπισέ με· ἄς γένω ὀλοκαύτωμά σου καὶ ἄς πεθάνω τὴν ἰδίαν στιγμὴν. Λέανδρε, φῶς μου, ἄς μὴν ὑποφέρῃ ἡ εὐγενικὴ καρδιά σου νὰ θανατωθῶ, προτοῦ νὰ σὲ ἀνταμώσω. Ἐνα ἴγγιξιμον τοῦ χεριοῦ σου, ἕνας παρηγορητικὸς λόγος σου, μία παραμικρὰ συμπόνεσίς σου, εἶναι ἱκανὴ νὰ μὲ δώσῃ τὴν ζωὴν, νὰ μὲ ἀναστήσῃ, νὰ μὲ χαροποιήσῃ, νὰ μὲ εὐχαριστήσῃ. Αὐθέντη μου Λέανδρε, τὸ νὰ σὲ βλέπω κάθε στιγμὴν καὶ νὰ μὴν ἡμπορῶ νὰ σὲ συντύχω, στοχάσου τί κόλασις, τί βασανισμὸς εἶναι διὰ μίαν κακορίζικην ὅπου νιώθει λάβραν εἰς τὸ πονεμένον στήθος της. Τόσος καιρὸς εἶναι ὅπου ἡ ἄσβεστη φλόγα τῆς χρυσῆς ἀγάπης σου μὲ κατακαίει, τὰ σπλάγχνα μου θερίζονται εἰς κάθε μου ἀναπνοήν, ὅταν σὲ ἐνθυμοῦμαι ἡ καημένη. Λυπήσου με κὰν καὶ καταδέξου μίαν καὶ μόνην φορὰν νὰ ἀνταμωθοῦμεν, νὰ σὲ εἰπῶ κάτι μυστικά, ὅπου δὲν ἡμπορῶ νὰ τὰ γράψω, καὶ ὕστερον, ἂν δὲν μὲ ἀγαπᾶς, μὲ βίαν ἀμόρι δὲν γίνεται. Τὴν Κυριακὴν πουρνὸ πουρνό, ὅπου πηγαίνουν ὅλοι στὴν ἐκκλησίαν, καμῶνομαι πὼς εἶμαι ἄρρωστη, κάθομαι εἰς τὸ σπίτι καὶ ἀφεύκτως σὲ προσμένω. Ψυχὴ μου Λέανδρε, ἄς εἶναι διὰ τὴν ζωὴν σου, νὰ μὴ χαλάσῃς τὸ χατίρι μου, καὶ μένω ὀλάκερη εἰς τοὺς ὀρισμούς σας.

Ἡ γνωστὴ

Ὁ Λέανδρος, ἀφοῦ ἀνέγνωσε τὸ γράμμα της, δὲν ἤξευρε τί νὰ ἀποφασίσῃ. Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ἡ εὐσπλαγχνία τὸν ἐπαρακινουῖσε νὰ μὴν ἀφήσῃ ἀπαρηγόρητη μίαν δυστυχισμένην ὅπου τὸν ἐλάτρευεν ἀπὸ τὸ ἄλλο, τὸ χρέος ὅπου εἶχεν εἰς τὸν αὐθέντην του τὸν ἐβίαζε νὰ μὴν ἔβγῃ ἀπὸ τὰ ὄριά του. «Ἄν ἀνταμώσω τὴν Βριζίδ (ἔλεγεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του), ἀντὶ νὰ σβῆσω τὴν ὀλίγην φλόγα της, ἡμπορῶ νὰ ἀνάψω πυρκαϊάν εἰς τὴν καρδιά της, νὰ πηδήξουν τίποτες τσιμπλίδες καὶ εἰς τὴν ἐδικὴν μου· ἂν δὲν πηγαίνω, πεθαίνει ἀπὸ τὴν λύ-



πην της ἡ πτωχῆ. . . Ἡ ἀνθρωπάτης δὲν τὸ συγχωρεῖ νὰ φανῶ τόσον σκληρόκαρδος· μὰ ἡ ὑπόληψίς μου; Μὰ ἂν μαθευθῆ; Μὲ τί πρόσωπον νὰ ξαναἰδῶ τὸν Δεβουσέ, τὸν εὐεργέτην μου, τὸν πατέρα μου; Ἡμπορῶ νὰ ξεπέσω ἀπὸ τὴν εὐνοϊάν του. "Ὅχι. . . ἄς μὴν τὴν ἰδῶ. . . Μὰ πάλιν. . . νὰ τὴν ἀφήσω εἰς τὴν ἀπελπισίαν της, δὲν εἶναι κρίμα;. . . Δὲν τὸ ὑποφέρω. . . Τουλάχιστον πρέπει νὰ τὴν γράψω, νὰ τὴν παρηγορήσω καὶ νὰ τὴν συμβουλεύσω νὰ ἀφεθῆ ἀπὸ λόγου μου».

Αὐτὰ καθ' ἑαυτὸν συντυχαίνοντας, ἄρχισε νὰ γράφῃ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον:

Ραβάσι τοῦ Λεάνδρου πρὸς τὴν Βριζίδ

Ἄδελφή,

Ἄνέγνωσα τὸ παραπονετικὸν ραβάσι σου καὶ ἀπόρησα βλέποντας νὰ μὲ ὀνομάζῃς σκληρόν, ἄσπλαγγχον καὶ ἀχάριστον εἰς τὴν ἀγάπην σου. Ἐγὼ ὁ δυστυχῆς δὲν σὲ ἔδωσα τὴν παραμικρὴν αἰτίαν, διὰ νὰ συλλάβῃς ἔρωτα περὶ ἐμοῦ. Δεδόσθω ὅτι συνέλαβες, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃς, καὶ δὲν ἤμπορες νὰ τὸ κρύψῃς, μὲ τὸ ἐξεμυστηρεῦθης. Ἐγὼ τί σὲ εἶπα; Μὲ κάθε εἰλικρίνειαν ψυχῆς ὡμολόγησα ὅτι ἀμόρι νὰ μεταχειρισθῶ ἱκανὸς δὲν εἶμαι, διὰ τὰ αἰτία ὅπου σὲ ἐπαρίθμησα, πολλῶ μᾶλλον νὰ ὑπανδρευθῶ. Εὐχαριστήθηκες εἰς μίαν ἀπλῆν ἀγάπην· σὲ ὑποσχέθηκα νὰ φέρωμαι ὡσάν ἀδελφός σου. Τοῦτο ἂν δὲν σὲ ἐξαρκῆ, τί ἠμπορῶ νὰ σὲ βοηθήσω ὁ πτωχὸς περισσότερον;. . . Τὸ γράμμα σου μὲ ἔκαμε νὰ χύσω δάκρυα, ἡ ἀπελπισία σου μὲ σκοτῶνει. Δὲν μὲ φθάνουν τὰ κρίματά μου, μόνον νὰ ἔμβω καὶ εἰς τὸ αἷμα σου; Σὲ παρακαλῶ, νὰ ζοῦν τὰ μάτια σου, ἀφήσου ἀπὸ ἕναν κακορίζικον, ὅπου δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ θελήματά σου. Στοχάσου πῶς εἶναι μάταια ὅλα τὰ κινήματά σου, πῶς φθείρεις τὴν ζωὴν σου μὲ αὐτὴν τὴν ἀθεμελίωτην ἐλπίδα σου. Ἄν ἤμουν κανένας πονηρὸς ἄνθρωπος, ἤθελα σὲ ἀπατήσῃ, ἤθελα κακομεταχειρισθῆ τὴν ἐξουσίαν ὅπου μὲ δίδεις. Πλὴν ἡ καθαρὰ μου συνείδησις μὲ ἐμποδίζει ἀπὸ τὸ νὰ φερθῶ ὡσάν ἕνας ἄτιμος. Δὲν ὑποφέρει ἡ καρδιά μου νὰ γένῃς ὀλοκαύτωμά μου. Ἄν μονάχη σου ἀμε-



λῆς καὶ χρέος καὶ τιμὴν καὶ συστολὴν καὶ τὰ καθήκοντά σου, ὁ φίλος σου, ὁ Λέανδρός σου, ὁποῦ τὸν ὀνομάζεις ἀχάριστον, κρίνει ἀναγκαῖον νὰ σὲ βοηθήσῃ εἰς μίαν τοιαύτην περίστασιν. Τὸ νὰ ἀνταμωθῶμεν κατὰ μόνας εἶναι ἐπικίνδυνον καὶ εἰς τοὺς δύο μας. Λοιπὸν, ἡσύχασε, κερά μου, ἀφήσου ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἰδέαν ὁποῦ σὲ βασανίζει καὶ εὐχαριστήσου εἰς τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν θέλεις εὖρει εἰς ἐμένα μέχρι τοῦ τάφου, καὶ μένω

ὁ γνωστός

Ἄφοῦ ἔκαμε τὴν ἀπόκρισιν, ἀμέσως ἐγύρισεν εἰς τὸ σπῆτι, προσποιούμενος πὺς ἐξέχασε νὰ βάλῃ ὀλίγον καπνὸν εἰς τὸ πουγγί καὶ, ἂν τύχῃ νὰ ἔλθουν φίλοι εἰς τὸ ἐργαστήρι, δὲν εἶχε νὰ τοὺς περιποιηθῇ. «Βάλε κομμάτι καπνὸν, Βριζίδ», εἶπεν ἡ Μαδὰμ Δεβουσέ. Παίρνοντάς το ἐκείνη, ἤυρε τὸ ραβάσι μέσα πλὴν, μὴ ἔχοντας καιρὸν νὰ τὸ ἀναγνώσῃ, ἔδωκε τὸν Λέανδρον τὸ πουγγί καὶ ἐγύρισεν εἰς τὸ ἐργαστήρι. Ἐν τῷ ἄμα ἐσφαλίσθηκεν εἰς ἓναν ὄνδα καὶ τὸ ἐδιάβασε. Θεέ μου, ποῖος ἤμπορεῖ νὰ περιγράψῃ τὴν ἀπελπισίαν της; Νὰ σκοτωθῇ ἤθελεν ἀπὸ τὸ κακὸν της. Τὰ μεσάνυχτα ἐσηκώθη καὶ ἄρχισε νὰ τὸν γράψῃ εἰς τὸν ἀκόλουθον τρόπον:

Δεύτερον γράμμα τῆς Βριζίδ πρὸς τὸν Λέανδρον

"Ἄρπαγε τῆς ἡσυχίας μου, σκληρόκαρδε Λέανδρε,

Ἐγὼ μὲν ἀποθαίνω. Ἄφηνω μίαν ζωὴν ὁποῦ μὲ ἔγινε μισητὴ μετὰ τὴν ἀγάπην σου. Κατεβαίνω εἰς τὴν μητέρα μου γῆν νὰ κατασφαλίσω εἰς τὲς ἀγκάλες της τὰ ἀνυπόφορα δεινά μου καὶ τὴν ὑπερβολικὴν ἐντροπὴν μου, μαζί μὲ τὸ πολυπαθὲς κορμί μου. Γίνομαι θυσία τοῦ ἀπατηλοῦ σου ἔρωτος καὶ παύω ἀπὸ τὸ νὰ ἀναπνέω διὰ πάντα τὸν ἐπίγειον τοῦτον ἀέρα. Πλὴν στοχάσου, Λέανδρε, ὅτι μὲ ἐσκότωσες μὲ τὸ χέρι σου· ὅτι, ἐκεῖ ὁποῦ μὲ ἔταζες νὰ κάμῃς τὴν εὐτυχίαν μου, μὲ ξεκουντᾶς εἰς τὸν τάφον· ὅτι, χωρὶς νὰ σὲ τύπτῃ καθόλου ἡ συνειδήσις σου, χωρὶς νὰ συγχυσθῆς τελείως, μὲ ἄκραν γαλήνην τῆς ψυχῆς σου, ἐμπήγεις τὸ θανατηφόρον μαχαίρι εἰς μίαν τρυφερὴν καρδίαν, ὁποῦ λαχταρεῖ νὰ σὲ λατρεύῃ. Ἐπίορκε! δὲν μὲ

ἔμεινεν ἄλλο καταφύγιον πλέον, παρὰ νὰ σὲ καταρασθῶ. "Αμποτες αὐτά. . . ὅπου μὲ γεύεις νὰ τὰ πάθης διπλότερα. Καθὼς ψήνεις τὸ ψάρι στὰ μαραμμένα χεῖλη μου, νὰ εὐρεθῇ. . . ἄχ. . . νὰ εὐρεθῇ καμία ὅπου νὰ σὲ καταφλογίσῃ. . . Ἐγὼ πλέον ἀπεφάσισα εἰς τὸ ἐξῆς νὰ μὴν σὲ συντύχω, νὰ σὲ ξεχάσω, νὰ ἐξαλείψω καὶ αὐτὴν τὴν ιδέαν τῆς ἀγάπης σου ἀπὸ τὴν ἐνθύμησίν μου, νά. . . Ἡ κακορίζικη, μὰ τάχα ἤμπορῶ; Τάχα εἶναι τρόπος νὰ ἰατρευθῇ ἡ βαθιὰ πληγὴ μου; Καὶ ἂν ἰατρευθῇ, ἄραγε τὸ σημάδι της δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ μὲ θανατώνη κάθε στιγμὴν;. . . Διὰ ὄνομα Θεοῦ, Λέανδρε, ἡ ὑστερινὴ χάρις ὅπου σὲ ζητῶ εἶναι νὰ μὴ φανῆς εἰς τὸ σπίτι μερικὲς ἡμέρες, διὰ νὰ ἡσυχάσω καὶ νὰ συνηθίσω τὴν ὑστέρησίν σου. Μά. . . ὄχι. . . φάνου, σκληρὲ! Φάνου, ἔρχου συχνά, διὰ νὰ σὲ βλέπω· κὰν μὴν μὲ ὑστερῆς καὶ αὐτὴν τὴν παραμικρὰν παρηγορίαν. Μὲ ὄλον ὅπου εἶσαι φῶς φανερὰ φονέας μου, πάλιν ἀγαπῶ νὰ φιλήσω τὸ χεῖρι ὅπου μὲ δίδει τὸν θάνατον, νὰ τὸ καταβρέξω μὲ τὰ θερμὰ δάκρυά μου καὶ νὰ τὸ βάλω εἰς τὴν ἀπελπισμένην καρδιά μου. Πλὴν. . . ἄχ. . . τὸ νερὸν τῆς λήθης<sup>1</sup> ἀναγκαῖον ἦτον εἰς τοὺς πόνους μου. Μὲ φαίνεται. . . πῶς μὴτε ἐκεῖνο δὲν ἰσχύει νὰ μὲ κάμῃ νὰ σὲ ξεχάσω. Φθάνει νὰ σὲ ἰδῇ κανεὶς μίαν μόνην φοράν, καὶ νὰ σὲ ἔχη πρὸ ὀφθαλμῶν διὰ πάντα. Ἐγὼ ὅμως ἡ δυστυχῆς. . . ὅπου. . . θεὸς νὰ σὲ βλέπω. . . Ἄχ. . . τὸ κριματάκι μου νὰ ἔχῃς, Λέανδρε!

Ὁ νέος, ἀφοῦ ἔλαβε καὶ τὸ δεῦτερον γράμμα της, ἐκατανύχθη μὲν ἡ καρδιά του, ὑπερίσχυσεν ὅμως ἡ φρόνησίς του καὶ ἐδιέκοψε μὲ τὴν ὀλόγη κάθε λογῆς συναναστροφὴν μὲ τὴν Βριζίδ, ἡ ὁποία μετέβαλε τὴν πρώτην ἀγάπην της εἰς ἓνα ἀδιάλλακτον μῖσος. Πλὴν ἡ ὑπόληψις ὅπου εἶχον εἰς αὐτὸν ὁ Δεβουσὲ καὶ ἡ γυναῖκα του, τὸν ἐφύλαξεν ἀπὸ τὰς καταδρομὰς της.

1. Μυθολογοῦν ὅτι εἰς τὸν Ἄδην νὰ ἦτον ἓνας ποταμὸς, ἐκ τοῦ ὁποίου τὸ νερὸν καθὼς ἔπιπεν οἱ νεκροὶ ἀλησημονοῦσαν τὰ ὅσα εἶχον εἰς τὸν κόσμον.

## Ὁ Λεάνδρος πληγώνεται ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς Χλωρῆς

Τώρα εἶναι καιρὸς νὰ δώσωμεν καὶ μίαν παραμικρὰν ιδέαν τοῦ χαρακτῆρος τῆς Χλωρῆς, δευτέρας κόρης τοῦ Δεβουσέ. Ἦτον ὑψηλή, εὐμορφη, παχουλὴ, κάτασπρη, ξυπνητὴ, ἐνίοτε σοβαρὴ. Τὰ μαλλιά της πολλά καὶ ξανθὰ, τὰ μάτια καὶ τὰ φρύδιά της μαῦρα, ἡ μύτη της χυτὴ, τὸ στόμα της μικρόν, τὰ χεῖλη της κομμάτι σηκωμένα καὶ κατακόκκινα, τὸ πρόσωπόν της σφαιροειδές, καὶ ὀλάκερη ἐφαίνετο μίᾳ θεᾷ. Ὑπεραγαποῦσε νὰ καταγίνεται εἰς ἀναγνώσεις πολυειδῶν βιβλίων, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰ ἐρωτικά. Δὲν ἐνοστιμεύετο νὰ συντυχαίνει πολλά καὶ νὰ περιπαίζη. Ἦτον ἡ καθαυτὸ αἰδώς. Ποτέ της δὲν ἐπρόφερε λόγον ὅπου νὰ προξενήσῃ τὴν παραμικρὰν ἀηδίαν. Ἡ τραγανιστὴ φωνὴ της ἐτάραττε τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς ἤκούετο. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ Χλωρὴ ἐπαρομοίαζεν Ἀφροδίτην, εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν δεκαεπτὰ χρονῶν.

Ἀφοῦ ὁ πατέρας της ἐνίωσε τὴν κρυφὴν ἀγάπην ὅπου ἐσυνέλαβε διὰ τὸν νέον Λεάνδρον, καὶ πὼς ἐκεῖνος τὴν ἐλάτρευεν, ἐπάσχε νὰ τοὺς διδῆ καιρὸν ὅπου νὰ κρυφουσυντυχαίνουν ἐνίοτε, ἐπειδὴ καὶ εἶχε σκοπὸν νὰ τοὺς ὑπανδρεύσῃ. Ὄταν ἤθελε νὰ εἰπῇ κανέναν ἐγκωμιαστικὸν λόγον διὰ τὸν μαθητὴν του, δὲν τὸν ἔλεγεν ἐμπροστὰ εἰς τὰς ἄλλας κόρες του, ἀλλὰ φωνάζοντας τὴν Χλωρὴν εἰς τὸ γαμπινέτο τῆς μητρὸς της, μὲ αἰτίαν πὼς εἶχεν ἄλλην δουλειὰ μαζὶ της, εὗρισκε πρόφασιν καὶ ἐπαινοῦσε τὸν νέον τάχα ἐξ ἀπροσεξίας, παρατηρώντας ἐνταυτῷ τί ἐνέργειαν κάμνει τοῦτο εἰς τὸ πρόσωπον τῆς θυγατρὸς του. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκοκκίνιζεν, εὐθὺς ὅπου ὁ πατέρας της ἀνέφερε τὸ ὄνομα τοῦ Λεάνδρου, καὶ ἐφύλαττε μίαν βαθεῖαν σιωπὴν, ἐχαμήλωνε τὰ ὠραῖα μάτια της καὶ ἐκαμώνετο πὼς δὲν ἀκούει.

Ὑστερον ἀπὸ μίαν ἀδιάκοπον παρατήρησιν ὅπου ἔκαμεν ὁ Δεβουσέ εἰς δύο ἡμισυ χρόνους, ἠθέλησε νὰ ἰδῆ τί προκοπὴν ἔκαμεν ὁ μαθητὴς του, ὄχι εἰς τὴν τέχνην τῆς πραγματείας, ἐπειδὴ καὶ τὴν ἐγνώριζεν, ἀλλὰ εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ κυβέρνησιν ἐνὸς ὀσπιτίου. Ἐπῆγεν ἓνα πουρνὸ εἰς τὸ μαγαζὶ, ἐν καιρῷ ὅπου ὁ νέος ἔβανεν εἰς τάξιν μερικὰς στόφες, οἱ ὁποῖες εἶχαν ἔλθει κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας



ἀπὸ τὴν Λυών<sup>1</sup>. Ἄρχισε νὰ τὸν συμβοηθῇ, καθὼς τὸ ἔκαμνε συχνά, γυρίζοντας μὲ ἐπιτηδειότητα τὴν ὀμίλιαν εἰς τὴν πούλησιν τοῦ νέου πράγματος ὅπου τοὺς ἦλθε. Ἐπειτα ἀνέφερε καὶ διὰ τὴν πολυέξοδον τρυφὴν μερικῶν. Ὁ Δεβουσὲ τὸν ἐρώτησεν ἂν ἕνας πραγματευτῆς πρέπη νὰ εἶναι ἐξοδιαστής.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Δὲν μὲ φαίνεται εὐλογον, αὐθέντη μου, ἐπειδὴ καὶ πιστεύω πὼς τὰ πολλὰ ἐξοδα τῶν πραγματευτῶν εἶναι ἐνάντια εἰς τὴν ὑπόληψίν τους, ἢ ὅποια εἶναι εἰς αὐτοὺς ἀναγκαῖα, καθὼς ἢ ἀνδρεία εἰς ἕνα στρατιώτην, ἢ γνῶσις τῶν νόμων εἰς ἕναν κριτὴν, ἢ ἐπιτηδειότης καὶ ἢ ἀγχίνοια εἰς ἕναν τεχνίτην, καὶ . .

ΔΕΒΟΥΣΕ — Ἄραγε τὰ πολλὰ ἐξοδα δὲν ἤμποροῦν νὰ δώσουν μίαν ὑψηλὴν ἰδέαν τοῦ πλοῦτου ἐνὸς πραγματευτοῦ καὶ νὰ αὐξήσουν τὴν ὑπόληψίν του καὶ τὸ κρέδιστόν του, ἀντὶ νὰ τὰ ἐλαττώσουν;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἐγὼ πιστεύω, αὐθέντη μου, πὼς αὕτῃ ἡ ἰδέα δὲν εἶναι σωστὴ καὶ ὅτι ἀπατᾶ μόνον τὰ ὑποκείμενα ὅπου δὲν ἔχουν καλὰ μέτρα. Στοχάζομαι (νὰ συντύχω καθὼς φρονῶ), στοχάζομαι ἕναν πραγματευτὴν, ὁ ὅποιος κάμνει πολλὰ ἐξοδα, ὡσάν ἕναν ἄνθρωπον ὅπου θέλει νὰ ἀποδείξῃ πὼς εἶναι δυνατός, εὐτραφής, ἀνδρεῖος καὶ πὼς ἔχει πολὺ αἷμα, καὶ διὰ τοῦτο ἀνοίγει μίαν φλέβαν του, ἀπὸ τὴν ὅποιαν τρέχει ἀδιακόπως τὸ αἷμα του. Ἀληθινά, ἢ μπορεῖ νὰ ἀποδείξῃ μὲ τοῦτο πὼς ἔχει πολὺ, πλὴν ἀποδείχνει εὐκολώτερα ἀκόμη ὅτι ἀδυνατεῖ καὶ δὲν θέλει ἀργήσῃ νὰ πέσῃ καταγῆς ἡμιθανής.

ΔΕΒΟΥΣΕ — Πῶς ὑποθέτετε λοιπὸν τοῦ λόγου σου νὰ ζῇ ἕνας πραγματευτῆς;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Καθὼς ζῆτε ἢ τιμιότης σας, αὐθέντη μου· μὲ μίαν παντοτινὴν καὶ κανονικὴν αὐτάρκειαν, χωρὶς κατάχρησιν. Ὅλα ὅσα καὶ ἂν μεταχειρίζεσθε εἶναι μέτρια, χωρὶς νὰ εἶναι ἔξω τοῦ πρέποντος καὶ ξεσχισμένα· κανένα περιττὸν ἐξοδὸν δὲν βλέπω νὰ κάμετε. Πολλὰς φορές συλλογίζομαι διατί δὲν πηγαίνετε καὶ ἢ τιμιότης σας νὰ περάσετε τὸ καλοκαίρι εἰς τὸ χωρίον καὶ εἰς τὴν ἐξο-

1. Πολιτεία τῆς Φράντζας, περίφημη διὰ τὲς πολλὰς τέχνας καὶ ἐργαστήριά της.



χὴν, ἀφοῦ βλέπω πῶς ὅλοι οἱ συντεχνῆται σὰς πηγαίνουν, καὶ εὐρίσκω ὅτι αὐτὸ ὄχι μόνον προξενεῖ ὑπερβολικὰ ἔξοδα, ἀλλὰ κάμνει νὰ ἀμελῆ κανεὶς καὶ τὰς δουλειὰς του. Πρὸς τούτοις, αὐθέντη μου, σὰς ἄκουσα νὰ λέγετε συχνὰ ὅτι ἕνας πραγματευτῆς πρέπει νὰ ἀγαπᾷ τὸ ἐργαστήρι του καθὼς ἕνας ἐραστὴς τὴν ἀμορέζαν του· νὰ τὸ στολιζῆ, νὰ τὸ περιποιῆται καὶ νὰ προσηλώνη ἐκεῖ ἕλην τὴν εὐτυχίαν του. Ἔτσι φρονῶ ὁ δοῦλος σας.

ΔΕΒΟΥΣΕ — Εἶμαι εὐχαριστημένος, Λεάνδρε, ἀπὸ τὰς ιδέες σου, καὶ ἄμποτε νὰ τὰς ἔχῃς εἰς ὅλην σου τὴν ζωὴν. Ἐκεῖνοι ὅπου ἐγλεντίζουσι εἰς τὴν ἐξοχὴν μένουσι πάντα μετανοημένοι καὶ πάσχουσι νὰ ἐβγάλουν τὰ ἔξοδά τους μὲ τὴν ἀκριβὴν πούλησιν τῆς πραγματείας των. Ἐνας ἄνθρωπος, βλέποντας μερικὸς κριτὰς ὅπου ἐξεφάντωναν εἰς μίαν ἐξοχὴν, ἔλεγε: «Δόξα σοι ὁ Θεός, οἱ κριταὶ δὲν ἔχουσι δουλειὰ· σημεῖον πῶς ὁ κόσμος εἶναι εἰς ἡσυχίαν καὶ δὲν εὐρίσκεται εἰς διχόνοιας. — Ἐσύ εἶσαι γελασμένος, ἀπεκρίθη ἕνας γέροντας· αὐτοὶ θέλουσι κάμει τοὺς κακορίζικους κρινομένους νὰ πληρώσουσι ἀκριβὰ αὐτὸν τὸν καιρὸν ὅπου τῶρα χάνουσι, ὁμοῦ καὶ τὰ ἔξοδα ὅπου κάμνουσι».

Μετὰ μερικὰς ἡμέρας, ὕστερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν συνομιλίαν, μένοντας ὑπερευχαριστημένος ὁ Δεβουσέ διὰ τὰ σωστὰ φρονήματα τοῦ νέου καὶ ὑπερβεβαιωμένος εἰς τὰς ἐλπίδας ὅπου ἔτρεφε διὰ λόγου του, ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ καιρὸν νὰ συνομιλήσῃ κατὰ μόναν ἢ δευτέρα κόρη του μὲ τὸν Λεάνδρον. Ἐλαβε φροντίδα, ὅπου νὰ μὴν τοὺς διακόψῃ κανεὶς τοῦ σπιτιοῦ, καὶ δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἔδωκε τὸν καθένα δουλειὰ εἰς διάφορα πράγματα: Ἡ Χλωρὴ ἐπροστάχθη νὰ κοιτάξῃ ἕνα λογαριασμόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτον ἀναγκαῖα ἡ παρουσία τοῦ Λεάνδρου. Ἐκατέβηκε λοιπὸν εἰς τὸ μαγαζὶ, κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ πατρὸς της, ὄχι χωρὶς τὸ θέλημά της, πλὴν κομμάτι συγχυσμένη. Ἡ φωνὴ της ἦτον ὀλίγον θορυβημένη, ὅταν ἐφώνησε τὸν νέον· αὐτὸς ὁ θόρυβος ὁμοῦ τὴν ἔκαμνε πλέον νόστιμην.

## Πρώτη συνομιλία τῆς Χλωρῆς καὶ τοῦ Λεάνδρου

ΧΛΩΡΗ — Ὁ πατέρας μου μὲ ἐπρόσταξε νὰ τελειώσω μιαν ὑπόθεσιν, ἡ ὁποία μὲ ὑποχρεώνει νὰ συντύχω μαζί σας, Λεάνδρε.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγαλύτερη τιμὴ διὰ τὸν δοῦλον σας, κερά μου.

ΧΛΩΡΗ — Μὲ εἶπε νὰ ἀντιγράψω ἓνα κατάστιχον ὅπου εἶναι γράψιμόν σας· ἂν ἀπορήσω πουθενά, νὰ σᾶς ἐρωτήσω, καὶ ἀφοῦ τελειώσω, νὰ τῆς τὸ δώσω νὰ τὸ στοχασθῆ.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Αὐτὸ εἶναι εὐκόλον. Ὅριστε, καθίσετε κοντά μου, ὅπου νὰ βλέπω καὶ ἐγὼ (μὲ τὸ νὰ ἔχω νὰ ἀντιγράψω ἀπὸ τὸ ἴδιον), διὰ νὰ μὴν κάμετε λάθος καὶ νὰ μὴν ἐμβαίνετε εἰς κόπον κάθε στιγμὴν νὰ πηγαινοέρχεσθε διὰ νὰ μὲ ἐρωτᾶτε, ἐπειδὴ εἶναι καὶ πολλὰ σβησμένα.

ΧΛΩΡΗ — Πολλὰ καλὰ τὸ ἐστοχασθήκετε, Λεάνδρε.

Ἄντέγραφον λοιπὸν ὁ καθένας ξεχωριστά. Ἡ Χλωρὴ ἐρωτοῦσε τὸν νέον συχνὰ συχνὰ, προσποιουμένη πὼς εὕρισκε ἀπειρες δυσκολίες ἐκεῖ ὅπου δὲν ἦτον καμία. Ὁ Λεάνδρος ἀπεκρίνετο μὲ τόσην πολίτικα, χάριν καὶ εὐκολίαν, ὅπου ἦτον μία ἡδονὴ τὸ νὰ τὸν ἀκούη κανεὶς (καὶ πρὸ πάντων ὁ Δεβουσέ, ὅπου δὲν ἦτον μακριά). Ὅταν ἤθελαν τελειώσει, ἔπρεπε, κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ πατρός, νὰ σημειώσουν ὅλες τὲς στόφες ὅπου ἦτον εἰς τὸ ἐργαστήρι, ποίας τιμῆς, πόσης ποσότητος ἢ κάθε μία, τὸ ὁποῖον ἦτον πολλὰ εὐκόλον διὰ τὸν Λεάνδρον· ἐπειδὴ καὶ πάντοτε ἔγραφεν εἰς ἓνα χαρτάκι, ἀπὸ τάδε κομμάτι, νούμερον τόσον, ἐκόπηκαν τόσες πῆχες, τὴν τάδε ἡμέραν, καὶ ἔρραπτεν ἐκεῖνο τὸ χαρτάκι εἰς τὴν στόφαν. Ὁ Δεβουσέ ἐπιταυτοῦ ἔδωσεν αὐτὲς τὲς δύο προσταγὰς εἰς τοὺς δύο νέους, διὰ νὰ λάβουν ἓνα κάποιον θάρρος καὶ νὰ συντυχαίνουν μὲ ἐλευθερίαν. Εἰς τοῦτο δὲν ἐγελάσθη, διατὶ ἡ συχνὴ ἐρώτησις τῆς Χλωρῆς περὶ τῆς τιμῆς τῶν στοφῶν τὴν ἔδωσε τόλμην νὰ συντυχαίνη μὲ τὸν Λεάνδρον χωρὶς νὰ κοκκινίζη, καὶ ἐκεῖνος πάλιν ἀποκρίνεται χωρὶς ἐκείνην τὴν κρυφὴν σύγχυσιν ὅπου ἔδοκίμαζε πρωτύτερα πάντοτε. Ὁ πατὴρ ἐπαρατηροῦσεν ὅτι ἡ κόρη του, διὰ νὰ μὴ κοπιᾶζη πολὺ, ἐσηκώθη καὶ ἐβαστοῦσε τὸ ἓνα τῆς χέρι ἀκουμβισμένον εἰς τὸ σκα-

μνί τοῦ Λεάνδρου, ὁ ὁποῖος ἐγύριζε σπανίως καὶ μὲ πολλήν δειλίαν νὰ τὴν κοιτάζῃ.

Ἦτον πρὸς τούτοις μία τρίτη προσταγή, ὅπου ἐμελλε νὰ τοὺς κάμῃ νὰ ξεθαρρευθοῦν ἀκόμη περισσότερον. Ὁ πατὴρ εἶχεν εἰπεῖ τὴν κόρην του νὰ δώσουν οἱ δύο τους μὲ τὸν νέον ἐγγράφως τὰς ιδέας τους περὶ πραγματείας (ἐπειδὴ καὶ τοὺς ἔδιδε πάντοτε βιβλία περὶ πραγματείας καὶ οἰκονομίας νὰ ἀναγινώσκουν). Ἀναγκαιῶς λοιπὸν ἔπρεπε τότε νὰ συμβουλευῶνται. Τὸ κορίτσι ἐρωτοῦσε μὲ δειλίαν, ὁ Λεάνδρος ἀπεκρίνετο μὲ γνῶσιν καὶ ἔλεγε στοχασμούς, οἱ ὁποῖοι ἦτον πολλὰ φρόνιμοι. Ἡ Χλωρὴ ἐφανέρωνε καὶ αὐτὴ τὰς ιδέας τῆς, ὅμως ἦτον πολλὰ κατώτερες ἀπὸ τοῦ νέου. Ἐπρεπε νὰ γράφουν τὰ ὅσα ἐσυλλογίζοντο. Αὐτὸ τὸ ἔκαμνεν ὁ Λεάνδρος, πλὴν ἡ Χλωρὴ ἦτον ὑπόχρεη νὰ τὰ ἀντιγράψῃ, διὰ νὰ τὰ ἰδῇ ὁ Δεβουσέ. Ἐδιάβασαν ἐν τοσοῦτῳ μίαν κόλλαν χαρτί, ὅπου ὁ Λεάνδρος εἶχε γράψῃ τοὺς συλλογισμούς του, τοὺς ἐδιόρθωσαν καὶ ἐζήτησαν τὴν γνώμην ὁ ἓνας τοῦ ἄλλου, διὰ νὰ κάμουν τὸ ὕφος πλέον εὐληπτον.

ΧΛΩΡΗ — Αὐτὲς οἱ ιδέες εἶναι πολλὰ σωστές, καθὼς μὲ φαίνεται, Λεάνδρε.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Εἶμαι ὑπόχρεος εἰς τὸν πατέρα σας περὶ τούτου, κερά μου.

Ἄρχισαν λοιπὸν νὰ ἀντιγράφουν. Ὁ νέος ὑπαγόρευεν εἰς τὴν ὡραίαν Χλωρὴν. Ἀνίσως καὶ κανένας σας εἶχεν ἐρωτα ποτὲ σωστόν, μὲ εἰλικρίνειαν, μὲ δειλίαν, μὲ θερμότητα καὶ τιμημένον, ἄς στοχασθῇ πῶς εἰς τὴν ὁμοίαν περίστασιν εὐρίσκοντο οἱ δύο νέοι. Ὅχι, πόσον ἐκείνη ἢ διεξοδικὴ ὑπηρεσία ἐφάνη ὀλιγοχρόνιος καὶ εἰς τοὺς δύο! Τέλος πάντων, ἐτελείωσεν. Ἡ Χλωρὴ, ὅπου δὲν ἐπληξε καθόλου, μὴ τολμώντας νὰ σταθῇ μαζί μὲ τὸν Λεάνδρον χωρὶς αἰτίαν, ἐστοχάσθη πῶς ἔπρεπε νὰ μισεύσῃ πλέον.

Ὁ νέος τὴν ἐβλεπε μὲ πόνον ὅπου ἐξεμάκραινε, δὲν εἶπεν ὅμως τίποτε δια νὰ τὴν ἐμποδίσῃ, καὶ ὅταν ἐβγῆκεν, αὐτὸς ἔμεινε καταβυθισμένος εἰς μίαν λυπηρὰν καὶ ἡδονικὴν ἀγωνίαν. Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγης ὥρας βλέπει τὰ χειρόφτια τῆς Χλωρῆς, ὅπου τὰ εἶχε ξεχάσει ἐκεῖ. Τὰ ἐπῆρε, τὰ ἐκοίταξε μὲ ἓνα ἦθος λυπηρόν, τὰ ἔβαλεν εἰς τὰ φλογερά χεῖλη του, τὴν ἰδίαν στιγμὴν ὅπου ἡ Χλωρὴ ἐξανα-



γύρισε νὰ τὰ πάρῃ. Ἐκείνη εἶδε τὸ κάμωμα τοῦ νέου, ἐπροσποιήθη πὼς δὲν τὸ ἐκατάλαβεν ὁμῶς καί, παίρνοντάς τα ἀπὸ τὸ χέρι του μὲ ἓνα χαριτωμένον χαμογέλασμα, ἔφυγε παρευθύς. Ὁ κακορίζικος ἔμεινε κατασυγχυσμένος. Ἐκάθισε καὶ ἔβαλε τὸ χέρι του εἰς τὸ μέτωπόν του. Τέλος πάντων, ἐξανάρχισε νὰ βάνῃ εἰς τάξιν τὸ διάφορον πρᾶγμα ὅπου εἶχε κατεβάσει διὰ νὰ κάμῃ τὴν περιγραφὴν μὲ τὴν ἀξιολάτρευτην Χλωρὴν.

Ὁ Δεβουσέ, ὅπου ἐνόμιζε πὼς ἡ συνομιλία τους ἤθελε βαστάξει πολλὴν ὥραν καὶ μὲ αὐτὴν τὴν αἰτίαν νὰ ἀποκτήσουν κάποιαν ξεχωριστὴν ἐλευθερίαν οἱ δύο νέοι, ἐχάρη μὲν διὰ τὴν τιμημένην δειλίαν τους, πλὴν ἡ περιέργειά του δὲν ἐπληρώθη. Ἐξαναεμβῆκεν εἰς τὸ γαμπινέτο του καὶ ἐφώναζε τὴν κόρην του, τὴν ὁποίαν ἄρχισε νὰ λέγῃ:

ΔΕΒΟΥΣΕ — Ἦθελα, Χλωρὴ, νὰ πασχίσῃς μὲ ἓναν εὐμορφον τρόπον νὰ μάθῃς ἂν ὁ Λέανδρος ἔπληξε νὰ εἶναι κοντὰ μας. Τὲς πρῶτες ἡμέρες ὅπου εἶχεν ἔλθει ἐδῶ τὸν εἶδα πολλάκις μὲ δάκρυα εἰς τὰ μάτια· δὲν σέ εἶπε τίποτες καμίαν φοράν;

ΧΛΩΡΗ — Ὅχι, αὐθέντη μου.

ΔΕΒΟΥΣΕ — Εἶναι πολλὰ καλὸς καὶ χρηστοθήτης νέος, εἰς τὸν ὁποῖον θέλω νὰ δείξω ὅλα τὰ δυνατὰ σημεῖα τῆς εἰλικρινοῦς μου φιλίας. Πάσχισε νὰ καταλάβῃς τὸ βάθος τῆς καρδιᾶς του· ἐπαρατήρησα πὼς εἶναι πλέον ἐλεύθερος ὅταν συντυχαίῃ μαζί σου, παρὰ μὲ τὲς ἀδελφές σου· νιῶσε τί πρᾶγμα χρειάζεται νὰ κάμω ἐκ μέρους μου, ὅπου νὰ τὸν χαροποιήσῃ. Ἔχω μεγάλους σκοποὺς διὰ λόγου του. Γύρισε τώρα εὐθύς ὀπίσω καὶ λάβε διὰ αἰτίαν τῆς ἐπιστροφῆς σου αὐτὸ ὅπου θεὸς νὰ σέ εἰπῶ: αὐτὲς τὲς ἡμέρες ἐδιάβασε τὸ βιβλίον ὅπου περιέχει τὰ ὑστερινὰ ταξίδια τοῦ Καπετάνου Κὼκ Ἐγγλέζου· πήγαινε νὰ τῆς τὸ ζητήσῃς καὶ ἐρώτησέ τον διὰ τὰ ἦθη τῶν ἀγρίων ἀνθρώπων ὅπου εἶδεν ὁ περιηγητής. Ἐπειτα γλίστρησε μὲ ἐπιτηδειότητα τὲς ἐρώτησεις ὅπου σέ εἶπα νὰ τὸν κάμῃς.

Ἡ Χλωρὴ ὑπήκουσεν· ἐπῆγε νὰ ξαναζητήσῃ τὸ βιβλίον. Ὁ Λέανδρος τὸ εἶχε τελειώσει ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ ἔτρεξε νὰ τὸ φέρῃ ἀπὸ τὸν ὄνδρά του. Ἐν ὅσῳ ἐκεῖνος ἔλειπεν, ἡ Χλωρὴ ἔρριξε τὰ μάτια τῆς εἰς τὸ καταστιχάκι του ὅπου ἐσημείωνε ἐδικές του ὑπό-



θεσες, τὸ ὁποῖον ὁ νέος εἶχε κρύψει ὑποκάτω εἰς τὰ κατάστιχα τοῦ ἐργαστηρίου. Εὐρῆκε τότε νωπὰ γραμμένα αὐτὰ τὰ λόγια:

Εἰς τὲς 16 Μαΐου, ἡ πλέον εὐτυχισμένη ἡμέρα τῆς ζωῆς μου. Ἐσυνομίλησα περισσότερον ἀπὸ δύο ὥρες μετὰ τὴν ὠραιότητα Χλωρῆν. Εἶχε ξεχάσει τὰ χερόφτια τῆς, τὰ ἡῦρα, τὰ ἐφίλησα, καὶ τρέμω μήπως καὶ με εἶδεν, ἐπειδὴ καὶ ἐξαναῆλθεν ἐκείνην τὴν ἴδιαν στιγμήν. Ἐγὼ ποτέ μου δὲν ἀγάπησα πρᾶγμα τοῦ πλησίον μου, ἂν ἤμποροῦσα ὁμῶς νὰ κρατήσω τὰ χρυσὰ χερόφτια ἢ κανένα ἄλλο πρᾶγμα τῆς, ἤθελα τὸ νομίζει θησαυρόν μου. Ἄχ, Θεέ μου, πόσον εἶναι ἀξιολάτρευτη!

Ἡ Χλωρῆ ἐγύρισεν εἰς τὸ ὀπισθεν φύλλον νὰ ἰδῇ τί ἦτον γραμμένον, βάνοντας αὐτί, διὰ νὰ μὴν ἔλθῃ ὁ Λέανδρος γλήγορα καὶ τὴν εὔρῃ.

Εἰς τὲς 15. Ὁ Δεβουσὲ με ἐσύντυχε μετὰ μίαν καλοκαγαθίαν ὅπου με κατεσκλάβωσε. Ἡ Χλωρῆ ἦλθεν εἰς τὸ πλάγι τοῦ πατρός τῆς, ἐκεῖνος τὴν ἐχάδευσε μετὰ μίαν τρυφερότητα, ὅπου ἐτάραξε τὴν καρδιά μου ἀπὸ τὴν χαράν. . . Μά. . . καὶ ἐκείνη εἶναι χαριτωμένη. . . Ὅταν ἡ νέα ἔφυγε, με εἶπεν ὁ αὐθέντης μου: «Ἐγὼ εἶμαι πολλὰ εὐτυχισμένος πατέρας· τὰ παιδιὰ μου εἶναι καθ' ὑπερβολὴν φρόνιμα καὶ εὐπειθῆ, καὶ πρὸ πάντων ἡ Χλωρῆ. . . Ὁμοιάζει τὴν ἀγαθωτάτην μητέρα τῆς». Αὐτὰ λέγοντας, εἶχαν γεμίσει σχεδὸν τὰ μάτια του δάκρυα.

Εἰς τὲς 14. Ἡ Χλωρῆ ἀπέρασεν ἀπὸ κοντὰ μου, τὴν ὥραν ὅπου ἐπήγαινα μερικὲς τσόχες εἰς τὸ μαγαζί, καὶ με εἶπε: «Διατί σηκώνετε μόνος σας τόσον βᾶρος, Λέανδρε; Πηγαίνω νὰ φωνάξω καὶ τὸν Κυπριανὸν (δοῦλον τοῦ Δεβουσέ) νὰ σᾶς βοηθήσῃ». Ἐλαβε τὴν καλωσύνην καὶ τὸν ἐφώνησε, με ὄλον ὅπου ἡ βοήθειά του δὲν με ἦτον ἀναγκαία. Αὐτὴ ἡ συμπόνεσις ἐκ μέρους μιᾶς τόσον ὠραιότητας κοπέλας εἶναι ντεβλέτι εἰς ἐμένα.

Εἰς τὲς 13. Δὲν ἀξιόθηκα νὰ ἰδῶ τὴν χρυσὴν μου Χλωρῆν, καὶ ἤμουν βουτηγμένος εἰς τὰ δάκρυα.

Εἰς τὲς 12. Ἀπέρασεν ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸν ὄνδρά μου, μὲ ἐκοίταζεν ἀπὸ τὸ γυαλί τοῦ παραθυριοῦ μου καὶ ἐγέλασε.

Εἰς τὲς 11. Μὲ εἶδεν ὅπου ἤρχομουν ἀπ' ἔξω καὶ καθημένη εἰς τὸ παράθυρον ἔτρεξε νὰ κρυφθῇ, καὶ ἀπὸ τὴν ὀρμὴν τῆς ἐσώθη ἡ καρδιά μου, νὰ μὴν τύχη καὶ παραπατήση καὶ πάθῃ τίποτες.

Εἰς τὲς 10. Μὲ ἔδωσε μερικά ἀμύγδαλα χιώτικα, τὰ ὅποια μὲ ἐφάνησαν πὼς ἦτον γλυκύτερα ἀπὸ τὴν ἀμβροσίαν, ὅπου μυθολογοῦν πὼς νὰ ἔτρωγαν οἱ θεοί. "Αχ... ὁ καχορίζικος... ἐκείνη ἡ εὐτυχισμένη ὥρα δὲν ἐβγαίνει ποτὲ ἀπὸ τὸν νοῦν μου..."

Εἰς τὲς 9. Ἡ χαριτωμένη Χλωρὴ ἐχαμογέλασε δι' ἐκεῖνα ὅπου ἔλεγα.

Εἰς αὐτὸ τὸ μέρος ὁ Λέανδρος ἦτον διὰ νὰ ἔμβῃ, καὶ ἐν ὄσῳ νὰ ἀνοίξῃ τὴν πόρταν, ἡ Χλωρὴ ἔβαλεν εἰς τὸν τόπον τοῦ πάλιν τὸ καταστιχάκι γλήγορα γλήγορα.

Δευτέρα συνομιλία, πλέον ξεθαρρευτική, τῶν δύο νέων

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅριστε τὰ βιβλία, κερά μου.

ΧΛΩΡΗ — Ὡς φαίνεται, οἱ περιήγησες τοῦ Καπετάνου ἐστάθησαν πολλὰ διεξοδικές, Λέανδρε. Τὸ συμπεραίνω ἀπὸ τὸ χόντρος τῶν βιβλίων του. Ἀγαποῦσα νὰ μὲ ἐλέγετε ἐν περιλήψει τὰ κεφαλαιωδέστερα συμβεβηκότα του.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Μετὰ πάσης χαρᾶς εἶμαι ἕτοιμος νὰ εὐχαριστήσω τὴν περιέργειάν σας.

"Ἀρχισε λοιπὸν τὴν ἀνάλυσιν τοῦ βιβλίου ἀπὸ ἓνα ἓνα, τί ἔπαθεν ὅταν ἐφθασεν εἰς τὸ νησί Ὀταίτι<sup>1</sup>, ἐπερίγραψε τὰ ἦθη ἐκείνου τοῦ ἔθνους, ὅπου ζῆ εἰς μίαν κατάστασιν ὄχι πολλὰ διαφορετικὴν ἀπὸ τὰ ζῶα, καὶ τὰ ἐπίλοιπα.

ΧΛΩΡΗ — Ἄραγε εἶναι κὰν εὐτυχισμένοι; Ἡ ἀμάθεια τοὺς

1. Νησί νεωστὶ εὐρημένον ἀπὸ τὸν Καπετάνον Κώκ Ἐγγλέζον εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν.

χρησιμεύει τίποτες διὰ τὴν ἡσυχίαν τῆς ψυχῆς; Ἡ καρδιά τους εὐχαριστεῖται εἰς τὴν σμικρότητά τους;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Δὲν ἤξεύρω, κερά μου, πλὴν νὰ σᾶς εἰπῶ τὸν σκοπὸν μου. Ἐμένα μὲ φαίνεται ὅτι, μὲ ὅλα τὰ ἐλαττώματά μας, ἡ κατάστασίς μας εἶναι ἀξία προτιμήσεως, ἐβγάνοντας ὁμως τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ ἄλλες πολλὰς κατάχρησες.

ΧΛΩΡΗ — Φαίνεται πῶς νὰ ἔχετε εἶδησιν φιλοσοφίας, Λέανδρε!

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅχι τόσο· πλὴν κατὰ τοῦτο μεταχειρίζομαι τὴν ὀρθὴν κρίσιν τοῦ νοός μου· κανένας δὲν μὲ ἐνέπνευσεν αὐτὲς τὲς ἰδέες.

ΧΛΩΡΗ — Τοῦτο προέρχεται μὲ τὸ νὰ ἔχετε πνεῦμα. . . Δὲν ἀγαπούσετε λοιπὸν νὰ συζήσετε μὲ τοὺς Ὅταίτας;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅχι, τῇ ἀληθείᾳ· οἱ ἀκόλουθοι τοῦ Καπετάνου ἐξαναγεννήθηκαν, ὅταν ἤλθαν εἰς τὴν πατρίδα τους καὶ εἶδαν ἀνθρώπους πολιτευμένους εἰς τὴν Εὐρώπην.

ΧΛΩΡΗ — Καὶ ἐμένα ἔτσι μὲ φαίνεται· ἡ πατρίδα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τόσο γλυκιά ὅπου. . . Ἀμὴ τοῦ λόγου σας, Λέανδρε, πῶς σᾶς φαίνεται τὸ Παρίσι, λόγου χάριν;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Δὲν ἤμπορῶ νὰ σᾶς περιγράψω, κερά μου, πόσον μὲ ἀρέσει.

ΧΛΩΡΗ — Ὁ πατέρας μου ὡστόσο νομίζει πῶς πλήχτετε, καὶ τὸ περισσότερο ὅταν ἤλθετε.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Νὰ πλήξω;. . . Ἄν ὁ ἀρχὼν πατέρας σας ἐννοῇ μὲ τοῦτο ἐκείνην τὴν ὀλίγην λύπην ὅπου προξενεῖ ἡ ἀλλαγὴ τοῦ τόπου, καὶ πρὸ πάντων τὴν πρώτην φοράν, ἔχει δίκαιον. Ξεμακρυσμένος ἀπὸ τοὺς γονεῖς μου καὶ ἀπὸ ὅλες τὰς συνήθειάς μου, τὸ φυσικόν μου ἔλαβε μεταβολήν, ἐδοκίμαζα μίαν ἀκούσιον σύγχυσιν, τὴν ὅποιαν προξενεῖ ἡ ἐνθύμησις τῶν ὑποκειμένων ὅπου ἀγαπᾶ καὶ ἀποχωρίζεται κανεὶς. Πλὴν ἐκεῖνο ὅπου μὲ ἐτάραττε περισσότερο, ἦτον ὅσα μὲ ἔφερναν εἰς τὸν νοῦν μου τοὺς κάμπους καὶ τὴν ἐξοχήν. Μίαν ἡμέραν, ἐμβαίνοντας εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἶδα μερικὰς ζωγραφίαις ὅπου ἐπαράσταιναν δάση, πουλιά, ποταμούς καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Τὰς ἐκοίταζα μὲ ἡδονὴν καὶ ἐπροσῆλωσα τὸν νοῦν μου ἐπάνω τους. Ἡ καρδιά μου ἐκατανύχθη καὶ ἔτρεχαν τὰ δάκρυά μου, τόσο



γλυκά, ὅπου δὲν τὸ αἰσθάνθηκα. Μερικοὶ ἄνθρωποι ἤλθαν κοντά μου καὶ μὲ ἐρώτησαν τὴν αἰτίαν. Ἐγὼ ἐξαναῆλθα εἰς τὸν ἑμαυτόν μου καὶ τοὺς ἀπεκρίθην χαμογελώντας ὅτι ἡ ἐνθύμησις τῆς πατρίδος μου, ὅπου ἐκεῖνες οἱ ζωγραφιῆς ἐπαράσταιναν, μὲ ἐπαρακίνησε νὰ δακρῦσω· τὸ ὁποῖον τοὺς ἔκαμε νὰ γελάσουν καὶ νὰ μὲ περιπαίξουν. Τὴν σήμερον ὅμως, κερά μου, αἰσθάνομαι πῶς ἀγαπῶ αὐτὴν τὴν κατοικίαν μου καὶ τὰ ἀξιοσέβαστα ὑποκείμενα, μὲ τὰ ὁποῖα ἔχω τὴν εὐτυχίαν νὰ συζῶ, περισσότερο ἀπὸ τὰ δάση μου. Μόνον τοὺς γονεῖς μου εἶναι ὅπου ἐπιθυμῶ.

ΧΛΩΡΗ — Αὐτὸ ὅπου μὲ λέτε, Λέανδρε, θέλει προξενήσει πολλὴν χαρὰν εἰς τὸν πατέρα μου. Ὡς φαίνεται, σᾶς εἶχεν ἰδεῖ καμίαν φορὰν λυπημένον.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Λυπημένον, κερά μου; Ὅχι, μὰ τὴν ζωὴν σας. Ἄφοῦ ἤλθα εἰς τὸ ἀρχοντικόν σας, δὲν ἤξεύρω τί ἐστὶ λύπη. Ἀληθινά, μερικὲς φορὲς εἶμαι σοβαρὸς καὶ κατηφής, πλὴν ποτὲ λυπημένος, πιστεύσετε με.

ΧΛΩΡΗ — Ὁ πατέρας μου σᾶς ὑπεραγαπᾷ, θέλει νὰ εἴστε εὐχαριστημένος καὶ εὐτυχής.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Σᾶς βεβαιώνω, κερά μου, ὅτι ἡ εὐτυχία μου εἶναι ἀπερίγραπτη καὶ δὲν εἶμαι ἄξιος διὰ τόσον, νὰ ζῶ εἰς τὸ ἀρχοντικόν σας, νὰ βλέπω. . . τὸν ἀγαθώτερον καὶ ἀξιοσέβαστον πατέρα καὶ κυρίαν μητέρα σας, ὅλην τὴν εὐγενικὴν φαμελίαν σας, τὰ παιδιά του. . . Ἐγὼ δὲν εἶδα ποτέ μου πλέον ἀξιαγάπητα, εὐπειθέστερα καὶ χαριτωμένα. Πάσχω νὰ λάβω τὸ παράδειγμά σας, ὅσον κατὰ τοῦτο.

ΧΛΩΡΗ — Ἀγαπᾶτε τὸ σπίτι μας, καθὼς βλέπω, Λέανδρε.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅχι, δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς ἐκφράσω πόσον, Χλωρὴ κερά μου! Ἡ ἰδέα πῶς θὲ νὰ ἔβγω καμίαν φορὰν ἀπ' ἐδῶ εἶναι ὅπου μὲ φαρμακώνει, μὲ ἀφανίζει.

ΧΛΩΡΗ — Νὰ ἔβγετε<sup>1</sup>; Καὶ πῶς; Ἐχετε κατὰ νοῦν νὰ μᾶς ἀφήσετε;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἄφ' ἑαυτοῦ μου; Ποτὲ τῇ ἀληθείᾳ. Μά, τέλος. . . δὲν εἶναι τρόπος νὰ εἶμαι διὰ πάντα ἐδῶ.

1. Μὲ ἔκστασιν συντυχαίνει.



ΧΛΩΡΗ — Ἀληθινά, Λέανδρε<sup>1</sup>. Ὡστόσοσον ὁ πατήρ μου ἤξεύρει καλύτερα περὶ τούτου ἀπὸ λόγου μου. . . ἐπειδὴ ὑπεραγαπᾷ νὰ σᾶς δείξῃ πόσον σᾶς πονεῖ.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Τὸ νὰ εὐρίσκωμαι εἰς τὸ σπίτι του εἶναι ἡ μεγαλύτερη χάρις ὅπου ἤμπορεῖ νὰ μὲ κάμῃ.

ΧΛΩΡΗ — Εἶμαι βέβαιη πὼς θεὸς νὰ τὸν καλοφανῇ αὐτὴ ἢ ἀπόφασίς σας.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἀχ, κερά μου, μὲ φαίνεται πὼς εἶναι ἀδύνατον νὰ εἶμαι ἄλλοῦ καλύτερα ἀπ' ἐδῶ.

ΧΛΩΡΗ — Ὅχι, ὅσον δι' αὐτό, ἢ ἀξιότης σας. . ., τὸ λέτε βέβαια ἀπὸ μετριοφροσύνην.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Συμπαθήσατέ με νὰ σᾶς συντύχω ὀλίγον, παρακαλῶ, περὶ τῆς ἀξιότητός μου. Ἄν ἔχω κάτι τί, εἶμαι ὑπόχρεος εἰς τὸν ἄρχων πατέρα σας, ὁ ὁποῖος μὲ ἐπαίδευσεν ὡσάν υἱόν του. . . Ὅμως, κερά μου, τὰ ἐρωτήματά σας ἀρχίζουν νὰ μὲ δίδουν κάποιαν ὑποψίαν ἄραγε, μήπως καὶ σᾶς ἔστειλεν ἐπιταυτοῦ, διὰ νὰ μὲ δώσετε τὴν θλιβεράν εἶδησιν ὅτι πρέπει νὰ παρατήσω. . . καὶ ὁ εἰλικρινῆς πατήρ σας, ὅπου μὲ ἀγαπᾷ (διὰ τὸ ὁποῖον εἶμαι καταπεισμένος), θέλει νὰ μέ. . .

ΧΛΩΡΗ — Ὅχι, νὰ ζοῦν τὰ μάτια μου, Λέανδρε, δὲν εἶναι κατένενα ἀπὸ αὐτὰ ὅπου σὲ φοβίζουν.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἄν ἔχη οὕτως, ἀναπνέω πάλιν ὁ δυστυχῆς.

ΧΛΩΡΗ — Ὁ πατέρας μου<sup>2</sup> θέλει—ἰδοῦ, σᾶς τὸ ξεμυστηρεύομαι—νὰ μάθῃ τί πράγμα σᾶς ἀρέσει, διὰ νὰ σᾶς ἀποδείξῃ τὴν ἐγκάρδιον ἀγάπην ὅπου τρέφει διὰ λόγου σας.

Εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους ὁ Λέανδρος ἀσήκωσε τὰ χέρια καὶ τὰ μάτια του εἰς τὸν οὐρανὸν λέγοντας:

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — ὦ ἀγαθώτατε καὶ ἀξιοσέβαστε ἄνθρωπε! . . . Ἀχ, κερά μου, εἶναι πολλὰ καλός. . . τὰ δάκρυά μου σᾶς λέγουν περισσότερον ἀπὸ τὴν διακεκομμένην φωνὴν μου. . . Ναι, ἐγὼ ἐπιθυμῶ κάτι τί. . . τὴν πολυτίμητην ἀγάπην του, τῆς κυρίας μητρός σας,

1. Μὲ ἓνα μισὸν ἀναστεναγμόν.

2. Κομμάτι κρυφά.

καί τὴν φιλίαν τῶν ἀξιολατρευτῶν θυγατέρων του, ὅπου εἶναι οἱ πλέον ὠραιότερες καὶ χαριτωμένες ἀπὸ ὅλα τὰ ὑποκείμενα τῆς μεγάλης αὐτῆς πολιτείας καὶ ὅλου τοῦ κόσμου.

Ἐδῶ ἐβγῆκεν ὁ Δεβουσὲ λέγοντας:

ΔΕΒΟΥΣΕ — Καλημέρα σας, κόρη μου· καλημέρα σας, Λέανδρε. Εἰστε μαζί, ναί; Τὸ ὑπερχαίρομαι, παιδιά μου. . . "Ἐχω νὰ σᾶς συντύχω καὶ τοὺς δύο σας. Δότε με ἓνα σκαμνί. Κάθισε καὶ τοῦ λόγου σου, Λέανδρε, κοντὰ εἰς τὴν Χλωρὴν. Ἐγὼ τὴν ἔστειλα, διὰ νὰ πασχίσῃ νὰ μάθῃ μὲ ποῖον τρόπον κατὰ τὴν θέλησίν σου ἠμποροῦσα νὰ σὲ ἀποδείξω τὴν ἀγάπην μου. Τί τὴν εἶπες;. . . Τί σὲ εἶπε, Χλωρὴ;

ΧΛΩΡΗ — Ἀφεντάκη, μὲ εἶπε πῶς μόνον τὴν ἀγάπην σας ζητᾶ, τῆς μητρὸς μου καὶ τὴν ἐδικήν μας.

ΔΕΒΟΥΣΕ — "Ἦξευρε πῶς τὴν ἔχεις, παιδί μου· καὶ ἔγινες ἀξίος δι' αὐτὴν· τὴν ἀπόκτησες βέβαια· ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ἀδικοί, μήτε ἐγὼ μήτε ἡ φαμελιά μου. "Ἦθελα ὅμως νὰ σὲ δώσω κάτι τί ὅπου σὲ λείπει, τὸ ὁποῖον νὰ σὲ κάμῃ εὐτυχῆ. Στοχάσου περὶ τούτου, ἐπειδὴ καί, μὰ τὴν τιμὴν μου — τὸν μεγαλύτερον ὄρκον μου —, θέλω σὲ δώσει ὅ,τι καὶ ἂν μὲ ζητήσῃς. Συλλογίσου καλὰ, παιδί μου, εἰς αὐτὸ — διατὶ εἶσαι ἀληθινὰ υἱὸς μου διὰ μέσον τῆς φιλίας —, συλλογίσου σωστὰ καὶ σύντυχέ με ὕστερον χωρὶς καμίαν συστολήν, ὡσάν φίλον σου, ὡσάν πατέρα σου. Δὲν σὲ ἐπῆρα ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς γονεῖς σου, διὰ νὰ σὲ κάμω νὰ μείνῃς ὀρφανὸς καὶ ὕστερημένος ἀπὸ τὴν φαμελίαν σου ἑβδομήντα ὥρῶν διάστημα. . . Σὲ ἀφήνω μὲ τὴν Χλωρὴν, συντύχετε μαζί, ἕως ὅπου νὰ τὴν φωνάξω.

"Ὅταν ὁ Δεβουσὲ ἐβγῆκεν, ὁ Λέανδρος ἔμεινεν ὅλος ἐκστατικὸς εἰς τὰ ὄσα ἤκουσε. Τὸ ὅ,τι αἰσθάνετο ἐκείνην τὴν στιγμὴν δὲν ἦτον χαρὰ, ἀλλὰ μιὰ ἄλλη κατάστασις τῆς ψυχῆς, μιὰ ἡδονικὴ σύγχυσις, ὅπου εἶναι ὁ πρόδρομὸς τῆς. Ἡ Χλωρὴ ἐννοοῦσε καλύτερα τὰ νόημα τοῦ πατρὸς τῆς. Εὐρίσκετο σχεδὸν εἰς τὴν ὁμοίαν περίστασιν τοῦ νέου καὶ αἰσθάνετο πῶς εἶναι ἡ ἴδια τὸ δῶρον καὶ ἡ ἀνταμοιβὴ τῆς ἀξιότητός του· ὅμως ἡ αἰδῶς τὴν ἔκαμνε νὰ φυλάττῃ μίαν βαθεῖαν σιωπὴν καὶ νὰ κρατῆται εἰς περισσοτέραν δειλίαν ἀπὸ πρωτύτερα. "Ἦστερον ἀπὸ μερικὲς στιγμὲς αὐτῆς τῆς συγχύσεως, αὐτῆς τῆς

χαροποιᾶς ἐκστάσεως, ἣ ὁποῖα δίδει θάρρος νὰ ἐλπίσῃ διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τινὰς κανένας μεγαλύτερον ἀπ' ὅ,τι ἠμποροῦσε νὰ τολμήσῃ, ὁ Λέανδρος ἐφώναξε:

### Τρίτη, σχεδὸν ἐρωτική, συνομιλία

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Τί ἀκατάληπτη καλωσύνη! . . . "Ὁχ, χρυσέ μου Δεβουσέ, γενοῦ πατέρας μου' ἐγὼ εἶμαι υἱός σου κατὰ τὸ σέβας καὶ τὴν ὑπόληψίν μου. . . Δὲν τολμῶ, κερά μου, τῇ ἀληθείᾳ, νὰ ἐννοήσω ἐκεῖνα ὅπου ὁ αὐθέντης μου καὶ σεβάσμιος πατέρας σας προαιρεῖται νὰ μὲ κάμῃ νὰ ἐλπίσω. . . Ἢμπορῶ ἄραγε μὲ θάρρος νὰ ζητήσω ἀπὸ τὴν ἀξιολάτρευτην κόρην του ὀλίγην εὐσπλαγχνίαν, διὰ νὰ μὲ βοηθήσῃ νὰ ἐξηγήσω τοὺς λόγους τοῦ. . . ἀγγέλου ὅπου μὲ ἐσύντυχε;

ΧΛΩΡΗ — Πῶς νὰ σᾶς βοηθήσω; Ἐγὼ ἡ καημένη δὲν ἔχω εἰδῆσιν ἀπὸ τὰ μυστικά του.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Θέλετε νὰ σᾶς ξαναειπῶ λέξιν πρὸς λέξιν ὅλα ἐκεῖνα ὅπου ὠμίλησεν ὁ χρυσὸς εὐεργέτης μου, διὰ νὰ ἐξετάσωμεν καὶ οἱ δύο μας τὸ νόημά τους;

ΧΛΩΡΗ — Πολλὰ καλὰ, ὀρισμός σας.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — «Τὴν ἔχεις, παιδί μου, τὴν ἀπόκτησες βέβαια, ἐπειδὴ καὶ δὲν εἶμεθα ἄδικοι»<sup>1</sup>.

ΧΛΩΡΗ — Θὲ νὰ εἰπῇ πῶς σᾶς ἀγαπᾶ, ὅτι σᾶς ἀγαποῦμεν ὅλοι μας, καὶ ὅτι εἶστε ἄξιοι διὰ τοῦτο. Αὐτὸ εἶναι φανερόν.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — "Ἄχ, ἄμποτες νὰ εἶναι τόσον φανερόν, ὅσον τὸ ἐπιθυμῶ. . . «Ἢθελα νὰ σὲ δώσω κάτι τί ὅπου σὲ λείπει, τὸ ὁποῖον νὰ σὲ κάμῃ εὐτυχῆ». . . Δὲν νιώθω τί θεὸ νὰ εἰπῇ αὐτό, κερά μου.

ΧΛΩΡΗ — Καὶ βέβαια «κάτι τί ὅπου δὲν ἔχετε». . . Αὐτὸ δὲν εἶναι σκοτεινόν.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Μὰ τί πράγμα ἄραγε νὰ εἶναι, φῶς μου;

ΧΛΩΡΗ — Εἶναι. . . πολλὰ πράγματα. . . ὅπου. . .

1. Ὁ Λέανδρος λέγει τοὺς λόγους τοῦ Δεβουσέ καὶ ἡ Χλωρὴ ἐξηγεῖ.



ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἐγὼ δὲν ἐπιθυμῶ τίποτες. . .

ΧΛΩΡΗ — Καὶ πῶς; Τίποτες, τίποτες<sup>1</sup>;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅχι, μὲ τὴν ὀλότῃ. . . Τουλάχιστον, τίποτες ἀπὸ ἐκεῖνα ὀπού. . . νοστιμεύομαι δὲν ἤμπορῶ. . . ἐπειδὴ καὶ γνωρίζω τὸ εἶναι μου.

ΧΛΩΡΗ — Ἄς ἰδοῦμεν παρακάτω· τί εἶπεν ὁ ἀφεντάκης, Λέανδρε;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — «Ὅπού νὰ σὲ κάμη εὐτυχῆ». . .

ΧΛΩΡΗ — Ἦγουν τίποτες ὀπού νὰ κάμη τὴν εὐτυχίαν σας· νὰ ἡ ἐξήγησίς του.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ναί, κερά μου, ὀπού νὰ κάμη τὴν εὐτυχίαν μου, μά. . . ἄραγε. . . αὐτὸ εἶναι τὸ νόημα;

ΧΛΩΡΗ — Βέβαια, τί ἄλλο; Στοχασθῆτε ποῖον πράγμα ἤμπορεῖ νὰ κάμη τὴν εὐτυχίαν σας, ἐπειδὴ καὶ ὁ πατέρας μου δὲν τὸ ξεύρει· μονάχος σας πλέον. . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — «Ὅπού νὰ σὲ κάμη εὐτυχῆ». . . Κερά μου, νὰ εὐρωμεν τὴν ἀληθινὴν ἐξήγησιν, ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ εἰς αὐτὸ σκοτίζομαι. . .

ΧΛΩΡΗ — Εἰπέτε παρακάτω, ἴσως νιώσωμεν τίποτες ἀπ' ἐκεῖ.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — «Στοχάσου περὶ τούτου, ἐπειδὴ καί, μά τὴν τιμὴν μου—τὸν μεγαλύτερον ὄρκον μου—, θέλω σὲ δώσει ὅ,τι καὶ ἂν μὲ ζητήσης». . . Αὐτὸ εἶναι κομμάτι πολὺ. . .

ΧΛΩΡΗ — Ἐτσι βέβαια εἶναι, μονάχος σας πρέπει νὰ ζητήσετε. . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Εἰς αὐτὸ εἶναι ὀπού βυθίζομαι ὁ δυστυχῆς· «ὅ,τι καὶ ἂν μὲ ζητήσης». . .

ΧΛΩΡΗ — Δὲν νιώθετε λοιπὸν τίποτες;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἄχ, κερά μου, ἐκεῖνα ὀπού νιώθω δὲν ἤμπορῶ νὰ τὸ ξεστομίσω. . .

ΧΛΩΡΗ — Καὶ τί εἶναι; Τόσον μεγάλον ζήτημα εἶναι, ὀπού δὲν τολμάτε;. . .

1. Μὲ ἔκστασιν.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Πρέπει νὰ εἶμαι πληροφορημένος διὰ πολλὰ πράγματα, προτοῦ νὰ λάβω τὴν ἐλευθερίαν νά. . .

ΧΛΩΡΗ — Μὰ σὰν τί πράγματα, στὸν Θεόν σας;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Κατὰ πρῶτον, νὰ μὴν θυμώσῃ ὁ ἄρχων πατέρας σας, ἡ κυρία μητέρα σας, οἱ ἀδελφές σας, καὶ πρὸ πάντων ἡ εὐγενεία σας, κερά μου.

ΧΛΩΡΗ — Ἄν ἤξευρα τί ἦτον. . . Ἐγὼ, ὅσον τὸ κατ' ἐμέ. . . σὰς βεβαιῶνω πῶς δὲν συγχύζομαι, ἴσως καὶ οἱ συγγενεῖς μου. . . Πλὴν ὁ πατήρ μου εἶπεν «ὅ,τι καὶ ἂν τὸν ζητήσετε», ἤγουν ὅλα. . .

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ναί, κερά μου, πλὴν μὲ ἐκεῖνο τὸ «ὅλα» ἴσως δὲν ἐπῆγεν ὁ νοῦς του ἐκεῖ ὅπου φθάνει ὁ ἐδικός μου.

ΧΛΩΡΗ — Μὰ ἴσως πάλιν ἔφθασε, ποῦ τὸ ἤξεύρομεν;. . . Τί εἶπεν ὕστερον ἀπ' αὐτό;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — «Συλλογίσου καλὰ, παιδί μου, εἰς αὐτὸ — διατι εἶσαι ἀληθινὸς υἱός μου διὰ μέσον τῆς φιλίας».

ΧΛΩΡΗ — Ὑστερον ἀπ' αὐτό;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἄχ, ἂν ἐτολμοῦσα. . . μά. . . ὄχι, εἶναι πολλὰ μεγάλη εὐτυχία, ἐγὼ ἤμπορῶ νὰ ὀνομασθῶ ὑπερήφανος. . . τολμηρός. . . ἀχάριστος. . .

ΧΛΩΡΗ — Εἰπέτε καὶ τὸ παρακάτω.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — «Συλλογίσου σωστὰ καὶ σύντεχέ με ὕστερον χωρὶς καμίαν συστολήν, ὡσὰν φίλον σου, ὡσὰν πατέρα σου». . .

ΧΛΩΡΗ — Ἀκολουθήσετε μέχρι τέλους.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — «Δὲν σὲ ἐπῆρα ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς γονεῖς σου, διὰ νὰ σὲ κάμω νὰ μείνης ὀρφανὸς καὶ ὕστερημένος ἀπὸ τὴν φαιμελίαν σου ἐβδομήντα ὥρῶν διάστημα. . . Σὲ ἀφήνω μὲ τὴν Χλωρὴν, συντύχετε μαζί, ἕως ὅπου νὰ τὴν φωνάξω».

ΧΛΩΡΗ — Τῇ ἀληθείᾳ, δὲν ἐξεχάσατε μήτε μίαν λέξιν.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἐγὼ ἓνα πρᾶγμα ἔχω νὰ ζητήσω, κερά μου. . . Αὐτὸ εἶναι τὸ μόνον ὅπου νὰ μὲ λείπη — ἤγουν ἀπὸ τὰ ἐκτὸς ἀγαθὰ ὅπου δὲν ἔχω· ἐπειδὴ, ὅσον διὰ τὰ ψυχικὰ προτερήματα, μὲ λείπουν ἓνα μιλιοῦνι—. Μὰ πῶς νὰ τολμήσω νὰ τὸ ζητήσω ὁ καχορίζικος; Πρέπει νὰ ξεύρω κατὰ πρῶτον τί γνώμην ἔχετε ἡ εὐγενεία σας.

ΧΛΩΡΗ — Συλλογισθῆτε, Λέανδρε. . . κοιτάξτε. . .

Ἡ Χλωρὴ τὸν διέκοψε, φοβούμενη νὰ μὴ ξεμυστηρευθῆ τὸν ἔρωτά του, μὲ ὄλον ὅπου τὸ ὑπερεπιθυμοῦσεν· ἡ αἰδῶς ὅμως ἐνίκησε τὴν ἐπιθυμίαν, ὅταν τὸν εἶδεν ἑτοιμον νὰ συντύχη. Αὐτὴ ἡ διακοπὴ ἔκαμε τὸν νέον νὰ δειλιάσῃ καὶ ν' ἀποσιωπήσῃ τὴν ὁμιλίαν του. Ὁ Δεβουσέ, εὐχαριστημένος εἰς τὸ περιμάζωμα τῆς κόρης του, τὴν ἐφώναξε διὰ νὰ τὴν ἐβγάλῃ ἀπὸ τὴν σύγχυσιν ὅπου εὐρίσκετο.

Ὁ φρονιμώτατος πατὴρ ἔλαβεν ἀρκετὴν πληροφορίαν. Βέβαιος ὄντας ὅτι οἱ δύο ἔρασταὶ ἀντιλατρεύονται, εἶπε τὴν ἰδέαν του εἰς τὸ κορίτσι, παρούσης καὶ τῆς μητρὸς, τὴν ὁποίαν ἄφησε νὰ ἐξακριβώσῃ κατὰ βάθος τὰ φρονήματα τῆς κόρης τῆς καὶ νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ.

Ἡ Χλωρὴ ἐπονοῦσε τὸν νέον· δὲν τὸ ἔκρυψε, τὸ ὠμολόγησε χωρὶς τσιριμόνιες τὴν μητέρα τῆς.

### Μὲ ποῖον τρόπον ὑπανδρεύονται

Μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας ὁ Δεβουσέ ἔφερε τὸν Λεάνδρον εἰς τὸ γαμπινέτο του καὶ τὸν λέγει:

ΔΕΒΟΥΣΕ — Παιδί μου, ἐσυλλογίσθηκες τίποτες; Τί ἀποφάσεις διὰ τὸ ζήτημα ὅπου θὲ νὰ μὲ κάμῃς;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅχι, αὐθέντη μου, δὲν ἐσυλλογίσθηκα· πλὴν καὶ τώρα εἶμαι συγχυσμένος τί νά. . . σὰς προβάλλω, καθὼς καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν.

ΔΕΒΟΥΣΕ — Ἐχω σκοπὸν νὰ σὲ ὑπανδρεύσω, νὰ σὲ κάμω σύντροφον εἰς τὴν πραγματείαν μου καὶ νὰ συνδέσω ἀναμεταξύ μας ἕναν ἀδιάλυτον δεσμόν.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅχι, αὐθέντη μου, τί μὲ λέτε; Ἐγὼ ὁ πτωχός. . .

ΔΕΒΟΥΣΕ — Δὲν ἔχεις τίποτες ἄλλους σκοποὺς διὰ τὴν κατάστασίν σου;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἐγὼ δὲν ἐστοχάσθηκα περὶ τούτου ποτέ μου, ἀλλ' ἐκαταγίνομουν ἕως τώρα εἰς τὸ χρέος μου. . . καί. . .

ΔΕΒΟΥΣΕ — Τὸ ξεύρω, διὰ τοῦτο καὶ ἐφρόντισα ἐγὼ διὰ λόγου σου. Ἄκουσε· θέλω νὰ σὲ δώσω μίαν σύζυγον καὶ νὰ σὲ προσηλώσω εἰς μίαν κατάστασιν ὅπου νὰ ξεύρῃς. . . καὶ ἐσύ. . .



ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Αὐθέντη μου. . . ἐγώ. . . διὰ γυναῖκα. . .

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Πῶς; Δὲν σὲ ἀρέσει ἡ ὑπανδρεία;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Αὐτὴ εἶναι μυστήριον, ἓνας ἅγιος δεσμός, καὶ μὲ κάμνετε νὰ ἐπιθυμῶ τὴν ἀπόλαυσίν της, πλὴν. . .

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Ἐξήγησέ με λοιπὸν τὸ αἴτιον τῆς συστολῆς σου.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Δὲν ἔχω καμίαν συστολήν, ὥστόσον. . . φοβοῦμαι. . . τὸ ὑποκείμενον. . .

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Δὲν σὲ εἶπα νὰ μὲ ζητήσης ὅ,τι καὶ ἂν θέλῃς;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἔτσι εἶναι· ἐλάβετε αὐτὴν τὴν ἀγαθότητα, ὅμως. . .

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Μεταχειρίσου τὴν λοιπὸν.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Φοβοῦμαι νὰ μὴν τὴν κακομεταχειρισθῶ, αὐθέντη μου.

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Αὐτὸ δὲν εἶναι τρόπος νὰ γίνῃ, ἐπειδὴ καὶ γνωρίζω τὴν καρδιά σου· ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἐσυνομήλησες μὲ τὴν Βριζίδ, ἕως τὸ προχθεσινὸν σοχπέτι σου μὲ τὴν κόρην μου, ὅλα τὰ ἤκουσα.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Αὐθέντη μου. . . ἀληθινά, τότε. . . μὲ τὴν Βριζίδ. . . ὑποσχέθηκα νὰ τὴν. . . πλὴν μετὰ ταῦτα<sup>1</sup>. . . Ἄχ, πεθαίνω ἀπὸ τὴν ἐντροπήν μου, μόνον διατὶ ἀπέρασεν ἀπὸ τὸν νοῦν μου<sup>2</sup>. . . αὐτὴ ἡ ἰδέα. . .

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Ποία ἰδέα;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Δὲν ἤμπορῶ νὰ σᾶς. . . τὸ ξεστομίσω. . . τρέμω. . .

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Θέλω νὰ μὲ συντύχῃς ἐλεύθερα.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἄν εἶναι ἔτσι, παρακαλῶ δότε με τὴν ἄδειαν, ὅπου γονατιστός<sup>3</sup>. . .

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Ὅχι, ὄχι, ὀρθός· ἔτσι συντυχαίνει ἓνας φίλος πρὸς τὸν φίλον του.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἄχ, αὐθέντη μου, μὲ δίδετε θάρρος καί. . .

1. Καθ' ἑαυτόν.

2. Κομμάτι δυνατά.

3. Ζητᾶ νὰ γονατίσῃ.

ΔΕΒΟΥΣΕ — Αὐθέντη σου; Ὅχι· θέλω νὰ μὲ ὀνομάζῃς πατέρα σου.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ναί, πατέρα μου! Λοιπὸν, ἀξιοσέβαστέ μου πατέρα. . . — ἰδοὺ ὅπου σᾶς ὑπακούω. . . — ἐρχόμενος εἰς τὸ ἀρχοντικόν σας, ἀκόμη ὄντας ἀγνώριστος εἰς τὴν εὐγενικὴν φαμελίαν σας, μὲ ἐφαίνετο πῶς εἶναι εὐμορφη ἡ Βριζίδ. . . καί. . .

ΔΕΒΟΥΣΕ — Καί βέβαια εἶναι, εἰς αὐτὸ δὲν περιέχεται κανένα κακόν.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὑστερον ὁμῶς, νικώμενος χωρὶς τὸ θέλημά μου ἀπὸ ἓνα προτέρημα ἀνώτερον τῆς ὠραιότητος. . .

ΔΕΒΟΥΣΕ — Ἀπὸ τὸ πνεῦμα της; Ἀληθινὰ ἔχει.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ὅχι, αὐθέντη μου, ἀλλὰ ἀπὸ ἓνα ἄλλο ὑποκείμενον.

ΔΕΒΟΥΣΕ — Ὅπου τὸ ὀνομάζεις;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Συγχωρήσετε τὴν τόλμην ὅπου λαμβάνω ὁ δοῦλος σας καί. . .

ΔΕΒΟΥΣΕ — Ἄχ, θέλω νὰ τὴν πάρῃς· συντύχαινε.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἀπὸ τὸ μέριτον μιᾶς τῶν εὐγενεστάτων θυγατέρων σας.

ΔΕΒΟΥΣΕ — Ὅπου τὴν ὀνομάζεις;

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Κοκόνα. . . Χλω. . . Χλωρ. . . Χλωρὴν.

ΔΕΒΟΥΣΕ — Τὸ χαίρομαι, παιδί μου, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ σὲ ἀγαπᾷ ὁμοίως, καὶ ἀπεφάσισα νὰ σὲ τὴν δώσω, ἀφ' ὅτου σὲ ἐγνώρισα κατὰ βάθος.

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἐμένα, αὐθέντη μου;

ΔΕΒΟΥΣΕ — Σὲ εἶπα νὰ μὴ, μὲ λέγῃς αὐθέντη σου, ἀλλὰ πατέρα.

Ὁ Λέανδρος ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Δεβουσέ καὶ ἐφίλησε τὸ χέρι του λέγοντας:

ΛΕΑΝΔΡΟΣ — Ἄχ, πατέρα μου, ἀξιοσέβαστε ἄνθρωπε, εἰς τὸν ὁποῖον χρεωστῶ περισσύτερον ἀπὸ τὴν ζωὴν, ποίαν χαρὰν, ποίαν εὐτυχίαν μὲ δίδετε! Καὶ εἰς τὸν τάφον μου δὲν εἶναι τρόπος νὰ ξεχάσω τὴν καλωσύνην καὶ τὰ χαρίσματά σας. Οἱ δυστυχεῖς γονεῖς μου θὲ νὰ ξαναγεννηθοῦν. . . ἀκούοντες. . .

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Μὲ καλοφαίνεται, Λέανδρε, ὅπου τοὺς ἐνθυμᾶσαι. Αὐτὸ τὸ εὐγενικὸν κίνημα τῆς καρδιάς σου μὲ εὐφραίνει· φανερώνει ἕναν καλὸν υἱόν. Συμπεραίνει πὼς θεὸς νὰ γένῃς καὶ γαμβρὸς καὶ ἄνδρας ἐξαίρετος.

Ὁ Δεβουσσέ ἐπῆγεν ὕστερον τὸν μαθητὴν του εἰς τὸ γαμπινέτο τῆς γυναικὸς του, ὅπου ὅλη ἡ φαμελία του ἦτον συναθροισμένη, καὶ εἶπεν εἰς ὅλους δείχνοντας τὸν νέον:

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Κοκόννα μου, ἰδοὺ ὁ σύζυγος ὅπου δίδω τὴν Χλωρὴν. Ὁ Δελὶν ἐχθὲς μὲ ἐζήτησε νύμφην εἰς τὸν υἱόν του τὴν Καλλίστην· μονάχη τῆς τὸν ἐδιάλεξε μὲ τὴν εὐγενεία σου, δίδω καὶ ἐγὼ λοιπὸν τὴν γνώμην μου. Παρακαλῶ ὅμως νὰ μὴν εἰπῆτε τὸ ὄχι δι' αὐτὸν ὅπου ἐκλεξά διὰ τὴν δεύτην κόρην μας.

ΜΑΔΑΜ — Τὸ χαίρομαι, τὸ χαίρομαι, νὰ ζήσῃ! Ἄφου μόνος σας τὸν ἐκλέξετε, εἰς ἐμένα πλέον δὲν ἔμεινε λόγος.

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Ὅσον διὰ τὴν Πηνελόπην, ἔρχεται καὶ αὐτηνῆς ἡ ἀράδα, καί. . .

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Παρακαλῶ, αὐθέντη μου, πάλιν ἡ εὐγενεία σας νὰ ἐκλέξετε καὶ τότε.

ΔΕΒΟΥΣΣΕ — Διατί ἐγὼ καὶ ὄχι ἡ μητέρα σου;

ΠΗΝΕΛΟΠΗ — Ἐπειδὴ, ὅσον τὸ κατ' ἐμέ, ἀγαπῶ καλύτερα ἕναν ὡσὰν τὸν Λέανδρον, παρά ὡσὰν τὸν υἱὸν τοῦ Δελίν.

Εἰς αὐτὸ τὸ ἀναμεταξὺ ἡ Χλωρὴ εὐρίσκετο εἰς μίαν ταπεινὴν σύγχυσιν, ἡ ὁποία ἔδιδε περισσοτέραν ψυχὴν εἰς τὸ ἀμίμητον κάλλος τῆς. Ἡ ἐρυθρότης, ὅπου ἐχρωμάτιζε τὸ ἀγγελικὸν πρόσωπόν τῆς, ἐξερρίζωνε τὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ πατέρας τῆς τὴν ἐπρόσταξε νὰ πιάσῃ ἀπὸ τὸ χέρι τὸν Λέανδρον, ὁ ὁποῖος τὴν ἔδιδε τὸ ἐδικόν του, καὶ εἶπε πὼς μετὰ τρεῖς ἑβδομάδες θεὸς νὰ τελειώσῃ ἡ χαρὰ ὁμοῦ καὶ τῆς Καλλίστης, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν.

Ἐγὼ ἀποσιωπῶ τώρα τὴν ὑπερβολικὴν ἀγαλλίασιν τοῦ Λεάνδρου. Τὸ σέβας, ἡ ἐπαναδίπλωσις τοῦ ζήλου, ἡ ἄκρα ἀγάπη του πρὸς τὸν Δεβουσσέ, πρὸς τὴν πενθερά του, καὶ τὸ περισσότερον ἡ λατρεία του πρὸς τὴν Χλωρὴν, δὲν περιγράφεται· τὴν ἐπονοῦσεν ἐκ βαθέων καρδίας. Διὰ νὰ γένῃ κανεὶς εὐτυχής, καὶ πρὸ πάντων ὄντας ὑπανδρευμένος, πρέπει νὰ λατρεύῃ τὴν γυναῖκα του, διὰ νὰ τὸν ἀγα-



πᾶ καὶ ἐκείνη· ἄς προσέχη ὅμως νὰ μὴν κακομεταχειρισθῇ τὴν ἀγάπην του καὶ νὰ τὸν χολοσκάνη μὲ τὰς φαντασίαις της. Ἔτσι ζῆ ὁ Λεάνδρος ἀπὸ τρεῖς χρόνους καὶ ἐδῶθε· εἶναι εἰς τὴν πρώτην μέθην τοῦ ἔρωτός του, ἐπειδὴ καὶ ἔχει τὴν πρώτην καθαρότητα τῆς καρδιάς του· ἡ ὡραία Χλωρὴ πάλιν ἐκ μέρους της φυλάττει πάντα τὴν κοσμιότητα τῶν ἡθῶν της, ὡσὰν ἓνα κορίτσι.

Ἡ ταλαίπωρη Βριζίδ, ἀφοῦ ἐπάσχισε τόσον νὰ βάλῃ εἰς τὸ χέρι τὸν Λεάνδρον καὶ δὲν ἠμπόρεσεν, ἀπελπίσθηκε πλέον καὶ ἐπρόστρεξεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Κυπριανοῦ, εὐχαριστημένη νὰ ζήσῃ καὶ μὲ ἐκεῖνον, μόνον νὰ μὴ μείνῃ ἀνύπανδρη εἰς τὸ πεῖσμα τοῦ Λεάνδρου.



Ρήγας Φεραῖος.

Ευλογεραφία τῆς Λουκίας Μαγγιώρου στο λεύκωμα,  
'Από τοὺς ἀγῶνες τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἔκδοση ΕΑΜ - ΕΛΑΣ,  
πού κυκλοφόρησε παράνομα στὶς 25 Μαρτίου 1943.

Συλλογή Ν. Γρηγοράκη.



«Η τοπογραφία τῆς Ὀλυμπίας».  
Λεπτομέρεια τῆς Χάρτας τῆς Ἑλλάδος, Βιέννη 1797.



## ΠΟΙΚΩΣ ΤΡΙΤΙΟΥΣ

[Βιέννη, 1797]

### Α' — ΤΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

#### Προλεγόμενα

Ὁλυμπιακοὶ ἀγῶνες λέγονται τὰ παιγνίδια ταῦτα: δρόμος, δίαυλος, πάλη, δίσκος, ἄλμα, παγκράτιον καὶ πυγμή.

— Δρόμος εἶναι τὸ τρέξιμον ἀπὸ τὴν μίαν ἄκρην τοῦ σταδίου ἕως τὴν ἄλλην, πεζῶς ἢ καβάλα ἢ μὲ τὸ ἀλογάμαξον.

— Δίαυλος, νὰ γυρίσῃ ὁ ἀθλητὴς τρέχοντας ἀπ' ἐκεῖ ὅπου ἐκίνησε.

— Πάλη, νὰ ρίψῃ τὸν ἀντίπαλόν του καταγῆς.

— Δίσκος, τὸ ρίψιμον τοῦ λιθαρίου ἢ τῆς ἀμάδας.

— Ἄλμα, νὰ πηδήσῃ τὲς τρεῖς.

— Παγκράτιον, νὰ ἔρχεται τρέχων ἀντικρὺ τοῦ ἀντιπάλου μὲ τὸν γρόθον σηκωμένον καί, πλησιάζοντας, νὰ σηκῶνῃ καὶ τὸ δεξιὸν ποδάρι καὶ ἢ νὰ τὸν κλοτζήσῃ ἢ νὰ τὸν ὠθήσῃ μὲ τὸ γόνυ, νὰ τὸν κτυπήσῃ καὶ μὲ τὸν γρόθον ἐνταυτῷ, διὰ νὰ τὸν ρίψῃ καταγῆς.

— Πυγμή, νὰ συναντικτυποῦνται οἱ δύο ἀντίπαλοι μὲ τοὺς γρόθους ἰστάμενοι, ὥστε νὰ ὁμολογήσῃ ὁ ἕνας πῶς ἐνικήθη.

Ἐκ τούτων ὁ δρόμος, ἡ πάλη, ὁ δίσκος, τὸ ἄλμα καὶ τὸ παγκράτιον, παίζονται μέχρι τῆς σήμερον εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Οὗτοι οἱ ἀγῶνες ἐπανηγυρίζοντο ἀπὸ τοὺς προπάτοράς μας κάθε τέταρτον χρόνον (ᾔθεν καὶ Ὀλυμπιάς ἢ τετραετηρίς) εἰς τὴν πόλιν Ὀλυμπίαν (λέγεται τὴν σήμερον Σταυρός), κειμένην εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἀλφειοῦ (Ρουφιᾶ) ποταμοῦ, εἰς τὴν τοπαρχίαν τῆς Ἡλίδος, εἰς τὸν Μορέαν.

### Ἐπιθέσεις τοῦ παρόντος δράματος τῶν Ὀλυμπίων

Κλεισθένης, ὁ βασιλεὺς τῆς Σικυῶνος (λέγεται τώρα Βασιλικά, κεῖται εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον), θέλοντας νὰ ὑπανδρεύσῃ τὴν περίφημον διὰ τὴν ὠραιότητά της κόρην τοῦ Ἀριστέαν με βασιλέως υἱόν, ὅπου νὰ ἐνίκησεν εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ἐκήρυξε τὴν ἀπόφασίν του. Ἐσυνάχθησαν ἐπὶ τούτῳ πανταχόθεν συζητηταί, ἐν οἷς καὶ Λυκίδας, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Κρήτης, ἐλθὼν εἰς περιήγησιν διὰ ν' ἀλησμονήσῃ τὸν ἔρωτα ὅπου εἶχε συλλάβει περὶ τῆς Ἀργήνης, Κρητικῆς ἡγεμονίδος, παρὰ βουλὴν τοῦ πατρὸς του, φίλος εὐκρινῆς τοῦ Μεγακλέους, εὐγενοῦς Ἀθηναίου, λυτρώσας τὴν ζωὴν του κινδυνεύσασαν εἰς Κρήτην ἀπὸ ληστᾶς· ὁ δὲ Μεγακλῆς ἐπῆγεν ἐκεῖ ἀπελπιζόμενος ἔτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀποκτήσῃ ἐξ αἰτίας τοῦ πατρὸς τῆς τὴν ἐρωμένην του Ἀριστέαν, φλογιζομένην δι' αὐτόν.

Ἡ Ἀργήνη, ἀπληπισμένη διὰ τὴν ἐγκυτάλειψιν, ἔρχεται νὰ ζῆσῃ ἀγνώριστος εἰς τὴν Ἡλίδα ὑπ' ὀνόματι Λυκωρίς βοσκοπούλα. Ἡ Ἀριστέα, περιδιαβάουσα, τὴν βλέπει, τὴν ἀγαπᾷ καὶ συναντιξेमυστηρεύονται τοὺς ἔρωτάς των.

Ὁ Λυκίδας, χάνοντας κάθε ἐλπίδα ἀνευρέσεως τῆς Ἀργήνης, νομίζοντάς την εἰς τὴν Κρήτην, ἐκθαμβεῖται εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἀπὸ τὰ κάλλη τῆς Ἀριστέας, πιτρώσεται ἐγκαρδίως καί, μὴ ὄντας ἐξησκημένος εἰς τοὺς ἀγῶνας, παρακαλεῖ τὸν Μεγακλῆ, ἐπιστρέψαντα, ν' ἀγωνισθῇ ἀντ' αὐτοῦ ὡς Λυκίδας, διὰ νὰ τῷ τὴν ἀποκτήσῃ· οὗτος δυσφορῶν, χωρὶς νὰ εἰπῇ τίποτες κατὰ τοῦ φίλου του δι' εὐγνωμοσύνην, ἀγωνίζεται, νικά, καὶ λαμβάνει εὐχαριστίας παρ' αὐτοῦ διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ὠραίας, ἀγνωσῶντος πῶς ὁ Μεγακλῆς ἦτον παλαιότερος ἡγαπημένος ἐραστής τῆς. Ἡ Ἀριστέα εὐφραίνεται πῶς θὲ ν' ἀποκτήσῃ τὸν περιπόθητόν της νικητήν, αὐτὸς ἀθυμεῖ διατί θὲ νὰ γίνῃ ἐκείνη κτῆμα τοῦ φίλου του, θυσιάζει με ἀδημονίαν τὸν ἔρωτά του εἰς τὴν φιλίαν καὶ πίπτει εἰς τὸν Ἀλφειὸν νὰ πνιγῆ, ὅπουθεν σαγηνεύεται κατὰ τύχην ἀπὸ τοὺς ἀλιεῖς καὶ ἀναζῆ. Μανθάνει τὸ συμβάν ἢ Ἀργήνη, τρέχει πρὸς τὸν Λυκίδαν, γνωρίζεται, φανεροῦται τὸ δόλιον στρατήγημά του περὶ τῶν ἀγῶνων, ἐμβάλλεται εἰς φυλακὴν καὶ καταδικάζεται εἰς θάνατον. Ὁ Μεγακλῆς ζητεῖ ν' ἀποθάνῃ ἀντ' αὐτοῦ, ἢ Ἀργήνη ὁμοίως. Δὲν εἰσακούονται, καί, τέλος, ἐπάνω εἰς

τὴν στιγμήν τῆς θανατηφόρου ποινῆς, γνωρίζεται ὁ κατάδικος ὡς υἱὸς τοῦ Κλεισθένους καὶ ἀδελφὸς τῆς Ἀριστέας...

Τὰ τοῦ δράματος πρόσωπα

Κλεισθένης	Βασιλεὺς τῆς Σικυῶνος
Ἀριστέα	Θυγάτηρ τοῦ
Ἀργήνη	Παρθένος Κρητικὴ ἐξ εὐγενῶν
Λυκίδα	Υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Κρήτης
Μεγακλῆς	Ἀθηναῖος νέος ἐξ εὐγενῶν
Ἀμόντας	Παιδαγωγὸς τοῦ Λυκίδα
Ἀλκανδρος	Οἰκεῖός καὶ μυστικὸς τοῦ Κλεισθένους

Ἡ σκηνὴ τοῦ δράματος ὑποτίθεται εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Ἡλίδος, ἐγγύς τῆς πόλεως Ὀλυμπίας, πρὸς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ἀλφειοῦ.

\* \* \*

Σ η μ ε ί ω σ ε : Διὰ νὰ ἐννοήσῃ καλὰ ὁ ἀναγνώστης τὸ παρὸν δράμα, πρέπει νὰ θεωρήσῃ Νο 9 τὴν ἐπιπεδογραφίαν τῆς Ὀλυμπίας ὅπου ἔχω εἰς τὴν Χάρταν μου, ὁμοίως δὲ καὶ Νο 5 τὴν αὐτὴν, λεγομένην τῶρα Σταυρός, καὶ τὴν Ἡλιδα, Καλοσκοπί, κειμένας ἀμφοτέρας εἰς τὸν Μορέαν.

ΠΡΑΞΙΣ Α', ΣΚΗΝΗ Δ'

ΧΟΡΟΣ — ὦ τερπνά, φίλτατα δάση,  
ὦ πανευτυχῆς, φιλιότη  
Ἐλευθερία!

ΑΡΓΗΝΗ — Ἐδῶ ἂν τῇ ἀληθείᾳ  
δίδεται τρυφὴ καμία,  
εἰν' ἀθώα, ἀπλουστάτη,  
οὔτε ἐγχωρεῖ ἀπάτη·  
ἔρωσ μετ' τὴν πιστοσύνην  
κάμνουσι τὴν εὐφροσύνην  
νὰ πλεονάσῃ.



ΧΟΡΟΣ — ὦ τερπνά, φίλτατα δάση,  
 ὦ πανευτυχής, φίλτάτη  
 Ἐλευθερία!

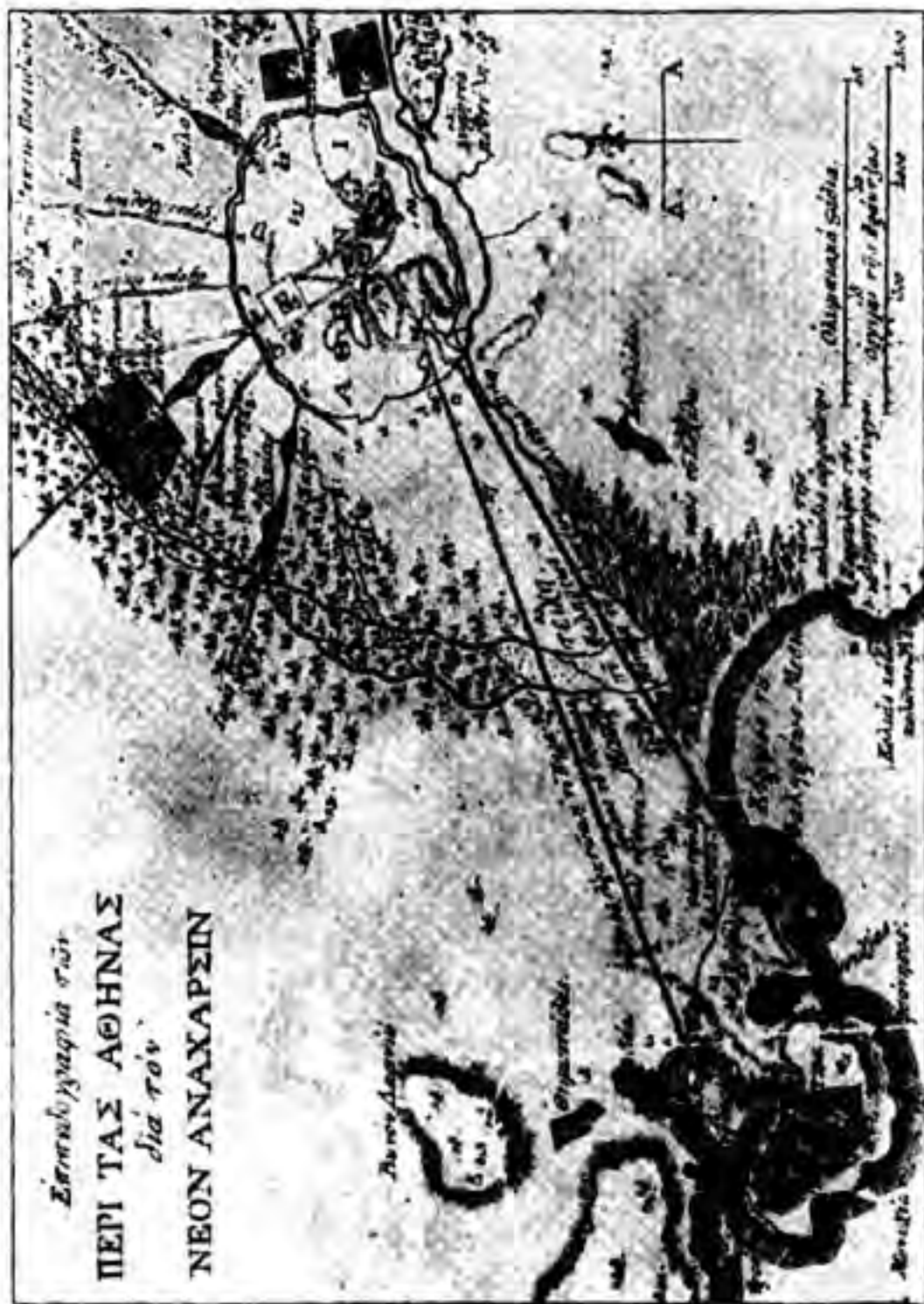
ΑΡΓΗΝΗ — Ἐδῶ κάθ' ἐνὸς μετρία  
 εἶναι ἡ περιουσία,  
 ὅσον δὲ πενιχροτάτη,  
 φαίνεται πλουσιωτάτη.  
 Οἴστρος τῆς πλεονεξίας,  
 οὐδὲ φόβος τῆς πτωχείας  
 δὲν τὸν τaráσσει.

ΧΟΡΟΣ — ὦ τερπνά, φίλτατα δάση,  
 ὦ πανευτυχής, φίλτάτη  
 Ἐλευθερία!

ΑΡΓΗΝΗ — Στρατευμάτων ἐδῶ χρεία  
 μήδε κάστρων εἶν' τειχία·  
 ἡ Εἰρήνη πληρεστάτη,  
 στερεά, ἀσφαλεστάτη.  
 Πράγμα δὲν δίδει αἰτίαν,  
 φιλαργύρου τὴν καρδίαν  
 νὰ δελεάσῃ.

ΧΟΡΟΣ — ὦ τερπνά, φίλτατα δάση,  
 ὦ πανευτυχής, φίλτάτη  
 Ἐλευθερία!

.....



«'Επιπεδογραφία τὼν περὶ τὰς Ἀθῆνας».  
 Λεπτομέρεια τῆς Χάρτας τῆς Ἑλλάδος (1797).



α' Επιπεδογραφία τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας).  
 Λεπτομέρεια τῆς Χώρας τῆς Ἑλλάδος (1797).

## ΝΕΟΣ ΑΝΑΚΛΗΣΙΣ

[Βιέννη 1797]

### ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ'

#### Ὀδοιπορία τῆς Θεσσαλίας<sup>1</sup>

Ἀμφικτύονες — Μάγισσαι — Βασιλεῖς τῶν Φερῶν — Κοιλὰς τῶν Τεμπῶν

Ἐβγαίνοντας ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας<sup>2</sup> ἐμβαίνει τινὰς εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Αὕτῃ ἡ ἐπαρχία, εἰς τὴν ὁποίαν συμπεριλαμβάνεται ἡ Μαγνησία<sup>3</sup> καὶ διάφοραι ἄλλαι μικραὶ τοπαρχίαι ἔχουσαι ξεχωριστὰς ὀνομασίας, εἶναι περιωρισμένη κατ' ἀνατολὰς ἀπὸ τὴν θάλασσαν, κατ' ἄρκτον ἀπὸ τὸ ὄρος Ὀλυμπον, κατὰ δυσμὰς ἀπὸ τὸ ὄρος Πίνδον<sup>4</sup> καὶ κατὰ μεσημβρίαν ἀπὸ τὴν Οἴτην<sup>5</sup>. Ἀπὸ τὰ αἰώνια σύνορα αὐτά, ἐξέρχονται ἄλλαι ἀλυσίδες βουνῶν καὶ λόφων ἔρπουσαι εἰς τὰ ἐνδότερα μέρη. Αὐταὶ ἐναγκαλίζουσι κατὰ διαστήματα εὐφόρους πεδιάδας, αἵτινες διὰ τὸ σχῆμα καὶ τὴν περιοχὴν τους παρο-

- 
1. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 357 χρόν. πρὸ Χριστοῦ.
  2. Θερμονέρια.
  3. Τοῦ Δημητριάδος ἡ ἐπαρχία.
  4. Ἄγραφα.
  5. Βάνινα ὄξεις.



μοιάζουσι μὲ εὐρύχωρα ἀμφιθέατρα<sup>1</sup>. Πόλεις εὐτυχισμένοι ἐγείρονται ἐπάνω εἰς τὰ ὕψη ὅπου περιτριγυρίζουσι τὰς πεδιάδας αὐτάς. Ὁλος ὁ τόπος ποτίζεται ἀπὸ ποταμούς, ὧν οἱ περισσότεροι πίπτουσιν εἰς τὸν Πηνειόν<sup>2</sup>, ὅστις προτοῦ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν θάλασσαν, διαπερνᾷ τὴν περίφημον κοιλάδα, γνωστὴν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Τέμπε<sup>3</sup>.

Μερικὰ στάδια παρεμπρὸς ἀπὸ τὰς Θερμοπόλας, ἤυραμεν τὴν μικρὰν χώραν Ἀνθέλην<sup>4</sup>, περίφημον δι' ἓνα ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος καὶ διὰ τὴν συνέλευσιν τῶν Ἀμφικτυόνων ὅπου συγκροτεῖται κάθε χρόνον ἐκεῖ<sup>5</sup>. Αὐτὴ ἡ σύναξις ἤθελεν εἶναι ἡ ἐπωφελεστάτη καὶ ἐπομένως ἡ ἀρίστη τῶν νομοθεσιῶν, ἀν αἱ αἰτίαι τῆς φιλάνθρωπίας, ὅπου ἐνήργησαν νὰ τὴν θεσπίσωσι, δὲν ἤθελεν ἀναγκασθῶσι νὰ παραχωρήσωσιν εἰς τὰ πάθη ἐκείνων ὅπου διοικοῦσι τὰ ἔθνη.

Κατὰ τὸ λέγειν μερικῶν, ὁ Ἀμφικτύων, βασιλεύοντας εἰς τὰ πέριξ, ἐστάθη ὁ πρῶτος προστάτης<sup>6</sup>, ἄλλοι πάλιν λέγουσι πῶς ὁ Ἀκρίσιος, βασιλεὺς τοῦ Ἄργους<sup>7</sup>. Ἐκεῖνο ὅπου φαίνεται βέβαιον εἶναι ὅτι εἰς τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους, δώδεκα γένη ἀπὸ τὰ ἀρκτῶα μέρη τῆς Ἑλλάδος<sup>8</sup>, καθὼς οἱ Δωριεῖς, οἱ Ἴωνες, οἱ Φωκεῖς,

1. Πλίνιος, βιβλ. 4, κεφ. 8, τόμ. α', σελ. 199.

2. Σαλαμβριάν.

3. Μπαμπᾶς.

4. Μόλος.

5. Ἡρόδοτος, βιβλ. ζ', κεφ. 200, ὑπομνήματα τῆς φιλολογ. ἀκαδ. τόμ. 3, σελ. 191.

6. Θεόπομπος, εἰς Ἀμφικτυον. Πausανίας, βιβλ. 10, κεφ. 8, σελ. 815.

7. Στράβ. βιβ. θ', σελ. 420.

8. Αἰσχίν. Περὶ ψευδ. νόμ. σελ. 413. Στράβ. ὁμοίως. Pausan. ὁμοίως. — Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς δὲν συμφωνοῦν ἐπάνω εἰς τὰ γένη ὅπου ἔσταλλον ἀπεσταλμένους εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν. Ὁ Αἰσχίνης, ὅπου ἐκθέτω ἀνωτέρω, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ μαρτυρία εἶναι τουλάχιστον διὰ τὸν καιρὸν του προτιμότερα ἀπ' ὅλας τὰς ἄλλας, ἐπειδὴ καὶ ἦτον ὁ ἴδιος ἀπεσταλμένος, ὀνοματίζει τοὺς Θετταλούς, τοὺς Βοιωτοὺς, τοὺς Δωριεῖς, τοὺς Ἴωνας, τοὺς Περραιβοὺς, τοὺς Μάγνητας, τοὺς Λοκροὺς, τοὺς Οἰταίους, τοὺς Φθιώτας, τοὺς Μαλίους καὶ τοὺς Φωκεῖς. Οἱ ἀντιγραφεῖς ἀπέβαλον τὸ δωδέκατον, οἱ δὲ κριτικοὶ ὑπέθετον πῶς εἶναι οἱ Δόλοπες.

οἱ Βοιωτοί, οἱ Θεσσαλοὶ καὶ ἄλλοι ἔκαμαν μίαν συμφωνίαν διὰ νὰ προλάβωσι τὰ κακὰ ὅπου ὁ πόλεμος ἐφείλκε κατόπι του. Ἐθεσπίσθη νὰ στέλλωσι κάθε χρόνον ἀπεσταλμένους εἰς τοὺς Δελφούς<sup>1</sup> καὶ ὅτι τὰ τολμήματα ὅπου ἤθελε γένωσιν ἐναντίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις ἐδέχθη τοὺς ὄρκους των, καὶ ὅλα ἐκεῖνα ὅπου εἶναι ἐναντία εἰς τὰ δίκαια τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων αὐτοὶ ἐχρεωστοῦσαν νὰ εἶναι οἱ ὑπερασπισταί, θέλουσιν ἀναχθῆ εἰς τὴν συνέλευσιν αὐτήν. . .

Ἀπὸ τὴν Ἀνθέλην ἐμβήκαμεν εἰς τὸν τόπον τῶν Τραχινίων<sup>2</sup> καὶ εἶδαμεν εἰς τὰ πέριξ τοὺς πεδινούς ἀνθρώπους καταγινομένους εἰς τὸ νὰ συνάξωσι τὴν πολύτιμον σκάρφην ὅπου βλαστάνει ἐπάνω εἰς τὰ ὄρος Οἶτην<sup>3</sup>. Ἡ ἔφεσις τοῦ νὰ πληροφορήσωμεν τὴν περιέργειάν μας, μᾶς ὑπεχρέωσε νὰ πάρωμεν τὸν δρόμον τῆς Ὑπάτης<sup>4</sup>. Μᾶς εἶχον εἶπεῖ ὅτι θεὸς νὰ εὔρωμεν πολλὰς μάγισσας εἰς τὴν Θεσσαλίαν, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν πόλιν αὐτήν<sup>5</sup>· εἶδομεν ἀληθινὰ ἐκεῖ περισσὲς ποταπὲς γυναῖκες, ὅπου ἤμποροῦσαν (καθὼς ἔλεγον) νὰ κρατήσωσι τὸν ἥλιον, νὰ τραβήξωσι τὸ φεγγάρι εἰς τὴν γῆν, νὰ διεγείρωσι ἢ νὰ γαληνιάσωσι τὰς τρικυμίας, νὰ ξανακράξωσι τοὺς πεθαμένους εἰς τὴν ζωὴν, ἢ νὰ ἀποθήσωσι τοὺς ζωντανούς εἰς τὸν τάφον<sup>6</sup>.

Πῶς αἱ τοιαῦται ἰδέαι ἤμπόρεσαν νὰ γλιστρήσωσιν εἰς τὰ πνεύματα; Ἐκεῖνοι ὅπου τὰς θεωροῦσιν ὡς προσφάτους, θέλουσιν, ὅτι, εἰς τὸν παρελθόντα αἰῶνα, μία Θετταλὴ ὀνομαζομένη Ἀγλαονίκη, μανθάνοντας νὰ προλέγη τὰς ἐκλείψεις τῆς σελήνης, ἀπέδωκεν αὐ-

1. Καστρί εἰς τὴν Φωκίδα.

2. Ἐπαρχία τοῦ Νέων Πατρῶν.

3. Θεόφρ. Ἱστορ. βοτ. β. 9, κεφ. ια', σελ. 1063.

4. Πατρατζίκι.

5. Ἀριστοφ. Νεφέλ. στίχ. 747. Πλίνιος, βιβλ. 30, κεφ. α', τόμ. β' σελ. 523. Σενέκ. εἰς Ἰππόλ. δραμ. 2, στ. 420. Ἀπουλ. Μεταμ. β. α', σ. 15, β. 2, σ. 20.

6. Ἐμπεδοκ. Διογ. Λαέρτ. βιβ. η', § 59. Ἀπουλ. αὐτ. σ. 6. Βιργιλ. ἔκλογ. γ', στίχ. 69.

τὸ τὸ φαινόμενον εἰς τὴν δύναμιν τῶν γητευμάτων της<sup>1</sup> καὶ ὅτι ἐσυμπέραναν ἀπ' ἐκεῖ, πῶς οἱ ἴδιοι τρόποι ἦσαν ἀρκετοὶ νὰ ἀπαιωρήσωσιν ὅλους τοὺς νόμους τῆς φύσεως· προβάλλουσιν ὁμῶς καὶ μίαν ἄλλην Θετταλήν, ἣτις, ἀπὸ τὸν καιρὸν τῶν ἡρωϊκῶν αἰώνων, ἐξήσκει ἐπάνω εἰς τὸ ἄστρον αὐτὸ μίαν αὐτοκρατορικὴν ἰσχύν<sup>2</sup>· καὶ μία ποσότης ἀποτελεσμάτων ἀποδεικνύει φανερά, ὅτι ἡ μαγεία παρεισήλθε πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Μὴ φροντίζοντες νὰ ἐρευνήσωμεν τὴν ἀρχὴν της, ἠθελήσαμεν ἐν καιρῷ τῆς διατριβῆς μας εἰς τὸ Πατρατζίκι νὰ γνωρίσωμεν τὰ ἀποτελέσματά της· μᾶς ἐπῆγαν κρυφίως εἰς μερικὲς γραῖες, τῶν ὁποίων ἡ πενιχρότης ἦτον τόσο ὑπερβολικὴ, ὅσον καὶ ἡ ἀμάθειά των· αὐταὶ ἐκαυχῶντο πῶς εἶχον ἀντιφάρμακα ἐναντίον τῶν δαγκαμάτων τῶν σκορπίων καὶ τῶν ἐχιδνῶν<sup>3</sup>, πῶς εἶχον ἄλλα διὰ νὰ καταντήσωσιν ἐκνευρωμένην ἢ ἀνενέργητον τὴν φλόγα ἐνὸς νέου συζύγου, ἢ διὰ νὰ κάμωσι νὰ χαθῶσι τὰ ποίμνια καὶ τὰ μελίσσια<sup>4</sup>· εἶδαμεν ἐκεῖ. . .

Ἀπὸ τὸ Πατρατζίκι ἐπῆγαμεν εἰς τὴν Λάμιαν καί, ἐξακολουθοῦντες νὰ περιπατῶμεν εἰς ἄγριον τόπον, ἀπὸ ἕναν ἀνισον καὶ λοφώδη δρόμον ἐφθάσαμεν εἰς τοὺς Θαυμακοὺς, ὅπου μᾶς ἐφάνη ἡ πλέον ὠραιότερα θεωρία ὅπου ἠμπορεῖ νὰ εὔρεθῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα<sup>5</sup>, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἡ πόλις εἶναι ἐπάνωθεν ἀπὸ ἕνα ἄπειρον ἴσιωμα, τοῦ ὁποίου ἡ θεὰ προξενεῖ πάραυτα μίαν ζωηρὰν ἐσωτερικὴν κίνησιν· εἰς αὐτὸν τὸν πλούσιον καὶ θαυμαστὸν κάμπον<sup>6</sup> εἶναι θεμελιωμένοι περισσαὶ πόλεις καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων τὰ Φέρσαλα, μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας καὶ ὀλβιωτέρας τῆς Θεσσαλίας. Ἡμεῖς τὲς περιήλθομεν ὅλες, εἰδοποιούμενοι, ὅσον τὸ δυνατόν, τῶν ἀρχαίων συνη-

1. Πλούταρχ. τόμ. β', σελ. 145.

2. Σενέκ. εἰς Ἡρακλ. Οἰταῖος στίχ. 525.

3. Πλάτ. εἰς Εὐθύδ. τόμ. α', σελ. 290.

4. Ἡρόδοτ. βιβλ. β', κεφ. 181. Πλάτ. περὶ νόμ. βιβλ. ια', τόμ. β' σελ. 933.

5. Λιβ. βιβ. 32, κεφ. 4.

6. Ποκόκ. τόμ. 3, σελ. 153.



θειῶν των, τῆς διοικήσεώς των, τοῦ χαρακτήρος καὶ τῶν ἠθῶν τῶν ἐγκατοίκων των.

Φθάνει μόνον νὰ ρίψη κανεὶς τὰ μάτια του εἰς τὴν φύσιν τῆς γῆς, διὰ νὰ καταπεισθῇ πῶς ἔπρεπε νὰ περισφαλῇ ἄλλοτε σχεδὸν τόσα γένη ἢ φυλάς, ὅσα παρασταίνει βουνὰ καὶ κοιλάδας· διαχωρισμένοι ὄντες τότε ἀπὸ ἰσχυρὰ σύνορα, τὰ ὁποῖα ἦτον ἀνάγκη εἰς κάθε στιγμήν νὰ καταπολεμῶσιν ἢ νὰ διαφενδεύωσιν, ἔγιναν τόσον ἀνδρεῖοι, ὅσον ἐγχειρηματῆται, καί, ὅταν ἡμερώθησαν τὰ ἔθνη των, ἡ Θεσσαλία ἐστάθη ἡ καθέδρα τῶν ἡρώων καὶ τὸ θέατρον τῶν πλέον μεγάλων κατορθωμάτων. Ἐκεῖ ἐφάνησαν οἱ Κένταυροι καὶ Λαπίθαι, ἐκεῖθεν ἐξέπλευσαν οἱ Ἀργοναῦται<sup>1</sup>, ἐκεῖ ἀπέθανεν ὁ Ἡρακλῆς, ἐκεῖ ἐγεννήθη ὁ Ἀχιλλεύς, ἐκεῖ ἔζησεν ὁ Πειρίθους, ἐκεῖ οἱ πολεμιστῆται ἤρχοντο ἀπὸ τοὺς πλέον μακρινοὺς τόπους νὰ δοξασθῶσι διὰ τὰς ἀνδραγαθίας των. Οἱ Ἀχαιοί, οἱ Αἰολεῖς, οἱ Δωριεῖς, ἀφ' ὧν κατάγονται οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ἄλλα ἰσχυρὰ ἔθνη, ἔχουσι τὴν ἀρχὴν των ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν. Τὰ γένη, ὅπου ὑπερεξέχουσι τὴν σήμερον, εἶναι οἱ λεγόμενοι κυρίως Θετταλοί<sup>2</sup>, οἱ Οἰταῖοι<sup>3</sup>, οἱ Φθιωταί<sup>4</sup>, οἱ Μάλιοι<sup>5</sup>, οἱ Μάγνητες<sup>6</sup>, οἱ Περραιβοί<sup>7</sup> καὶ ἄλλοι. Ἄλλοτε ἦσαν ὑποκείμενοι εἰς βασιλεῖς, ὕστερον ὑπέφερον καὶ αὐτοὶ τὰς συνηθισμένας μεταβολὰς εἰς τὰ μεγάλα καὶ μικρὰ βασίλεια. Οἱ περισσότεροι εἶναι τὴν σήμερον ὑποκείμενοι εἰς μίαν ὀλιγαρχικὴν διοίκησιν<sup>8</sup>.

Εἰς κάποιας περιστάσεις, αἱ πόλεις κάθε ἐπαρχίας, ἡγουν κάθε φυλῆς, στέλλουσι τοὺς ἀπεσταλμένους των εἰς τὴν συνέλευσιν, ὅπου

1. Ἄδμητας, εἰς τῶν πενήντα πέντε Ἀργοναυτῶν, ἦτον ἀπὸ τὸν Βελεστίανον.

2. Οἱ τῶν Τρικάλων τὸν κάμπον οἰκοῦντες.

3. Οἱ κατοικοῦντες τὰ Βάνινα, Πατρατζίκι, Ζητούνη.

4. Οἱ Φερσαλινοὶ ἕως τὸν Πλάτανον.

5. Οἱ Θαυμακινοὶ ἕως τὸν Ἀχινόν.

6. Τοῦ Βόλου καὶ τῆς Ἀγυῖας τὰ χωριά.

7. Οἱ Ὀλυμπιώται, Ἀλασσονῖται, ἕως τὴν Λάρισαν.

8. Θουκυδ. βιβλ. 4, κεφ. 78.



διευκρινίζονται τὰ συμφέροντά των<sup>1</sup>. τὰ ψηφίσματα ὁμοῦς αὐτῶν τῶν συνεδρίων ὑποχρεώνουσι μόνον ἐκείνους ὅπου τὰ ὑπέγραψαν, καὶ ἔτσι, ὄχι μόνον αἱ ἐπαρχίαι εἶναι ἀνεξάρτητοι ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην, ἀλλ' αὐτὴ ἢ αὐτεξουσιότης ἐκτείνεται ἀκόμη καὶ εἰς τὰς πόλεις ἐκάστης ἐπαρχίας. Λόγου χάριν, ἡ ἐπαρχία τοῦ Ζητουνίου, οὔσα διηρημένη εἰς δεκατέσσαρας τοπαρχίας<sup>2</sup>, οἱ κάτοικοι τῆς μιᾶς ἢμποροῦσι νὰ μὴ θελήσωσι ν' ἀκολουθήσωσιν εἰς τὸν πόλεμον ἐκείνους τῶν ἄλλων<sup>3</sup>. Αὐτὴ ἢ ὑπερβολικὴ ἐλευθερία ἀδυνατίζει κάθε ἐπαρχίαν, ἐμποδίζοντάς την νὰ ἐνώσῃ τὰς δυνάμεις της, καὶ ἐπιφέρει τόσην ἀδυναμίαν εἰς τὰ δημόσια βουλευόμενα ὅπου παραιτοῦνται συχνὰ εἰς τὸ νὰ συναθροίσωσι τὰς συνελεύσεις<sup>4</sup>.

Ἡ συμμαχία τῶν κυρίως λεγομένων Θετταλῶν (λέγονται ὅσοι κατοικοῦσι τῶν Τρικάλων τὸν κάμπον), εἶναι ἢ ἰσχυροτέρα ἀπ' ὅλες, τόσον διὰ τὴν ποσότητα τῶν πόλεων ὅπου ἐξουσιάζει, ὅσον καὶ διὰ τὴν συνένωσιν τῶν Μαγνητῶν καὶ τῶν Περραιβῶν, τοὺς ὁποίους αὐτὴ μὲ τὴν ὁλότῃ σχεδὸν καθυπέταξεν<sup>5</sup>.

Ὅρῶνται ἀκόμη καὶ τινες πόλεις ἐλεύθεραι, αἱ ὁποῖαι φαίνονται πῶς δὲν βαστῶνται ἀπὸ καμίαν μεγάλην φυλὴν, καὶ, οὔσα πολλὰ ἀσθενεῖς νὰ διατηρῶνται εἰς ἓνα κάποιον βαθμὸν ὑπολήψεως, ἀποφασίζουσι νὰ συντροφεύσωσι μὲ δύο-τρεῖς πλησιοχώρους πόλεις, μοναδικές καὶ ἀδύνατες καθὼς καὶ αὐτές<sup>6</sup>.

Οἱ Θεσσαλοὶ ἢμποροῦσι νὰ βάλωσιν εἰς τὸ ποδᾶρι ἕξι χιλιάδας καβαλαρέους καὶ δέκα χιλιάδας πεζοὺς<sup>7</sup>, χωρὶς νὰ μετρήσωμεν τοὺς τοξότας, ὅπου εἶναι ἐξαιρετοὶ καὶ τῶν ὁποίων ἢμπορεῖ νὰ πληθυνθῇ ὁ ἀριθμὸς κατ' ἀρέσκειαν, ἐπειδὴ αὐτὴ ἢ φυλὴ εἶναι συνηθι-

1. Ὁ αὐτ. αὐτ. βιβ. 35, κεφ. 31, βιβ. 36, κεφ. 8, βιβ. 39, κεφ. 25, β. 42, κ. 38.

2. Στράβ. βιβ. 9, σελ. 434.

3. Διόδ. Σικ. βιβ. 18, σελ. 595.

4. Λιβ. βιβλ. 34, κεφ. 51.

5. Θεόφ. ἀπ. Ἀθην. βιβλ. 6, 265.

6. Στράβ. αὐτόθ. σελ. 437. Λιβ. βιβλ. 42, κεφ. 53.

7. Ξενοφ. Ἑλλ. βιβ. 6, σελ. 581. Ἴσοκ. τ. α', σ. 420.

σμένη παιδιόθε νὰ ρίπτῃ μὲ τὸ δοξάρι<sup>1</sup>. Δὲν εἶναι κανένα πρᾶγμα τόσον περίφημον ἀπὸ τὴν καβαλαρίαν τῶν Θετταλῶν<sup>2</sup>. αὐτὴ δὲν εἶναι τρομερὰ μόνον κατὰ τὴν ἰδέαν· ὅλος ὁ κόσμος συμφωνεῖ ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀντισταθῇ κανεὶς εἰς τὴν ἰσχυρότητά της<sup>3</sup>.

Ἄδεται λόγος πῶς αὐτοὶ πρῶτοι ἤϊραν τὴν εὐκολίαν νὰ βάλωσι τὸ χαλινάρι εἰς τὸ ἄλογον καὶ νὰ τὸ ὀδηγήσωσιν εἰς τὸν πόλεμον. Λέγουσι προσέτι ὅτι ἀπ' αὐτὸ ἐστερεώθη ἡ ἰδέα πῶς ὑπῆρχον ἄλλοτε εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἄνθρωποι, κατὰ τὸ ἥμισυ ἄνθρωποι καὶ τὸ ἥμισυ ἄλογα, οἵτινες ὠνομάσθησαν Κένταυροι<sup>4</sup>. Αὐτὸς ὁ μῦθος ἀποδεικνύει τουλάχιστον τὴν ἀρχαιότητα τῆς ἱππικῆς ἀναμεταξύ των, καὶ ἡ ἐφεσις των δι' αὐτὴν τὴν ἄσκησιν εἶναι καθιερωμένη ἀπὸ μίαν ἱεροπραξίαν ὅπου παρατηροῦσιν εἰς τὰς ὑπανδρείας των. Ὑστερον ἀπὸ τὰς θυσίας καὶ ἄλλα ρητά, ὅπου μεταχειρίζονται, ὁ νυμφίος προσφέρει εἰς τὴν νύμφην ἓνα ἄλογον στολισμένον μὲ στολίσματα πολεμικά<sup>5</sup>. Ἡ Θεσσαλία προάγει κρασί, λάδι, καρποὺς διαφόρων εἰδῶν. Ἡ γῆ εἶναι εὐκαρπος εἰς βαθμὸν ὅπου τὸ σιτάρι ἤθελεν αὐξήσει πολλὰ γλήγορα, ἀν δὲν ἐπρονοοῦσαν νὰ τὸ κουρεύσωσιν ἢ νὰ βάλωσι τὰ πρόβατα νὰ τὸ βοσκήσωσι<sup>6</sup>.

Τὰ γεννήματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μὲ ὅλον ὅπου εἶναι πολλότατα, τρώγονται συχνὰ ἀπὸ τὰ σκωλήκια<sup>7</sup>. κουβαλοῦν μίαν μεγάλην ποσότητα σιταρίου εἰς διαφόρους λιμένας, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς Φθιωτικὰς Θήβας (εἰς τὸν Πλάτανον), ὅπουθεν μετακομίζεται εἰς ξένα μέρη<sup>8</sup>. Αὐτὴ ἡ πραγματεία, ὅπου κόπτει μεγάλας ποσότητας, γίνεται περισσύτερον ἐπωφελῆς εἰς τὸ ἔθνος, τὸ ὅποιον ἠμπορεῖ εὐκόλως νὰ τὴν παρατείνῃ καὶ σχεδὸν νὰ τὴν αὐξάνῃ διὰ μέσου τῆς ὑπερβολικῆς ποσότητος τῶν σκλάβων, ὅπου ἐξουσιάζει, ὀνομαζομέ-

1. Ξενοφ. αὐτόθι. Σολιν. κεφ. 8.

2. Παυσ. β. 10, κ. α', σ. 799. Διόδ. Σικ. β. 16, σ. 435. Λιβ. β. 9, κ. 19.

3. Πολύβ. β. 4, σελ. 278.

4. Πλίν. βιβ. 7, κεφ. 56, τόμ. α', σελ. 416.

5. Αἰλιαν. ζώων. βιβ. 11, κεφ. 34.

6. Θεόφρ. ἱστορ. βιβ. 8, κεφ. 7, σελ. 942.

7. Ὁ αὐτὸς αὐτόθι κεφ. 10.

8. Ξενοφ. ἱστορ. Ἑλλ. βιβ. 6, σελ. 581. Λιβ. βιβλ. 39, κεφ. 25.

νων Πενεστῶν. Αὐτοὶ κατάγονται ἀπ' ἐκείνους τοὺς Περραιβοὺς καὶ ἀπ' ἐκείνους τοὺς Μάγνητας, ὅπου οἱ Θετταλοὶ ἔβαλαν εἰς τὰ σίδηρα, ἀφοῦ τοὺς ἐνίκησαν. Συμβεβηκός, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει πολλὰ τὰς ἀντιφάσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

Οἱ Θετταλοὶ εἶναι ἴσως ἀπ' ὅλους τοὺς Ἕλληνας ἐκεῖνοι ὅπου καυχῶνται περισσύτερον διὰ τὴν ἐλευθερίαν των<sup>1</sup>, καὶ αὐτοὶ ἦτον οἱ πρῶτοι εἰς τὸ νὰ κατακτήσουν τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν σκλαβίαν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὄντες ζηλωταὶ τῆς ἐλευθερίας των, ἔδωσαν τὸ ἴδιον παράδειγμα εἰς τὴν Ἑλλάδα<sup>2</sup>.

Οἱ Πενεσταὶ ἐπαναστάτησαν περισσότερον ἀπὸ μίαν φοράν<sup>3</sup>· εἶναι τόσον πολλοί, ὅπου ἐμπνέουσι πάντοτε φόβον, οἱ δὲ αὐθένται των ἤμποροῦσι νὰ κάμωσιν ἓνα ὑποκείμενον πραγματείας καὶ νὰ τοὺς πωλήσωσιν εἰς τὰ ἄλλα γένη τῆς Ἑλλάδος. Ἐκεῖνο ὅμως ὅπου εἶναι αἰσχρότερον ἀκόμη, φαίνονται ἐδῶ ἀχόρταστοι ἄνθρωποι ὅπου νὰ κλέπτωσι τοὺς σκλάβους τῶν ἄλλων, νὰ ἀρπάζωσι σχεδὸν τοὺς ἐλευθέρους κατοίκους, καὶ νὰ τοὺς μετακομίζουσι σιδηροδεσμίους εἰς τὰ πλοῖα ὅπου ἡ γλυκύτης τοῦ κέρδους ἔλκει εἰς τὴν Θεσσαλίαν<sup>4</sup>.

Ἐγὼ εἶδα εἰς τὴν πόλιν Ἄρνην (ὄχι μακρὰ ἀπὸ τὰ Τρίκαλα) σκλάβους, τῶν ὁποίων ἡ κατάστασις εἶναι μετριωτέρα· αὐτοὶ κατάγονται ἀπ' ἐκείνους τοὺς Βοιωτοὺς, οἵτινες ἤλθον ἄλλοτε νὰ κατοικήσωσιν εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον καὶ ἐδιώχθησαν ἔπειτα ἀπὸ τοὺς Θετταλοὺς. Οἱ περισσότεροι ἐγύρισαν εἰς τοὺς ἀρχαίους τόπους των· οἱ ἄλλοι, μὴν ἤμποροῦντες νὰ παραιτήσωσι τὰς κατοικίας των, ἐσυμβιβάσθησαν μὲ τοὺς νικητὰς των, κατένευσαν νὰ γίνουσι σκλάβοι<sup>5</sup>, μὲ συμφωνίαν ὅτι οἱ αὐθένται των νὰ μὴν ἤμπορῶσι μήτε νὰ

1. Εὐριπ. εἰς Ἄλκ. στίχ. 677.

2. Θεόπ. εἰς Ἀθην. βιβ. 6, κεφ. 18, σελ. 265.

3. Ἀριστοτ. δημοκ. βιβ. 2, κεφ. 9, τόμ. β', σελ. 328.

4. Ἀριστοφ. πλοῦτ. στίχ. 520, σχολ. τοῦ αὐτοῦ.

5. Ἐν ἔτει 1769 οἱ κάτοικοι τῆς Κάπουρνας (χώρα τῆς Μαγνησίας) ἐβιάσθησαν νὰ πωλήσωσι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὴν ἐλευθερίαν των εἰς ἓναν Ἀρβανίτην, ὀνόματι Μουσλῆ — μὴν ἤμποροῦντες νὰ πληρώσωσι τὸ ὑπερβολικὸν διάφορον τῶν ἀσπρῶν του, τὰ δέκα δεκαοκτῶ τὸν χρόνον—, ἐπὶ συμ-



τούς συγκώσωσι τὴν ζωὴν, μήτε νὰ τοὺς μετακομίσωσιν εἰς ἄλλα κλίματα γῆς· αὐτοὶ ἐπεφορτίσθησαν τὴν καλλιεργίαν τῆς γῆς ἐπὶ μιᾷ ἐτησίῳ ἀντιμισθία. Πολλοὶ ἀπ' αὐτούς εἶναι τὴν σήμερον πλουσιώτεροι ἀπὸ τοὺς κυρίους των<sup>1</sup>.

Οἱ Θετταλοὶ ὑποδέχονται τοὺς ξένους μὲ πολλὴν δεξίωσιν καὶ τοὺς φιλεύουσι μὲ μεγαλοπρέπειαν<sup>2</sup>· ἡ πολυτέλεια λάμπει εἰς τὰ φορέματα καὶ ὑσπίτιά των<sup>3</sup>, ἀγαπῶσιν ὑπερβολικὰ τὴν κενοδοξίαν καὶ ξεφαντώματα, τὰ τραπέζιά των εἶναι μὲ πολλὴν παρατήρησιν καὶ ἀφθονίαν στολισμένα καὶ αἱ χορεύτριαι, ὅπου παρεισάγονται ἐκεῖ, δὲν ἤμποροῦσι νὰ τοὺς εὐαρεστήσωσιν ἀλλέως, παρὰ ὅταν ξεγυμνωθῶσι, σχεδὸν καὶ ἀπ' ὅλα τὰ καλύμματα τῆς αἰδοῦς<sup>4</sup>.

Εἶναι ζωηροί, φιλοτάραχοι<sup>5</sup> καὶ τόσον δύσκολοι εἰς τὸ νὰ διοικηθῶσιν, ὅπου ἐγὼ εἶδα περισσὰς πόλεις των καταξέσχισμένας ἀπὸ φατρίας<sup>6</sup>· τοὺς ὀνειδίζουσι, καθὼς καὶ ὅλα τὰ πεπολιτευμένα ἔθνη, ὅτι δὲν στέκονται εἰς τὸν λόγον τους καὶ παραιτοῦσιν εὐκόλως τοὺς συμμάχους των<sup>7</sup>· ἡ ἀνατροφή τους μὴ προσθέτοντας ἄλλο εἰς τὴν φύσιν, παρὰ προλήψεις καὶ λάθη, ἡ διαφθορὰ ἀρχινᾷ ἐνωρίς, κατόπι τὸ παράδειγμα κατασταίνει τὸ κρῖμα εὐκολον καὶ ἡ ἀτιμωρησία τὸ καταντᾷ ἀναιδές<sup>8</sup>. Εἰς τοὺς πλέον ἀρχαίους χρόνους τους, ἐκαλλιέργουν τὴν ποιητικὴν. Αὐτοὶ δυσχυρίζονται πῶς ἐκεῖ ἐγεννήθη ὁ Θάμυρις, ὁ Ὀρφεύς, ὁ Λίνος, καὶ τόσοι ἄλλοι, οἵτινες ἐζουῦσαν εἰς τὸν αἰῶνα τῶν ἡρώων, τῶν ὁποίων τῆς δόξης συμμετεῖχον καὶ ἐ-

---

φωνία τοῦ νὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ κατοικοῦν τὸν πετρώδη καὶ ἄκαρπον τόπον των καὶ νὰ παίρῃ αὐτὸς τὰ κέρδη τοῦ κόπου των. Ὅστις, κτίζοντας ἐκεῖ ἕναν πύργον διὰ μέσου των, τοὺς βαστᾷ εἰς τὴν πλέον κατησχυμμένην σκλαβίαν.

1. Ἀρχεμ. εἰς Ἀθην. βιβ. 6, σελ. 264. Θουκ. βιβ. 12.

2. Ξενοφ. Ἰστ. Ἑλ. βιβ. 6, σελ. 264. Θουκυδ. βιβλ. 12, κεφ. 5, σελ. 624.

3. Πλάτ. εἰς Κριτ. τόμ. α', σελ. 53. Ἀθην. αὐτόθ. κεφ. 23, σελ. 633.

Θεοφ. ἀπ. Ἀθ. β. 6, κ. 17, σ. 260.

4. Ἀθην. βιβ. 13, κεφ. 9, σελ. 607.

5. Λιβ. βιβλ. 34, κεφ. 51.

6. Ἰσοκρ. ἐπιστ. 2 εἰς Φιλ. τόμ. α', σελ. 451.

7. Δημοσθ. Ὀλυνθ. α', σελ. 4, ὁ αὐτ. εἰς Ἀριστοκρ. σελ. 743.

8. Πλάτ. εἰς Κριτ. τόμ. α' σελ. 53.



κεῖνοι<sup>1</sup>. ὕστερον ὁμως ἀπὸ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, οἱ Θετταλοὶ δὲν προ-  
 ἤγον κανέναν συγγραφέα, μήτε κανέναν περίφημον τεχνίτην. Εἶναι  
 σχεδὸν ἑκατὸν πενήντα χρόνοι, ὅπου ὁ Σιμωνίδης τοὺς ἡῦρεν ἀναι-  
 σθήτους εἰς τὰς χάριτας τῶν στίχων του<sup>2</sup>. Εἰς τοὺς τελευταίους  
 αὐτοὺς καιροὺς ἔγιναν ὑποκλινέστεροι εἰς τὰ μαθήματα τοῦ ρήτο-  
 ρος Γοργίου, προτιμοῦσιν ἀκόμη τὴν μεγαλορρήμονα εὐγλωττίαν,  
 ὅπου ὑπερτεροῦσαν, καὶ ἡ ὁποία δὲν ἐδιόρθωσε τὰς ψευδεῖς ιδέας  
 ὅπου ἔχουσι περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς<sup>3</sup>. Αὐτοὶ ἔχουσι τόσην ὀ-  
 ρεξιν καὶ ὑπόληψιν διὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ χοροῦ, ὅπου μεταχειρίζο-  
 νται τὰς λέξεις αὐτῆς τῆς τέχνης εἰς τὰς πλέον εὐγενικὰς χρήσεις·  
 εἰς μερικὰ μέρη οἱ στρατηγοὶ ἢ οἱ προεστοὶ ὀνομάζονται ἀρχηγοὶ  
 τοῦ χοροῦ (χορηγέται)<sup>4</sup>.

Ἡ μουσικὴ τους ἔχει τὸν μέσον τόπον μεταξύ τῆς τῶν Δωριέων  
 καὶ τῶν Ἰώνων, καὶ μετὰ τὸ νὰ ζωγραφίζῃ κατὰ διαδοχὴν τὸν ἐναγκα-  
 λισμὸν τῆς μεγαλαυχίας καὶ τὴν ἀπαλότητα τῆς τρυφῆς, αὐτὴ εὐρί-  
 σκει τὸν λογαριασμὸν τῆς εἰς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ ἦθη τοῦ ἔθνους<sup>5</sup>.

1. Βοσσ. παρατ. εἰς Μελαμ. βιβλ. 2, κεφ. 3, σελ. 456.

2. Πλουτ. περὶ τοῦ ἀκούειν ποιητ. τόμ. 2, σελ. 15.

3. Πλάτ. εἰς Κρίτ. τόμ. α', σελ. 53· ὁ αὐτ. εἰς Μέν. τόμ. 2 σελ. 70.

4. Λουκιαν. περὶ πηδ. κεφ. 14, τόμ. 2, σελ. 276. — Ὁ Λουκιανὸς διη-  
 γεῖται ἕνα ἐπίγραμμα ὅπου ἔγινε δι' ἕναν Θετταλόν, περιεχόμενον εἰς αὐτὰς  
 τὰς λέξεις: «Ὁ δῆμος ἀνήγειρεν αὐτὸν τὸν ἀνδριάντα εἰς τὸν Ἰλαρίωνα, ἐπει-  
 δὴ καὶ ἐχόρευσε καλὰ εἰς τὸν πόλεμον».

Τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Λουκιανοῦ δὲν εἶναι πρὸς καταφρόνησιν τῶν Θετταλῶν,  
 καθὼς συμπεραίνει ὁ Ἀνάχαρσις. Ὁ χορὸς εἶναι γένος ὑποδικαιρούμενον εἰς  
 εἶδη ἡδονικὰ καὶ πολεμικὰ. Ἡδονικὰ εἰσὶν: ἡ σίκινις, ἡ κόρδαξ(α), λαβύριν-  
 θος, συγκραθιστὸς καὶ ἄλλοι. Πολεμικὰ δέ: ὁ πυρρίχιος, οὗ εἶδη: μεῖδάν-ὄγισου-  
 νοῦ, μάνδρα-χαβασί, ντζέγγι-χαρμπῆ, καὶ ἄλλοι.

— Κόρδαξ· κινεῖ κυκλοειδῶς τὰ ὀπίσθια. Σίκινις· κινεῖ κυκλοειδῶς τὴν  
 κοιλίαν. Χορεύονται ἀπὸ δύο εἰς Κωνσταντινούπολιν.

— Λαβύρινθος· ὑπὸ πολλῶν· κάμνει ὁ χορηγέτης διαφόρους ἐξελιγμοὺς  
 βαστώντας τι εἰς τὴν δεξιάν, καὶ εἶναι πρὸς μνησιν τοῦ Θεσέως ἐν Κρήτῃ. Χο-  
 ρεῖται καὶ αὐτὸς εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ λέγεται «ρωμαίικος».

— Συγκραθιστὸς· ὑπὸ δύο εἰς τὴν Θετταλίαν.

(α) Σχολιαστ. Ἀριστοφάνους.

5. Ἀθην. βιβ. 14, σελ. 624.

Εἰς τὸ κυνήγι εἶναι ὑπόχρεοι νὰ σέβωνται τοὺς πελαργοὺς (λελέκια)· ἐγὼ δὲν ἤθελε μεγαλώσω αὐτὴν τὴν περίστασιν, ἂν δὲν ἀπεφάσιζον, ἐναντίον ἐκείνων ὁποῦ φονεύουν αὐτὰ τὰ πτηνά, τὴν ἰδίαν τιμωρίαν ὁποῦ καὶ εἰς τοὺς φονεῖς<sup>2</sup>. Θαυμάζοντες δι' ἓναν τοιοῦτον ἀλλόκοτον νόμον, ἐρωτήσαμεν τὴν αἰτίαν· μᾶς εἶπον ὅτι οἱ πελαργοὶ ἐπάστρευσαν τὴν Θεσσαλίαν ἀπὸ τὰ ὑπερμεγέθη φίδια ὁποῦ τὴν κατηνώχλουν πρωτύτερα, καὶ ὅτι, χωρὶς τὸν νόμον, ἤθελε βιασθῶσι γλήγορα νὰ παραιτήσωσιν αὐτὸν τὸν τόπον<sup>3</sup>, καθὼς ὁ πολυπλασιασμός τῶν ἀσπαλάχων (χαμοργιῶν) ἔκαμε νὰ παραιτήσωσι μίαν πόλιν τῆς Θεσσαλίας τῆς ὁποίας ἐξέχασα τὴν ὀνομασίαν<sup>4</sup>.

— *Πυρρίχιος*: ὑπὸ ἐνόπλων· οὐ εἶδη:

— *Μειδάν-ὄμιουνοῦ(α)*: ὑπὸ πολλῶν, εἰς κύκλον ἱσταμένων, ἐγγὺς καὶ θυρεὸν κρατούντων καὶ πληττόντων ἐγγχει θυρεὸν, δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Χορεύεται ἀπὸ τοὺς τζαούσηδες τῶν ἡγεμόνων τῆς Βλαχομπογδανίας.

— *Μάνδρα-χαβασί*: ὑφ' ἑνὸς σπαθι κρατούντος καὶ διαφόρους κύκλους εἰς τὸν ἀέρα διαγράφοντος μὲ αὐτό· τὸν εἶδον πολλάκις εἰς τὴν χώραν τῆς Μαγνησίας Πορταρίαν χορευόμενον ἀπὸ Τούρκους· ὁμοιάζει μὲ τὸ *bâton à deux bouts* σχεδόν. Τὸν εἶδον ἔτι παρ' ἑνὸς Ἑλλήνου εἰς τὰ Θεραπεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ Πάσχα. Εἶχεν εἰς τὴν κόμην του ἓν φάσγανον δεμένον καὶ ἀπὸ ἓν εἰς κάθε του χέρι καὶ, συγκαθίζοντας, ἐκινούσε μὲ τόσην ἐπιτηδειότητα, ἀναλογίαν καὶ κυκλικὴν ταχύτητα καὶ τὰ τρία ἐνταυτῷ, ὁποῦ ἐξεπλάγημεν ὅλοι οἱ περιεστῶτες.

— *Ντζέγγι-χαρμπή*: ἐν τῷ ἀναβρασμῷ τῆς μάχης ὑφ' ὅλων τῶν ἐνόπλων κινουμένων δεξιῶς, ἀριστερῶς καὶ εἰς τὰ ἔμπροσθεν. Τὸν εἶδον εἰς Βουκουρέστι ἐπὶ τοῦ τελευταίου πολέμου τῶν τριῶν αὐτοκρατόρων, χορευόμενον ἀπὸ Τούρκους ὑποποισυμένης μάχης.

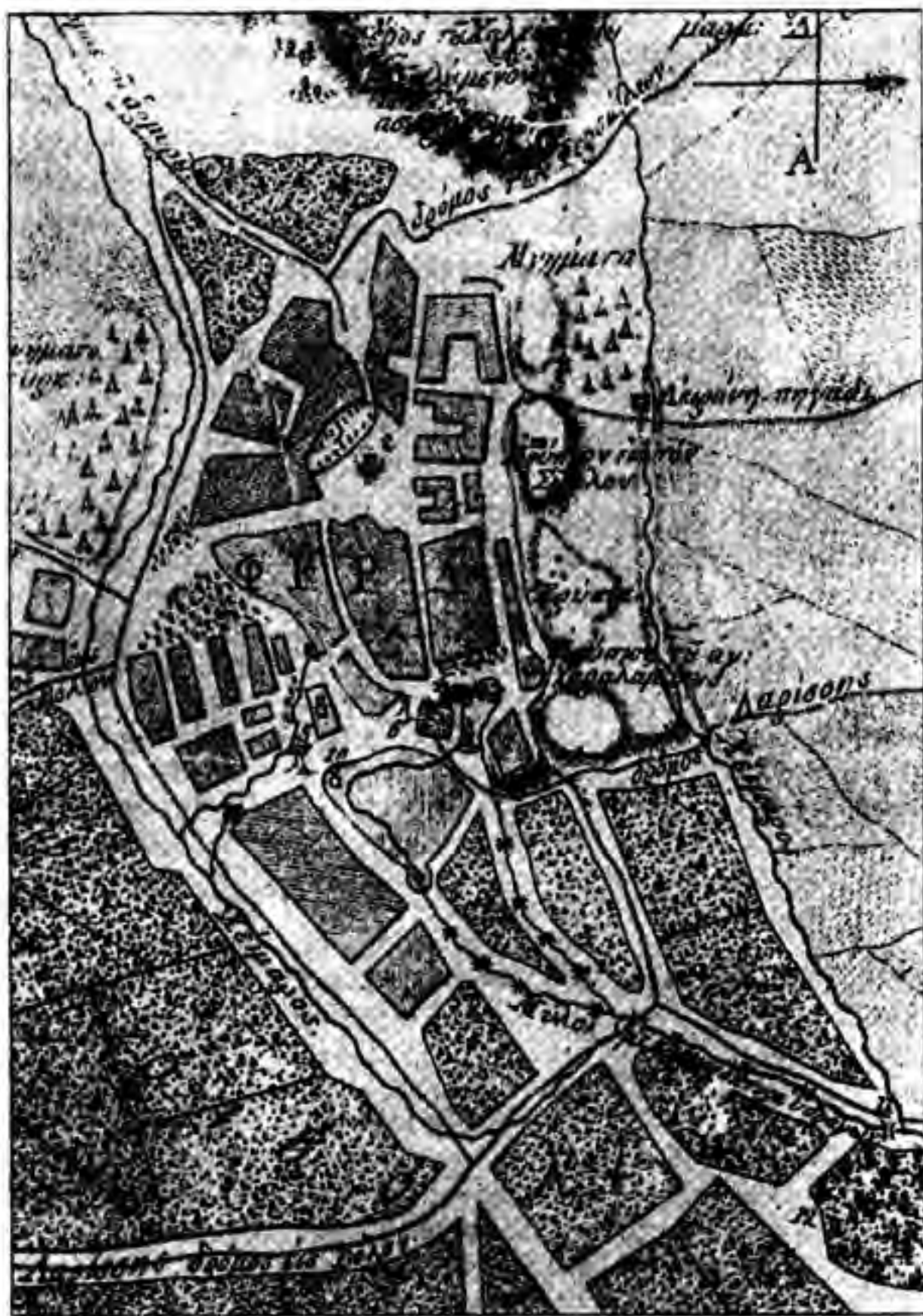
Συμπεραίνεται λοιπὸν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι ὁ συμπατριώτης μου Ἰλαρίων, μόνος, ἐν τῇ παρεμβολῇ τοῦ πολέμου, μεταξύ ἐνόπλων συντρόφων, ἀπέναντι τοῦ ἀντιπαρατεταγμένου ἐχθροῦ, ἐπὶ τῆς ἡμαγμένης πεδιάδος τοῦ στρατοπέδου, δὲν ἦτον καιρὸς νὰ χορεύσῃ τὴν σίκιινιν ἢ τὸν κάρδακα, ἀλλὰ τὸν πυρρίχιον, διεγερτικὸν ἐφόδου, καὶ δικαίως τῷ ἀνήγειρεν ὁ δῆμος τὸν ἀνδριάντα.

(α) Ἄφου ἐχάσαμεν τὸ πᾶν, συνεχάθησαν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν χορῶν.

2. Πλίν. βιβ. ι', κεφ. κγ', Σολίν, κεφ. μ'. Πλούτ. περὶ Ἰσιδ. καὶ Ὀσίρ. τόμ. β', σελ. 380.

3. Ἀριστ. περὶ θαυμ. ἀκουσ. τόμ. α', σελ. 1152.

4. Πλίν. βιβλ. η', κεφ. κθ', σελ. 455.



«Ἐπιπεδογραφία τῆς Φέρας λεγομένης νῦν Βελεστῖνος».  
 Λεπτομέρεια τῆς Χάρτας τῆς Ἑλλάδος (1797).



## Βασιλεῖς τῶν Φερῶν, τουτέστι τοῦ Βελεστίνου

Εἰς τὰς ἡμέρας μας, ἐσχηματίσθη εἰς τὴν πόλιν τῶν Φερῶν μία δύναμις, τῆς ὁποίας ἡ λάμψις ἐστάθη τόσον λαμπρά, ὅσον ὀλιγοχρόνιος. Ὁ Λυκόφρων ἔβαλε τὰ πρῶτα θεμέλιά της<sup>1</sup> καὶ Ἰάσων ὁ διάδοχός του τὴν ὑψώσεν εἰς βαθμὸν τοῦ νὰ τὴν καταστήσῃ τρομερὰν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὰ μακρινὰ ἔθνη. Ἐγὼ ἤκουσα νὰ ὁμιλῶσι τόσον διὰ τὸν ἀλλόκοτον αὐτὸν ἄνθρωπον, ὅπου πιστεύω πῶς ἔχω χρέος νὰ δώσω μίαν ἰδέαν τοῦ ὅ,τι ἔκαμε καὶ τοῦ ὅ,τι ἤμποροῦσε νὰ κάμῃ.

Ὁ Ἰάσων εἶχεν ἐκεῖνα τὰ προτερήματα, ὅπου εἶναι πλέον οἰκειὰ εἰς τὸ νὰ θεμελιώσῃ μίαν μεγάλην αὐτοκρατορίαν. Ἀρχισεν ἑνωρὶς νὰ βαστᾷ μὲ πληρωμὴν ἓνα σῶμα συμβοηθῶν ἕξι χιλιάδων ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἐξασκοῦσεν ἀδιακόπως καὶ τοὺς ἐπροσήλωνεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του, μὲ ἀνταμοιβάς, ὅταν ἔκαμνον καμίαν ἀνδραγαθίαν, μὲ ἀδιακόπους φροντίδας, ὅταν ἀρρωστοῦσαν, καὶ μὲ τιμημένους ἐνταφιασμούς, ὅταν ἀπέθανον<sup>2</sup>. Ἐπρεπεν, ὅταν ἤθελε νὰ ἔμβῃ καὶ νὰ βασταχθῇ τινὰς εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα, νὰ ἔχῃ μίαν δεδοκιμασμένην ἀνδρείαν καὶ τὴν ταχύτητα ὅπου ἔδειχεν ὁ ἴδιος εἰς τοὺς κόπους καὶ τοὺς κινδύνους. Ἄνθρωποι, ὅπου τὸν ἐγνώριζον μὲ ἔλεγον πῶς ἦτον μιᾶς κράσεως ὅπου ἤμποροῦσε νὰ ὑποφέρῃ τὰς πλέον μεγάλας κακοπαθείας, καὶ μιᾶς δραστηριότητος εἰς τὸ νὰ ὑπερπηδῆσῃ τὰ πλέον μεγαλύτερα ἐμπόδια, μὴ γνωρίζοντας μήτε τὸν ὕπνον, μήτε τὰς ἄλλας χρείας τῆς ζωῆς, ὅταν ἔπρεπε νὰ ἐνεργῇ. Ἀναίσθητος, ἢ —νὰ εἰπῶ καλύτερον— ἀνεπίβατος εἰς τὰ δειλάσματα τῆς ἡδονῆς, ἀρκετὰ φρόνιμος εἰς τὸ νὰ μὴν ἐπιχειρισθῇ κανένα πρᾶγμα ὅταν δὲν ἦτον βέβαιος διὰ τὴν καλὴν ἐκβασίν του. Ἐπιτήδειος ὡσάν τὸν Θεμιστοκλῆ εἰς τὸ νὰ ἐννοήσῃ τοὺς σκοποὺς τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ τῷ κρύψῃ τοὺς ἐδικούς του, νὰ βάλῃ εἰς τόπον δυνά-

1. Ξενοφ. ἰστ. ἑλλ. βιβλ. β', σελ. 461. Διόδ. Σικ. βιβ. 14, σελ. 300. Ρένεκ. ἰστορ. βουλ. τόμ. β', σελ. 366.

2. Ξενοφ. αὐτόθι, βιβλ. 6, σελ. 530.



μεως τὴν ὑπουλότητα ἢ τὴν μηχανουργίαν<sup>1</sup>, τέλος πάντων, ἀνάγοντας τὸ πᾶν εἰς τὴν φιλοδοξίαν του καὶ μὴν ἀποδίδοντας ποτὲ τίποτες εἰς τὴν εἰμαρμένην.

Πρέπει νὰ προσθέσωμεν εἰς αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικά, ὅτι ἐδιοικοῦσε καὶ μὲ γλυκύτητα τοὺς ὑπηκόους του<sup>2</sup>, ὅτι ἐγνώρισε τὴν φιλίαν εἰς τόσον βαθμόν, ὅπου Τιμόθεος, ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, μὲ τὸν ὅποιον ἦτον συνενωμένος διὰ τῶν δεσμῶν τῆς φιλοξενίας, ὄντας ἐγκαλεσμένος ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως τοῦ λαοῦ, ὁ Ἰάσων ξεγυμνῶνεται ἀπὸ τὸν ὠραϊσμόν τοῦ θρόνου, ἔρχεται εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀνακατῶνεται ὡσάν ἕνας ἀπλοῦς ἰδιώτης μὲ τοὺς φίλους τοῦ ἐγκαλεσμένου, καὶ συνεισέφερε μὲ τὰς δυσωπήσεις του νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν ζωὴν τοῦ φίλου του<sup>3</sup>.

Ἦτον ὕστερον ἀπὸ μερικοὺς χρόνους μετὰ τὸν θάνατόν του ὅπου ἐπήγαμεν εἰς τὰς Φεράς, πόλιν ἀρκετὰ μεγάλην καὶ περιτριγυρισμένην ἀπὸ κήπους<sup>4</sup>. Ἐνομίζομεν νὰ εὕρωμεν κάποια ἴχνη ἀπ' ἐκείνην τὴν λαμπρότητα ὅπου αὐτὴ ἔλαμπεν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἰάσονος<sup>5</sup>.

Ἐβασίλευεν ὁμοίως ὁ Ἀλέξανδρος ἐκεῖ, καὶ ἐπαράσταινεν εἰς τὴν

1. Κικέρ. περ. ἀξίωμ. βιβλ. α', κεφ. 30, τόμ. 3 σ. 209.

2. Διοδ. Σικελ. βιβ. 15, σελ. 373.

3. Δημοσθ. εἰς Τιμόθ. σελ. 1075. Νέπ. εἰς Τιμόθ. κεφ. 4.

4. Πολύβ. ιζ' σελ. 756. Δίβ. λγ', κεφ. στ'.

5. Ἦθελεν ἰδεῖ τὰ ἴδια, ἂν ἐπήγαμεν καὶ τῶρα κανένας νέος Ἀνάχαρσις. Τὴν μίαν (ἣτις ὀνομάζεται Ἅγιος Γεώργιος), ἐννέα στάδια τῆς ἀλλῆς ἀπέχουσαν, νὰ μὴ σώζῃ ἄλλην ἀρχαιότητα, παρὰ τεμάχια μισοκρημισμένων θόλων, πλῆθος μαρμαρίνων ἐρειπίων καὶ μίαν τρίκρουνον ἀρχαιοτάτην βρύσιν. Τῆς δὲ καθ'αυτὸ καθέδρας τοῦ Βελεστίνου ἐξεδόθη ἡ ἴχνογραφία· ἀξίος περιεργείας ὁμοίως εἶναι καὶ ὁ διὰ κυβικῶν μαρμάρων βωμός, ἐπ' οὗ ὁ ἱερός Πιρῖνος, εἰς τὸν Ἅγ. Ἀθανάσιον.

Οἱ συχνοὶ ἀδικοὶ φόνοι κατὰ τῶν χριστιανῶν, ὅπου γίνονται τὴν σήμερον ἐδῶ, ἤθελον ἐρημώσῃ ἐξ ὀλοκλήρου αὐτὴν τὴν πόλιν, ἂν αἱ φυσικαὶ χάριτες τῆς δὲν ἤθελον τοὺς ἀναγκάζει νὰ ὑπομένουν δλα, διὰ ν' ἀφήσωσι κἂν τὰ κόκκαλά των ἐκεῖ ὅπου ἐτάφησαν καὶ οἱ προπάτορές των. Ὁ Ἀνάχαρσις δὲν ἐστέκετο μῆτε μίαν στιγμὴν τῶρα, ἀλλ' ἔφευγε νὰ κρυφθῇ τὸ γληγορώτερον εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Σκυθίας του.

Ἑλλάδα ἓνα θέαμα, τοῦ ὁποίου ἐγὼ μήτε ιδέαν ἠμποροῦσα νὰ ἔχω, ἐπειδὴ ποτέ μου δὲν εἶδα τύραννον. Ὁ θρόνος ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἐκάθετο, ἄχνιζεν ἀκόμη ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν προκατόχων του. Εἶπον ἀνωτέρω πῶς ὁ Ἰάσων ἐφονεύθη ἀπὸ συνωμότης. Οἱ δύο ἀδελφοὶ του Πολύδωρος καὶ Πολύφρων διαδεχθέντες τον, ὁ μὲν Πολύφρων ἐφόνευσε τὸν Πολύδωρον<sup>1</sup>, αὐτὸς δὲ ἐδολοφονήθη ὀλίγον ὑστερώτερον ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις εἶχεν ἔνδεκα χρόνους ὅπου ἐβασίλευεν<sup>2</sup>, ἔταν ἤλθομεν εἰς τὸν Βελεστῖνον.

Ὁ σκληρὸς αὐτὸς ἡγεμὼν εἶχε μόνον πάθη ἐξευτελισμένα ἀπὸ οὐτιδανὰ ἐλαττώματα· χωρὶς πίστιν εἰς τὰς συνθήκας, δειλὸς καὶ ἀνάξιος εἰς τοὺς πολέμους, εἶχε τὴν φιλοδοξίαν νὰ ὑποτάξῃ λαοὺς, μόνον διὰ νὰ χορτάσῃ τὴν φιλαργυρίαν του καὶ τὴν γεῦσιν τῶν ἡδονῶν, διὰ νὰ παραιτηθῇ εἰς τὰς πλέον βρωμερὰς σωματικὰς ὀρέξεις του<sup>3</sup>. Ἐνας σωρὸς ἀπὸ φυγάδας καὶ πλανωμένους, ἐσπιλωμένους ἐξ αἰτίας τῶν κριμάτων των, ὀλιγώτερον ὅμως ἀνθρωποκτόνους ἀπ' αὐτόν, καταντήσαντες στρατιῶται καὶ δορυφόροι του, ἔφερον τὸν ἀφανισμόν εἰς τὰς ἐπαρχίας του καὶ εἰς τοὺς πλησιοχώρους λαοὺς. Τὸν εἶδον νὰ ἐμβαίνει κορυφαῖος των εἰς μίαν σύμμαχον πόλιν, νὰ συναθροίσῃ ἐκεῖ μὲ διαφόρους προφάσεις τοὺς πολίτας εἰς τὴν δημόσιον ἀγοράν, νὰ τοὺς σφάξῃ, καὶ νὰ ἐκδώσῃ τὰ ὀσπίτιά των εἰς διαρπαγὴν<sup>4</sup>. Τὰ ἄρματα του ἐπήγαινον κατὰ πρῶτον ὀλίγον καλὰ, νικηθεὶς ὑστερον ἀπὸ τοὺς Θηβαίους, ἐνωθέντας μὲ διάφορα γένη τῆς Θεσσαλίας<sup>5</sup>, ἐξήσκει πλέον τὰς μανίας του, μόνον ἐναντίον τῶν ἰδίων ὑπηκόων του. Μερικοὶ ἐθάπτοντο διὰ προσταγῆς του ὀλοζώντανοι<sup>6</sup>, ἄλλοι δέ, ἐνδυόμενοι μὲ δέρματα ἄρκτων ἢ ἀγριοχοίρων, ἐκυνηγοῦντο καὶ ἐξεσχίζοντο ἀπὸ μανδρόσκυλα συνηθισμένα εἰς τοιοῦτον

1. Ξενοφ. Ἱστορ. Ἑλλ. βιβ. στ', σελ. 600.

2. Διόδ. Σικελ. βιβ. ιε', σελ. 374.

3. Πλούταρχ. εἰς Πελοπ. τόμ. α', σελ. 293.

4. Διόδ. Σικ. βιβ. 15, 385. Πλούταρχ. αὐτόθι. Πausαν. βιβ. στ', σελ. 463.

5. Διόδ. αὐτόθι σελ. 390.

6. Πλούταρχ. αὐτόθι.

εἶδος κυνηγίου. Αὐτὸς ἔκαμνεν εἰς τὸν ἑαυτὸν του ἕνα παιγνίδι τὰ βάσανά τους, καὶ αἱ κραυγαὶ των δὲν ὠφελοῦσαν εἰς ἄλλο, παρὰ νὰ σκληρύνωσι περισσότερο τὴν ψυχὴν του. Ἐν τοσοῦτῳ ἐκόντευσεν μίαν ἡμέραν νὰ κινηθῆ εἰς εὐσπλαγγνίαν. Ἦτον εἰς τὴν παράστησιν τῶν Τρωαδιτισσῶν τοῦ Εὐριπίδου, ἐβγήκεν ὁμως ἀπὸ τὸ θέατρον παρευθὺς, λέγοντας πῶς ἐντρέπετο πολλά, ἂν, ἀφοῦ βλέπει μὲ ἥσυχον μάτι νὰ χύνεται τὸ αἷμα τῶν ὑπηκόων του, νὰ φανῆ ὅτι κατανύττεται ἐπάνω εἰς τὰς δυστυχίας τῆς Ἐκάβης καὶ τῆς Ἀνδρομάχης<sup>1</sup>.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Βελεστίνου ἐζοῦσαν εἰς ξιππασμὸν καὶ εἰς ἐκείνην τὴν θλιψὴν ὅπου προξενεῖ ἡ ὑπερβολὴ τῶν δεινῶν, ἧτις εἶναι μία δυστυχία περισσότερο. Οἱ στεναγμοὶ των δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ φανερωθῶσι καὶ αἱ εὐχαί, ὅπου ἔκαμναν κρυφίως διὰ τὴν ἐλευθερίαν, ἐτελείωναν εἰς μίαν ἀσθενῆ ἀπελπισίαν.

Ὁ Ἀλέξανδρος ταραττόμενος ἀπὸ φόβους, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ἐτάραττε τοὺς ἄλλους, εἶχε τὴν μερίδα τῶν τυράννων, ἐκείνην, τὸ νὰ μισῆ καὶ νὰ μισῆται. Ἐξεχωρίζετο εἰς τὰ μάτια του διὰ μέσου τῆς χροιᾶς τῆς σκληρότητός του, ἡ σύγχυσις, ἡ προφύλαξις καὶ ὁ τρόμος ὅπου ἐβασάνιζον τὴν ψυχὴν του. Τὸ πᾶν τῷ ἦτον ὑποπτον, οἱ φύλακές του τὸν ἔκαμνον νὰ τρέμη· αὐτὸς ἐλάμβανε προεγγυήσεις ἐναντίον Θήβης τῆς συζύγου του, τὴν ὁποίαν ἀγαποῦσε μὲ τὴν ἰδίαν μανίαν ὅπου τὴν ἐζήλευεν, ἂν ἤμπορῆ νὰ ὀνομάσῃ τινὰς ἔρωτα τὸ ἄγριον ἐκεῖνο πάθος ὅπου τὸν ἔσερνεν εἰς τὸ πλάγι τῆς. Ἐπερνοῦσε τὴν νύκτα εἰς τὰ ὕψη τοῦ παλατίου του, εἰς ἕνα οἶκημα ὅπου ἀνέβαινε τινὰς μὲ μίαν σκάλαν<sup>2</sup>, τοῦ ὁποίου αἱ εἰσοδοὶ ἐφυλάττοντο ἀπὸ ἕναν κύνα, ὅπου δὲν ἐγνώριζεν ἄλλον, παρὰ τὸν βασιλέα, τὴν βασίλισσαν καὶ τὸν σκλάβον, ὅστις ἐφρόντιζε νὰ τὸν θρέφῃ. Αὐτὸς ἐπήγαινε ἐκεῖ κάθε βράδυ, προπορευομένου τοῦ ἰδίου σκλάβου κρα-

1. Ἀλιαν. ποικ. ἱστορ. βιβ. ιδ', κεφ. μ', Πλούτ., εἰς Πελοπ. τόμ. α', σελ. 293.

2. Ἴσως νὰ ἦτον εἰς τὸν Σοῦγλον αὐτὴ ἡ κατοικία.



τουῦντος ἓνα γυμνὸν σπαθί, καὶ ὅπου ἔκαμνε μίαν ἀκριβῆ ἔξερεύνη-  
σιν εἰς τὸ οἶκημα<sup>1</sup>.

Οἱ συνωμόται, ἀφοῦ ἄφησαν μερικὸν καιρὸν τοὺς κατοίκους τοῦ  
Βελεστίνου νὰ ξανασάνωσιν, ἐμοίρασαν ἀναμεταξύ των τὴν αὐτο-  
κρατορικὴν δύναμιν καὶ ἔκαμαν τόσες ἀδικίες, ὅπου οἱ ὑπήκοοί των  
ἐβιάσθησαν νὰ κράξωσιν εἰς βοήθειάν τους Φίλιππον τὸν Μακεδό-  
να<sup>2</sup>. Ἦλθε καὶ ἐδίωξεν ὄχι μόνον τοὺς τυράννους τοῦ Βελεστίνου,  
ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ἀκόμη ὅπου εἶχον κατακαθήσει εἰς ἄλλας πόλεις.  
Αὐτὴ ἡ καλωσύνη ἐπροσήλωσε τοιοῦτοτρόπως τοὺς Θετταλοὺς εἰς  
τὰ συμφέροντά του<sup>3</sup>, ὅπου τὸν ἠκολούθησαν εἰς τὰ περισσότερα ἐπι-  
χειρήματά του καὶ τὸν εὐκόλυναν τὴν ἐκτέλεσίν των.

Ἀφοῦ περιήλθομεν τὰ περίξ τοῦ Βελεστίνου καὶ πρὸ πάντων  
τὸν λιμένα του ὅπου ὀνομάζεται Παγασαί (Βόλος), ὁ ὁποῖος εἶναι  
μακρὰν ἐνενήντα στάδια<sup>4</sup>, ἐπεσεκέφθημεν τὰ νότια μέρη τῆς Μα-

1. Κικέρ. εἰς ἀξ. βιβ. β', κεφ. ζ', τόμ. γ', σελ. 233. Βαλ. Μάξ. βιβ. θ',  
κεφ. ιγ'.

2. Διόδ. Σικ. βιβ. 16, σελ. 418.

3. Ἰσοκρ. ὁμιλ. εἰς Φιλίπ. τόμ. 1, σελ. 238.

4. Στράβ. βιβ. 9, σ. 436. Τρεῖς ὥρες καὶ χίλιες πέντε ὀργυίαις.

Εἰς αὐτὸν τὸν λιμένα κατὰ τὴν βᾶσιν τοῦ ἀκρωτηρίου Πύρρας καὶ Δευκα-  
λιωνος, λεγόμενον τὴν σήμερον Ἀγκίστρι, κεῖνται τὰ εῤεῖπια τῆς Δημητριά-  
δος, λεγομένης ἄχρι τοῦ νῦν Παλάτια. Ἔχει τὰ προτερήματα ὅπου διαλαμβάνει  
ἡ Γεωγραφία τῶν Δημητριάδων, φύλ. 213. Εὐρίσκεται ἐκεῖ πλῆθος μαρμά-  
ρων μεγίστων καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως σῶα σχεδόν. Ἦμπορεῖ νὰ τὰ περιέλθῃ  
τινάς εἰς μίξ ὥρας διάστημα. Τῶν ὑδραγωγείων καὶ ἄλλων ἀρχαιοτήτων, τε-  
μάχια σώζονται.

Ἐμβαίνοντας εἰς τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος, ὀνομαζόμενον Μπρουμπλύθρα  
(τουτέστι βορβορολύθρα, ἐπειδὴ καὶ εἶναι λασπώδης ἐξ αἰτίας τῶν καταφερο-  
μένων χειμάρρων ἐν καιρῷ βροχῆς) ἦτον ἡ πόλις Ἀμφαναί, καὶ λέγεται τὴν σή-  
μερον Κεραμίδι· μάρμαρα καὶ ἀρχαιότητες εἶναι ἐκεῖ πολλαί, καὶ πρὸ πάντων  
δύο σπήλαια θεωρίας ἄξια εἰς περιέργων ὀφθαλμούς. Ἐκεῖ εἶναι τὸ Δίμηνον,  
Διμήνι κοινῶς, διὰ τὸ τὰς δύο μῆνας τοῦ λιμένος θεωροῦν, καὶ ἓνα οἶκημα κα-  
λούμενον λαμνόσπιτον, ὅλος δὲ ὁ περίξ τόπος ὀνομάζεται Λάμια. Ἄραγε πόθεν;  
Ἴσως καμία γυνὴ ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς Φθιώτιδος Λάμιαν, ἐξορισθεῖσα ἐκεῖσε  
διὰ τὴν μαγικὴν τέχνην της, μετέδωκε τὴν ὀνομασίαν της, ἐπειδὴ οἱ χυδαῖοι



γνησίας, ἔπειτα ἐγυρίσαμεν τὸν δρόμον μας πρὸς τὰ ἀρκτικά, ἔχοντες ἐκ δεξιῶν μας τὴν ἀλυσίδα τοῦ Πηλίου ὄρους. Ἐκείνη ἡ ἐπαρχία εἶναι χαριεστάτη. Ἐξ αἰτίας τῆς γλυκύτητος τοῦ κλίματος, τῆς ποικιλίας τῶν θεαμάτων καὶ τῆς πληθύος τῶν κοιλάδων ὅπου σχηματίζωσι (πρὸ πάντων εἰς τὸ ἀρκτικὸν μέρος) οἱ κλώνοι τοῦ Πηλίου καὶ τῆς Ὀσσης (Κισάβου).

Ἐπάνω εἰς μίαν ἀπὸ τὰς κορυφὰς τοῦ Πηλίου ὑψοῦται ἕνας ναὸς εἰς τιμὴν τοῦ Διὸς καὶ πλησίον του εἶναι τὸ περίφημον σπήλαιον, ὅπου θέλουσιν, ὅτι ὁ Χείρων νὰ εἶχε καταστήσει ἐκπαλαί τὴν κατοικίαν του<sup>1</sup>, καὶ τὸ ὅποιον φέρει ἀκόμη τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ Κενταύρου<sup>2</sup>. Ἡμεῖς ἀνεβήκαμεν ἐκεῖ κατόπιν ἀπὸ μίαν λιτανεῖαν νεανίσκων, οἵτινες πηγαίνουνσι κάθε χρόνον ἐν ὀνόματι μιᾶς πλησιοχώρου πολιτείας νὰ προσφέρωσι μίαν θυσίαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῶν θεῶν. Μὲ ὄλον ὅπου εἴμαστον εἰς τὴν μέσσην τοῦ καλοκαιρίου, καὶ ἡ ζέστη ἦτον ὑπερβολικὴ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους, ὑπεχρεώθημεν

---

καὶ τώρα θεωροῦσι τὰ περίξ ἐκεῖνα ὡς μαγικά. Ἡ καμία ἀποικία τῆς ρηθείσης πόλεως ἔδωκε τὸ ὄνομά της.

Ἐντικρὺ τοῦ νησίου, ὅπου εἶναι ὁ Ἄγ. Νικόλαος, ἐπάνω εἰς τὸ Ἀγκίστρι εἶναι ἕνα οἶκημα μέγανον πελεκημένον μὲ σφυρὶ εἰς μίαν μόνην πέτραν, καὶ λέγεται Δασκαλιὸ κατὰ παραφθοράν τοῦ Δευκαλίων. Ὅλος ὁ τόπος αὐτὸς ἐξουσιάζεται ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Μακρυνίτζας, οἵτινες μὲ τοῦτο ἀποδεικνύουσι πὺς ἦσαν οἱ καθαυτὸ πολῖται τῆς Δημητριάδος, καὶ μετὰ τὴν ἐκπόρθησίν της, μετοίκησαν ἐκεῖ, ὅπου εἶναι τώρα, ἡ μέρος των διεσπάρη εἰς 14 βακούφια χωρία, καὶ ὡς συμπολιταὶ εἶναι ἐνωμένοι εἰς τὰ δασίματά των. Ὅρ. Γεωγ. τῶν Δημητριάων, φύλ. 214.

1. Πίνδ. Πύθ. 4, στίχ. 181. Δικαίαρχ. ἀπολ. γεωγ. μιν. τόμ. 2, σελ. 29.

2. Ἐνωθε τῆς χαριεστάτης χώρας Πορταρίας (ἣτις ἔχει δίκαιον νὰ μεγαλαυχῇ ὡς τερπνοτέρα ἀπασῶν τῶν ἐκεῖσε διὰ τε τὴν τοποθεσίαν καὶ τὰς ψυχροτάτας καὶ διειδεστάτας δύο πηγὰς τοῦ ποταμοῦ, καλουμένου τὴν σήμερον Μάννα), κεῖται ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τοῦ Πηλίου λεγομένη Πηλασίδι, τουτέστι Πηλέας εἶδεν ἢ Πηλέως ἴδιον. Ἐκεῖ εἶναι ἐν σπήλαιον εὐρυχωρότατον, μὲ χωρίσματα διάφορα μέσα, καὶ ἐπειδὴ σώζεται αὐτὸ τὸ ἶχνος τῆς φερωνόμου ὀνομασίας τοῦ Πηλέως μέχρι τοῦ νῦν, ἂν μοι ἦτον συγχωρημένον, ἐγὼ ἤθελεν εἰπῶ ὅτι ἐκεῖ ἴσως ἔγιναν οἱ γάμοι τοῦ ἥρωος αὐτοῦ καὶ τῆς Θέτιδος· καὶ τούτου ὑποτιθεμένου, ἔπεται καὶ ὁ Κένταυρος Χείρων ἐκεῖ νὰ ἀνέθρεψε τὸν Ἀχιλλέα, ὡς εἰς ἐγνωσμένον εἰς τοὺς γονεῖς του τερπνόν, ὕγιεινόν καὶ παράμερον τόπον.

νά σκεπασθῶμεν καθὼς καὶ ἐκεῖνοι, μὲ μηλωτάς. Αἰσθάνεται τῇ ἀληθείᾳ τινὰς ἐπάνω εἰς ἐκεῖνο τὸ ὕψος μίαν δριμυτάτην ψύχραν, ἢ ἐπαφή της ὁμῶς ἐξασθενεῖ τρόπον τινὰ ἐξ αἰτίας τῆς ὑπερτάτης θέας, ὅπου παρασταίνει ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἢ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο αἱ πεδιάδες τῆς Θεσσαλίας.

Τὸ ἕρος εἶναι σκεπασμένον ἀπὸ πεύκους, κυπαρίσσια, κέδρους, καὶ ἀπὸ διάφορα εἶδη δένδρων<sup>1</sup> καὶ φυτὰ ὅπου μεταχειρίζεται καθ' ὑπερβολὴν ἢ ἰατρικῇ<sup>2</sup>. Μᾶς ἐδειξαν μίαν ρίζαν, τῆς ὁποίας ἡ εὐωδία πλησιάζουσα ἐκείνην τοῦ θυμάρου, εἶναι λέγουσι θανατηφόρος εἰς τὰ φίδια, καὶ ὅταν τὴν βράσῃ τινὰς μὲ κρασί, ἰατρεύει ἀπὸ τὰ δαγκάματά των<sup>3</sup>. Εὐρίσκεται ἐκεῖ ἓνα δενδράκι, τοῦ ὁποίου ἡ ρίζα εἶναι ἰατρικῇ εἰς τὴν ποδάγραν, οἱ φλοῦδες εἰς τὸν κώλικα καὶ τὰ φύλλα εἰς τὸν πονόματον<sup>4</sup>. Τὸ μυστήριον ὁμῶς τῆς κατασκευῆς τὸ ἠξεύρει μόνον μία γενεά, ἣτις καυχᾶται νὰ τὸ παρεδόθη, ἀπὸ πατέρα εἰς υἱόν, ἐκ τοῦ Κενταύρου Χείρωνος, εἰς τὸν ὁποῖον αὐτὴ ἀνάγει τὴν ἀρχαιότητά της, καὶ δὲν παίρνει καμίαν πληρωμὴν, στοχαζομένη πὼς εἶναι ὑπόχρεη νὰ ἰατρεύῃ δωρεάν τοὺς ἀρρώστους ὅπου ἔρχονται ζητοῦντες τὴν συνδρομὴν της.

Κατελθόντες ἀπὸ τὸ βουνὸν κατόπιν ἀπὸ τὴν λιτανείαν, ἐπροσκαλέσθημεν εἰς τὸ συμπόσιον, τὸ ὁποῖον τελειώνει τὴν ἱεροπραξίαν. Εἶδαμεν ἔπειτα ἓνα εἶδος χοροῦ ξεχωριστὸν εἰς μερικὰ γένη τῆς Θεσσαλίας καὶ πολλὰ ἀρμόδιον εἰς τὸ νὰ διεγείρῃ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν προσοχὴν τῶν κατοίκων τοῦ κάμπου<sup>5</sup>. Ἐνας Μάγνης<sup>6</sup> ἔρχεται εἰς τὸ μέσον μὲ τὰ ἄρματα του, τὰ βάλλει εἰς τὴν γῆν καὶ μιμεῖται τὰς χειρονομίας καὶ τὰ κινήματα ἑνὸς ἀνθρώπου, ὅστις ἐν καιρῷ πολέμου, σπεῖρει καὶ γεωργεῖ τὸ χωράφι του. Ὁ φόβος εἶναι ἐντυπωμένος εἰς τὸ μέτωπόν του, γυρίζει τὸ κεφάλι του εἰς κάθε μέ-

1. Δικαίαρχ. ἀπ. γεωργ. μιν. τόμ. 2, σελ. 27.

2. Ὁ αὐτὸς αὐτόθ. σελ. 30. Θεόφρ. ἱστ. βοταν. βιβ. 4, κεφ. 6, σελ. 37 καὶ βιβ. 9, κεφ. 15, σελ. 1117.

3. Δικαίαρχ. αὐτόθ. σελ. 28.

4. Ὁ αὐτὸς αὐτόθ. σελ. 30.

5. Ξενοφ. ἀναβ. Κύρ. βιβ. 6, σελ. 371.

6. Βολιώτης.

ρος, βλέπει μακριά έναν στρατιώτην ἐχθρόν, ὅστις πασχίζει νὰ ἐπιπέση αἰφνιδίως ἐπάνω του, παρευθύς αὐτὸς ἀρπάζει τὰ ἄρματα του, πολεμεῖ τὸν στρατιώτην, τὸν νικᾷ, τὸν δένει εἰς τὰ βόδια του καὶ τὸν διώκει ἔμπροσθέν του. "Ὅλα αὐτὰ τὰ κινήματα τελειοῦνται μὲ ἀναλογίαν κατὰ τὸν ἦχον τῆς φλοέρας.

Ἀκολουθοῦντες τὴν ὁδοιπορίαν μας ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Συκούριον<sup>1</sup>· αὕτη ἡ πόλις, θεμένη ἐπάνω εἰς ἓνα λόφον εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κισάβου, ἀπολαμβάνει τὴν θέαν εὐφώρων πεδιάδων. Ἡ καθαρότης τοῦ ἀέρος καὶ ἡ ἀφθονία τῶν νερῶν τὴν κατασταίνουσιν ἓνα ἀπὸ τὰ ἡδονικώτερα καθίσματα τῆς Ἑλλάδος<sup>2</sup>. Ἐκεῖθεν, ἕως τὴν Λάρισαν<sup>3</sup>, ὁ τόπος εἶναι εὐκαρπος καὶ πολλὰ κατοικημένος, φαίνεται πὼς εἶναι χαριέστερος ὅσον πλησιάζει τινὰς εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν, ἥτις νομίζεται δικαίως ἡ πρώτη καὶ πλουσιωτέρα τῆς Θεσσαλίας. Τὰ ἔξω της εἶναι στολισμένα ἀπὸ τὴν Σαλαμβριάν, ἥτις κυλίνει κοντὰ εἰς τὰ τείχη της νερὰ καθ' ὑπερβολὴν καθαρὰ<sup>4</sup>.

Ἡμεῖς ἐκονεῦσαμεν εἰς τὸν Ἀμύντορα καὶ ἠύραμεν εἰς τὸ σπίτι του ὅλας τὰς ἀγαλλιάσεις ὅπου ἐπροσμέναμεν ἀπὸ τὴν παλαιάν φιλιάν, ἥτις τὸν ἐσυνέδενε μὲ τὸν πατέρα τοῦ Φιλῶτα.

### Κοιλὰς τῶν Τεμπῶν

Εἶμαστον ἀνυπόμονοι νὰ πηγαίνωμεν εἰς τὰ Τέμπη<sup>5</sup>. Αὐτὸ τὸ ὄνομα, κοινὸν εἰς πολλὰς κοιλάδας ὅπου εὐρίσκει τινὰς εἰς ἐκείνην τὴν τοποθεσίαν, φανερώνει μερικώτερον ἐκείνην, ὅπου σχηματίζει πλησιάζοντας ὁ Ὀλυμπος μὲ τὸν Κίσαβον. Αὕτη εἶναι ἡ μόνη μεγάλη ὁδὸς διὰ νὰ πηγαίνη τινὰς ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ὁ Ἀμύντωρ ἠθέλησε νὰ μᾶς συνοδεύσῃ. Ἐπιάσαμεν ἓνα

1. Κεσερλί.

2. Λίβ. βιβ. 42, κεφ. 54.

3. Ὁ Ὀμηρος τὴν ὀνομάζει Ἄργος Πελασγικόν καὶ ὁ Στράβων Θεσσαλικόν.

4. Πλίν. βιβ. 4, κεφ. 8, τόμ. 1, σελ. 200.

5. Παμπᾶς.



πλοιάριον καὶ τὴν αὐγὴν ἀνήχθημεν εἰς τὴν Σαλαμβριά, τῇ δεκάτῃ πέμπτῃ τοῦ Μεταγειτνιῶνος, (τῇ τριακοστῇ Ἰουλίου τῷ 357 πρὸ Χριστοῦ). Παρευθὺς μᾶς ἐφάνησαν πολλαὶ πόλεις, καθὼς τὰ Φάλανα<sup>1</sup>, ἡ Γυρτώνη<sup>2</sup>, αἱ Ἐλατίαι<sup>3</sup>, τὸ Μόψιον<sup>4</sup> καὶ ἡ Ὀμολις<sup>5</sup>, μερικαὶ θεμέλαι εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, καὶ μερικαὶ εἰς τὰ πλησιόχωρα ὑψῆ<sup>6</sup>. Ἀφοῦ ἐπεράσαμεν τὰς προχοὰς τοῦ Τιταρησίου<sup>7</sup> ποταμοῦ, τοῦ ὁποίου τὰ νερὰ εἶναι ὀλιγώτερον λαμπρὰ ἀπὸ ἐκεῖνα τῆς Σαλαμβριάς<sup>8</sup>, ἐφθάσαμεν εἰς τοὺς Γόννους<sup>9</sup>, ὅπου ἀπέχουσι τῆς Λαρίσης περίπου 160 στάδια<sup>10</sup>. ἐκεῖ ἀρχινᾷ ἡ κοιλάς καὶ ὁ ποταμὸς συσφίγγεται μεταξὺ τοῦ Κισάβου, ὅπου εἶναι ἐκ δεξιῶν του, καὶ τοῦ Ὀλύμπου, ὅπου εἶναι εἰς τὴν ἀριστεράν του, οὐπερ τὸ ὕψος εἶναι ὀλίγον περισσότερον ἀπὸ δέκα στάδια<sup>11</sup>.

Κατὰ μίαν ἀρχαίαν παράδοσιν, ἕνας πεισμὸς ἐξεχώρισεν αὐτὰ

1. Διριλί.

2. Μπαλαμούτι.

3. Καστρί.

4. Μακρυχώρι.

5. Κάστρο τῆς Ὀραιάς.

6. Σαραντοπόρου.

7. Λιβ. βιβ. 43, κεφ. 61.

8. Ὀμηρ. Ἰλ. Β, στίχ. 754. Στάβ. βιβ. 9, σελ. 441.

9. Κατὰ τὴν περιγραφὴν, ὅπου κάμνει ὁ συγγραφεὺς, φαίνεται πὼς νὰ ἦτον οἱ Γόννοι κάτω ἀπὸ τὸν Προφήτην Ἡλίαν εἰς τὰ ἀριστερὰ τῆς Σαλαμβριάς, ἐκεῖ ὅπου ὀνομάζεται τώρα Μετόχι, ἐπειδὴ ἐκεῖ συσφίγγεται ὁ ποταμὸς. Ὁ τόπος αὐτὸς ἐξουσιάζεται ἀπὸ τὴν Ράψανην.

10. Λιβ. βιβ. λστ', κεφ. 1.

11. Ὁ Πλούταρχος (Παῦλ. Αἰμιλ. τόμ. α', σελ. 263) διηγεῖται μίαν ἀρχαίαν ἐπιγραφὴν, διὰ τῆς ὁποίας φαίνεται ὅτι ὁ Ξενόγωρος ἤδρε τὸ ὕψος τοῦ Ὀλύμπου δέκα στάδια καὶ ἕνα πλῆθρον, παρὰ τέσσαρας πόδας. Τὸ πλῆθρον, κατὰ τὸν Σουΐδαν, ἦτον τὸ ἐκτημόριον τοῦ σταδίου, καὶ ἐπομένως δεκαπέντε ὄργυιές, τέσσαρας πόδας καὶ ἕξ δάκτυλα. Ἐβγαλε τοὺς τέσσαρας πόδας, μένουσι δεκαπέντε ὄργυιαι, αἱ ὁποῖαι προστιθέμεναι εἰς τὰς 945, ὅπου δίδουσι τὰ δέκα στάδια, μένει τὸ ὕψος τοῦ Ὀλύμπου 960 ὄργυιές. Ὁ κύρ Βερνούλης τὸ ἤδρεν 1017 ὄργυιές (Μπιουφ. ἐποχ. τῆς φύσ. σελ. 303). Διὰ τὴν ἡξεύρη ὁ ἀναγνώστης πόσον εἶναι ἡ ὄργυια καὶ τὰ λοιπὰ μέτρα, ἄς ἴδῃ τὴν Γεωγ. τῶν Δημητριέων, φύλ. 21.



τὰ βουνά καὶ ἀνοίξε τὴν δίοδον εἰς τὰ νερά ὅπου ἐσκέπαζον τὰς πεδιάδας<sup>1</sup>. εἶναι τουλάχιστον ὁμῶς βέβαιον, ὅτι, ἂν ἐσφαλοῦσαν αὐτὸν τὸν δρόμον, ἡ Σαλαμβριά δὲν ἤμποροῦσε πλέον νὰ ἔχη ἐξοδον, ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ποταμὸς ὅπου δέχεται εἰς τὸ τρέξιμόν του πολλὰ ποτάμια, τρέχει εἰς ἕναν τόπον, ὅστις ὑψοῦται βαθμηδὸν ἀπὸ τὰς ὀχθὰς του, ἕως εἰς τοὺς λόφους καὶ εἰς τὰ βουνά, ὅπου περιτριγυρίζουσιν αὐτὴν τὴν τοποθεσίαν.

Διὰ τοῦτο ἔλεγον ὅτι, ἂν οἱ Θετταλοὶ δὲν ὑπετάττοντο εἰς τὸν Ξέρξην, αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν ἤθελεν ἀποφασίσει νὰ ἐξουσιάσῃ τοὺς Γόννους καὶ νὰ κτίσῃ ἕν ἀδιαπέραστον ἐμπόδιον εἰς τὸν ποταμόν<sup>2</sup>.

Αὐτὴ ἡ πόλις εἶναι καθ' ὑπερβολὴν ἀξιόλογος διὰ τὴν τοποθεσίαν της. Εἶναι τὸ κλειδί τῆς Θεσσαλίας πρὸς τὸ μέρος τῆς Μακεδονίας<sup>3</sup>, καθὼς αἱ Θερμοπύλαι εἶναι πρὸς τὸ μέρος τῆς Φωκίδος.

Ἡ κοιλὰς ἐκτείνεται ἀπὸ μεσημβρίαν εἰς ἄρκτον<sup>4</sup>. Τὸ μᾶκρος της εἶναι σαράντα στάδια<sup>5</sup>. Τὸ μεγαλύτερον πλάτος της εἶναι κοντὰ δύομισι στάδια<sup>6</sup> περίπου, τῶν 236 ὄργυιων. Αὐτὸ τὸ πλάτος ὁμῶς ἐλαττοῦται ἐνίοτε<sup>7</sup>, εἰς τρόπον ὅπου δὲν φαίνεται νὰ εἶναι περισσότερο ἀπὸ 100 ποδάρια<sup>8</sup>.

1. Ἡρόδοτ. βιβ. 7, κεφ. 129. Στράβ. βιβ. 9, σελ. 430.

2. Ἡρόδοτ. αὐτόθι κεφ. 130.

3. Λιβ. βιβ. 42, κεφ. 67.

4. Ποκόκ., τόμ. γ', σελ. 152, σημ. τῆς μ. Στουάρδ.

5. Πλίν. βιβλ. δ', κεφ. η', τόμ. α', σελ. 200. Λιβ. βιβλ. 44, κεφ. ς'.

6. Σημ. τῆς μ. Στουάρδ.

7. Πλίν. αὐτόθι. Αἰλιαν., ποικιλ. ἱστ., βιβλ. γ', κεφ. α'. Περιζων. αὐτόθ. Σαλμασ. εἰς Σόλιν., σελ. 583.

8. Ὁ κύρ Πάβ εἰς τὴν Ἱστορίαν του τῆς Ἑλλάδος τόμ. α', σελ. 32, λέγει περὶ τῶν Τεμπῶν ταῦτα:

«Οἱ ἀρχαῖοι μᾶς ἀφησαν τέσσαρας περιγραφὰς τῶν Τεμπῶν. Αἱ τοῦ Πλίνου καὶ τοῦ Αἰλιανοῦ εἶναι καθαρῶς μυθώδεις, αἱ τοῦ Τίτου Λιβίου καὶ τοῦ Ὀβιδίου εἶναι ἀκριβῶς σύμφωνοι μὲ τὴν ἀλήθειαν. Οἱ νεώτεροι περιηγηταὶ καὶ οἱ καταγράψαντες τὰ ὑπομνήματά των, ὡς ὁ μπαρὼν Τότ, ἦσαν τόσον ἀμαθεῖς εἰς τὴν ἀρχαίαν γεωγραφίαν, ὅπου συντυχαίνουσιν ἀδιακόπως διὰ τὰ Τέμπη ὡσάν διὰ μίαν τερπνὴν πεδιάδα. Ἐν καιρῷ ὅπου ὁ Αἰλιανός, ὅστις μὲ ὄλον ὅπου τὰ ὑπερεξεθείασε τόσον, προσδιορίζει τὸ πλάτος των μόνον ἕνα πλῆθρον, ἢ περίπου δεκαπέντε ὄργυιων. Λοιπὸν, δὲν εἶναι μεγίστη ματαιοφροσύνη, εἰς

Τὰ ὄρη εἶναι σκεπασμένα ἀπὸ πλατάνους, λεῦκες καὶ μελίους μιᾶς ἐξαισίου ὠραιότητος<sup>1</sup>. Ἀπὸ τοὺς πρόποδὰς των ὑπεκλάμπουσι πηγαὶ διειδεδστάτων νερῶν ὡσάν τὸ κρυστάλλι<sup>2</sup>, καὶ ἀπὸ τὰς διακοπάς, ὅπου διαχωρίζουσι τὰς κορυφὰς των, ἐκφεύγει ἕνας δροσερὸς ἀέρας, ὅπου τὸν ἀναπνέει τινὰς μὲ μίαν κρυφὴν ἡδονήν.

Ἀπεφασίσαμεν νὰ περάσωμεν ἀπὸ τὴν Ἡπειρον, καὶ ἐπήραμεν τὸν δρόμον τῶν Γόμφων<sup>3</sup>, πόλις κειμένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Πίνδου.

τὴν ὁποίαν ἔπεσον διδόντες τὸ ὄνομα τερπνῆς πεδιάδος εἰς ἕνα κατάστενον δεκαπέντε ὄργυιῶν πλάτος.»

Πίπτει ὁμῶς εἰς παραλογισμόν, λαμβάνοντας τὸ μέρος ἀντὶ τοῦ ὄλου. Ἀληθινά, εἰς τὴν ἀρχὴν εἶναι στενὴ ἡ κοιλάς, πλήν, ἀκολουθώντας τὸ τρέξιμον τοῦ Πηνειοῦ, πλατύνεται καὶ ἐκτείνεται ἀμφοτέρωθε, περισσότερο δὲ εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην, ὅπου εἶναι καὶ πεδιάδες, τῶν ὁποίων ἡ χλόη θερίζεται. Εἶδον αὐτοφει τὴν ἀπερίγραφτον ὠραιότητα ἐκείνου τοῦ τόπου, ἔπιον καὶ νερὸν ἀπὸ τὸ ὑπόγειον τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης, νῦν δὲ Ἀγίας Παρασκευῆς. Δὲν ἔχει κόσμον τέχνης, ἀλλὰ τίς κοσμιωτέρα τῆς φύσεως;

Ὁ κύρ Πάβ πρέπει νὰ ἐβγῆ ἀπὸ τὸ βόρειον φροντιστήριόν του, νὰ γίνῃ αὐτόπτης τῆς τοποθεσίας ἐκείνης, καὶ τότε, πειθόμενος, ἀνυπερθέτως θέλει ὁμολογήσει, ὡς ὁ Τότ, τὴν ὑπεροχὴν των ἀπὸ κάθε ἄλλην. Εἶδὲ καὶ ἀπιστῆ εἰς τοὺς αὐτόπτας καὶ λογομαχεῖ ἰσχυρογνωμονῶν, εἶναι ἄδικος.

Λέγει ἔτι πῶς ἠρώτησεν ἕναν Ἕλληνα (ὅστις ἴσως νὰ ἦτον κρεοπώλης): «Τί ἤθελε κάμει τὸ ἔθνος του, ἂν ἤθελε λάβει τὴν πρώτην του λαμπρότητα;» Ἐκεῖνος τάχα νὰ ἀπεκρίθη ὅτι «πρῶτον κίνημά του ἤθελεν εἶσται νὰ σφάξῃ τοὺς μὴ ὀρθοδόξους» καὶ δράττεται λαβῆς πρὸς γενικὴν τῶν Ἑλλήνων κατηγορίαν. Ὁμοιάζει τοῦτο ὡσάν νὰ ἐρωτήσῃ τινὰς τοὺς ἐν Βουκουρεστίῳ ἀρματοποιούς Γερμανούς, ποῖα ψηφίσματα ἔχουσι νὰ ἐκδοθῶσιν εἰς τὸ μέλλον ἀπὸ τὸ βουλευτήριον τῆς πατρίδος των; Καὶ ν' ἀκούσῃ ὅτι πρῶτον θέλει εἶναι τὸ νὰ κοπῶσιν οἱ πόδες ὄλων ἐκείνων ὅπου δὲν ἀρματηλατοῦσι. Καὶ ἐδῶ ἀπὸ τοῦ μέρους τὸ ὄλου κατακρίνει.

1. Θεόφρ. ἱστ. φυτ., βιβλ. 4, κεφ. ζ'. Κάτουλ. ἐπιθαλ. Πηλ. καὶ Θέτιδ., Πλούτ. εἰς Φλαμιν. σελ. 370. Ἡσύχ. εἰς Τέμπ.

2. Αἰλιαν. ποικ. ἱστ., βιβλ. γ', κεφ. α'.

3. Σταγοὶ Καλαμπάκα.



«Ἐπιπεδογραφία τοῦ περάσματος τῶν Θερμοπύλων  
 πρὸς κατάληψιν τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ Ξέρξου εἰς τὴν Ἑλλάδα  
 τῆς παρὰ τοῦ Νέου Ἀναχάρσιδος ἱστορουμένης».

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΣ'

### Ὀδοιπορία τῆς Ἠπειροῦ, τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τῆς Αἰτωλίας

Μαντεῖον τῆς Δωδώνης — Πήδημα τῆς Λευκάδος

Τὸ ὄρος Πίνδος διαχωρίζει τὴν Θεσσαλίαν ἀπὸ τὴν Ἠπειρον. Τὸ διεπεράσαμεν παραπάνω ἀπὸ τοὺς Γόμφους<sup>1</sup> καὶ ἐμβήκαμεν εἰς τὸν τόπον τῶν Ἀθαμάνων (τὰ Ἄγραφα). Ἀπ' ἐκεῖ ἤμπορούσαμεν νὰ πηγαίνωμεν εἰς τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης, ἐπειδὴ δὲν εἶναι μακρὰν. Ξεχωριστὰ ὅμως ὅπου ἔπρεπε νὰ περάσωμεν βουνὰ σκεπασμένα ἤδη ἀπὸ χιόνι, καὶ ὁ χειμὼν εἶναι δριμύτατος εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν<sup>2</sup>, εἶχαμεν ἰδεῖ τόσα μαντεῖα εἰς τὴν Βοιωτίαν, ὅπου μᾶς

1. Λιβ. βιβλ. 32, κεφ. 14.

2. Ὅμηρ. Ἰλιάδ. Β, στίχ. 750. — Ἡ μαρτυρία τοῦ Ὁμήρου ὅπου ἀναφέρει ἐδῶ ὁ Ἀνάχαρσις, ἅς μοι εἶναι συγχωρημένον νὰ εἰπῶ, ὅτι εἶναι δι' ἄλλην Δωδώνην:

*Γουεὺς δ' ἐκ Κύφρον ἤγε δύο καὶ εἴκοσι νῆας  
τῶδ' Ἐνιῆνες ἔπαντο μενεπτόλεμοί τε Περαιβοί,  
οἱ περὶ Δωδώνην δυσχείμερον οἰκί' ἔθεντο,  
οἱ τ' ἄμφ' ἱμερτὸν Τιταρησίον ἔργ' ἐνέμοντο.*

Αὕτη ἡ πλησίον τοῦ Τιταρησίου Δωδώνη κεῖται εἰς τὰς ἐσχατίας τοῦ Ὀλύμπου εἰς τὴν Θεσσαλίαν, καὶ λέγεται τὴν σήμερον Λιβάδι· καὶ ἐν ἢ τὸ μαντεῖον, εἰς τὰς τοῦ Τομάρου εἰς τὴν Ἠπειρον, καὶ λέγεται Παλαιὰ Ἁγία Παρασκευή. Ἡ μὲν παράλιος τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἡ δὲ μακρὰν ἀπέχουσα καὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ. Καὶ ἄλλως, ἡ δυτικὴ Ἑλλάς δὲν συμπεριείχετο εἰς τὴν κατὰ Τρωάδος συνωμοσίαν, ὅπου νὰ ἰσχύῃ ἡ μαρτυρία. Φαίνεται οὖν, ὅτι ἡ ὁμωνυμία



ἐπροξενούσαν περισσοτέραν ἀηδίαν, ἢ περιέργειαν. Ἀπεφασίσαμεν νὰ πηγαίνωμεν κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Ἀμβρακίαν (Ἄρταν), ἀπὸ ἓναν δρόμον πολλὰ σύντομον, πλὴν ἀρκετὰ σκληρόν<sup>1</sup>.

Αὕτῃ ἡ πόλις, ἀποικία τῶν Κορινθίων<sup>2</sup>, εἶναι κειμένη πλησίον ἑνὸς κόλπου, ὅστις ἔχει τὸ ἴδιον ὄνομα τῆς Ἀμβρακίας<sup>3</sup>. ὁ ποταμὸς Ἄραχθος τρέχει εἰς τὰ δυτικὰ μέρη της. Εἰς τὸ ἀνατολικὸν της εἶναι ἓνας λόφος, ὅπου ἔκτισαν μίαν ἀκρόπολιν. Τὰ τεῖχη της ἔχουσι περίπου εἰκοσιτέσσαρα στάδια περίμετρον<sup>4</sup> (2268 ὀργυιές). Εἰς τὰ ἔνδον, τὰ βλέμματα ἐφέλκονται ἀπὸ τοὺς ναοὺς καὶ ἄλλα εὐμορφα μνήματα<sup>5</sup>, εἰς τὰ ἔξω ἀπὸ εὐφόρους πεδιάδας ὅπου ἐκτείνονται μακρὰν<sup>6</sup>. Ἡμεῖς ἐκαθήσαμεν μερικὰς ἡμέρας καὶ ἐπήραμεν γενικὰ σημειώματα τῆς Ἡπείρου.

Ὁ Πίνδος, κατ' ἀνατολάς, καὶ ὁ κόλπος τῆς Ἄρτας, πρὸς μεσημβρίαν, διαχωρίζουσι τρόπον τινὰ τὴν Ἡπειρον ἀπὸ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Πολλὰ ἀλυσίδες βουνῶν σκεπάζουσι τὰ ἐνδοτέρω τοῦ τόπου. Πρὸς τὰ παραθαλάσσια εὐρίσκει τινὰς χαριεστάτας θεάς καὶ εὐφόρους πεδιάδας<sup>7</sup>. Μεταξὺ τῶν ποταμῶν ὅπου τὴν δροσίζουσιν, ἐξέχει ὁ Ἀχέρων (Καλαμᾶς), ὅστις εἰσβάλλει εἰς ἓνα βάλτον τοῦ ἰδίου ὀνόματος, καὶ ὁ Κωκυτὸς (ποτάμι τῆς Πάργας), τοῦ ὁποίου τὸ νερὸν εἶναι μιᾶς ἀηδοῦς γεύσεως<sup>8</sup>. Ὅχι μακρὰν ἀπ' ἐκεῖ εἶναι ἓνα μέρος ὀνομαζόμενον Ἀόρνη ἢ Ἀβούρνη, ὅπουθεν ἐξατμίζονται ἀναθυμιάσεις καὶ μολύνουσι τὸν ἀέρα<sup>9</sup>. Εἰς αὐτὸ τὸ σχέδιον γνωρίζει τινὰς εὐκόλως τὸν τόπον, ὅπου εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους

ἐξηπάτησε τὸν θεῖον αὐτὸν συγγραφέα. Πλὴν, ἀμφότεραι ὄρειναί, δυσχείμεροι, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν σχεδὸν παράλληλον κείμεναι.

1. Λιβ. αὐτόθ. κεφ. 15.

2. Θουκυδ. βιβλ. 2, κεφ. 80.

3. Στράβ. βιβλ. 7, σελ. 325.

4. Λιβ. βιβλ. 38, κεφ. 4.

5. Δικαίαρ. στίχ. 28, ἀπ. γεωγ. τόμ. 2, σελ. 3.

6. Πολύβ. κεφ. 27, σελ. 827 καὶ 828. Λιβ. βιβλ. 38, κεφ. 3.

7. Στράβ. σελ. 324.

8. Παιουσ. βιβλ. α', κεφ. 17, σελ. 40.

9. Ὁ αὐτός, βιβλ. 9, κεφ. 30, σελ. 768. Πλίν. βιβλ. 4, κεφ. α', σελ. 188.

ἔθεσαν τὸν ἄδην. Ἐπειδὴ ἡ Ἕπειρος ἦτον τότε ἡ τελευταία ἐγνωσμένη ἐπαρχία πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος, αὐτὴ ἐνομιζέτο ὡς ὁ χῶρος τοῦ ζόφου. Καθ' ὅσον ὁμως τὰ σύνορα τοῦ κόσμου ὠπισθοδρόμησαν πρὸς τὸ ἴδιον μέρος, ὁ ἄδης ἔλλαξε τοποθεσίαν, καὶ μετετέθη ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν Ἰσπανίαν, πάντοτε πρὸς τὰ μέρη ὅπου τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐφαίνετο νὰ σβήνῃ.

Ἡ Ἕπειρος ἔχει πολλοὺς λιμένας μετρίως καλοῦς. Προάγει ὁ τόπος, μεταξὺ ἄλλων πραγμάτων, καὶ ἄλογα ὀγλήγορα εἰς τὸ τρέξιμον<sup>1</sup>, καὶ μανδρόσκυλα, εἰς τὰ ὅποια ἐμπιστεύονται τὴν φύλαξιν τῶν ποιμνίων, καὶ ὅπου ἔχουσιν ἕνα τι παρόμοιον μὲ τοὺς Ἕπειρώτας· τοῦτο εἶναι ὅτι ὀλίγον τίποτες ἀρκεῖ νὰ τὰ βάλῃ εἰς μανίαν<sup>2</sup>. Μερικὰ τετράποδα εἶναι ἐνὸς ὑπερβολικοῦ μεγέθους. Πρέπει νὰ εἶναι τινὰς ὀρθός, ἢ ὀλίγον σκυμμένος, διὰ νὰ ἀρμέξῃ τὰς ἀγελάδας, αἱ ὅποια δίδουσι μίαν μεγάλην ποσότητα γάλακτος<sup>3</sup>.

Ἦκουσα νὰ διηγοῦνται διὰ μίαν βρύσιν, ὅπου εἶναι εἰς τὸν τόπον τῶν Χαονίων<sup>4</sup>. Διὰ νὰ ἐβγάλωσι τὸ ἄλας ὅπου ἐμπεριέχουσι τὰ νερά της, τὰ βράζουσι καὶ τὰ ἐξατμίζουσι. Τὸ ἄλας, ὅπου μένει, εἶναι λευκὸν ὡσὰν τὸ χιόνι<sup>5</sup>.

Ἐξω ἀπὸ μερικὰς ἑλληνικὰς ἀποικίας καταστημένας εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἕπειρου<sup>6</sup>, διαχωρίζονται εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον δεκατέσσαρα παλαιὰ γένη, βάρβαρα τὰ περισσότερα, διαμοιρασμένα εἰς ἀπλὰς ἐνορίας<sup>7</sup>. Μερικὰ μὲν, ὅπου ἐφάνησαν εἰς τινὰς ἐποχάς, ὑποκείμενα εἰς διάφορα διοικήσεων εἶδη<sup>8</sup>· ἄλλα, καθὼς οἱ Μολοσσοί, οἵτινες περίπου τῶν ἐννεακοσίων χρόνων, ὑπόκεινται εἰς ἡγεμόνας τῆς ἰδίας γενεᾶς. Εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἀρχαιοτέρας καὶ εὐ-

1. Ἀχιλλ. Τάτ. βιβλ. α' στίχ. 420.

2. Αἰλιαν. περὶ ζώων βιβλ. 3, κεφ. 2. Σουίδ. εἰς Μολοσ.

3. Ἀριστοτ. ἱστ. ζώων βιβλ. 3, κεφ. 21, τόμ. α', σελ. 812.

4. Οἱ περίξ τῆς Χειμάρρας.

5. Ὁ αὐτ. μετεωρ. βιβλ. 2, κεφ. 3.

6. Δημοσθ. περὶ Ἄλων. σελ. 73.

7. Θεοφρ. ἀπολ. Στράβ. βιβλ. 7, σελ. 323. Σκύλαξ, περίπλ. ἀπ. γεωργ. μιν. τόμ. α', σελ. 2.

8. Ὁμ. Ὀδυσ. ξ, στίχ. 315. Θουκ. βιβλ. 2, κεφ. 80.

γενεστέρας τῆς Ἑλλάδος· αὐτὴ κατάγεται ἀπὸ τὸν Πύρρον, υἱὸν τοῦ Ἀχιλλέως, καὶ οἱ ἀπόγονοὶ του ἐξουσίασαν κατὰ διαδοχὴν ἕναν θρόνον ὁποῦ δὲν ἐδοκίμασε ποτὲ τὸ μικρότερον κλόνισμα. Μερικοὶ φιλόσοφοι ἀποδίδουσι τὴν διάρκεισιν αὐτοῦ τοῦ βασιλείου εἰς τὴν ὀλιγότητα τῶν ἐπαρχιῶν ὁποῦ περιεῖχεν ἄλλοτε. Δογματίζουσιν ὅτι, ὅσον ὀλιγωτέραν δύναμιν ἔχουσιν οἱ αὐτοκράτορες, τόσον ὀλιγωτέραν φιλοδοξίαν καὶ κλίσιν εἰς τὸν δεσποτισμόν<sup>1</sup>. Ἡ διαμονὴ αὐτοῦ τοῦ βασιλείου διαρκεῖ ἐξ αἰτίας μιᾶς σταθερᾶς συνηθείας. Ὅταν ἕνας ἡγεμὼν φθάνη εἰς τὸ διάδημα, τὸ ἔθνος συνάζεται εἰς μίαν ἀπὸ τὰ πρῶτας πόλεις. Ὑστερον ἀπὸ τὰς ἱεροπραξίας, ὁποῦ διατάττει ἡ θρησκεία, ὁ αὐτοκράτωρ καὶ οἱ ὑπήκοοι ὑπόσχονται, δι' ἑνὸς ὅρκου ἐκφωνουμένου ἔμπροσθεν τῶν θυσιαστηρίων, ὁ μὲν νὰ βασιλεύῃ κατὰ τοὺς νόμους, οἱ δὲ νὰ διαφενδεύωσι τὴν βασιλείαν καθὼς διαλαμβάνουσιν οἱ ἴδιοι νόμοι<sup>2</sup>.

Αὐτὴ ἡ συνήθεια ἄρχισεν εἰς τὸν παρελθόντα αἰῶνα. Ἐγινε τότε μία λαμπρὰ μεταβολὴ εἰς τὴν διαίκησιν καὶ εἰς τὰ ἥθη τῶν Μολοσσῶν<sup>3</sup>. Ἐνας ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς των, ἀποθαίνοντας, ἄφησεν ἕνα μόνον υἱόν. Τὸ ἔθνος, ὄντας βέβαιον ὅτι τίποτες δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ χρησιμεύσῃ τόσον, ὅσον ἡ ἀνατροφή τοῦ νέου τούτου ἡγεμόνος, ἐνεχείρισε τὴν φροντίδα εἰς φρονίμους ἀνθρώπους, οἵτινες ἔβαλαν σκοπὸν νὰ τὸν ἀναθρέψωσι μακρὰν ἀπὸ τὰς ἡδονὰς καὶ τὴν κολακείαν. Τὸν ἐπῆγαν εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ συνέβη εἰς μίαν δημοκρατίαν τὸ νὰ διδαχθῇ τὰ ἀμοιβαῖα χρέη τῶν αὐτοκρατόρων καὶ τῶν ὑπηκόων. Ἐπιστρέφοντας εἰς τὸ βασιλείον του, ἔδωκε ἕνα μέγα παράδειγμα· εἶπεν εἰς τὸν λαόν: «Ἐγὼ ἔχω πολλὴν δύναμιν, θέλω νὰ τὴν περιορίσω». Κατέστησεν ἕνα συνέδριον, νόμους καὶ πολιτάρχας. Παρευθὺς σπουδὴ καὶ αἱ τέχναι ἤνθησαν, διὰ μέσου τῶν φροντίδων καὶ τῶν παραδειγμάτων του. Οἱ Μολοσσοί, ὁποῦ τὸν λατρεύουσιν, ἡμέρευσαν τὰ ἥθη τους, ἐπῆραν ἐπάνω εἰς τὰ βάρβαρα ἔθνη τῆς Ἠπείρου τὴν ὑπεροχὴν ὁποῦ δίδουσιν αἱ ἐπιστῆμαι.

1. Ἄριστ. περὶ δημοκρ. βιβλ. 5, κεφ. 11, τόμ. 2, σ. 405.

2. Πλούτ. εἰς Πύρρ. τόμ. α', σελ. 385.

3. Ὁ αὐτὸς αὐτόθ. σελ. 383. Ἰουστιν. βιβλ. 17, κεφ. 3.



## Μαντεῖον τῆς Δωδώνης

Εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ βόρεια μέρη τῆς Ἡπείρου εἶναι ἡ πόλις Δωδώνη. Ἐκεῖ εὐρίσκεται ὁ ναὸς τοῦ Διὸς<sup>1</sup> καὶ τὸ πλεόν ἀρχαῖον μαντεῖον τῆς Ἑλλάδος<sup>2</sup>. Αὐτὸ τὸ μαντεῖον ὑπῆρχεν ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου οἱ κάτοικοι ἐκείνων τῶν ἐπαρχιῶν εἶχον μόνον μίαν συγχυσμένην ιδέαν τῆς θεότητος. Καὶ μὲ ὄλον τοῦτο ἐκίνουν ἤδη τὰ ὑποπτευόμενα βλέμματά των εἰς τὸ μέλλον — τόσον ἀληθεύει ὅτι ἡ ἔφεσις τοῦ ναὸ τὸ γνωρίσῃ τινὰς εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἀρχαιοτέρας ἀρρωστίας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ὡσπερ καὶ ἀπὸ τὰς πλεόν ὀλεθρίους! Ἐγὼ προσθέτω ὅτι εἶναι μία ἄλλη ἀκόμη, ἣτις δὲν εἶναι ἤττον ἀρχαιότερα μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων εἶναι τὸ νὰ ἀνάγωσιν εἰς ὑπερφυσικὰς αἰτίας, ὅχι μόνον τὰ ἀποτελέσματα τῆς φύσεως, ἀλλ' ἀκόμη τὰς συνηθείας καὶ τὰ καταστήματα, ὧν τὴν ἀρχὴν ἀγνοοῦσιν. Ὅταν καταδεχθῇ τινὰς ν' ἀκολουθήσῃ τὰς σειρὰς τῶν παραδόσεών των, διακρίνει ὅτι καταντοῦσιν ὅλοι εἰς τεράστια. Ἦτον ἀναγκαῖον ἓνα, χωρὶς ἀμφιβολίας, διὰ νὰ θεσπίσῃ τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης, καὶ ἰδοῦ πῶς αἱ ἱερεῖαι τοῦ ναοῦ τὸ διηγοῦνται<sup>3</sup>:

Μίαν ἡμέραν, δύο μαῦραι περιστερὰ ἐπέταξαν ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν Θηβῶν τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐστάθησαν ἡ μία εἰς τὴν Λιβύαν καὶ ἡ ἄλλη εἰς τὴν Δωδώνην. Αὐτὴ ἡ ὕστερινή, καθήσασα ἐπάνω εἰς μίαν δρυῖν, ἐπρόφερον αὐτὰ τὰ λόγια μὲ μίαν εὐληπτον φωνήν: «ἀνεγείρετε ἐδῶ ἓνα μαντεῖον εἰς τιμὴν τοῦ Διός». Ἡ ἄλλη περιστερὰ προσεδιόρισε τὸ ἴδιον εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Λιβύας. Καὶ οἱ δύο ἐθεωρήθησαν ὡς διερμηνευταὶ τῶν θεῶν. Ὅσον ματαῖα καὶ ἂν εἶναι αὐτὴ ἡ διήγησις, φαίνεται πῶς νὰ ἔχη μίαν πραγματικὴν βάσιν. Οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς βεβαιώνουσιν ὅτι δύο ἱερεῖαι ἔφερον ἄλλοτε τὰ ἱερά των ρητὰ εἰς τὴν Δωδώνην, ὁμοίως καὶ εἰς τὴν Λιβύαν. Εἰς δὲ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Ἡπείρου ἡ αὐτὴ λέξις δηλοῖ μίαν περιστερὰν καὶ μίαν γυναῖκα γραῖαν<sup>4</sup>.

1. Λέγεται τὴν σήμερον ἡ Παλαιὰ Ἁγία Παρασκευή.

2. Ἡρόδοτ. βιβλ. 2, κεφ. 52.

3. Ἡρόδοτ. βιβλ. 2, κεφ. 55.

4. Στράβ. βιβλ. 7, ἀπολ. γεωγ. μετ. τομ. 2, σελ. 103. Σερβ. εἰς Βιργ.



Ἡ Δωδώνη κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Τομάρου ὄρους (Δρύσκου), ὅπουθεν ἐξέρχεται πλῆθος ἀενάων πηγῶν<sup>1</sup>. Αὐτὴ χρεωστεῖ τὴν δόξαν καὶ τὸν πλοῦτον τῆς εἰς τοὺς ξένους ὅπου ἔρχονται νὰ συμβουλευθῶσι τὸ μαντεῖον τῆς. Ὁ ναὸς τοῦ Διὸς καὶ αἱ στοαί, ὅπου τὸν περιτριγυρίζουσιν, εἶναι στολισμένα με ἀναρίθμητα εἰδωλα καὶ με ἀφιερώματα σχεδὸν ἀπ' ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς<sup>2</sup>. Τὸ ἱερὸν δάσος ἀνεγείρεται ἐκεῖ κοντά<sup>3</sup>. Μεταξὺ τῶν δρυῶν, ἀφ' ὧν συνίσταται, εἶναι μία ὀνομαζομένη ἱερά ἢ προφητικὴ. Ἡ εὐλάβεια τῶν λαῶν τὴν καθιέρωσε πρὸ πολλῶν αἰώνων<sup>4</sup>.

Ὅχι μακρὰν ἀπὸ τὸν ναόν, εἶναι μία πηγὴ, ἣτις καθ' ἑκάστην εἶναι ξηρὰ τὸ μεσημέρι καὶ τὰ μεσάνυκτα εἰς τὴν μεγαλυτέραν πλημμύραν τῆς. Καθ' ἡμέραν δὲ αὐξάνει καὶ ὀλιγοστεύει ἀνεπαίσθητως μεταβαλλομένη ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην κατάστασιν. Λέγουσιν ὅτι παρασταίνει ἓνα ἰδιαιτέρον φαινόμενον ἀκόμη: Μὲ ὄλον ὅπου τὰ νερά τῆς εἶναι ψυχρά καὶ σβῆνει τὲς λαμπάδες ὅπου βυθίζουσιν ἐκεῖ, αὐτὴ ἀνάπτει τὲς σβησμένες ὅπου προσεγγίζει τινὰς ἕως εἰς ἓνα κάποιον διάστημα<sup>5</sup>. Τὸ δάσος τῆς Δωδώνης εἶναι περιτριγυρισμένον ἀπὸ βάλτους, πλὴν ἡ γῆ εἶναι εὐφορωτάτη ἐν γέ-

ἐκλογ. 9, στίχ. 13, σχολ. Σοφοκ. εἰς Τραχιν. στίχ. 175. Ἰπόμν. τῆς Φιλολ. Ἰσθ. τόμ. 5. Ἰστορ. σελ. 35.

1. Στράβ. βιβλ. 7, σελ. 328, Θεόπομπ. ἀπ. Πλίν. βιβλ. 4, κεφ. α', σελ. 188.

2. Πολύβ. βιβλ. 4, σελ. 331, βιβλ. 5, σελ. 358.

3. Σερβ. εἰς Βιργ. γεωγρ. α', στίχ. 149.

4. Πausan. βιβλ. 8, σελ. 643.

5. Πλίν. βιβλ. 2, κεφ. 103, τόμ. α', σελ. 120. Μελ., βιβλ. β', κεφ. γ' — Ἐδιηγοῦντο σχεδὸν τὸ ἴδιον διὰ τὴν καυστικὴν πηγὴν κειμένην τρεῖς ὥρας μακρὰν ἀπὸ τὴν Γρενόμπλ (εἰς τὴν Φράντζαν) καὶ θεωρημένην διὰ πολλοῦ χρόνου ὡσάν ἓνα τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τῆς ἐπαρχίας Δοφινέ. Τὸ θαῦμα ὁμοῦς ἐχάθη, εὐθύς ὅπου ἠθέλησαν νὰ λάβωσι τὸν κόπον νὰ ἐξερευνησῶσι τὴν αἰτίαν. (Ἰστορ. τῆς Ἀκαδ. τῶν Ἐπιστ. τοῦ 1699, σελ. 23. Ἰστορ. τῶν δεισιδ., πράξ. τόμ. α', σελ. 44).

νει καὶ βλέπει τινὰς πολυάριθμα ποίμνια νὰ περιέρχωνται εἰς ὠ-  
ραίας πεδιάδας<sup>1</sup>.

Ἀκολουθοῦντες τὸν δρόμον μας, εἶδαμεν ἐκ δεξιῶν τὰ νησιά τῆς  
Ἰθάκης καὶ τῆς Κεφαλληνίας, ἐξ ἀριστερῶν τὰ παραθαλάσσια τῆς  
Ἀκαρνανίας (τοῦ Ξηρομέρου). Εὐρίσκονται εἰς αὐτὴν τὴν τελευ-  
ταίαν ἐπαρχίαν μερικαὶ μεγάλαι πόλεις<sup>2</sup>, μία ποσότης μικρῶν ὠχυ-  
ρωμένων χωρίων<sup>3</sup>, πολλὰ γένη διαφόρων γενεαλογιῶν<sup>4</sup>, συντρο-  
φευμένα ὅμως εἰς μίαν γενικὴν συμμαχίαν, καὶ σχεδὸν πάντοτε εἰς  
πόλεμον ἐναντίον τῶν Αἰτωλῶν γειτόνων τους, τῶν ὁποίων ὁ τόπος  
εἶναι χωρισμένος ἀπὸ τὸν ἐδικόν τους διὰ τοῦ Ἀχελώου ποταμοῦ  
(Ἀσπροπόταμο). Οἱ Ξηρομερίται εἶναι πιστοὶ εἰς τὸν λόγον τους,  
καὶ καθ' ὑπερβολὴν ζηλωταὶ τῆς ἐλευθερίας  
τῶν<sup>5</sup>.

Ἀφοῦ ἐπεράσαμεν τὴν προχοὴν τοῦ Ἀσπροποτάμου, ἐπλέο-  
μεν μίαν ὀλόκληρον ἡμέραν τὰ παραθαλάσσια τῆς Αἰτωλίας<sup>6</sup>. Αὐ-  
τὸς ὁ τόπος, ὅπου εὐρίσκει τινὰς εὐφόρους πεδιάδας, κατοικεῖται  
ἀπὸ ἓνα πολεμικὸν ἔθνος<sup>7</sup>, καὶ διηρημένον εἰς διάφορα στίφη, ὧν  
τὰ περισσότερα δὲν εἶναι ἔκπαλαι Ἕλληγες, καὶ μερικὰ φυλάττου-  
σιν ἀκόμη τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας των βαρβαρότητος, ὁμιλοῦντες  
μίαν γλῶσσαν δυσκολωτάτην εἰς τὸ νὰ τὴν καταλάβῃ τινὰς, ζοῦν-  
τες μὲ κρέας ὠμόν, ἔχοντες διὰ οἰκήματα χῶρες χωρὶς διαφένδευ-  
σιν<sup>8</sup>.

1. Ἀπολλ. εἰς Στράβ. βιβλ. 7, σελ. 328. Ἡσίοδ. ἀπ. σχολ. Σοφοκλ., εἰς  
Τραχιν., στίχ. 1183.

2. Θουκυδ. βιβλ. 2, κεφ. 102.

3. Διόδ. Σικελ. βιβλ. 19, σελ. 708.

4. Στράβ. βιβλ. 7, σελ. 321.

5. Πολύβ. βιβλ. 4, σελ. 299.

6. Δικαίαρχ. στάσ. Ἑλλάδ. στίχ. 63, σελ. 5. Σκύλ. περίπ. σελ. 14.

7. Στράβ. βιβλ. 10, σελ. 450. Παλμ. Ἑλλάς πάλαι σελ. 423.

8. Θουκυδ. βιβλ. 3, κεφ. 94.

[Ἐκ τῆς Κεφ. ΛΖ'· ὁ λόγος εἶναι γιὰ τίς πόλεις τῆς Ἀχαΐας]

Ὅλοι ἔχουσι τὸ προνόμιον νὰ στείλωσιν ἀπεσταλμένους εἰς τὴν συνηθισμένην συνέλευσιν, ἣτις γίνεται εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους των, πρὸς τὸ μέσον τῆς ἀνοιξέως<sup>1</sup>. Ἐκεῖ κάμνουσι τοὺς κανονισμοὺς ὅπου ἀπαιτοῦσιν αἱ περιστάσεις, ὀνοματίζουσι τοὺς πολιτάρχας ὅπου θὲ νὰ τοὺς βάλωσιν εἰς πρᾶξιν καὶ ὅπου ἤμποροῦσι νὰ σημειώσωσι μίαν συνέλευσιν ἔξω τῆς τάξεως ὅταν ἐπισυμβαίη κανένας πόλεμος, ἢ πρέπει νὰ συμβουλευθῶσι περὶ τινος συμμαχίας<sup>2</sup>.

Ἡ διοίκησις κινεῖται, ἴν' οὕτως εἴπω, ἀφ' ἑαυτοῦ της. Εἶναι μία δημοκρατία, ἣτις χρεωστεῖ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν σύστασιν της εἰς ξεχωριστὰ περιστατικά. Ἐπειδὴ ὁ τόπος εἶναι πτωχός, χωρὶς ἐμπόριον καὶ σχεδὸν χωρὶς φιλεργίαν, οἱ πολῖται χαίρονται ἐκεῖ ἐν εἰρήνῃ τὴν ἰσοτιμίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν, ὅπου μία γνωστικὴ νομοθεσία τοῖς προξενεῖ. Ἐπειδὴ καὶ μεταξὺ αὐτῶν δὲν ἠγέρθησαν νέες ταραχώδεις<sup>3</sup>, δὲν γνωρίζουσι τὴν φιλοδοξίαν τῶν κατακτήσεων καὶ, ἔχοντες ὀλίγην συναναστροφὴν μὲ τὰ διεφθαρμένα ἔθνη, δὲν μεταχειρίζονται ποτὲ τὸ ψεῦδος οὔτε τὴν ἀπάτην, σχεδὸν καὶ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν των<sup>4</sup>.

Τέλος πάντων, ἐπειδὴ καὶ ὅλοι αἱ πόλεις ἔχουσι τοὺς αὐτοὺς νόμους καὶ τὰ αὐτὰ κριτήρια, αὐταὶ σχηματίζουσιν ἓν μόνον σῶμα, μίαν μόνην ἐπαρχίαν, καὶ βασιλεύει ἀναμεταξύ των μία ἀρμονία, ἣτις διαμοιράζεται εἰς τὰς διαφόρους κλάσεις τῶν πολιτῶν<sup>5</sup>. Ἡ ἐξοχότης τῆς διαταγῆς των καὶ ἡ εἰλικρίνεια τῶν πολιτάρχων των εἶναι τοιοῦτως ἐγνωσμένα, ὅπου εἶδον ἄλλοτε τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Ἰταλίας, βεβαρημένας ἀπὸ τὰς διχονοίας των, νὰ στρέψωσιν εἰς αὐτὸν τὸν λαὸν διὰ νὰ τὰς τελειώσῃ, καὶ μερικαὶ ἀπ' αὐτῶν νὰ σχηματίσωσιν ἓνα συνασπισμὸν παρόμοιον μὲ τὸν αὐτῆς. . .

1. Πολύβ. βιβλ. 4, σελ. 305, βιβλ. 5, σελ. 350. Στράβ. αὐτ. σελ. 385.

2. Πολύβ. νομ. σελ. 855.

3. Πολύβ. βιβλ. 2, σελ. 125.

4. Ὁ αὐτ., αὐτ. βιβλ. 13, σελ. 672.

5. Ἰουστ. βιβλ. 34, κεφ. α'.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΗ'

### 'Οδοιπορία εἰς τὴν Ἡλείαν<sup>(α)</sup> — Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες

Ἡ Ἡλεία εἶναι ἓνας μικρὸς τόπος, τοῦ ὁποίου τὰ παραθαλάσσια καταβρέχονται ἀπὸ τὸ Ἴόνιον πέλαγος, καὶ διαιρεῖται εἰς τρεῖς κοιλάδας. Εἰς τὴν ἀρκτικωτέραν εἶναι ἡ πόλις Ἡλῖς<sup>(β)</sup>, κειμένη πρὸς τὸν Πηνεὸν ποταμόν<sup>(γ)</sup>, τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, ὅχι ὅμως τόσον μεγάλον ὡς ἐκεῖνον τῆς Θετταλίας. Ἡ μεσαία κοιλάς εἶναι περίφημος διὰ τὸν ναὸν τοῦ Διός, κείμενον πλησίον τοῦ Ἀλφειοῦ ποταμοῦ<sup>(δ)</sup>, καὶ ἡ ἐσχάτη καλεῖται Τριφυλία.

Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ τοῦ μέρους ἐχάρησαν πολὺν καιρὸν μίαν ἄκραν εἰρήνην. "Ὅλα τὰ ἔθνη τῆς Ἑλλάδος εἶχον συμφωνήσει νὰ τοὺς θεωρῶσιν ὡς ἀφιερωμένους εἰς τὸν Δία καὶ νὰ τοὺς εὐλαβῶνται, εἰς τρόπον ὅπου τὰ ξένα στρατεύματα κατέθετον τὰ ὅπλα των ὅταν εἰσέβαινον, καὶ τὰ ἐλάμβανον μόνον ὅταν ἐβγαινον<sup>1</sup>. Σπανίως χαίρονται τὴν σήμερον αὐτὸ τὸ προνόμιον. Ἐν τοσοῦτῳ, μὲ ὅλους τοὺς περαστικούς πολέμους, εἰς τοὺς ὁποίους εὐρέθησαν ἐκκείμενοι κατὰ τοὺς ὑστερινοὺς τούτους καιροὺς, μὲ ὅλας τὰς διχονοίας ὅπου ἀναβράζουσιν ἀκόμη εἰς μερικὰς πόλεις, ἡ Ἡλεία εἶναι ὁ ἀφθονώτερος καὶ πολυανθρωπότερος τόπος τῆς Πελοποννήσου<sup>2</sup>.

(α) Ὅρα τὴν Χάρταν.

(β) Καλοσκοπί.

(γ) Ποτάμι Γαστούνης.

(δ) Ρουφιᾶ.

1. Στράβ. βιβλ. 8, σελ. 358.

2. Πολύβ. βιβλ. 4, σελ. 336.



Αἱ πεδιάδες τῆς, σχεδὸν ὅλαι καρποφόροι<sup>1</sup>, εἶναι γεμᾶται ἀπὸ φιλεργοῦς σκλάβους. Ἡ γεωργικὴ ἀνθεῖ, ἐπειδὴ ἡ διοίκησις ἔχει διὰ τοὺς γεωργοὺς τὴν προσοχὴν ὅπου ἀνήκει αὐτοῖς τοῖς ὠφελίμοις πολίταις. Ἐχουσιν οἰκεῖα κριτήρια ὅπου κρίνουσι τὰς κρισολογίας των μὲ τελευταίαν ἀπόφασιν, καὶ δὲν εἶναι ὑπόχρεοι νὰ διακόψωσι τὰ ἔργα των διὰ νὰ ἔλθωσιν εἰς τὰς πόλεις νὰ διακονεύσωσι μίαν ἀδικον κρίσιν ἢ πολὺν καιρὸν ἀναβαλλομένην. Πολλὰ πλούσια γενεὰ περνοῦσιν εἰρηρικὰ τὰς ἡμέρας των εἰς τὰς πεδιάδας, καὶ εἶδα μερικὸς τριγύρω τῆς Ἡλίδος, ἐκ τῶν ὁποίων κανένας εἰς δύο ἢ τρεῖς γενεὰς δὲν ἐπάτησεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν πόλιν<sup>2</sup>.

Τίποτες δὲν δίδει περισσοτέραν λαμπρότητα εἰς αὐτὴν τὴν ἐπαρχίαν, ὡσὰν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, πανηγυριζόμενοι κάθε τέσσαρας χρόνους εἰς τιμὴν τοῦ Διός. Κάθε πόλις τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἑορτάς, αἱ ὁποῖαι ἐνώνουσι τοὺς κατοίκους. Τέσσαρες μεγάλοι πανηγύρεις συνενώνουσιν ὅλα τὰ γένη τῆς Ἑλλάδος. Τὰ Πύθια, ἢ τῶν Δελφῶν, τὰ Ἰσθμια, τῆς Κορίνθου, τὰ Νέμεα, καὶ τὰ Ὀλύμπια. Περὶ τῶν πρώτων ὠμίλησα εἰς τὴν ὁδοιπορίαν μου τῆς Φωκίδος· θέλω ἐνασχοληθῆ εἰς τὰ τελευταῖα. Θέλει ἀποσιωπήσω τὰ ἄλλα, ἐπειδὴ καὶ παρασταίνουσιν ὅλα σχεδὸν τὰ αὐτὰ θεάματα.

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, συστημένοι παρὰ τοῦ Ἡρακλέους, ἀνεκατεστήθησαν ὕστερον ἀπὸ μίαν πολυχρόνιον διακοπὴν διὰ τῶν συμβουλῶν τοῦ περιφήμου Λυκούργου καὶ διὰ τῶν φροντίδων τοῦ Ἰφίτου, αὐτοκράτορος μιᾶς τοπαρχίας τῆς Ἡλίδος<sup>3</sup>. Ἐκατὸν ὀκτῶ χρόνους ὕστερώτερα ἔγραψαν πρώτην φορὰν εἰς τὸν δημόσιον κώδικα τῶν Ἡλιέων τὸ ὄνομα ἐκείνου ὅπου ἀρίστευσεν εἰς τὸν δρόμον τοῦ σταδίου<sup>4</sup>. Ἐλέγετο Χόρηβος. Αὐτὴ ἡ συνήθεια ἐπηκολούθησε, καὶ ἐκ τούτου ἐκείνη ἡ ἐξακολούθησις τῶν νικητῶν, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα, σημειώνοντας τὰς διαφόρους Ὀλυμπιάδας, σχηματίζουσι

1. Στράβ. βιβλ. 8, σ. 334. Πaus. βιβλ. 5, κεφ. 4, σελ. 381.

2. Πολύβ. αὐτ.

3. Ἀριστοτ. ἀπ. Πλουτάρ., εἰς Λυκούργ. τ. Α' σελ. 39.

4. Φρερ. ὑπὲρ χρονολ. σ. 162.

τόσα στικτά σημεῖα διὰ τὴν χρονολογίαν. Ἐμελλε νὰ πανηγυρίσωσι τοὺς ἀγῶνας τὴν ἑκατοστὴν ἕκτην φοράν, ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Ἡλιδα(α).

Ὅλοι οἱ κάτοικοί της ἐτοιμάζοντο εἰς αὐτὴν τὴν σεβασμίαν πανήγυριν. Εἶχον δημοσιεύσει ἤδη τὸ ψήφισμα ὅπου ἀπαιτορεῖ κάθε ἐχθρικὸν κίνημα<sup>1</sup>. Τὰ στρατεύματα ὅπου ἤθελον ἔμβει τότε εἰς αὐτὴν τὴν ἱεράν γῆν<sup>2</sup>, ἤθελον καταδικασθῆ εἰς μίαν ποινήν πληρωμῆς δύο μνῶν (180 λίβρες) ὁ κάθε στρατιώτης<sup>3</sup>.

Ἐγὼ ἤθελα ἐκπλαγῆ διὰ τὴν μεγάλην προσοχὴν ὅπου ἔβαλλον εἰς τὴν πανήγυριν τῶν ἑορτῶν των, ἂν δὲν ἤθελα γνωρίζει τὴν λάβραν ὅπου ἔχουσιν οἱ Ἕλληνες διὰ τὰ θεάματα, καὶ τὸ πραγματικὸν κέρδος ὅπου οἱ Ἡλεῖοι καρποῦνται ἀπὸ αὐτὴν τὴν πανδημίαν.

Ἄφοῦ εἶδομεν ὅλα ἐκεῖνα ὅσα ἤμποροῦσαν νὰ μᾶς φανῶσιν ἄξια, τόσον εἰς τὴν Ἡλιδα, ὅσον καὶ εἰς τὴν Κυλλήνην(β), ὅπου τῇ χρησιμεύει ὡς λιμὴν, ἥτις εἶναι μακρὰν αὐτῆς 120 στάδια<sup>4</sup>(γ), ἐμισεύσαμεν διὰ τὴν Ὀλυμπίαν. Δύο δρόμοι πηγαίνουσιν ἐκεῖ. Ὁ ἓνας ἀπὸ τὴν πεδιάδα, καὶ ἔχει 300 στάδια μᾶκρος<sup>5</sup>, ὁ ἄλλος ἀπὸ τὰ βουνὰ καὶ ἀπὸ τὴν χώραν Ἀλεσιαῖον, ὅπου γίνεται κάθε μῆνα ἓνα μεγάλο πανηγύρι<sup>6</sup>. Ἐκλέξαμεν τὴν πρώτην. Διεπεράσαμεν καρποφόρους τόπους, καλλιεργημένους καλὰ, ποτισμένους ἀπὸ διάφορα ποτάμια, καὶ ἀφοῦ εἶδομεν, ἀπερνῶντες, τὰς πόλεις Δισπόντιον καὶ Λετρίνας<sup>7</sup>, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν.

(α) Τῷ ἔαρι τοῦ 356 ἔτ. π. Χ.

(β) Καλογραῖα.

(γ) Ὦρα 4 καὶ μισήν.

1. Αἰσχίν. ψευδονόμ. σ. 397. Παιουσ. βιβλ. 5, κεφ. 20, σ. 427.

2. Διόδ. Σικ. βιβλ. 14, σ. 248.

3. Θουκυδ. βιβλ. 5, κεφ. 49.

4. Παιουσ. βιβλ. 6, κεφ. 26, σ. 518. 11. Στράβ. βιβλ. 8, σ. 367. Παιουσ. βιβλ. 6, κεφ. 22, σ. 510.

5. Ὦρ. καὶ 850 ὀργυιές.

6. Στράβ. αὐτ. σ. 341.

7. Ξενοφ. Ἑλλ. βιβλ. 3, σ. 491. Στράβ. αὐτ. σ. 357. Παιουσ. αὐτ. σ. 510.

Αὐτὴ ἡ πόλις, γνωστὴ ὁμοίως ὑπὸ τὸ ὄνομα Πίσσης<sup>1</sup>, κεῖται πρὸς τὴν δεξιὰν ὀχθὴν τοῦ Ἄλφειοῦ, εἰς τὴν ὑπώρειαν ἐνὸς λόφου λεγομένου ὄρος τοῦ Κρόνου(α). Ὁ Ἄλφειὸς ἔχει τὴν πηγὴν του ἀπὸ τὴν Ἀρκαδίαν<sup>2</sup>, χάνεται καὶ πάλιν φαίνεται κατὰ διαστήματα<sup>3</sup>, καί, ἀφοῦ δεχθῆ τὰ ὕδατα πολλῶν ποταμίων<sup>4</sup>, ἐκχύνεται εἰς τὴν πλησιόχωρον θάλασσαν<sup>5</sup>.

Ἡ Ἄλτις ἐγκρύπτει εἰς τὴν περιοχὴν τῆς τὰ πλέον ἀξιοθεώρητα ἀντικείμενα. Αὐτὸ εἶναι ἓνα ἱερὸν δάσος<sup>6</sup> εὐρυχωρότατον, περιτειχισμένον<sup>7</sup>, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ὁ ναὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας, ἡ γερουσία, τὸ θέατρον<sup>8</sup>, καὶ ποσότης ἄλλων ὠραίων κτιρίων, ἐν τῷ μέσῳ ἐνὸς ἀναριθμήτου πλήθους ἀγαλμάτων. Ὁ ναὸς τοῦ Διὸς ἐκτίσθη εἰς τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἀπὸ τὰ λάφυρα, παρμένα παρὰ τῶν Ἡλείων ἀπὸ μερικὰ γένη, τὰ ὁποῖα ἐπαναστάτησαν κατ' αὐτῶν<sup>9</sup>. Εἶναι κατὰ δωρικὸν τρόπον περιτριγυρισμένος μὲ κίονας, καὶ κατεσκευασμένος ἀπὸ λίθον ἐβγαλμένον ἐκ τῶν πλησίον λατομείων, ὅμως τόσον λαμπρὸν καὶ τόσον δυνατὸν (μὲ ὅλον ὁποῦ εἶναι ἐλαφρότερος), ὡσάν τὸ μάρμαρον τῆς Πάρου<sup>10</sup>. Ἐχει ὕψος 78 ποδῶν, μᾶκρος 230 καὶ πλάτος 95 (β).

Ἐνας ἐπιτήδειος ἀρχιτέκτων, Λίβων ὀνόματι, ἐπεφορτίσθη τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ τοῦ κτιρίου. Δύο λιθοξόοι ὄχι ὀλιγώτερον ἐμπειροὶ ἐπλούτησαν μὲ σοφὰ μίγματα τὰ μέτωπα τῶν δύο προσωπείων.

(α) Ἴδὲ τὴν χάρταν τῆς Ὀλυμπίας.

(β) Ὑψος 64 πόδας Γαλλίας· μῆκος 217· πλάτος 90.

1. Ἡρόδ. βιβλ. 2, κεφ. 7. Πίνδ. Ὀλύμπ. 2, 3, 8 καὶ τ. Στέφ., εἰς Ὀλύμπ. Πτολεμ. σ. 101.

2. Πaus. βιβλ. 5, κεφ. 7, σ. 390.

3. Ὁ αὐτ., αὐτ. βιβλ. 8, κεφ. 54, σ. 709.

4. Ὁ αὐτ., αὐτ. Στράβ. βιβλ. 8, σ. 344.

5. Στράβ. αὐτ. σ. 343.

6. Πίνδ. Ὀλύμπ. 8, στίχ. 12. Σχολ. αὐτ. Πaus. βιβλ. 5, κεφ. 10, σ. 397.

7. Πaus. αὐτ. σ. 441 καὶ 443.

8. Ξενοφ. Ἑλλ. βιβλ. 7, σ. 639.

9. Πaus. αὐτ. σ. 397.

10. Πaus. βιβλ. 5, κεφ. 10, σ. 598. Πλίν. βιβλ. 36, κεφ. 17, τ. 2, σ. 747.



χεν ἐγγίσει τὴν τρίτην πενταετηρίδα του. Τὸν ἠρώτησαμεν. «Αὐτὸς ὁ Ἄλφειός — μᾶς λέγει— τοῦ ὁποίου τὰ δαψιλῆ καὶ καθαρὰ ὕδατα καρπίζουσιν αὐτὸν τὸν τόπον, ἦτον κυνηγὸς ἀπὸ τὴν Ἄρκαδιαν<sup>1</sup>. Ἐστέναζε διὰ τὴν Ἄρεθουῖσαν, ἣτις τὸν ἔφευγε, καί, διὰ ν' ἀποκρυφθῆ ἀπὸ τὰς ἐπακολουθήσεις του, κατέφυγεν εἰς τὴν Σικελίαν. Αὐτὴ μετεμορφώθη εἰς πηγὴν καὶ αὐτὸς εἰς ποταμόν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ ἔρωτάς του τελείως δὲν εἶχε σβῆσει, οἱ θεοί, διὰ νὰ στεφανώσωσι τὴν σταθερότητά του, τὸν ὠκονόμησαν μίαν ὁδὸν εἰς τὸν κόλπον τῶν θαλασσῶν, καὶ τῷ ἐσυγχώρησαν τέλος πάντων νὰ ἐνωθῆ μὲ τὴν Ἄρεθουῖσαν». Ἀναστέναζε τελειώνοντας αὐτοὺς τοὺς λόγους ὁ νέος.

Ἐπεστρέφομεν συχνάκις εἰς τὴν ἱερὰν περιοχὴν. Ἐδῶ ἀθληταί, ὅπου δὲν εἶχον ἔμβει ἀκόμη εἰς τοὺς ἀγῶνας, ἐρευνοῦσαν εἰς τὰ σπλάγχνα τῶν θυμάτων τὴν τύχην ὅπου τοὺς ἐπρόσμενε<sup>2</sup>. ἐκεῖ σαλπικταί, ἐπάνω εἰς ἓνα μέγα θυσιαστήριον, συναμιλλῶντο διὰ τὸ βραβεῖον, μεμονωμένον ἀντικείμενον τῆς φιλοδοξίας των· μακρύτερα, ἓνα πλῆθος ξένοι, ἀραδιασμένοι τριγύρω εἰς μίαν στοάν, ἤκουαν μίαν ἡχώ, ἣτις ἀντηχοῦσεν ἕως ἑπτὰ φορές τὰς λέξεις ὅπου τῇ ἐκφωνοῦσαν<sup>3</sup>. Παντοῦ μᾶς παριστάνοντο θαυμάσια παραδείγματα τῆς κενοδοξίας καὶ τῆς ματαιότητος· ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ ἀγῶνες ἐλκύουν ὅλους ἐκείνους ὅπου ἀπέκτησαν φήμην ἢ ὅπου θέλουσι ν' ἀποκτήσωσι μὲ τὴν προκοπὴν των, μάθησίν των ἢ πλοῦτή των<sup>4</sup>. Ἔρχονται νὰ παρρησιασθῶσιν εἰς τὰ βλέμματα ὅλου τοῦ πλῆθους, πάντοτε συναγμένου πλησίον ἐκείνων, οἷτινες ἔχουσιν, ἢ ἐκείνων ὅπου καταχρῶνται κάποιαν ὑπεροχὴν.

---

εὐχὴν ἐκ τοῦ Κουρανίου. Τῇ αὐγῇ, ἔρχονται εἰς τὴν γέφυραν ὅπου ἐνώνει τὰ δύο κάστρα ὅλοι οἱ νέοι καὶ νέαι Τοῦρκοι, καὶ ρίπτουσιν ἕκαστος τὴν εὐχὴν εἰς τὸν Δούναβην. Ἄν πέσῃ μὲ τὰ γράμματα πρὸς τὸν οὐρανόν, ὑπανδρείαν καὶ παντοειδῆ εὐτυχίαν δηλοῖ· ἂν πρὸς τὸ νερόν, δυστυχίαν· εἰδὲ καὶ καταποντισθῆ, θάνατον. Συναναμίγνυνται αἱ χαροποὶαὶ κραυγαὶ τούτων μὲ τὰ δάκρυα καὶ κατῆφειαν ἐκείνων, καί, ἅμα ἀνίσχοντος τοῦ ἡλίου, διασκορπίζεται ἡ συνάθροισις.

1. Πaus. βιβλ. 5, κεφ. 7, σ. 390.

2. Πίνδ. Ὀλύμπ. 8, στίχ. 3. Σχολ. αὐτ.

3. Πλούτ... τ. 2, σ. 502. Πaus. βιβλ. 5, κεφ. 21, σ. 434.

4. Ἰσοκρ... τ. 2, σ. 436.



Μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι μάχην ὁ Θεμιστοκλῆς ἐφάνη εἰς τὸ μέσον τοῦ σταδίου, τὸ ὁποῖον ἀντηχολόγησεν ἀπὸ εὐφημίας. Μάκρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνασχοληθῶσιν εἰς τοὺς ἀγῶνας, τὰ βλέμματα ἐσταμάτησαν ἐπάνω του ὄλην τὴν ἡμέραν. Ἐδειχνον εἰς τοὺς ξένους μὲ κραυγὰς χαρᾶς καὶ θαυμασμοῦ ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον ὁποῦ ἐλύτρωσε τὴν Ἑλλάδα καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἐκεῖνη ἡ ἡμέρα ἐστάθη ἡ καλυτέρα τῆς ζωῆς του<sup>1</sup>.

.....

---

1. Πλουτ. Θεμιστ. τ. α', σ. 120



Ὁ σπόρος τῆς ἐλευθερίας ἀνθισμένος στὸ χέρι τοῦ Ρήγα.  
Εὐλογραφία τοῦ Σπύρου Βασιλείου στὸ βιβλίο τοῦ Ἁγι Θεόδωρου,  
Ἡ Δρακογενιά, Ἀθήνα 1943.  
Συλλογὴ Ν. Γρηγοράκη.

Ὁ πλέον ἥσυχος, ὁ πλέον ἀθῶος, ὁ πλέον τίμιος πολίτης κινδυνεύει κάθε στιγμὴν νὰ γίνῃ ἐλεεινὴ θυσία τῆς τυραννικῆς φαντασίας, ἢ τῶν ἀγρίων τοποτηρητῶν καὶ ἀναξίων μεγιστάνων τοῦ Τυράννου, ἢ, τέλος (ὅπερ συνεχέστερον συμβαίνει), τῶν κακοτρόπων θηριωδεστάτων μιμητῶν του, χαιρόντων εἰς τὸ ἀτιμώρητον κρίμα, εἰς τὴν σκληροτάτην ἀπανθρωπότητα, εἰς τὴν φονοκτονίαν, χωρὶς καμίαν ἐξέτασιν, χωρὶς καμίαν κρίσιν.

— Οὐρανέ! ἐσύ εἶσαι ἀπροσωπόληπτος μάρτυς τῶν τοιούτων κακουργημάτων.

— Ἡλιε! ἐσύ βλέπεις καθημερινῶς τὰ τοιαῦτα θηριώδη τολμήματα.

— Γῆ! ἐσύ ποτίζεις ἀδιακόπως ἀπὸ τὰ ρεῖθρα τῶν ἀθῶων αἱμάτων.

Ποῖος ἔχει στόμα νὰ μὲ εἰπῇ τὸ ἐναντίον; Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὁ τίγρης, ὁ μόψηφος τῶν τοσοῦτων ἀνομημάτων; Ἄς ἔβγῃ εἰς τὸ παρόν, καὶ διὰ πολέμιόν του μάρτυρα θέλει ἀποκτήσει ὅλην τὴν Κτίσιν, ἣτις ἀγλώσσωσ γογγᾶ διὰ τοὺς ἀδίκους ὧδε ἐκχυνομένους ρύακας τῶν ἀνθρωπίνων αἱμάτων.

Ὁ μέχρι τοῦδε, λέγω, δυστυχῆς οὗτος λαός, βλέποντας ὅτι ὄλαι του αἱ θλίψεις καὶ ὀδύνη, τὰ καθημερινὰ δάκρυά του, ὁ ἀφανισμὸς του, προέρχονται ἀπὸ τὴν κακὴν καὶ ἀχρειαστάτην διοίκησιν, ἀπὸ τὴν στέρησιν καλῶν νόμων, ἀπεφάσισεν, ἐνανδριζόμενος μίαν φορὰν, νὰ ἀτενίσῃ πρὸς τὸν οὐρανόν, νὰ ἐγείρῃ ἀνδρείως τὸν καταβεβαρημένον τράχηλόν του καί, ἐνοπλίζοντας ἐμμανῶς τοὺς βραχίονάς του μὲ τὰ ἄρματα τῆς ἐκδικήσεως καὶ τῆς ἀπελπισίας, νὰ ἐκβοήσῃ μεγαλοφώνως, ἐνώπιον πάσης τῆς Οἰκουμένης, μὲ βροντώδη κραυγὴν, τὰ ἱερά καὶ ἄμωμα δίκαια, ὅπου θεόθεν τῷ ἐχαρίσθησαν διὰ νὰ ζήσῃ ἡσύχως ἐπάνω εἰς τὴν γῆν.

Ὅθεν, διὰ νὰ ἤμποροῦν ὁμαθυμαδὸν ὅλοι οἱ κάτοικοι νὰ συγχρίνωσι πάντοτε μὲ ἄγρυπνον ὄμμα τὰ κινήματα τῆς διοικήσεως τῶν διοικούντων, μὲ τὸν σκοπὸν τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν νομοθεσίας, ἐκτινάζοντες ἀνδρικῶς τὸν οὐτιδανὸν ζυγὸν τοῦ Δεσποτισμοῦ καὶ ἐναγκαλιζόμενοι τὴν πολῦτιμον Ἐλευθερίαν τῶν ἐνδόξων προπατόρων των, νὰ μὴν ἀφεθῶσιν οὐδέποτε νὰ καταπατῶνται ὡς σκλά-

βοι εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὴν ἀπάνθρωπον τυραννίαν· νὰ ἔχη ἕκαστος ὡσάν λαμπρὸν καθρέπτην ἐμπροστὰ εἰς τὰ ὀμμάτιά του τὰ θεμέλια τῆς ἐλευθερίας, τῆς σιγουρότητος καὶ τῆς εὐτυχίας του· νὰ γνωρίζουν ἐμφανέστατα οἱ κριταί, ποῖον εἶναι τὸ δυσαπόφευκτον χρέος των πρὸς τοὺς κρινομένους ἐλευθέρους κατοίκους· καὶ οἱ νομοθέται καὶ πρῶτοι τῆς διοικήσεως τὸν εὐθύτατον κανόνα, καθ' ὃν πρέπει νὰ ρυθμίζεται καὶ ν' ἀποβλέπη τὸ ἐπάγγελμά των πρὸς εὐδαιμονίαν τῶν πολιτῶν,

κηρύττεται λαμπροφανῶς ἡ ἀκόλουθος ΔΗΜΟΣΙΑ ΦΑΝΕΡΩΣΙΣ τῶν πολυτίμων ΔΙΚΑΙΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ καὶ τοῦ ἐλευθέρου κατοίκου τοῦ βασιλείου.



## ΤΑ ΔΙΚΑΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

*Ἄρθρον 1.* — Ὁ σκοπὸς ὁποῦ ἀπ' ἀρχῆς κόσμου οἱ ἄνθρωποι ἐσυμμαζώχθησαν ἀπὸ τὰ δάση τὴν πρώτην φοράν, διὰ νὰ κατοικήσουν ὅλοι μαζί, κτίζοντες χώρας καὶ πόλεις, εἶναι διὰ νὰ συμβοηθῶνται καὶ νὰ ζῶσιν εὐτυχισμένοι, καὶ ὄχι νὰ συναντιτρώγωνται ἢ νὰ ρουφᾶ τὸ αἷμα τους ἕνας.

Τότε ἔκαμαν βασιλέα διὰ νὰ ἀγρυπνῇ εἰς τὰ συμφέροντά των, διὰ νὰ εἶναι βέβαιοι εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν φυσικῶν δικαίων, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ τοὺς τὰ ἀφαιρέσῃ κανένας ἐπὶ τῆς γῆς.

*Ἄρθρον 2.* — Αὐτὰ τὰ Φυσικὰ Δίκαια εἶναι: πρῶτον, τὸ νὰ εἴμεθα ὅλοι ἴσοι καὶ ὄχι ὁ ἕνας κατώτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον· δεύτερον, νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι καὶ ὄχι ὁ ἕνας σκλάβος τοῦ ἄλλουνοῦ· τρίτον, νὰ εἴμεθα σίγουροι εἰς τὴν ζωὴν μας, καὶ κανένας νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ μᾶς τὴν πάρῃ ἀδίκως καὶ κατὰ τὴν φαντασίαν· καὶ τέταρτον, τὰ κτήματα ὁποῦ ἔχομεν κανένας νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ μᾶς ἐγγίξῃ, ἀλλ' εἶναι ἰδικὰ μας καὶ τῶν κληρονόμων μας.

*Ἄρθρον 3.* — Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι, κατὰ φυσικὸν λόγον εἶναι ἴσοι. Ὅταν πταίσῃ τινάς, ὅποιασδήποτε καταστάσεως, ὁ Νόμος εἶναι ὁ αὐτὸς διὰ τὸ πταῖσμα καὶ ἀμετάβλητος· ἤγουν δὲν παιδεύεται ὁ πλούσιος ὀλιγώτερον καὶ ὁ πτωχὸς περισσότερον διὰ τὸ αὐτὸ σφάλμα, ἀλλ' ἴσια ἴσια.

*Ἄρθρον 4.* — Ὁ Νόμος εἶναι ἐκείνη ἢ ἐλευθέρα ἀπόφασις, ὁποῦ μὲ τὴν συγκατάθεσιν ὅλου τοῦ λαοῦ ἐγένεν· ἤγουν, ὅλοι θέλομεν ὅτι ὁ φονεὺς νὰ φονεύεται· αὐτὸς λέγεται Νόμος, καὶ εἶναι ὁ ἴδιος διὰ ὅλους μας εἰς τὸ νὰ παιδεύσῃ. Καὶ πάλιν ἄλλος, ὁποῦ ὑπερασπίζε-

ται· ἤγουν ὅλοι θέλομεν νὰ ἐξουσιάζωμεν τὰ ὑποστατικά μας, κα-  
νένας λοιπὸν δὲν ἔχει τὴν ἄδειαν νὰ μᾶς πάρῃ δυναστικῶς τίποτε·  
αὐτὸς εἶναι Νόμος, ἐπειδὴ μοναχοὶ μας τὸν δεχόμεθα καὶ τὸν θέ-  
λομεν. Ὁ Νόμος ἔχει πάντοτε νὰ προστάξῃ ὅ,τι πράγμα εἶναι δί-  
καιον καὶ ὠφέλιμον εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῆς ζωῆς μας καὶ νὰ ἐ-  
μποδίζῃ ἐκεῖνο ὅπου μᾶς βλάπτει.

Ἄρθρον 5. — Ὅλοι οἱ συμπολίται ἠμποροῦν νὰ ἔμβουν εἰς ἀ-  
ξίας καὶ δημόσια ὀφίκια. Τὰ ἐλεύθερα γένη δὲν γνωρίζουν κα-  
μίαν ἀξίαν προτιμήσεως εἰς τὰς ἐκλογὰς των, παρὰ τὴν φρόνησιν  
καὶ τὴν προκοπὴν· ἤγουν, καθένας, ἔταν εἶναι ἄξιος καὶ προκομμέ-  
νος διὰ μίαν δημοσίαν δούλευσιν, ἠμπορεῖ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ. Ἐξ  
ἐναντίας δέ, μὴν ὄντας ἄξιος, ἀλλὰ χυδαῖος, δὲν πρέπει νὰ τῷ δοθῇ·  
διότι, μὴν ἠξεύροντας πῶς νὰ τὴν ἐκτελέσῃ, προσκρούει καὶ βλά-  
πτει τὸ κοινὸν μὲ τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν ἀνεπιδεξιότητά του.

Ἄρθρον 6. — Ἡ Ἐλευθερία εἶναι ἐκείνη ἡ δύναμις ὅπου ἔχει  
ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ νὰ κάμῃ ὅλον ἐκεῖνο, ὅπου δὲν βλάπτει εἰς τὰ δί-  
καια τῶν γειτόνων του. Αὕτῃ ἔχει ὡς θεμέλιον τὴν φύσιν, διατὶ φυ-  
σικὰ ἀγαπῶμεν νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι· ἔχει ὡς κανόνα τὴν δικαιοσύ-  
νην, διατὶ ἡ δικαία ἐλευθερία εἶναι καλή· ἔχει ὡς φύλακα τὸν Νό-  
μον, διατὶ αὐτὸς προσδιορίζει, ἕως ποῦ πρέπει νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι.  
Τὸ ἠθικὸν σύνορον τῆς Ἐλευθερίας εἶναι τοῦτο τὸ ρητόν: «Μὴν κά-  
μῃς εἰς τὸν ἄλλον ἐκεῖνο ὅπου δὲν θέλεις νὰ σὲ κάμουν».

Ἄρθρον 7. — Τὸ δίκαιον τοῦ νὰ φανερώνωμεν τὴν γνώμην μας  
καὶ τοὺς συλλογισμοὺς μας, τόσον μὲ τὴν τυπογραφίαν, ὅσον καὶ  
μὲ ἄλλον τρόπον· τὸ δίκαιον τοῦ νὰ συναθροίζωμεθα εἰρηνικῶς· ἡ  
ἐλευθερία κάθε εἴδους θρησκείας, Χριστιανισμοῦ, Τουρκισμοῦ, Ἰ-  
ουδαϊσμοῦ καὶ τὰ λοιπά, δὲν εἶναι ἐμποδισμένα εἰς τὴν παροῦσαν  
διοίκησιν.

Ὅταν ἐμποδίζωνται αὐτὰ τὰ δίκαια, εἶναι φανερὸν πῶς προ-  
έρχεται τοῦτο ἀπὸ Τυραννίαν, ἢ πῶς εἶναι ἀκόμη ἐνθύμησις τοῦ  
ἐξοστρακισθέντος Δεσποτισμοῦ, ὅπου ἀπεδιώξαμεν.

Ἄρθρον 8. — Ἡ σιγουρότης εἶναι ἐκείνη ἡ διαφέντευσις, ὅπου  
δίδεται ἀπὸ ὅλον τὸ ἔθνος καὶ τὸν λαὸν εἰς τὸν κάθε ἄνθρωπον διὰ  
τὴν φύλαξιν τοῦ ὑποκειμένου του, τῶν δικαίων του καὶ τῶν ὑποστα-

τικῶν του· ἤγουν, ὅταν βλάβῃ τινὰς ἓνα μόνον ἄνθρωπον, ἢ πάρῃ ἀδίκως τίποτες ἀπ' αὐτόν, ὅλος ὁ λαὸς πρέπει νὰ σηκωθῇ κατ' ἐπάνω ἐκείνου τοῦ δυνάστου καὶ νὰ τὸν ἀποδιώξῃ.

*Ἄρθρον 9.* — Ὁ Νόμος ἔχει χρέος νὰ διαφεντεύῃ τὴν κοινὴν ἐλευθερίαν ὅλου τοῦ ἔθνους καὶ ἐκείνην τοῦ κάθε ἀνθρώπου, κατοικοῦ εἰς ταύτην τὴν αὐτοκρατορίαν, ἐναντίον τῆς καταθλίψεως καὶ τῆς δυναστείας τῶν διοικητῶν· ὅταν αὐτοὶ διοικοῦν καλῶς, νὰ τοὺς διαφεντεύῃ· εἰ δὲ κακῶς, νὰ τοὺς ἀποβάλλῃ.

*Ἄρθρον 10.* — Κανένας ἄνθρωπος νὰ μὴν ἐγκαλῆται εἰς κριτήριον, νὰ μὴ φυλακῶνεται κατ' ἄλλον τρόπον, παρὰ καθὼς διορίζει ὁ Νόμος· ἤγουν, ὅταν πταίσῃ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὄχι κατὰ τὴν φαντασίαν καὶ θέλησιν τοῦ κριτοῦ. Κάθε κάτοικος ὅμως, ὅταν κραχθῇ εἰς τὴν κρίσιν, ἢ κατὰ νόμον πιασθῇ ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας τοῦ κριτηρίου, πρέπει νὰ ὑποταχθῇ εὐθύς· καὶ νὰ πηγαίνῃ νὰ κριθῇ· διατί, ἂν ἀντισταθῇ καὶ δὲν θέλῃ νὰ πηγαίνῃ εἰς τὴν κρίσιν, γίνεται πταίστης· καὶ ἀρκετὸν σφάλμα εἶναι, ὅταν ὁ Νόμος κρᾶζῃ κανέναν ἄνθρωπον καὶ ἐκεῖνος ἀντιστέκεται μὲ τὸ κακὸν καὶ δὲν ὑπακούῃ νὰ πηγαίνῃ, ὄντας σίγουρος, ὅτι δὲν παιδεύεται, ἂν εἶναι ἀθῶος.

*Ἄρθρον 11.* — Κάθε δυναστικὸν ἐπιχείρημα, ὅπου ἤθελαν κάμει ἐναντίον ἑνὸς ἀνθρώπου, ὅπου δὲν ἔπταισε, καὶ χωρὶς προσταγὴν τοῦ Νόμου θέλουν νὰ τὸν καταδικάσουν, ἐκεῖνο φαίνεται πῶς εἶναι μόνον ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ κριτοῦ καὶ ἔργον τυραννικόν. Ὁ ἄνθρωπος λοιπόν, τὸν ὅποιον θέλουν νὰ δυναστεύσουν μὲ αὐτόν τὸν τρόπον, ἔχει δίκαιον καὶ ἄδειαν νὰ ἀντισταθῇ ἐξ ὅλης του τῆς δυνάμεως, νὰ τὸ ἀποβάλλῃ μὲ βίαν καὶ νὰ μὴν ὑποταχθῇ.

*Ἄρθρον 12.* — Ἐκεῖνοι ὅπου ἐκδίδουν προσταγὰς, ἢ ὅπου ἤθελε τὲς ὑπογράψουν, ἢ ὅπου ἤθελε τὲς ἐκτελέσουν, ἢ ὅπου ἤθελε βάλουν ἄλλους νὰ τὲς τελειώσουν, λέγοντές τες πῶς εἶναι πράγματα ἀναγκαῖα, χωρὶς νὰ ἔχη τὴν εἶδῃσιν ἢ διοίκησιν, εἶναι πταῖσται καὶ ἔχουν νὰ τιμωρῶνται αὐστηρῶς.

*Ἄρθρον 13.* — Κάθε ἄνθρωπος ὅπου φαίνεται πῶς εἶναι ἀθῶος, ἂν τὸν συκοφαντήσουν πῶς ἔπταισεν, ἐν ᾧσιν νὰ βεβαιωθῇ πῶς εἶναι πταίστης, πῶς εἶναι ἀνάγκη νὰ πιασθῇ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κοιτηρίου, κάθε αὐστηρότης, καθὼς δέσιμον, ὕβρισμοί, δαρμοί, ὁ-



πού δὲν εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν κατακράτησιν τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖνου, ἐν ὧσιν νὰ κριθῇ, νὰ εἶναι ἐμποδισμένα, καὶ μόνον ἀφοῦ ἀποδειχθῇ πταίστης, τότε νὰ γίνεται ἀρχὴ τῆς τιμωρίας εἰς τὸ ὑποκείμενόν του, καθὼς διαλαμβάνει ὁ Νόμος.

*Ἄρθρον 14.* — Κανένας ἄνθρωπος νὰ μὴ κρίνεται καὶ νὰ μὴ τιμωρῆται ἀλλέως, παρά ἀφοῦ εἴπῃ ὅλα τὰ δικαιολογήματά του καὶ ἀφοῦ κατὰ τοὺς νόμους κραχθῇ εἰς τὴν κρίσιν· καὶ τιμωρεῖται τότε μόνον, ὅταν εἶναι ἓνας νόμος καμωμένος προτοῦ νὰ κάμῃ ἐκεῖνος τὸ πταῖσμα. Ὁ νόμος δὲ ὅπου ἤθελε τιμωρήσει ἐγκλήματα ἅπερ ἔγιναν εἰς τὸν καιρόν, ὅπου αὐτὸς δὲν εἶχε συστηθῇ, λέγεται τυραννία. Καὶ τὸ νὰ τιμωρήσῃ ἓνας νέος νόμος παλαιὰ ἐγκλήματα, λέγεται ἀνομία. Ἦγουν, ἓνας ἄνθρωπος ἐπῆρε [ἓνα βόδι]· δὲν ἦτον κανένας νόμος ὅπου τὸ ἐπῆρε, δὲν ἦτον κανένας νόμος ὅπου νὰ ἐμπόδιζε ταύτην τὴν ἀρπαγὴν· ἐξεδόθη ἔπειτα νόμος νὰ μὴν ἀρπάξῃ ἓνας τοῦ ἄλλου πράγματα· ὁ ἄρπαξ δίδει ὀπίσω τὸ βόδι, μὰ δὲν παιδεύεται, ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν ἤξευρε πὼς ἡ ἀρπαγὴ εἶναι κακὴ.

*Ἄρθρον 15.* — Ὁ Νόμος ἔχει νὰ προσδιορίζῃ παιδείας ἀκριβῶς καὶ ἀποδεικτικῶς ἀναγκαίας· αἱ παιδεῖαι αὗται νὰ εἶναι ἀνάλογοι κατὰ τὸ ἐγκλημα καὶ ὠφέλιμοι εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῶν πολιτῶν. Ἦγουν, ἂν ἔδειρε τινὰς ἓναν ἄλλον, νὰ δαρθῇ, μὰ ὄχι νὰ ἀποκεφαλίσθῃ.

*Ἄρθρον 16.* — Τὸ δίκαιον τοῦ νὰ ἐξουσιάζῃ καθένας εἰρηνικῶς τὰ ὑποστατικά του εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς κάθε κάτοικον· ἦγουν, νὰ τὰ χαίρεται, νὰ τὰ μεταχειρίζεται κατὰ τὴν θέλησίν του, νὰ ἀπολαμβάνῃ τὰ εἰσοδήματά του, τὸν καρπὸν τῆς τέχνης του, τῆς ἐργασίας του καὶ τῆς φιλοπονίας του, χωρὶς νὰ ἡμπορέσῃ πατὲ κανένας νὰ τὸν πάρῃ στανικῶς μήτε ἓνα λεπτόν.

*Ἄρθρον 17.* — Δὲν εἶναι ἐμποδισμένον εἰς τοὺς κατοίκους κανένα εἶδος ἐργασίας, τέχνης, γεωργικῆς, πραγματείας, ἢ ὅποιον-δήποτε ἐπιχείρημα ὠφέλιμον εἰς τὴν συγκοινωνίαν. Ἡ φιλοπονία ὅλων τῶν πολιτῶν ἡμπορεῖ νὰ ἐκτείνεται εἰς ὅλας τὰς τέχνας καὶ μαθήσεις.

*Ἄρθρον 18.* — Κάθε ἄνθρωπος ἡμπορεῖ νὰ δουλεύσῃ ἓναν ἄλλον ὡς ὑπηρέτης, προσφέροντας τὸν καιρόν του εἰς χρῆσι ἐκείνου· δὲν



ἢμπορεῖ ὁμως νὰ πωλήσῃ τὸν ἑαυτὸν του, μήτε ἄλλος νὰ τὸν πωλήσῃ, ἐπειδὴ καὶ τὸ ὑποκείμενόν του δὲν εἶναι εἰς μόνην τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ καὶ τῆς Πατρίδος. Ὁ Νόμος δὲν γνωρίζει καμίαν ὑποδούλωσιν μήτε σκλαβίαν καὶ εἰς τοὺς ἰδίους δούλους· σώζεται μόνον μία ὑπόσχεσις, νὰ φροντίζη ὁ ὑπηρέτης διὰ τὴν ἐργασίαν του καὶ νὰ εἶναι εὐγνώμων πρὸς ἐκεῖνον ὅπου τὸν πληρώνει μισθόν, ὅστις δὲν ἔχει ἄδειαν μήτε νὰ τὸν ὑβρίσῃ, μήτε νὰ τὸν δείρῃ· ἀναιρεῖ ὁμως τὴν συμφωνίαν, τὸν πληρώνει ἕως ἐκείνην τὴν στιγμήν καὶ τὸν ἀποβάλλει.

*Ἄρθρον 19.* — Κανένας δὲν ἔχει νὰ ὑστερηθῇ τὸ παραμικρότερον μέρος τῶν κτημάτων του χωρὶς τὸ θέλημά του· ἂν ὁμως καὶ εἶναι καμία δημοσία χρεία, ἤγουν ζητῆ ἢ Πατρίς τὸν κῆπον του, διὰ νὰ κάμη ἀγορὰν ἢ ἄλλο κανένα κτίριον, τότε νὰ ξετιμᾶται ὁ κῆπος, νὰ πληρώνεται ὁ οἰκοκύρης, καὶ οὕτω νὰ γίνεται ἡ ἀγορὰ ἢ τὸ κτίριον.

*Ἄρθρον 20.* — Κάθε δόσιμον ἔχει νὰ γίνεται μόνον διὰ τὸ δημόσιον ὄφελος καὶ ὄχι δι' ἀρπαγὰς ἑνὸς καὶ ἄλλου. Ὅλοι οἱ ἐγκατοικοὶ ἔχουν τὸ δίκαιον νὰ συντρέξουν εἰς τὸ ρίψιμον τοῦ τεφτερίου, ν' ἀγρυπνοῦν εἰς τὸ σύναγμα τῶν δοσιμάτων, καὶ νὰ παίρνουν λογαριασμὸν ἀπ' ἐκεῖνον ὅπου τὰ ἐσύναξε.

*Ἄρθρον 21.* — Αἱ δημόσιοι συνδρομαὶ καὶ ἀνταμοιβαὶ εἶναι ἕνα ἱερὸν χρέος τῆς πατρίδος. Τὸ κοινὸν χρεωστεῖ μίαν βοήθειαν εἰς τοὺς δυστυχεῖς ἐγκατοίκους, τόσον εἰς τὸ νὰ τοὺς προμηθεύσῃ νὰ ἔχουν τί νὰ ἐργάζωνται, ὅσον καὶ νὰ δώσῃ τρόπον ζωῆς εἰς ἐκείνους, ὅπου δὲν ἢμποροῦν πλέον νὰ δουλεύσουν· ἤγουν, ἕνας γεωργὸς μὴν ἔχοντας βόδια κάθεται ἀργός· ἢ Πατρίς ἔχει χρέος νὰ τὸν δώσῃ καὶ νὰ τὸν προσμένῃ ὥστε νὰ τὰ πληρώσῃ· ἕνας ἐσακατεύθη εἰς τὸν ὑπὲρ Πατρίδος πόλεμον, αὐτῇ πρέπει νὰ τὸν ἀνταμείψῃ καὶ νὰ τὸν τρέφῃ ἐν ὄσω ζῆ.

*Ἄρθρον 22.* — Ὅλοι, χωρὶς ἐξαίρεσιν, ἔχουν χρέος νὰ ἡξεύρουν γράμματα. Ἡ Πατρίς ἔχει νὰ καταστήσῃ σχολεῖα εἰς βλα τὰ χωρία διὰ τὰ ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ παιδία. Ἐκ τῶν γραμμάτων γεννᾶται ἡ προκοπή, μετὰ τὴν ὁποίαν λάμπουν τὰ ἐλεύθερα ἔθνη. Νὰ ἐξηγοῦνται οἱ παλαιοὶ ἱστορικοὶ συγγραφεῖς· εἰς δὲ τὰς μεγάλας πό-

λεις νὰ παραδίδεται ἡ γαλλικὴ καὶ ἡ ἰταλικὴ γλῶσσα· ἡ δὲ ἑλληνικὴ νὰ εἶναι ἀπαραίτητος.

"*Ἀρθρον 23.* — Ἡ κοινὴ ἐπιβεβαίωσις καὶ σιγουρότης τοῦ κάθε πολίτου συνίσταται εἰς τὴν ἐνέργειαν ὄλων τῶν πολιτῶν. Ἡγουν, νὰ στοχαζώμεθα πῶς, ὅταν πάθῃ ἓνας τίποτες κακόν, ἐγγίζονται ὅλοι, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ βεβαιώσωμεν εἰς τὸν καθένα τὴν μεταχείρισιν καὶ τὴν προφύλαξιν τῶν δικαίων του. Αὐτὴ ἡ σιγουρότης θεμελιώνεται ἐπάνω εἰς τὴν αὐτεξουσιότητα τοῦ ἔθνους· ἡγουν, ὅλον τὸ ἔθνος ἀδικεῖται, ὅταν ἀδικῆται ἓνας μόνος πολίτης.

"*Ἀρθρον 24.* — Αὐτὴ ἡ αὐτεξουσιότης δὲν ἔχει τὸ κῦρος, ἂν τὰ σύνορα τῶν δημοσίων ὀφικίων δὲν εἶναι προσδιωρισμένα ἀπὸ τὸν Νόμον, καὶ ἂν δὲν εἶναι ἀποφασισμένον ρητῶς τὸ νὰ δώσουν λογαριασμὸν ὅλοι οἱ ἀξιωματικοί.

"*Ἀρθρον 25.* — Ἡ αὐτοκρατορία εἶναι θεμελιωμένη εἰς τὸν λαόν· αὐτὴ εἶναι μία, ἀδιαίρετος, ἀπροσδιόριστος καὶ ἀναφαίρετος. Ἡγουν ὁ λαὸς μόνον ἠμπορεῖ νὰ προστάξῃ καὶ ὄχι ἓνα μέρος ἀνθρώπων ἢ μία πόλις· καὶ ἠμπορεῖ νὰ προστάξῃ δι' ὅλα, χωρὶς κανένα ἐμπόδιον.

"*Ἀρθρον 26.* — Κανένα μέρος τοῦ λαοῦ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν δύναμιν ὄλου τοῦ ἔθνους, κάθε μέλος ὅμως τοῦ αὐτοκράτορος λαοῦ, συναγόμενον, ἔχει δίκαιον νὰ εἰπῇ τὸ θέλημά του μὲ μίαν σωστὴν ἐλευθερίαν.

"*Ἀρθρον 27.* — Κάθε ἄνθρωπος, ὅπου ἤθελεν ἀρπάσει τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἔθνους, εὐθύς νὰ φυλακώνεται ἀπὸ τοὺς ἐλευθέρους ἄνδρας, νὰ κρίνεται, καὶ κατὰ τὸν νόμον νὰ παιδεύεται.

"*Ἀρθρον 28.* — Ἐνα ἔθνος ἔχει τὸ δίκαιον πάντοτε νὰ μετασχηματίσῃ καὶ νὰ μεταλλάξῃ τὴν νομοθεσίαν του· μιᾶς γενεᾶς πρόσωπα δὲν ἠμποροῦν νὰ καθυποτάξουν εἰς τοὺς νόμους των τὰ πρόσωπα, ὅπου θέλουν γεννηθῆ κατόπιν τους.

"*Ἀρθρον 29.* — Κάθε πολίτης ἔχει ἓνα ἴσον δίκαιον μὲ τοὺς ἄλλους εἰς τὸ νὰ συντρέξῃ νὰ κατασταθῇ ἓνας νόμος, ἢ νὰ ὀνοματίσῃ τοὺς ἀξιωματικούς, βουλευτὰς καὶ ἐπιτρόπους τοῦ ἔθνους.

"*Ἀρθρον 30.* — Τὰ ὀφίκια τῆς Πατρίδος εἶναι καθαυτὸ πρὸς

καιρόν, ὅσον θέλει καὶ κρίνει εὐλογον ἢ Διοίκησις· αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς ξεχωρισταὶ τιμαί, μήτε ὡς ἀνταμοιβαί, ἀλλ' ὡς χρέη ἀπαραίτητα τῶν πολιτῶν εἰς τὸ νὰ δουλεύσουν τὴν Πατρίδα των.

*Ἄρθρον 31.* — Τὰ ἐγκλήματα τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Ἔθνους καὶ τῶν ἀξιωματικῶν ποτὲ δὲν ἔχουν νὰ μείνουν ἀτιμώρητα. Κανένας δὲν ἔχει τὸ δίκαιον νὰ στοχάζεται τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπαραβίαστον περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἦγουν, ὅταν σφάλῃ μέγας ἢ μικρός, ὁ Νόμος τὸν παιδεύει ἀφεύκτως κατὰ τὸ σφάλμα του, ἅς εἶναι καὶ ὁ πρῶτος ἀξιωματικός.

*Ἄρθρον 32.* — Τὸ δίκαιον τοῦ νὰ δίδῃ ὁ κάθε πολίτης ἔγγραφον ἀναφορὰν καὶ νὰ προσκλαίεται διὰ καμίαν ἐνόχλησιν, ὅπου τῷ γίνεται, πρὸς ἐκείνους, ὅπου ἔχουν τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἔθνους εἰς τὸ χέρι τους, δὲν ἔχει νὰ ἐμποδίζεται κατ' οὐδένα τρόπον, μήτε νὰ τὸν εἰποῦν πῶς δὲν εἶναι καιρὸς ἢ τόπος, ἀλλ' ὁποῖαν ὥραν καὶ ἂν πηγαίῃ ὁ παραπονούμενος πολίτης, νὰ εἶναι δεκτὴ ἡ ἀναφορὰ του.

*Ἄρθρον 33.* — Τὸ νὰ ἀντιστέκεται ὁ κάθε πολίτης, ὅταν τὸν καταθλίβουν καὶ τὸν ἀδικοῦν, εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἄνω ρηθέντων δικαίων του· διότι κανένας δὲν ἀντιστέκεται, ὅταν ἡξεύρῃ πῶς θεὸς νὰ λάβῃ τὸ δίκαιόν του μὲ τὴν συνδρομὴν τοῦ Νόμου.

*Ἄρθρον 34.* — Ὅταν ἓνας μόνος κάτοικος τοῦ βασιλείου τοῦτου ἀδικηθῇ, ἀδικεῖται ὅλον τὸ βασίλειον· καὶ πάλιν, ὅταν τὸ βασίλειον ἀδικῆται ἢ πολεμῆται, ἀδικεῖται ἢ πολεμεῖται κάθε πολίτης. Διὰ τοῦτο δὲν ἡμπορεῖ ποτὲ κανεὶς νὰ εἰπῇ, ὅτι ἡ τάδε χώρα πολεμεῖται, δὲν μὲ μέλει, διατὶ ἐγὼ ἡσυχάζω εἰς τὴν ἰδικήν μου· ἀλλ' ἐγὼ πολεμοῦμαι, ὅταν ἡ τάδε χώρα πάσχη, ὡς μέρος τοῦ ὅλου ὅπου εἶμαι· ὁ Βούλγαρος πρέπει νὰ κινῆται, ὅταν πάσχη ὁ Ἕλληνας καὶ τοῦτος πάλιν δι' ἐκεῖνον· καὶ ἀμφότεροι διὰ τὸν Ἀλβανὸν καὶ Βλάχον.

*Ἄρθρον 35.* — Ὅταν ἡ Διοίκησις βιάζῃ, ἀθετῇ, καταφρονῇ τὰ δίκαια τοῦ λαοῦ καὶ δὲν εἰσακούῃ τὰ παράπονά του, τὸ νὰ κάμῃ τότε ὁ λαὸς ἢ κάθε μέρος τοῦ λαοῦ ἐπανάστασιν, νὰ ἀρπάξῃ τὰ ἄρματα καὶ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς τυράννους του, εἶναι τὸ πλέον ἱερὸν ἀπὸ ὅλα τὰ δίκαιά του καὶ τὸ πλέον ἀπαραίτητον ἀπὸ ὅλα τὰ χρέη του.

\*Αν εὐρίσκωνται ὁμῶς εἰς τόπον, ὅπου εἶναι περισσότεροι τύραννοι, οἱ πλέον ἀνδρεῖοι πατριῶται καὶ φιλελεύθεροι πρέπει νὰ πιάσουν τὰ περάσματα τῶν δρόμων καὶ τὰ ὕψη τῶν βουνῶν, ἐν ὧσιν ν' ἀνταμωθοῦν πολλοί, νὰ πληθύνῃ ὁ ἀριθμὸς των, καὶ τότε νὰ ἀρχίσουν τὴν ἐπιδρομὴν κατὰ τῶν τυράννων, κάμνοντες εἰς κάθε δέκα ἀνθρώπους ἓνα δέκαρχον, εἰς τοὺς πενήντα πεντηκόνταρχον, εἰς τοὺς ἑκατὸν ἑκατόνταρχον· ὁ χιλίαρχος ἔχει δέκα ἑκατοντάρχους καὶ ὁ στρατηγὸς τρεῖς χιλιάρχους, ὁ δὲ ἀρχιστράτηγος πολλοὺς στρατηγούς.

Τὰ χρέη τῶν πόλεων, πολιτειῶν, χωρῶν, καὶ τῶν κατὰ μέρος πολιτῶν, ὅπου ἐχρεωστοῦντο παρθέντα πρὸ πέντε χρόνων καὶ εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα ἐπληρώνετο διάφορον εἰς τοὺς δανειστάς, ἡ παροῦσα Διοίκησις τὰ ἀναιρεῖ, καὶ οἱ δανεισταὶ δὲν ἔχουν νὰ ζητοῦν εἰς τὸ ἐξῆς μήτε κεφάλαιον, μήτε διάφορον ἀπὸ τοὺς χρεώστας, ὡσὰν ὅπου ἐπῆραν τὰ δάνειά των, διότι διπλώνουν τὰ κεφάλαια εἰς πέντε χρόνους.





Ὁ Ρήγας ψάλλει τὸν Θούριο.  
Σχέδιο τοῦ Peter von Hess [1852].  
Βιβλιοθήκη τῆς Βουλῆς.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΙΣΟΤΗΣ

ΕΠΥΡΡΙΟΣ

ἦ τ ο ι

ὄρμητικὸς Πατριωτικὸς Ὑμνος πρῶτος,  
εἰς τὸν ἦχον

ΜΙΑ ΠΡΟΣΤΑΓΗ ΜΕΓΑΛΗ

Ὡς πότε, παλληκάρια, νὰ ζοῦμεν στὰ στενά,  
μονάχοι, σὰν λιοντάρια, στὲς ράχες, στὰ βουνά;  
Σπηλιὲς νὰ κατοικοῦμεν, νὰ βλέπωμεν κλαδιά,  
νὰ φεύγωμ' ἀπ' τὸν κόσμον, γιὰ τὴν πικρὴ σκλαβιά;  
Νὰ χάνωμεν ἀδέλφια, Πατρίδα καὶ γονεῖς,  
τοὺς φίλους, τὰ παιδιὰ μας κι ὅλους τοὺς συγγενεῖς;

Καλλιό 'ναι μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωὴ,  
παρὰ σαράντα χρόνοι σκλαβιά καὶ φυλακὴ!

Τί σ' ὠφελεῖ ἂν ζήσης καὶ εἶσαι στὴ σκλαβιά;  
Στοχάσου πῶς σὲ ψένουν κάθ' ὥραν στὴ φωτιά.  
Βεζίρης, Δραγουμάνος, Ἀφέντης κι ἂν σταθῆς,  
ὁ Τύραννος ἀδίκως σὲ κάμει νὰ χαθῆς·  
δουλεύεις ὅλ' ἡμέρα σὲ ἔ,τι κι ἂν σοὶ πῆ,  
κι αὐτὸς πασχίζει πάλιν τὸ αἷμα σου νὰ πιῆ.  
Ὁ Σουτζος κι ὁ Μουρούζης, Πετράκης, Σκαναβῆς,  
Γκίκας καὶ Μαυρογένης, καθρέπτῃς εἰν' νὰ ἰδῆς.

Ἄνδρεῖοι καπετάνοι, παπάδες, λαῖκοί,  
σκοτώθηκαν, κι ἀγάδες, με ἀδικον σπαθί·  
κι ἀμέτρητ' ἄλλοι τόσοι, καὶ Τοῦρκοι καὶ Ρωμιοί,  
ζωὴν καὶ πλοῦτον χάνουν, χωρὶς καμιὰ ἴφορμή.

Ἐλάτε μ' ἕναν ζῆλον σὲ τοῦτον τὸν καιρόν,  
νὰ κάμωμεν τὸν ὄρκον ἐπάνω στὸν Σταυρόν·  
συμβούλους προκομμένους, με πατριωτισμόν,  
νὰ βάλωμεν, εἰς ὅλα νὰ δίδουν ὄρισμόν·  
οἱ Νόμοι νᾶν' ὁ πρῶτος καὶ ὁ μόνος ὁδηγός,  
καὶ τῆς Πατρίδος ἕνας νὰ γένη ἀρχηγός·  
γιατὶ κι ἡ ἀναρχία ὁμοιάζει τὴν σκλαβιά·  
νὰ ζοῦμε σὰ θηρία, εἰν' πλιὸ σκληρὴ φωτιά·  
Καὶ τότε, με τὰ χέρια ψηλά στὸν οὐρανόν,  
ἄς ποῦμ' ἀπ' τὴν καρδιά μας ἐτοῦτα στὸν Θεόν:

*Ἐδῶ σηκώνονται οἱ Πατριῶται ὄρθοί, καί, ὑψώνοντες  
τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν, κάμνουν τὸν Ὀρκον:*

«ὦ Βασιλεῦ τοῦ Κόσμου, ὀρκίζομαι σὲ Σέ,  
στὴν γνώμην τῶν Τυράνων νὰ μὴν ἔλθῃ ποτέ!  
Μήτε νὰ τοὺς δουλεύσω, μήτε νὰ πλανηθῶ  
εἰς τὰ ταξίματά τους, γιὰ νὰ παραδοθῶ.

Ἐν ὄσῳ ζῶ στὸν κόσμον, ὁ μόνος μου σκοπός,  
γιὰ νὰ τοὺς ἀφανίσω, θεὸ νὰ ἴναι σταθερός.  
Πιστὸς εἰς τὴν Πατρίδα, συντρίβω τὸν ζυγόν,  
ἀχώριστος γιὰ νὰ ἴμαι ὑπὸ τὸν στρατηγόν.  
Κι ἂν παραβῶ τὸν ὄρκον, ν' ἀστράψ' ὁ Οὐρανός  
καὶ νὰ με κατακάψῃ, νὰ γένω σὰν καπνός!»

Σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύσει καὶ Νότον καὶ Βοριά  
γιὰ τὴν Πατρίδα ὅλοι νὰ ἴχωμεν μιὰ καρδιά·  
στὴν πίστιν του καθένας ἐλεύθερος νὰ ζῆ,  
στὴν δόξαν τοῦ πολέμου νὰ τρέξωμεν μαζί.  
Βουλγάροι κι Ἀρβανῆτες, Ἀρμένιοι καὶ Ρωμιοί,

ἀράπηδες καὶ ἄσπροι, μὲ μιὰ κοινὴ ὄρμῃ,  
 γιὰ τὴν Ἐλευθερίαν νὰ ζώσωμεν σπαθί,  
 πῶς εἶμασθ' ἀντρειωμένοι, παντοῦ νὰ ξακουσθῆ.  
 Ὅσ' ἀπ' τὴν Τυραννίαν πῆγαν στὴν Ξενιτεία,  
 στὸν τόπον του καθένας ἄς ἔλθῃ τῶρα πιά·  
 καὶ ὅσοι τοῦ πολέμου τὴν τέχνην ἀγροικοῦν,  
 ἐδῶ ἄς τρέξουν ὄλοι, Τυράννους νὰ νικοῦν·  
 ἢ Ρούμελη τοὺς κράζει μ' ἀγκάλες ἀνοιχτές,  
 τοὺς δίδει βιὸ καὶ τόπον, ἀξίες καὶ τιμές.  
 Ὡς πότε ὀφφικιάλος σὲ Ξένους βασιλεῖς;  
 Ἐλα νὰ γίνῃς στῦλος δικῆς σου τῆς φυλῆς.  
 Κάλλιο γιὰ τὴν Πατρίδα κανένας νὰ χαθῆ,  
 ἢ νὰ κρεμάσῃ φούντα γιὰ Ξένον στὸ σπαθί.  
 Καὶ ὅσοι προσκυνήσουν, δὲν εἶναι πλιὸ ἐχθροί·  
 ἀδελφία μας θὰ γένουν, ἄς εἶναι κι ἐθνικοί.  
 Μὰ ὅσοι θὰ τολμήσουν ἀντίκρυ νὰ σταθοῦν,  
 ἐκεῖνοι, καὶ δικοὶ μας ἂν εἶναι, ἄς χαθοῦν.

Σουλιῶτες καὶ Μανιάτες, λιοντάρια Ξακουστά,  
 ὡς πότε στὲς σπηλιές σας κοιμᾶσθε σφαλιστά;  
 Μαυροβουνιοῦ καπλάνια, Ὀλύμπου σταυραετοί  
 κι Ἀγράφων τὰ ξεφτέρια, γενῆτε μιὰ ψυχὴ.  
 Ἄνδρεῖοι Μακεδόνες, ὀρμήσετε γιὰ μιὰ  
 καὶ αἷμα τῶν Τυράννων ρουφήστε σὰ θεριά.  
 Τοῦ Σάβα καὶ Δουνάβου ἀδελφία χριστιανοί,  
 μὲ τ' ἄρματα στὸ χέρι καθένας ἄς φανῆ·  
 τὸ αἷμα σας ἄς βράσῃ μὲ δίκαιον θυμόν·  
 μικροί, μεγάλ' ὁμῶστε Τυράννου τὸν χαμόν.  
 Λεβέντες ἀντρειωμένοι Μαυροθαλασσινοί,  
 ὁ βάρβαρος ὡς πότε θὲ νὰ σᾶς τυραννῆ;  
 Μὴ καρτερῆτε πλέον, ἀνίκητοι Λαζοί,  
 χωθῆτε στὸ μπογάζι μ' ἐμᾶς καὶ σεῖς μαζί.  
 Δελφίνια τῆς θαλάσσης, ἀζδέρια τῶν νησιῶν,  
 σὰν ἀστραπὴ χυθῆτε, κτυπᾶτε τὸν ἐχθρόν.



Τῆς Κρήτης καὶ τῆς Νύδρας θαλασσιναὶ πουλιά,  
 καιρὸς εἶν' τῆς Πατρίδος ν' ἀκοῦστε τὴ λαλιά.  
 Κι ὅσ' εἴστε στὴν ἀρμάδα, σὰν ἄξια παιδιά,  
 οἱ Νόμοι σᾶς προστάζουν νὰ βάλετε φωτιά.  
 Μ' ἐμᾶς κι ἐσεῖς, Μαλτέζοι, γενῆτ' ἓνα κορμί·  
 κατὰ τῆς Τυραννίας ριχθῆτε μὲ ὄρμη.  
 Σᾶς κράζει ἡ Ἑλλάδα, σᾶς θέλει, σᾶς πονεῖ,  
 ζητᾷ τὴν συνδρομὴν σας μὲ μητρικὴν φωνή.

Τί στέκεις, Πασβαντζόγλου, τόσον ἐκστατικός;  
 Τινάξου στὸ Μπαλκάνι, φώλιασε σὰν αἰτός·  
 τοὺς μπουφους καὶ κοράκους καθόλου μὴ ψηφᾶς·  
 μὲ τὸν ραγιά ἐνώσου, ἂν θέλῃς νὰ νικᾶς.  
 Σιλίστρα καὶ Μπρατλα, Σμαήλι καὶ Κιλί,  
 Μπενδέρι καὶ Χοτίνι ἐσένα προσκαλεῖ·  
 στρατεύματά σου στεῖλε κι ἐκεῖνα προσκυνοῦν,  
 γιὰτὶ στὴν Τυραννίαν νὰ ζήσουν δὲν μποροῦν.  
 Γκιουρτζή, πλιά μὴ κοιμᾶσαι, σηκώσου μὲ ὄρμην·  
 τὸν Μπρούσια νὰ μοιάσης ἔχεις τὴν ἀφορμὴν.  
 Καὶ σύ, πού στὸ Χαλέπι ἐλεύθερα φρονεῖς,  
 πασιά, καιρὸν μὴ χάνῃς, στὸν κάμπον νὰ φανῆς·  
 μὲ τὰ στρατεύματά σου εὐθύς νὰ σηκωθῆς,  
 στῆς Πόλης τὰ φερμάνια ποτὲ νὰ μὴ δοθῆς.  
 Τοῦ Μισιριοῦ ἀσλάνια, γιὰ πρώτη σας δουλειά,  
 δικὸν σας ἓναν μπέτη κάμετε βασιλιά·  
 χαράτζι τῆς Αἰγύπτου στὴν Πόλ' ἄς μὴ φανῆ,  
 γιὰ νὰ ψοφήσ' ὁ λύκος, ὅπου σᾶς τυραννεῖ.

Μὲ μιὰ καρδίαν ὅλοι, μιὰ γνώμην, μιὰ ψυχὴ,  
 κτυπᾶτε τοῦ Τυράννου τὴν ρίζαν, νὰ χαθῆ!  
 Ν' ἀνάψωμεν μιὰ φλόγα σὲ ὅλην τὴν Τουρκιά,  
 νὰ τρέξ' ἀπὸ τὴν Μπόσνα καὶ ὡς τὴν Ἀραπιά!  
 Ψηλὰ στὰ μπαϊράκια σηκῶστε τὸν Σταυρὸν  
 καὶ σὰν ἀστροπελέκια κτυπᾶτε τὸν ἐχθρόν!

Ποτέ μὴ στοχασθῆτε πῶς εἶναι δυνατός·  
 καρδιοκτυπᾷ καὶ τρέμει σὰν τὸν λαγὸν κι αὐτός.  
 Τρακόσιοι Γκιρζιαλῆδες τὸν ἔκαμαν νὰ διῆ,  
 πῶς δὲν μπορεῖ μὲ τόπια, μπροστά τους νὰ ἐβγῆ.

Λοιπόν, γιατί ἀργεῖτε; Τί στέκεσθε νεκροί;  
 Ξυπνήσατε, μὴν εἰσθε ἐνάντιοι κι ἐχθροί.  
 Πῶς οἱ προπάτορές μας ὤρμουσαν σὰν θεριά,  
 γιὰ τὴν Ἐλευθερίαν πηδοῦσαν στὴ φωτιά,  
 ἔτσι κ' ἡμεῖς, ἀδελφια, ν' ἀρπάξωμεν γιὰ μιὰ  
 τ' ἄρματα, καὶ νὰ βγοῦμεν ἀπ' τὴν πικρὴ σκλαβιά!  
 Νὰ σφάζωμεν τοὺς λύκους, ποὺ τὸν ζυγὸν βαστοῦν  
 καὶ Χριστιανοὺς καὶ Τούρκους σκληρὰ τοὺς τυραννοῦν·  
 στεριᾶς καὶ τοῦ πελάγου νὰ λάμψη ὁ Σταυρός,  
 κι εἰς τὴν δικαιοσύνην νὰ σκύψη ὁ ἐχθρός·  
 ὁ κόσμος νὰ γλυτώσῃ ἀπ' αὐτὴν τὴν πληγὴν  
 κι ἐλεύθεροι νὰ ζῶμεν, ἀδελφια, εἰς τὴν Γῆ!



Ὁ προπάππους Περραιβός με τό κεφάλι τοῦ Ρίγα Φεραίου, 1956.  
Νίκος Ἐγγονόπουλος (1910-1985)  
Ἐλαιογραφία σέ καμβά, 55x46 ἐκ. Πινακοθήκη Ἐ. Ἀβέρωφ.  
Ἰδιοκτησία Ἐλένης Ἐγγονοπούλου.

## ΓΑΙΝΟΣ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΣ

τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅλης τῆς Γραικίας  
πρὸς ξαναπόκτησιν τῆς αὐτῶν Ἐλευθερίας

“Ὅλα τὰ ἔθνη πολεμοῦν  
καὶ στούς Τυράννους τους ὄρμουν,  
ἐκδίκησιν γυρεύουν  
καὶ τοὺς ἐξολοθρεύουν·  
καὶ τρέχουν γιὰ τὴν δόξαν  
μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Κι ἐκεῖνα ποὺ ἀποκοτοῦν,  
ὅ,τι κι ἂν θέλουν ἀποκοτοῦν·  
διέτε τὴν Ἰταλίαν,  
πῶς πῆρ' ἐλευθερίαν  
καὶ τρέχει γιὰ τὴν δόξαν,  
μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

“Ἐτῆ κι ἐμεῖς, ὦ ἀδελφοί,  
νὰ σηκωθοῦμεν μὲ ὄρμή,  
ἐκδίκησιν ζητοῦντες,  
Τυράννους ἀπολοῦντες,  
γιὰ τὴν Ἐλευθερίαν  
μὲ χαρὰ, μπρὲ παιδιά!



Ὡς πότε ἡμεῖς ὑπομονή,  
καὶ νὰ μὴ βγάνωμεν φωνή;  
Σὰ νὰ ἴμαστε δεμένοι,  
ζοῦμεν τυραννισμένοι,  
καὶ καταφρονημένοι,  
στή φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Ὅλα τὰ ἔθνη τὸ θωροῦν,  
καὶ πάλ' εὐθύς τὸ ἀποροῦν,  
πῶς τέτοια παλληκάρια,  
πού ἴναι σὰν τὰ λιοντάρια,  
νὰ ζοῦν στήν τυραννίαν·  
στή φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Λοιπόν, τινάζετε γιὰ μιά,  
τὴν τυραννίαν καὶ σκλαβιά!  
Παράδειγμα μᾶς εἶναι,  
τῶν προπατόρων μνήμαι,  
καθὼς ἐκεῖνοι ζοῦσαν·  
Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Ἄν περπατῆς μέσ' στὰ βουνά,  
κι ἔχῃς συντρόφους τὰ κλαδιά,  
κανεῖς δὲν σὲ στιμάρει,  
πῶς νὰ ἴσαι παλληκάρι.  
Ἄλλ' ἔβγα καὶ πολέμει,  
μὲ χαρὰ στή φωτιά!

Τώρα καιρὸς εἶναι καλός,  
γιὰ νὰ φανῆ ὁ δυνατός,  
Τυράννους νὰ σκοτώσῃ  
καὶ χριστιανούς νὰ σώσῃ.  
Λοιπόν, ἄς κινηθῶμεν  
μὲ χαρὰ στήν Τουρκιά!

Ὡς πότε, ἄνδρες Ξακουστοί,  
 νὰ εἴστε πάντα σφαιλιστοί;  
 Σ' ἐρήμους καὶ στὰ δάση,  
 κανεὶς δὲν σᾶς τρομάσσει·  
 ἐβγῆτε καὶ χυθῆτε  
 στὴν Τουρκιά, μπρὲ παιδιά!

Τώρα καιρὸς γιὰ νὰ φανῆ  
 ὁ κάθε εἰς ὁποῦ φρονεῖ  
 πὼς εἶναι παλληκάρι·  
 τοὺς Τούρκους ἄς τρακάρη,  
 ἄς σφάξῃ τοὺς τυράννους!  
 μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Τὰ παλληκάρια τὰ καλὰ  
 ποτὲ δὲν στέκουν σφαιλιστά.  
 Ἄλλὰ μὲ τὴν ἀνδρείαν  
 τινάζουν Τυραννίαν  
 καὶ ζοῦν μ' Ἐλευθερίαν  
 στὸ δουνιά, μπρὲ παιδιά!

Ἴδου καιρὸς νὰ δοξασθῆς,  
 ψυχὴν καὶ σῶμα νὰ σωθῆς,  
 τ' ἀδέλφια σου νὰ γλύσῃς,  
 Τυράννους νὰ τζακίσῃς.  
 Κι ἐλεύθεροι νὰ ζῶμεν  
 στὸ δουνιά, μπρὲ παιδιά!

Ὅποιος λοιπὸν εἶναι καλός,  
 κι ὀρθόδοξος χριστιανός,  
 μὲ τ' ἄρματα στὸ χέρι,  
 ἄς δράμῃ σὰν ξεφτέρι,  
 τὸ Γένος του νὰ σώσῃ  
 μὲ χαρὰ, μπρὲ παιδιά!

Σταυρός, ἡ πίστις καὶ καρδιά,  
 δουφένια καὶ καλὰ σπαθιά,  
 γκρεμίζουν Τυραννίαν,  
 τιμοῦν Ἐλευθερίαν,  
 ὅπ' ἔδωκεν ὁ Πλάστης  
 στὸ δουνιά, μπρὲ παιδιά!

Αὐτοὺς ποὺ βλέπεται ἀντικρὺ,  
 εἶναι Κονιάρηδες χοντροί.  
 Κι ἐσεῖς, μπρὲ παλληκάρια,  
 εἰστε σὰν τὰ λιοντάρια.  
 Κτυπᾶτε τοὺς Τυράννους,  
 μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Ντουντούμικα πλατιά φοροῦν,  
 χωρὶς πιλάφι δὲν μποροῦν,  
 μιὰ ὥρα δὲν προσμένουν,  
 χωρὶς καφέ πεθαίνουν.  
 Λοιπόν, τί τοὺς φοβεῖσθε;  
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Ἡ προκοπή τους εἶν' αὐτή,  
 καθὼς ξυπνήσουν τὸ ταχύ,  
 «ἀνάσουνου» καὶ «ντέρα»,  
 ὦ, τὴν κακὴ τους μέρα!  
 Ὡς πότε τοὺς βαστᾶτε;  
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Ἄρβανιτιά καὶ ἡ Τουρκιά  
 χάνει καὶ νοῦν καὶ μυελά  
 ὅταν θὰ σηκωθῆτε  
 κι ἀπάνω τους χυθῆτε,  
 τρέμουν κι ἀνατριχιάζουν.  
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Καπιταναῖοι ἀδελφοί,  
 ἥρωες, ἄνδρες θαυμαστοί,  
 καιρὸς εἶν', πολεμεῖτε,  
 Τυράννους μὴν ἀφῆτε·  
 τ' ἀδέλφια μας νὰ γλύσουν.  
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Νὰ λάμψη πάλιν Λευθεριά,  
 ὡς ἦτον τότε μιὰ φορά·  
 κι ἐσᾶς χρυσὰς κολόνας  
 σᾶς κάμουν εἰς αἰῶνας,  
 νὰ εἰστε διὰ μνήμην.  
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Ὅσ' ἄστρα ἔχει ὁ οὐρανὸς  
 κι ὅσες φωτιὲς ὁ κεραυνός,  
 τόσες φορές ὁμοίως  
 ὁ Μπότζαρης ἀνδρείως  
 ἐνίκησε μὲ δόξαν  
 τὴν Τουρκιά, μπρὲ παιδιά!

Μπουκουβαλαῖοι ξακουστοί,  
 ὅπου 'ναι σὰν τὸν Ἡρακλῆ,  
 Τυράννους Ὀθωμάνους  
 τοὺς ἔχουν σὰ γαιδάρους·  
 σὰν τίγρεις γιουρουδίζουν  
 στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά.

Ὁ Δράκος εἶναι τρομερὸς  
 κι ὁ Καρατσκος τολμηρὸς.  
 Ὅρμουν εἰς τὴν Τουρκίαν  
 χωρὶς καμιὰ δειλίαν,  
 σκοτώνουν τοὺς Τυράννους,  
 μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!



Χριστάκης τώρα εἶν' καλὸς  
καὶ ὁ Μπλαχάβας δυνατός.  
"Ἄν βγάλουν τὰ σπαθιά τους,  
ἀλλ' ἔπο τὴν Τουρκιά τους,  
ζητοῦντες Λευθερίαν  
μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Ὁ Λάζος καὶ ὁ Κομπολῆς,  
Μπασδέκης καὶ ὁ Κωνσταντῆς,  
Ταπάκης καὶ Γκιθώνας,  
νά ζοῦν εἰς τοὺς αἰῶνας,  
εἶν' ἄνδρες ξακουσμένοι  
στὸ δουνιά, μπρὲ παιδιά!

Σταθάς, Στερνάρης κι ὁ Παππούς,  
κι ὁ Κοντογιάννης ποὺ ἀκούς,  
ὡς ταῦροι αὐτοὶ μουγκρίζουν,  
Τυράννους φοβερρίζουν.  
πατοῦν τὴν Τυραννίαν  
μὲ χαρὰ, μπρὲ παιδιά!

Ὁ Βαρνακιώτης εἶν' φρικτὸς  
καὶ ὁ Μιχάλης φοβερός,  
Τζιανάκας καὶ Νικόλας,  
νά ἔχουν χρυσοὺς αἰῶνας,  
ποτέ τους δὲν φοβοῦνται  
τὴν Τουρκιά, μπρὲ παιδιά!

Τζαχίλας, Ψείρας, κι ὁ Κοντός,  
Δημόκας καὶ ὁ Κατζαρός,  
ὁ Μάνδαλος καὶ Φώτης,  
Τυράννων εἶν' διώκτης.  
Αὐτοὶ πάντα νικοῦνε  
μὲ χαρὰ τὴν Τουρκιά!

Νικολακαῖοι τρομεροὶ  
καὶ ὁ Καγκιούζης πολεμεῖ·  
Διέτε τὸν Ζαχαρία  
πῶς τρώγει τὴν Τουρκία,  
τὸ Γένος γιὰ νὰ σώσουν,  
μὲ χαρὰ, μπρὲ παιδιά!

Ὁ Χρυσαντάκης κι ὁ Γιαννῆς,  
Τζοβάρας καὶ ὁ Τζιαμπαλής·  
Διὲς τὸν Κολοκοτρώνη  
πόσους ἐχθροὺς σκοτώνει·  
καὶ τρέχουν σὰ θηρία  
μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Κι ἄλλοι ἀμέτρητοι πολλοί,  
καπιταναῖοι τρομεροί,  
ποὺ τρέχουν σὰ θηρία,  
ξεσχίζουν Τυραννία  
καὶ θέλουν Λευθερία.  
Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Αὐτοὶ Τυράννοὺς δὲν ψηφοῦν  
κι ἐλεύθεροὶ στὸν κόσμον ζοῦν·  
πλοῦτος, ζωὴ, τιμὴ τους,  
εἶν' ἄλλο τὸ σπαθὶ τους!  
Καὶ τρέχουν γιὰ τὴν δόξαν  
μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Ἀλέξανδρε, τώρα νὰ βγῆς  
ἀπὸ τὸν τάφον, καὶ νὰ ἰδῆς  
τῶν Μακεδόνων πάλιν  
ἀνδρείααν τὴν μεγάλην,  
πῶς τοὺς ἐχθροὺς νικοῦνε,  
μὲ χαρὰ στὴ φωτιά!

Ὁ Λεωνίδας ποῦ νὰ ζῆ  
 μὲ τοὺς τρακόσιους του μαζί,  
 νὰ ἰδῆ τὸν Σπαρτιάτη  
 πῶς ρίχνεται σὰν ἄτι·  
 τρώει, πατεῖ, ξεσχίζει  
 τὴν Τουρκιά, μπρὲ παιδιά!

Αὐτοὺς κι ἐμεῖς τοὺς θαυμαστοὺς,  
 ἥρωας κι ἄλλους ἐκλεκτοὺς,  
 ἄς μιμηθῶμεν τώρα,  
 μὴ χάνωμεν τὴν ὥρα,  
 ὅτ' εἶναι πρόγονοί μας.  
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Αὐτοὶ ἐζοῦσαν στὸ δουνιά,  
 μισοῦντες τὴν κακὴ σκλαβιά·  
 γιὰ τὴν Ἐλευθερίαν  
 πηδοῦσαν στὴν φωτίαν.  
 Λοιπὸν, τί καρτεροῦμεν;  
 Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Ἀπόφασις καὶ ἡ ὄρμη,  
 ἀνδρεία καὶ ἡ συμβουλή,  
 Τυράννους δίδουν δρόμον,  
 μαζί καὶ μέγαν τρόμον.  
 Λοιπὸν, ἀγριωθῆτε,  
 μὲ χαρὰ στὴν Τουρκιά!

Ἀρπάξατε τώρα σπαθιά  
 καὶ τρέξατε σὰν τὰ θεριά.  
 Χυθῆτε στὴν Γραικίαν,  
 βγάλτε τὴν Τυραννίαν  
 καὶ δότε Λευθερίαν,  
 μὲ χαρὰ, μπρὲ παιδιά!

Λόγγοι, βουνὰ καὶ λαγκαδιές,  
 ἄς στράψουνε ἀπὸ φωτιές·  
 φωνές, φόβους καὶ τρόμους  
 γεμίσατε τοὺς δρόμους·  
 καὶ διώξτε τοὺς Τυράννους  
 μὲ χαρά, μπρὲ παιδιά!

Νὰ λάμψη πάλιν ὁ Σταυρός,  
 ἄς ἔρχεται τώρα ὀμπρός,  
 νὰ ἴδωσι τὰ ἄστρα  
 τοὺς πύργους καὶ τὰ κάστρα  
 νὰ πέφτουν τῶν Τυράννων  
 στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Τὰ ἔθνη ποὺ δὲν μᾶς ψηφοῦν,  
 Πατρίδα, Γένος ὀνειδοῦν,  
 ἄς ἴδωσιν ἀνδρείαν  
 κι ἄς λάβωσι δειλίαν,  
 νὰ πέσουν, νὰ σπαράξουν,  
 στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Ν' ἀρχίσουν τώρα νὰ λαλοῦν,  
 μὲ ὄργανα νὰ κελαδοῦν  
 οἱ Μοῦσες τὴν ἀνδρείαν μας,  
 τώρα στὴν Λευθεριά μας·  
 πῶς τρέχομεν μὲ πόθον  
 καὶ χαρὰ στὴ φωτιά!



## ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

ἄζδέρια (τά): δράκοντες, μυθολογικά θαλάσσια τέρατα, μτφ.  
ἤρωες

ἄμάδα (ή): μικρός, λίθινος δίσκος

ἄμορέζα: έρωμένη

ἄμόρι (τό): ἀγάπη, καὶ ἀγαπημένος -η

ἀναλύω: λιώνω

ἀνάσσουνου: ἄνισο, τὸ γλυκάνισο

ἀνεπίβατος: ἀπροσπέλαστος, ἀφθαστος

ἀνευχάριστος: ἀχάριστος

ἀνθρωπότης: ἀνθρωπιά, ἀνθρωπισμός

ἀξιωματικός: ἀξιωματουῦχος, δημόσιος λειτουργός

ἀπανθρωπότης: ἀπανθρωπιά

ἄρκτος (ή): ὁ βορρᾶς

ἄρμάδα: ὁ στόλος

ἄσλάνια (τά): λιοντάρια

ἀσπάλαχες: τυφλοπόντικες

ἄσπρα: νομίσματα, χρήματα

\* Ἄσπρη Θάλασσα: τὸ Αἰγαῖο πέλαγος καὶ ὁ Ἑλλήσποντος

αὐτοκρατορία: κυριαρχία

αὐτοκράτωρ: κυρίαρχος, αὐτεξούσιος

ἄχαμνός: ταπεινωτικός, κακός, ἄσχημος

βασίλειον: κράτος

βούκα (ή): μπουκιά, καὶ μικρὸ στρογγυλὸ ἀντικείμενο

βρωκολάκοι: βρικόλακες, στοιχειά

γαμπινέτο: γραφεῖο, δωμάτιο  
 ἔγγίζομαι: θίγομαι, πειράζομαι  
 ἔγγιχτικός: προσβλητικός, πειραχτικός  
 γητεύματα: μαγικές πράξεις, γητειές  
 γιουρουδίζω: ἐφορμῶ, κάνω ἔφοδο, «γιουρούσι»  
 γλύνω: γλιτώνω, λυτρώνω

δαλός: δαυλός  
 δάμα: κυρία  
 δελικάτος βλ. ντελικάτος  
 διαφέντευσις: ὑπεράσπιση  
 διαφεντεύω (καὶ διαφενδεύω): ὑπερασπίζω  
 διάφορον: κέρδος, τόκος  
 διειδής: διάφανος, αὐτὸς διὰ μέσου τοῦ ὁποίου βλέπει κανεῖς  
 διπλώνω: διπλασιάζω καὶ διπλασιάζομαι  
 δουνιάς: ὁ κόσμος  
 δυσχείμερος: τόπος ἐκτεθειμένος στὴν κακοκαιρία  
 δυσώπησις: παράκληση, φιλοτίμηση

ἐγλεντζές (ὁ): γλέντι, διασκέδαση, τέρψη  
 ἐγλεντίζω: γλεντῶ, διασκεδάζω  
 ἔθνικοί: οἱ μὴ χριστιανοί  
 ἑλληνική: ἡ ἀρχαία ἑλληνική  
 ἐξωμερίτης: ἐπαρχιώτης  
 ἐπαναδιπλώνω καὶ ἐπιδιπλώνω: διπλασιάζω  
 ἐργαστήρι: τὸ ἐμπορικὸ κατάστημα

ζαρίφισσα: κομπή

ἡδύνω: τέρπω, εὐφραίνω  
 ἡλιακός: τὸ λιαχωτὸ  
 ἡμίεφθα: μισοψημένα ὑλικά

θηλυμανής: αὐτὸς ποὺ ἀγαπᾷ μανιωδῶς τὶς γυναῖκες

- Ἰγγλιτέρα: ἡ Ἀγγλία  
 ιδιωτισμός: ιδιαίτερος χαρακτήρας, ιδιαιτερότητα  
 Ἰνκιζιτζιόνε: ἡ Ἱερὰ Ἐξέταση  
 ἰντερεσάρομαι: ἐνδιαφέρομαι  
 ἰντερέσον: συμφέρον, ἐνδιαφέρον
- καβαλαρία: τὸ ἵππικὸν  
 καδηλίκι: ἡ διοικητικὴ περιφέρεια ἐνὸς καδῆ, ἐπαρχία  
 καδῆς: Ὁθωμανὸς ἱεροδικαστῆς  
 καλούτσικος: ὁμορφος  
 καπλάνια: τίγρεις  
 καταλιμπάνω: ἐγκαταλείπω  
 κατὰ μεσημβρίαν: νότια  
 κατάνυξις: συγκίνηση  
 κατανύττομαι: συγκινοῦμαι  
 κατ' ἄρκτον: βόρεια  
 κατάστασις: περιουσία  
 καταστήματα: θεσμοὶ  
 κατάστιχον: βιβλίον στὸ ὁποῖο γράφονται οἱ λογαριασμοὶ  
 κόγχος: κοχύλι, ὄστρακο  
 κοκόνα: κυρία, κυρά  
 Κονιάρηδες: δημώδης ὀνομασία τῶν Τούρκων  
 κουντῶ καὶ ξεκουντῶ: ἐκσφενδονίζω, ἐξακοντίζω  
 κρέδιτον: ἐμπορικὴ πίστη  
 κρίσις: δίκη  
 κριτήριο: τὸ δικαστήριο  
 κριτής: δικαστῆς  
 κρυφοσυντυχαίνω: κρυφομιλῶ  
 κυβέρνησις: καλὴ θέσις, διαχείρισις, περιουσία  
 κώλικας: κολικός, ὀξὺς πόνος
- μάλαγμα (τό): μάλαμα, ὁ χρυσός  
 μελία: τὸ δέντρο μελιά, κοινῶς φλαμουριά  
 μεριτάρω: ἀξίζω

- μέριτον: ἀξία, τιμή, ἀρετή  
 μέρος: τὸ ἄτομο, ὁ ἄνθρωπος  
 μηλωτή: βαρὺ μάλλινο πανωφόρι, προβιά, κάπα  
 μιλιούνη: ἑκατομμύριο  
 μισεύω: φεύγω  
 Μισίρι: ἡ Αἴγυπτος  
 μονέδα: νόμισμα  
 μούτσουνο: τὸ πρόσωπο  
 μπαϊράκι: σημαία  
 μπογάζι: στενὸ μέρος θάλασσης μεταξύ δύο ξηρῶν, πορθμὸς  
  
 νάφθη: συστατικὸ τοῦ ἀκάθαρτου πετρελαίου  
 νοστιμεύομαι: ὀρέγομαι, ἐπιθυμῶ ἔντονα  
 νόστιμος: κομψός, ὠραῖος, χαριτωμένος  
 ντεβλέτι (καὶ δοβλέτι): τὸ κράτος, μτφ. ὁ κόσμος, τὸ πᾶν, ὁ θη-  
 σαυρός μου  
 ντελικάτος: κομψός, λεπτός, εὐγενικός, τρυφερός, λεπταίσθητος  
 ντέρα: κουδούνη (;)  
 ντουντούμικα: γυναικεῖα ροῦχα  
  
 ξεκουντῶ βλ. κουντῶ  
 ξελαγιαζῶ: ξελογιαζῶ  
 ξενδυμένος: φορώντας τὰ ροῦχα τῆς δουλειᾶς  
 ξεφτέρι: γεράκι  
 ξιππάζομαι: ξαφνιαζομαι, τρομάζω  
 ξιππασμένος: τρομαγμένος, ἐκφοβισμένος, φαντασμένος  
 ξυπνητός: ἔξυπνος, εὐφυής  
  
 ὀγλήγορος: πρόθυμος, ἐργατικός, δραστήριος  
 ὀγληγορότης: ἐνεργητικότητα, δραστηριότητα  
 ὀκαζιόνε: περίπτωση, εὐκαιρία  
 ὀμώνω καὶ ὀμόνω: ὀρκίζομαι  
 ὀνδᾶς: δωμάτιο, κάμαρα  
 ὀργυιά: μέτρο μήκους ἴσο μὲ τὴν ἀπόσταση τῶν ὀριζοντίως ἐκτε-  
 ταμένων χεριῶν



οὔτιδανός: τιποτένιος, ἀσήμαντος, μηδαμινός

ὄφφικιάλος: ἀξιωματοῦχος

ὄφφικιον: ἀξίωμα, δημόσια λειτούργημα

παιδεία: παιδεμός, τιμωρία, ποινή

παιδεύω: τιμωρῶ

παρόλα: λόγος (δίδω παρόλαν: δίνω λόγο)

πάφιλας: λεπτό μετάλλινο φύλλο ἀπὸ χαλκό, ὀρείχαλκο, ἀσήμι ἢ λευκοσίδηρο

πολιτευμένος: πολιτισμένος

πολίτικα: εὐγένεια, συμπεριφορά, οἱ καλοὶ τρόποι

πραγματεία: τὸ ἐμπόριο καὶ τὸ ἐμπόρευμα (πραμάτεια)

πραγματευτής: ἔμπορος

Προυσσία: Πρωσία

προχοή: ἐκβολή, στόμιο ποταμοῦ

ραβάσι: γράμμα, ἐρωτικὴ ἐπιστολὴ

σεΐσης: ἵπποκόμος

σεργιάνι: περίπατος

σερμαγές (ὄ): τὸ κεφάλαιο

σερπετός: ἐλκυστικός, σβέλτος, προκλητικός

σιγουρότης: ἀσφάλεια

σίφων: α) σίφουνας, μεγάλη στήλη νεροῦ, ὑδρατμῶν ἢ σκόνης πὺ σηκώνεται ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας ἢ τῆς γῆς καὶ στροβιλιζέται στὸν ἀέρα

β) σωλήνας μὲ τὸν ὁποῖο μεταγγίζεται ἓνα ὑγρὸ ἀπὸ ἓνα δοχεῖο σὲ ἄλλο

σκαντάλι (τό): σκανδάλη πυροβόλου ὄπλου

σκάρφη: τὰ ποώδη φυτὰ ἐλλέβορος ὁ κυκλόφυλλος, ἄδωνις ὁ κυλλήνιος καὶ βέρατρον τὸ μέλαν

σοχπέτι: συνομιλία, κουβέντα

στιμάρω: ἐκτιμῶ, τιμῶ

στόφα: ὕφασμα

συντυχαίνω: μιλῶ, κουβεντιάζω, λέγω  
 σώζεται κάτι: ἀρκεῖ

τάγμα: ομάδα, κατηγορία ἀνθρώπων

τέντζερес: χάλκινη χύτρα

τεφτέριον: κατάστιχο, φορολογικός κατάλογος (ρίψιμον τοῦ τε-  
 φτερίου: σύνταξη τῶν φορολογικῶν καταλόγων)

τζακίλι: χαλίκι

τόπια: βλήματα κανονιοῦ καὶ σφαῖρες πυροβόλου

τσιμπλίδα: σπίθα

τσιράκι: μαθητευόμενος, ὑπάλληλος, ὑπηρέτης

τσιριμόνια: φιλοφρόνηση, εὐγενική περιποίηση (χωρὶς τσιριμό-  
 νιες: χωρὶς ἀναβολές, περιστροφές, δισταγμούς)

τσιριμονιόζος: φιλοφρονητικός, περιποιητικός

τύφων: τυφώνας, στροβιλοειδής θύελλα

ὑποστατικόν: ἀγρόκτημα, ἐγγειος ἰδιοκτησία

φάσγανον: ξίφος, σπαθί

φερμάνι: διάταγμα τοῦ σουλτάνου καὶ γενικά τῆς ἐξουσίας

φιλέλλην: ὁ πατριώτης

Φράντζα: ἡ Γαλλία

χαράτζι: κεφαλικὸς φόρος

χε(ι)ρόφτια (τά): γάντια

χρισμένος: σφραγισμένος, καλὰ κλεισμένος

χώρα: κωμόπολη, πόλη

## ΕΠΙΛΟΓΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

### ΕΚΔΟΣΕΙΣ

"Απαντα τῶν Νεοελλήνων Κλασσικῶν. Ρήγας Βελεστινλῆς-Φεραῖος, ἐπιμ. Λ. Βρανούση, Ἀθήνα: Ἑταιρεία Ἑλληνικῶν Ἐκδόσεων, [1968], τόμ. Α'-Β'.

Τὸ πολίτευμα τοῦ Ρήγα, ἐπιμ. Θ. Π. Βολίδη, Ἀθήνα 1924.

Σχολεῖον τῶν ντελικάτων ἐραστῶν, ἐπιμ. Π. Σ. Πίστα, Ἀθήνα: Ἑρμῆς, 1971.

Φυσικῆς Ἀπάνθισμα διὰ τοὺς ἀγχίνους καὶ φιλομαθεῖς Ἕλληνας, Βιέννη 1790. Ἀνατυπώσεις:

Ἀθήνα: Ἐνωσις Ἑλλήνων Φυσικῶν, 1971.

Ἀθήνα: Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία Μελέτης Φερῶν-Βελεστίνου - Ρήγα, 1991.

Τὸ Σύνταγμα καὶ ὁ Θούριος τοῦ Ρήγα, ἐπιμ. Ε. Σ. Στάθη, Ἀθήνα: Ἀρμός, 1996.

### ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΕΣ

Κωνσταντῖνος Ἀμαντος, Ἀνέκδοτα ἔγγραφα περὶ Ρήγα Βελεστινλῆ, Ἀθήνα 1930. Ἀνατύπωση: Ἀθήνα 1997.

Λ. Ι. Βρανούσης, Ρήγας, Βασικὴ Βιβλιοθήκη ἀρ. 10, Ἀθήνα 1953.

Λ. Ι. Βρανούσης, Ρήγας Βελεστινλῆς, 1757-1798, Ἀθήνα 1963.

Ἀπ. Δασκαλάκης, Μελέται περὶ Ρήγα Βελεστινλῆ, Ἀθήνα 1964.

Π. Μ. Κιτρομηλίδης, Ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση καὶ ἡ Νοτιοανατολικὴ Εὐρώπη, Ἀθήνα 1990.

- Π. Μ. Κιτρομηλίδης, *Ρήγας Βελεστινλής. Θεωρία και πράξη*, 'Αθήνα 1998.
- Σπ. Λάμπρος, *Αποκαλύψεις περί του μαρτυρίου του Ρήγα*, 'Αθήνα 1892. 'Ανατύπωση: 'Αθήνα 1972.
- Αίμ. Λεγράνδ, *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή και τῶν σὺν αὐτῷ μαρτυρησάντων*, μτφρ. Σπ. Λάμπρου, 'Αθήνα 1891. 'Ανατύπωση: 'Αθήνα 1996.
- Ν. Ι. Πανταζόπουλος, *Μελετήματα γιὰ τὸν Ρήγα Βελεστινλή*, 'Αθήνα χ.χ.
- C. M. Woodhouse, *Ρήγας Βελεστινλής. Ὁ πρωτομάρτυρας τῆς ἐλληνικῆς ἐπανάστασης*, 'Αθήνα 1997.



## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Πρόλογος τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων	7
Ἀποσαφήνισι	9
<i>Κείμενα</i>	
Φυσικῆς ἀπάνθισμα	11
Περὶ Γῆς	13
Περὶ Ἥλιου	15
Περὶ ὕδατος	19
Περὶ παλιρροιῶν, ἤτοι ρευμάτων θαλάσσης	22
Περὶ κατεχνιᾶς καὶ συννέφων	23
Περὶ ἀνέμων	24
Περὶ τῶν πυρίνων φαινομένων ἐν τῷ ἀέρι	26
Σχολεῖον τῶν ντελικάτων ἐραστῶν	
Τὸ τσιράκι τοῦ ἐργαστηρίου	31
Ἠθικὸς Τρίπους	
Α' — Τὰ Ὀλύμπια	75
Νέος Ἀνάχαρσις	
Ὀδοιπορία τῆς Θεσσαλίας	81
Ὀδοιπορία τῆς Ἠπείρου, τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τῆς Αἰτωλίας	105
Ὀδοιπορία εἰς τὴν Ἠλείαν - Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες	113
Νέα Πολιτικὴ Διοίκησις τῶν κατοίκων τῆς Ρούμελης, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῶν Μεσογείων Νήσων καὶ τῆς Βλαχομπογδανίας	

	Σελ.
[Ἡ Ἐπαναστατικὴ Προκήρυξις]	121
Τὰ Δίκαια τοῦ Ἀνθρώπου	124
Θούριος	133
Ὕμνος Πατριωτικὸς	139
Γλωσσάριο	149
Ἐπιλογή βιβλιογραφίας	155

**ΤΟ ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ**

**ΤΟΥ ΡΗΓΑ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗ**

ΕΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΣΤΗ ΜΟΝΟΥΤΥΠΑ  
ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΙΔΒΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕ ΑΠΛΑ  
ΤΩΝ 12", ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ  
ΠΑΤΛΟ ΣΤΟΥΜΠΟ ΚΑΙ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΕ  
ΕΠΠΕΔΟ ΠΙΣΤΗΡΙΟ ORIGINAL ΗΕΙ  
DELBERG ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΗ ΓΑΛΛ  
ΝΟ. ΤΥΠΩΘΗΚΑΝ 10.000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΣΕ  
ΔΙΧΡΩΜΙΑ ΣΕ ΧΑΡΤΙ CHAMOIS AVORIO  
100 GR ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 1998. ΤΗΝ  
ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΕΚΑΝΕ Ο ΠΑ  
ΣΧΑΛΗΣ Μ. ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗΣ ΚΑΙ ΤΙΣ  
ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ Η ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΓΙΟΥΡΗ. ΤΗΝ  
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΕΙΧΕ Ο  
ΧΡΗΣΤΟΣ Α. ΔΑΡΡΑΣ.